

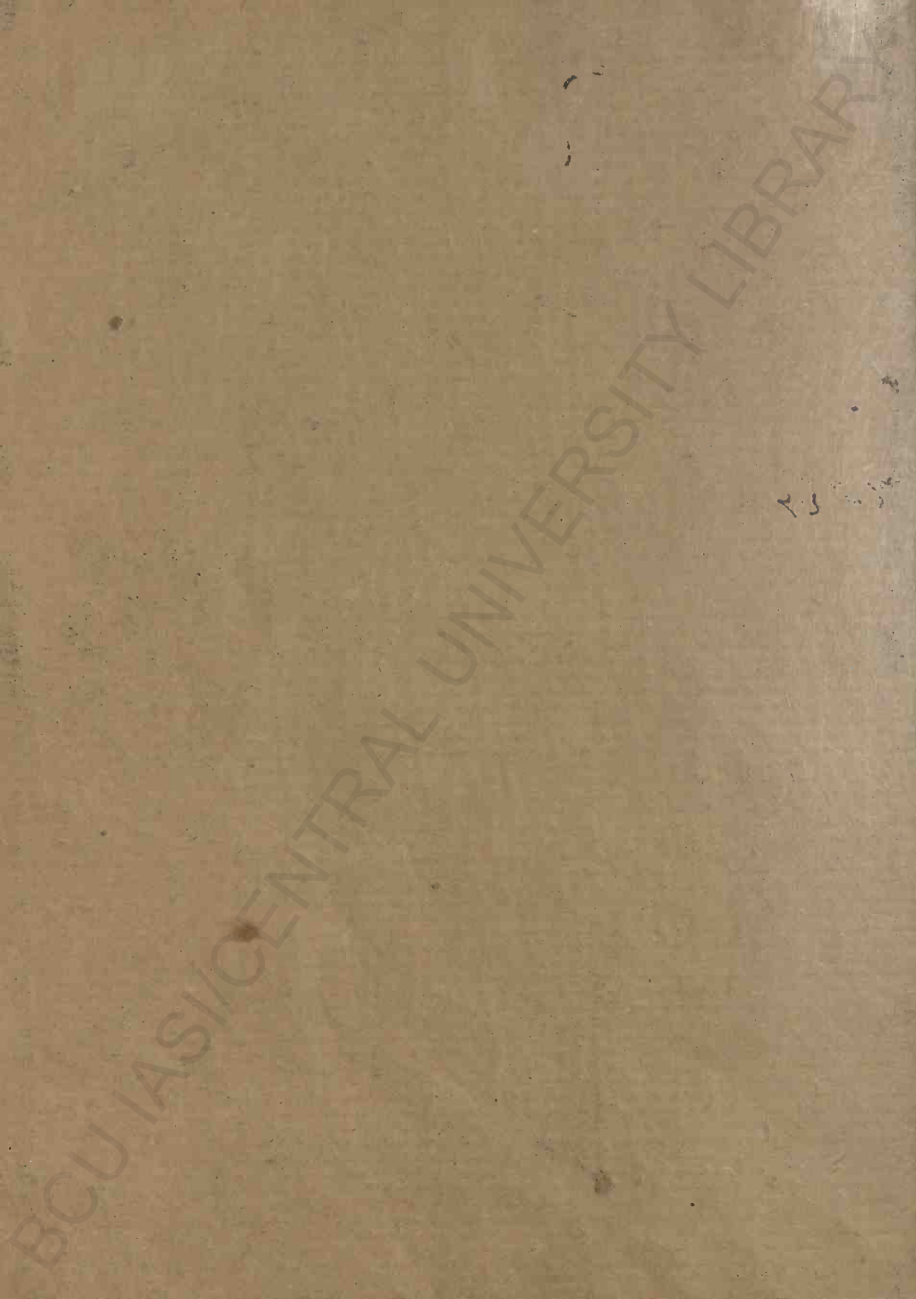
1
II 7809

BCU LASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

№	101	1
II-7809		

BCU IAS/GENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

vol

MIRCEA STREINUL

PRĂVĂLIA
DIAVOLULUI

ROMAN

EDITURA „CULTURA ROMÂNEASCĂ” S.A.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

MIRCEA STREINUL

PRĂVĂLIA DIAVOLULUI

ROMAN

EDIȚIA II-a

702586

B.C.U. IASI

Editura «CULTURA ROMÂNEASCĂ», S. A. R.

13 FEB. 1943
Biblioteca Universit. 172
ale 34.336

lls.

Critica literară despre d. MIRCEA STREINUL

Dăm în cele ce urmează câteva pasagii din cronicile scrise în ultimul timp despre poezia și proza d-lui Mircea Streinul, pe care editura noastră îl prezintă azi prin romanul «Prăvălia diavolului»:

...În ultimul său roman, «*Drama casei Timoteu*», Mircea Streinul împlinește o evoluție și un ciclu, care nu este numai al scriitorului, dar al unei întregi etape din evoluția scrisului modern românesc. Am îndrăzni chiar să afirmăm că «*Drama casei Timoteu*» este singurul roman cu adevărat mare, de măsură și ținută mondială, pe care l-a dat România ultimilor 10–12 ani, și care poate sta cu cinste alături de înaintași ca Liviu Rebreanu sau Mihail Sadoveanu, continuându-i cu vrednicie.

Miron R. Paraschivescu (în «*Evenimentul*»)

În proză anul 1941 a adus o consacrare prin romanul „*Drama casei Timoteu*“, semnat de Mircea Streinul. Criticile elogioase ce i s'au adus ca și valoarea certă a romanului îl situează pe autor drept unul din cei mai autorizați prozatori tineri și cel mai de seamă prozator al Bucovinei.

Dan Bălțeanu (în «*Universul*»)

„*Drama casei Timoteu*“, romanul d-lui Mircea Streinul, cu rezervele făcute numai de unii critici, a fost socotită o carte excepțională și subscriem pentru acest calificativ.

Aurel Tita (în «*Curentul*»)

Cunoscut ca unul dintre cei mai valoroși poeți tineri, autor al mai multor culegeri de aleasă simțire și viziune, ca: *Zece cuvinte ale fericitului Francisc din Assisi*, *Bucolice*, *Ulise reiterat*, etc., d. Mircea Streinul a reușit deopotrivă să se realizeze și în proză. Opere ca *Ion Aluion*, *Viața în pădure* și mai ales această *Dramă a casei Timoteu* sunt dintre cele mai bune ale genului.

Stilul lui Mircea Streinul este simplu și curat, doar pe alocuri încărcat cu anumite prețiozisme livești și romantice. Ele se acordă cu acțiunea povestită și contribuie să rotunjească imaginea acestei opere de merit.

Ion Șugaru (în «*Meșterul Manole*»)

Domnul Mircea Streinul, acest cântăreț al neuitatei Bucovine, este un mare scriitor.

Virgil Carianopol (în «*Gazeta Țării*»)

Domnul Mircea Streinul a scris un roman cu țărani, fapt ce ar părea imposibil după clasicele realizări ale maestrului Mihail Sadoveanu. Totuși cartea aceasta reprezintă o importantă etapă în evoluția romanului românesc.

Al. Bilciurescu (în «*Timpul*»)

Dintre poeții bucovineni, desigur că Mircea Streinul rămâne cel mai reprezentativ.

Ioan Negoiescu (în «*Țara*»)

În aceste clipe înfrigate când Bucovina redevine pământ românesc, este pentru noi nu numai o datorie, dar și o plăcută coincidență, să ne ocupăm de opera unui tânăr scriitor bucovinean, care ne-a atras atenția, în cursul anilor, cu pasionată stăruință, asupra unei surprinzătoare renașteri literare a provinciei noastre nordice. Pe lângă meritele sale recunoscute, de poet fecund, d-lui Mircea Streinul îi revine, în cea mai bună parte, și cealaltă recunoaștere, am putea spune chiar recunoștință, de animator al tinerei mișcări poetice arboresc...

Pompillu Constantinescu (în «*Vremea*»)

Șirele de față nu vor să fie mai mult decât un „jurnal de lectură“. Nici cronică, nici — mai cu seamă — critică literară. Critica literară îl va așeza pe Mircea Streinul, cu cartea sa ultimă, acolo unde-i este locul: alături de puținele, marile momente ale romanului modern românesc, lângă un Mihail Sadoveanu, Liviu Rebreanu, Mateiu Ion Caragiale.

Cât despre cronicar, el va însemna apariția cărții, cu judecăți mai mult sau mai puțin temeinice, dar întotdeauna și în primul rând informative, cu aceiași conștiinciozitate profesională în care este ținut să vestească și apariția ultimului roman al d-lui Mihail Daia...

Cele ce vream noi să spunem aici nu atinge niciunul din aceste câmpuri de activitate; mult mai puțin, sau mult mai puțin analitice, judecățile noastre vor să semnaleze apariția acestei cărți ca pe un fapt divers literar. Ca pe un fapt, — pur și simplu. Nu e un biet ca-

Iambur, dacă întâmplător cartea se și cheamă „DRAMA CASEI TIMOTEU“.

Dar această „dramă“, prin care cu osebire ne place să-l urmărim pe Mircea Streinul în plina și bogata lui evoluție, capătă într-adevăr proporții universale. Și literale românești cuceresc — astăzi, tocmai astăzi, — un rang nebănuit și nou în literatura lumii. Pentru aceasta toate laudele i se cuvin lui Mircea Streinul.

Cu „Drama casei Timoteu“, el ne urcă în privdor, ca să ne arate cât de bine, de larg și cuprinzător se poate vedea și de la noi peste mări și țări. Intrăm în lume. În lumea mare. În lumea pe care n'o vom cunoaște niciodată cu adevărat, decât privind-o dela noi. Și în măsura aceasta chiar, — integrându-ne ei.

Mircea Streinul e un autor clasic. Un scriitor de măsură antică. În concepție, ca și în meșteșug. Eroii săi îl reprezintă până la o totală identificare. El trăiește în ei, fiindcă i-a scos din el. El nu va putea spune, cum n'au putut-o face nici Eschil, nici Corneille, nici Hugo, nici Dostoiewski, — nici André Malraux, care ne amintește acest lucru —, el nu va putea spune, așa dar, odată cu Flaubert, despre eroii săi: „Dacă e nevoie, îi voi svârli pe toți în aceeași mocirlă!“

Fiindcă eroii lui Mircea Streinul, ca și ai giganților pe care-i numărăm mai sus, sunt purtătorii unor adevăruri pe care Mircea Streinul le-a crescut în el, le-a rupt din el. Sunt, mai pe scurt, concretizarea, pe planuri multiple și întretăiate, a unei conștiințe ajunsă la o rotunjime, la o totalitate organică.

Mircea Streinul nu este, însă, numai un mare poet, este și un mare epic. Aceste idei fundamentale cresc în cartea sa, odată cu grânele, cu plozii, cu vitele, cu avuțiile măsurate în aur. E o savantă suită, muzicală, arhitectonică, toată această „dramă a casei Timoteu“.

Și când am afirmat că «*Drama casei Timoteu*» este o carte mondială, formulam, poate subconștient, adevărul prin care ea trece de hotarele lumii vechi, ca să se întâlnească, odată mai mult, cu cea turbătoare dramă, care este «*Electra*» lui Eugen O'Neill.

Ar mai fi, poate, de arătat în ce măsură Mircea Streinul este un Dostoiewski român; în ce măsură stilul său — plin de minuni și de gingașe naivități — dovedește un epic de cea mai aleasă și crudă tărie. Însă nu e nevoie. Alții, mai pricepuți decât noi, o vor face.

Dar însemnarea noastră, dacă nu vrea să fie o critică, nu tinde nici la o explozie de bucurie pentru cea mai mare carte a ultimilor ani. Ar fi prea puțin față cu ceea ce ne-a dat Mircea Streinul.

Cartea sa e tristă. E dureros de tristă, ca toate cărțile mari. Ea lasă în gură un gust amar și în ochi o culoare vânătă, de oțel, în ale căruia reflexe abia se alege, ca între ape, firul luminos, dar hotărît, al conștiinței de sine, formulată, înfățișat, în întreaga ei plinătate, pe pământul și în limba unei Români, care de această unitate avea nevoie mai presus de orice.

Miron R. Paraschivescu (în «*Timpu*»)

În opera aceasta de replămădire și reoglindire a noii Bucovine, d. Mircea Streinul își are partea sa de contribuție și merit, atât prin bogăția, cât și prin calitatea manifestărilor sale poetice.

Drama casei Timoteu se desfășoară în umbra unei premise, sau unei teme, din prag formulată și reapărând ici și colo, din vârtejul episoadelor, încât singur instinctul epic al unui romancier de originalitate și intuițiile d-lui Mircea Streinul putea să abată tot cecece s'ar fi putut infiltra în textura intimă a narațiunii și i-ar fi putut diminua impulsul dramatic.

Tot cecece se va întâmpla în agitatul curs al romanului, și nu odată evenimentele iau înfățișarea unui adevărat galop al crimei și al morții, stă sub semnul prologului și funebrelor lui sugestii. Inochent Timoteu ispășește crima de a-și fi omorît tatăl și întreaga scenă de închisoare, dimpreună cu obsedantul peisagiu pluvial, cu jocul de umbre chinezești al actorilor, cu sgârcita mărturie a criminalului, în care e vorba, — scurtă lumină de fulger repede stinsă, — de o luptă cu diavolul, strecoară în sufletul cetitorului o senzație tulbură, de taină sigilată, de misterioasă cutie a Pandorei, din care se vor revărsa tot atâtea nefericiri.

Destinul antic, care a urmărit pe Oedip și pe atâția eroi ai dramaturgiei helenice, e străbătut aici de un fulger de optimism, de înverșunată împotrivire, care va trebui până în cele din urmă să anuleze blestemul. Iată concepția personală a romanului d-lui Mircea Streinul, iată viziunea și sumbră, și senină în acelaș timp, din *Drama casei Timoteu* și care imprimă acestui roman un blazon de intensă majestăte. Cu o imagină de circumstanță — e ca și cum la capătul atâtor suferinți și în decorul idilic dela Colonos, Oedip și-ar fi recăpătat vederea.

Perpessicius (în *Acțiunea*)

N. B. — Aceste texte sunt destinate exc.usiv intercalării în cărți. Afișarea lor e interzisă fără timbrarea legală.

*«Prăvălia diavolului» era numele unei închisori de sân-
geroasă celebritate în America războiului nord-sudist.*

*Oare fiecare dintre noi nu trece, fie și numai o singură
dată în viața sa, prin «Prăvălia diavolului»?*

Pe umerii mei simt toate pietrele și lanțurile lumii.

Mircea Streinul.

BCU IAS/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

«**VIAȚA IN PĂDURE**»

sau

explicație la «Prăvălia diavolului»

INTRODUCERE

În posesiunea diplomei de absolvire a pedagogiului — așa i se spunea pe-atunci școlii normale din capitala Bucovinei — și satisfăcând cu termen redus serviciul militar sub faldurile drapelului negru-galben, care se întindea pe ceruri largi de la Viena până la Vatra-Dornei, tânărul Ioniță Nimeni din boiereștii Stroești ai Sucevii solicită și obține în toamna anului 1902 un post de învățător în comuna Cuciurul-Mare din județul Cernăuți, pe care oficialitatea-l transformase la timp în Czernowitz-ul de acute sonorități slave. Deși pornise cu tot elanul în cariera didactică, Ioniță trebui s'admită — după abia un an de activitate — că idealismul însușit la pedagogiu nu se potrivește deloc cu aplicarea lui la teren. Învățătorii mai în vârstă refuzau să vadă cu ochi buni zelul prea accentuat al noului lor coleg și-l sfătuiră, întâiu prin aluzii fine, apoi direct, să se astâmpere. Desiluzionat de un mediu didactic atât de înăcrit, Ioniță se aruncă în brațele politicei. Evident, nu putea face decât politică naționalistă. Purta ostentativ o rozetă tricoloră la butonieră și începu să cheme în fiecare Duminică sătenii din vecinătate la sine, încercând să-i entusiasmeze prin cuvântări înflăcărate pentru redeșteptarea sentimentelor patriotice, dar, în curând, primi câteva aver-

tismențe atât de drastice din partea revizoratului școlar, încât, decepționat și 'n acest domeniu, renunță să mai împartă țăranilor gazete și broșuri politice, distribuite pe sub mână de oamenii lui Nicolae Iorga, Constantin Morariu sau Emilian Slușanschi, și, sub privirile ironice ale celorlalți învățători, se dădu pe brazdă, așa că, în al treilea an de la numirea sa în învățământul primar, Ioniță nu se mai deosebea întru nimic de colegii săi, pe cari, cu puțin timp în urmă, nu-i considerase decât drept niște ruginiți leneși și chiar morți sufletește.

Încetul cu încetul, își însuși felul lor de viață: dimineață, școala cu pereții ei întunecați și umezi, cojiți pe alocuri, iar după-amiază un somnuleț și, apoi, lungi ședințe de taroc, ferbel sau 21, epilogate de-un mic chef la cârciuma lui Wender de lângă jandarmerie, dincolo de podul de cale ferată, unde intelectualii rurali beneficiau de o cameră specială, în care se putea bea discret și 'n tihnă, fără să li se dea de vorbit țăranilor din sala cea mare din față.

Plictisit în curând și de-acest fel de-a fi, Ioniță se decidese să-și înmormânteze în cele din urmă burlăcia și se căsătorii cu învățătoarea Melania Vasilciuc, care, dacă nu era tocmai frumoasă, avea, totuși, destul farmec și, mai ales, câteva hectare de pământ mănos, cari constituiau o dotă apreciabilă chiar și pentru altcineva decât pentru un simplu învățător de la țară.

Când Melania îi făcu un băiat — un plod, care cântărea 5 kilograme la naștere! —, Ioniță își spuse că e

timpul să muncească serios pentru prosperitatea familiei. Economisind cu stăruință, reuși să strângă în curs de numai cinci ani aproape 5.000 de coroane, din cari își cumpără gospodăria cuprinzătoare a lui Gheorghian, un Wachtmeister ieșit la pensie. În anul următor, refăcu clădirea, îi adăugă câteva camere și-i reînoui acoperișul de olane — așa că, acum, se putea considera printre oamenii cu stare din comună.

Incheind prietenii folositoare la revizorat, fu numit director școlar, însă — prea legat de casa sa, care-i oferea un belșug de comodități — renunță să se mute în edificiul mohorât și înospitalier al școlii și, încurajat și ajutat de hărnicia și devotamentul Melaniei, femeie dârză și săritoare, continuă să aducă mereu îmbunătățiri gospodăriei așezate între casa părintelui paroh Avacum Sfeclă și aceea a părintelui cooperator Gavriil, nu departe de pământul lui Eliodor Luria, un om sălbatic și mare iubitor de cai, și de ograda chiaburului Domnichia Hupea.

Invățătorii de aceeași generație îl stimau; cei bătrâni — îl mai bârfeau, însă fără răutate și numai pentru că prea-i mergeau toate în plin. La conflicte nu ajungea niciodată cu dâșii, iar cu cei patru preoți ai comunei se împrietenise și-i vizita și altfel decât numai în limitele obligațiilor de etichetă.

În 1912, plecă împreună cu Melania la Viena, unde rămase trei săptămâni. Mult timp avu ce să istorisească

prietenilor săi despre acest oraș minunat. Locuise la Sacher, fusese la Burgtheater și la operă, ca să-l asculte pe Leo Slezak în „Lohengrin”, se plimbase prin Prater și Schoenbrunn, asistase la un spectacol cu Alexander Moissi, marea senzație a spectacolelor din Viena de pe atunci, și băuse vinuri strașnice prin diferite grădini de la marginea orașului. Avusese, chiar, norocul să-l vadă pe Impărat. Monarhul, înconjurat de o mulțime de duci și arhiducese, generali, diplomați și înalți prelați, făcuse o impresie extraordinară asupra directorului școlar din Cuciurul-Mare.

Primind medalia „Zur Erinnerung an das 60. Regierung-Jubiläum Sr. Majestät des Kaisers Franz Joseph I”, Ioniță avu o strângere de inimă.

„Decorarea mea înseamnă că încep să fiu considerat om bătrân,” — își spuse cu amărăciune, — „înseamnă că nu mai am idealuri, înseamnă că am aninat de gard traista avânturilor entusiaste de până mai ieri...” — însă, după ce se scutură ca de-un frig, se gândi: — „La naiba! Că doar încă nu-mi bate moartea la fereastră...! Și cred că mai am destulă dârzenie în mine, ca să-mi pot bate joc de asemenea idei dăunătoare.”

Copilul împlinind vârsta de cinci ani, Ioniță începu să se ocupe temeinic de educarea lui.

Toate erau bune și frumoase — când, deodată, izbucni războiul.

Directorul școlar trebui să se prezinte în uniforma

sa de sublocotenent la regimentul, din care făcea parte, însă medicul îi descoperi un reumatism și Ioniță fu demobilizat.

Hotărât lucru: feciorul lui Simeon Nimeni din Stroiiești era născut în zodia norocului!

CAPITOLUL I

Oamenii cari voiau să fure luna

Ca în orice Duminică — zi fericită, când se putea sta în tihnă de vorbă la un pahar cu vin bun, încă din binecuvântatul timp de pace, și se puneau la cale, în pofida războiului, strașnice tarocașe, cu solo-uri riscante, teribile pagaturi la fine și valaturi de pomină, — directorul școlar Ioniță Nimeni avea musafiri.

Pe la orele două după-amiază, părintele Avacum, preotul de-ajutor sau, cum se mai spunea pe-atunci, cooperatorul Gavriil, cantorul bisericesc Eudoxie Lazurca și David Ivanovici, primarul comunei, bătrân, gârbovit, mic de stat și 'ndesat ca un sac de barabule, stăteau acu în veranda năpădită de viță sălbatică și tăifăsuiau cu amfitrionul, care, instalat comod într'un fotoliu de pluș albastru, râdea bine dispus la glumele uneori nesărate ale musafirilor porniți pe bârfeală.

Epuizându-și repertoriul de glume citite într'un magazin umoristic din Viena, părintele Avacum abordă alt subiect.

— Solidă căldură! — oftă el, descheindu-și la gât reverenda făcută la Ziegler din Cernăuți. — Și se pare că

va mai ținea până ne-om topi ca o oală de untură pusă la șparhat de doamna Melania a lui Ioniță al nostru.

Cantorul, a cărui față gălbuie și pătată de negi suporta lesne comparația cu o foaie mototolită de evhologiu, își suflă cu sgomot bobul de nas — „Să nu-l prăpădești în batistă!” — glumea uneori directorul școlar — și, după-ce-și aprinse o țigară cât policariul, moțai aprobativ din capul împodobit cu o lună plină.

Părintele Gavriil scoase un ziar nemțesc din buzunarul fără fund al reverendei și spuse târăganat:

— Mare lucru nu se prea 'nțelege din gazetă, dar am impresia că, în curând, iar o să ne calce Rușii. Și asta numai bine nu-i.

— Afurisită treabă și rășboiul aiestă! — se căină parohul, mai mult șoptind decât vorbind și ca și cum s'ar fi temut să nu sperie cu glasul său adânc bruma de răcoare ce mai rămăsese prin ungherele verandei.

Apoi, se așternu o liniște pietroasă asemănătoare unei pauze dintre două răbufniri de furtună.

— Tare-i cald! — sfâșie parohul tăceșea grea, neplăcută, revenind la vechiul subiect. — Mi se pare că om avea o vară secetoasă...

În jurul acestei afirmații se înădi o discuție contradictorie atât de sgomotoasă, încât pașii lipăiți ai cantonierului Sârbu, care se-apropia precedat de cei trei copii ai săi — Nică, Truțu și Silveta —, nici nu se auziră în verandă.

— Bine v'am găsit, boieri dumneavoastră! — exclamă jovial cantonierul, scuturându-le din rășputeri mâinile. —

D'apoi ce discutați atât de înflăcărat, că vocile vă răsună ca niște talgere până la poartă? — și, apucat din fire cum era, nu mai așteptă răspuns, ci i se-adresă lui Ioniță:

— Mi-am adus și sgâmboii, să-mi trăiască!

— Să-ți trăiască, — aprobă părintele Avacum, surâzând ca un busuioc stătut sub grinzi afumate de bătrânețe în omătul bărbii sale.

— Săru'-mâna și mulțam, părinte paroh! Nevasta mi-a plecat la Cernăuți, că i s'o 'mbolnăvit sora, știți, aceea măritată cu Casian Vavra, și n'am avut cu cine să-i las acasă. Cunoașteți și dumneavoastră cum îs plozii! Nu-mai oleacă să-i slobozi din mână și una-două ți-au și aranjat o tonaasă de nu mai nimerești pe unde să-ți scoți capul.

— Ce te mai scuzi, Sârbule? Că doar nu suntem străini! — protestă Ioniță. — S'or juca ei cu Stănuț al meu, că și-așa se plictisește ascultând voroavele noastre.

Stan, care fusese tot timpul numai urechi la discuțiile bătrânilor, se posomorî. Copiii cantonierului, răsgâiați, mofturoși și în permanență murdari, deși doamna Eulalia Sârbu îi dichisea mereu ca pe niște prinți, îi erau nesuferiți. Silveta îl exaspera pur și simplu — căci îl necăjea mereu cu sclifoselile ei de copil desmierdat și rău-crescut. Nu-i vorbă, că și ceilalți doi aveau apucături țigănești, dar Silveta le punea capac. Imbufnat, totuși resemnat, se pregăti să-i ducă în grădină, unde — știa el din alte dăți! — progeniturile lui Sârbu se vor juca de-a baba-oarba, ceea ce însemna că iar o să-i lege ochii

— lui, nu vre-unuia din ceilalți! — că Silveta îl va trage din nou de păr, că Nică o să-i pună piedici prostești, ca să-l împingă de-a berbeleacu', și că Truțu o să-l urzice ca Duminica trecută. Bine 'nțeleș, el, Stan, n'avea voie să le tragă o mamă de bătaie, așa, ca să se răcorească și dânsul odată, căci Ioniță îi interzisese strict acest lucru — pe motiv că Sârbu-juniores erau musafiri și că trebuie tratați ca atare.

Copiii tocmai se pregăteau să iasă, când, la timp oportun pentru Stan, apăru cucoana Melania și, la invitația ei, musafirii se transportară în salonul răcoros, în care mirosea atât de plăcut a verbină și-a măr domnesc, ținut în lăzi de stejar, ca să ia câte-o dulceață de vișine cu umplutură de alune — specialitatea casei... — și un pahar de apă „nece ca ghița”, ceea ce trezi integralul entuziasm al cantonierului topit de caniculă.

Complimentând fastidios pe doamna de casă, părintele Avacum inaugură solemn, cu lingurița de-argint, chiseaua înflorită cu arabescuri aurii pe un fond delicat-azuriu și, apoi, tot atât de gravi, se serviră și ceilalți, așa că, vre-o câteva minute, nu se discută nimic, ci se plescăi cu satisfacție din buze.

Pofticioși la dulciuri, copiii cantonierului, urmați de Stan, care blestema în fel și chip vizita lor nedorită, năvăliseră chiuind în salon și, acuma, făceau zâmbre căprești că nu le vine mai repede rândul, ca să simtă și ei pe limbă savoarea delicată a dulceței de vișine umplute cu alune după rețeta adusă de la Cernăuți de doamna

Aglaiia Grigorovici, soția părintelui cooperator Isidor din Tisăuți.

Când, însfârșit, ultimul dintre vârstnici lăsă lingurița în pahar, copiii cantonierului se năpustiră, îmbrâncindu-se, asupra chiselei, în timp ce Melania implora patetic providența ca fața de masă, brodată în zeci de culori de către însăși bunica sa, vestita Frozina Cosmiuc din Ilișești, gospodină renumită, să scape nepătată de sub entuziasmul gastronomic al trinității lui Sârbu. Atenția plozilor fiind concentrată exclusiv numai asupra dulceței cu parfum acrișor de ismă vanilată, Stan avu o inspirație salvatoare și, profitând de ocazie, se furișă neobservat din salonul plin de răcoare.

— Mopi, pst! Mopi!

Cânele, al cărui nume nu indica, totuși, un mops, ci o foarte variată mixtură de rasse canine, își ascuți urechile, însă — prea comod instalat în umbra mesei din bucătărie — nu se 'ndura să-și întrerupă siesta și nu se urni, ceea ce-l scandaliză cumplit pe Stan, care era obișnuit ca javra să-i dea întotdeauna ascultare.

— Mopi, nu ți-i rușine? Ce, nu vrei s'ascuți de stăpân'tu? Numai motanii îs puturoși! Sau ai devenit și tu motan? Motan cu coadă de un metru și fârnâială sub nas...?

Convins de-argument sau — poate — rușinat de dojană, cânele mârâi supus și, dintr'un salt, fu la ușă. Stan îi urmă; ieșiră amândoi în pridvorul întunecat de-avalanșele viței sălbatice, spumoase ca valurile agitate ale unei mări biciuite cu toată furia de Poseidon.

Se-opriră nehotărâți înaintea pragului și rămaseră câțva timp așa — până ce băiatul se decise să înfrunte cup-torul incandescent de-afară.

Ziua de Iulie strălucea de soare. După-amiaza era îngrozitor de fierbinte. Atât de fierbinte, încât nici măcar vântul nu'ndrăznea să iasă din ascunzișurile lui de soc și de răchită. Frunzișul copacilor bătea în argintiu de-atâta soare. În colbul de sub grajd, găinile stăteau opărite, cu ciocul deschis a cobe. Arare trecea câte-un țăran pe drum. Atunci, găștele de lângă poartă își ridicau capul și-l priveau chiorș pe 'ndrăznețul om, care sfida uncropul de căldură stătută, fără milă turnat de-un soare vrăj-maș peste lumea moleșită și buimăcită. Dealtfel, liniște — o liniște grea și chinuitoare. Uneori, zumzetul unui bondar reliefa și mai mult această liniște nefirească. Lui Stan, care pășise desculț pe prundișul curții, pământul îi păru încins ca peretele unei sobe în timpul celei mai cumplite vifornițe de Bobotează. În pomăt, însă, va-lurile de răcqare muntenească ale nucilor jilavi, cu a-romă proaspătă, amăruie, ocroteau iarba grasă, lucioasă, pe care Mopi o ciupea cu pasiune în desele sale clipe de distracție. Spre capătul grădinii, turla albă a bisericii se ridica blând dintre vișini și tei stufoși, ca să domine casele țărănești, cari, văzute de departe, păreau locu-ințele din basm ale unor pitici. O cărare cu multe hâr-toape ducea, prin porumbiștile foșnitoare, spre un păr cu frunziș bogat, o adevărată insulă aeriană, care, ca și cum ar fi invitat vrăbiile să i se așeze pe degete, își agita către cer nenumăratele brațe brăzdate de-o de-

sagă de ani. Pe drumul dintre biserică și curtea boierească a lui Schlosser, valuri de colb — groase cât pumnul — așteptau nerăbdătoare o gură de vânt, care să le risipească pe garduri. La o cotitură, era un cireș înalt, însă nici un copil nu îndrăznea să mănânce din fructele lui, căci, cu câțiva ani în urmă, se spânzurase de-un ram o fată cu păcat, al cărei ibovnic o părăsise pentru o vădană cu bani mulți, lăsând-o nemăritată și de rușinea satului. Spre apus, peste bojii ogrăzii și uliță, se 'ntindea un ocean de porumbiști, iar mai la deal se contura pomătul moșierului — pomăt care 'nchidea o jumătate de zare în pumnii de frunză bogată ai nucilor.

Stan jiduaia după baia de umbră a grădinii și-ar fi dorit să intre în ea, însă era convins că plozii obraznici și nesuferiți ai cantonierului l-ar fi descoperit fără întârziere și, cum n'avea niciun chef să le suporte blăstămățiile, abandonă cu un oftat din străfundul inimii gândul unei plimbări tacticoase printre pômii grei de răcoare sau prin albia înflorită a lucernei de lângă biserică.

Mopi, bojbind într'un mușuroiu de sub gard, strănută puternic ca un cal. Stan tresări, iar pisica, pe care servitoarea o desmierda din motive necunoscute cu numele exotic de Ciuchi și care, visând armate de șoareci, se odihnea torcând pe gard, își sburli imediat coada și un înfricoșat „miau” de alarmă îi scăpă de sub mustățile cănite cu funingine și lungi până dincolo de urechi.

— Vai, Mopi! Nu ești deloc cavaler! Iată c'ai vărit-o'n boale pe biata măță... Și știi că-i bolnavă de cord, ca tușa Tița. Așa ceva nu se face! Fe, Mopi, fe!

Lângă șură — o matahală în stare să 'nghită în pântecel-i enorm ca arca lui Noe un fânaș de zece hectare cu haturi cu tot, bojii alcătuiau o mică pădure, în care, de teama ulilor, cloștile se refugiau, cloncănind și cârâind, cu puii lor. Băiatul, tentat de necunoscut, nu se abținea de la explorarea vastelor vegetații și, uneori, când avea noroc, descoperea câte-un cuibar, din al cărui puf călduș culegea ouăle moțatelor, ca să le ducă victorios, ca pe niște trofee de mare preț, la bucătărie, unde Melania îl răsplătea cu o linguriță de dulceață sau cu „Pusserl” de cafea.

După o inspecție sumară prin întreaga curte, Mopi se opri cu urechile bleojdite la intrarea în „pădure”. Știind că bojii ascund de multe ori cloști răsboinice, cari atentau la siguranța sa personală, cânele avea o frică instinctivă față de desišul întunecat și plin de surprize. Laș nu era Mopi — și avea fălci destul de puternice, invidiate și chiar temute de javnele din împrejurimi, fălci solide, antrenate la bucătărie, unde i se aruncau din belșug oase de tot felul, și niște măsele de-o duritate, care i-ar fi permis să ronțăiască și hălci de cremene, așa c'ar fi fost în stare să se apere de agresiunea unei simple cloști domestice, însă, în urma unei bogate experiențe, ajunsese la concluzia că găinile, oricât de simpatic ar fi să le jumulești nițel, sunt un vânat categoric interzis. Orice contravenție riscând să dea prilej unei aspre pedepse corporale, cânele renunțase definitiv să mai intre în conflict cu cloștile și, neavând poftă să su-

ferre consecințele unei duzini de vătraie aplicate de Valia cu o vehemență foarte puțin feminină, le evita prudent...

— Hai, Mopi! Nu fi fricos! Numai Ciuchi e fri-coasă... — ceea ce, în fond, nu prea era adevărat, căci pisica avea adesea accese de formidabil curaj, cari lăsau sgârieturi apreciabil de-adânci în dopul de nas al cânelui.

Ambiționat, Mopi mișcă devot din coadă și, călcându-și cu labe grele pe inimă, pătrunse, întovărășit de Stan, care-și compusese pentru circumstanță o mască gravă de Robinson, în împărăția gallinaceelor. Străbătând până în centrul vegetației exuberante, care fremăta misterios din lujerele vâjnoase, băiatul îi făcu cânelui semn să se-oprească.

— Aici suntem în siguranță.

— Ham-ham! — confirmă Mopi, clăpăind din urechile mari cât foaia de brusture.

Se 'ntinseră la pământ. Stan, cu fața la cer; Mopi, cu botul sprijinit de-o piatră îmbrăcată în mușchiu bărbos. Amândoi se simțeau fericiți în lumina bojilor cu mii de nuanțe verzui, de la cele amare ale mărilor până la smaragdul delicat de depărtată colină 'mpădurită. Totul mirosea a țarnă și iarbă crudă. În jurul lor, liniște și moarte. Băiatul privi cerul, care moleșea cu soarele lui nemilos întreaga viață de pe pământ, și-și dori să-i crească aripi. Cum ar mai fi sburat! S'ar fi înălțat până aproape de vânturile turbate, unde numai pajerele se încumetă, ar fi strâns toți nourii din lume și l-ar fi aco-perit sau stins. Dacă n'ar fi găsit nouri, ar fi luat o

tingire din bucătărie... Buf! peste bulzul de lumină!
— și gata cu soarele... Deh! Cine-i ca Stan?!

Căldura se mărea. Ea scormonea adânc în pământ, sub rădăcinile bojilor, și sugea lacom ultimii stropi de apă. Greu se lăsa dogoarea în trupul moleșit al lui Stan! Iși închise ochii. Ii plăcea să facă așa. Uneori, și-i întredeschidea; nenumărate fărâme de culori îi jucau atunci înaintea ochilor. Minunat lucru era acesta! Și se gândi că din astfel de culori își țese Dumnezeu curcubeul. În zori de zi, bunul Dumnezeu coboară cu un sac strașnic de mare în țarină și culege flori. Apoi, le stoarce culorile, le pune la uscat și se-așează să le țeasă. Cum și-ar fi dorit Stan să aibă un curcubeu peste satul pe care l-a clădit din lut, cu multă caznă, săptămâna trecută! De-ar fi putut fura măcar o bucățică din curcubeul cel mare al lui Dumnezeu... Stăpânul lumii nici n'ar observa furtul... Stan ar ascunde-o într'o tigaie, să n'o vadă mama, căci ea pedepsește grozav furtul. Mopi n'a pățit-o odată? Și par'c'ar fi furat cine-știe-ce mare lucru! Ia, câteva ouă dintr'un cuibar, niște ouă mici cât nuca... Ouă de găini americane! Și-a incasat cel puțin douăzeci de vătraie pe chestia asta.

— Cu ce te ocupi acolo, Mopi?

— Hau-hau!

— St! Taci! Nu lătra așa de tare... Vrei să ni se descopere ascunzătoarea? Să nu facem sgomot, că ne-om pomeni cu Sârbuleștii pe cap! Și știi ce 'nseamnă asta...

— Mr-ham! — admise, cam distrat, cănele, pe care-l

preocupa o gănganie cărămizie ca acoperișul de olane al casei, care scânteia orbitor la soare.

Printre frunzele cu miros înțepător de farmacie, Stan vedea fragmente de cer curat și, când mișca bojii, i se năzărea că însăși bolta sinilie, în care-ar fi vrut să se scufunde ca'n valurile unui fluviu fără margini, se clatină deasupra pământului somnoros de căldură.

După un timp petrecut în dulce far-niente, îi auzi pe Nică, Truțu și Silveța chemându-l cu glas de trâmbițe din grădină. Pe când cănele se 'nchinca mic-micuț — încercase și el o mulțime de experiențe proaste cu copiii cantonierului! —, Stan se simți tentat să-și astupe urechile.

— Vezi, Mopi? Ți-am spus că dracii aceia au să ne caute cu lumânarea. Pe mine, ca să mă răstoarne în urzici, cum s'a 'ntâmplat și data trecută, iar pe tine, ca să te tragă de urechi și de coadă... Noroc că n'are să le vină'n gând că ne-am ascuns aici!

Cănele își întinse botul, adulmecând aerul și, apoi, și-l plecă disprețuitor.

Temându-se ca, totuși, să nu fie descoperit, băiatul își reținu răsufllarea, dar strigătele se 'ndepărtau tot mai mult, pierzându-și stridența în leușteanul, brusturii și perjii din fundul grădinii.

Stan avu un suspin de izbăvire.

În umbra bojilor pătați de lumină era bine. Niciun vânt nu mai adia prin dogoarea nemiloasă a după-amiezii și tăcerea se 'nghesuia cuceritoare printre rădăcini. Mopi dormea sau, poate, se prefăcea că doarme. Stan, doborât

de zăduf, își închise și el ochii. Ii plăcea să stea astfel, neștiut, deplasat în cine-știe-ce poveste cu codri enormi de aramă și singurătăți de castel fermecat cu heleștee adânci și verzi. Uneori, întredeschidea ochii și lumina i se iriza iarăși printre genele mătăsuite. Când, obosit de jocul culorilor, își reînchidea pleoapele, gândul îi sbura la jucăriile, pe cari tatăl său i le promisese cu o zi în urmă. „Dacă ai să fii cuminte,” — îi spusese Ioniță, — „ți-oiu aduce ceva foarte frumos dela Cernăuți,” — și băiatul se tot întreba curios: — „Oare ce-mi va aduce?” — Un revolver cu dopuri? O lanternă magică? O minge? Fleacuri! Par’c’ar vrea altceva, dar nu știe ce și asta îl chinuiește. Poate c’ar vrea o vioară, o vioară adevărată, ca a lăutarilor cari cântă Duminica în cârciuma lui Wender. L-a rugat de multe ori pe tata să-i cumpere o astfel de vioară, însă Ioniță îi răspundea invariabil: „Las’, c’am să-ți cumpăr mai târziu, când s’a sfârși războiul. Atunci am să te trimit la Cernăuți și vei învăța vioara cu domnul Hrimaly la școala filarmonică. Aici, n’are cine să te ’nvețe!” Războiul! Războiul aiestal! Trece zi după zi și tot nu se mai sfârșește! La dracu’!

Deodată, se simți copleșit de-atâta tăcere și se scutură, ca și cum ea ar fi devenit materială și l-ar fi plouat într’o deslănțuire torențială pe umeri.

— Mopi, dormi?

Tăcerea se sparse în mii de cioburi, însă se reconstitui imediat, căci cănele, pierdut în reverii, nu răspunse.

Căldura creștea. Băiatul își ridică, dintre boji, mâinile

și, ținându-și palmile subțiri în dreptul soarelui, un val de purpură le 'nsângeră. Ograda murise și, odată cu ea, par'că întreaga lume. Soarele ninge albăstriți argintate peste șura acoperită cu tablă. Un puiu, rătăcit printre mușuroaie, începu să piuie slab, căutându-și cloșca adormită sub gard. Apoi, iar nici un sgomot.

Amintindu-și de festa jucată copiilor lui Sârbu, Stan surâse. Știa c'o să fie grozav de furioși și asta-l bucura. Savurându-și satisfacția, i-o comunică — sub forma unui bobârnac în nasul ca o pecete proaspăt muiată în tuș — și lui Mopi, care-o primi cu indiferență sau chiar cu ostilitate, căci bobârnacul fusese ceva prea tare.

Ne mai putând suporta soarele, care-i cădea pe față, înzăpezindu-i-o cu palori de culme înghețată, Stan se mută sub un boz mai bogat în frunze.

„Ce naiba?! Par'c'au murit toți... toți... Unde-i Valia? Poate 'n vecini, poate cu Nazarie, în șură...” — și clătină din cap, nedumerit de preferința servitoarei, care căuta mereu tovărășia flăcăului cu 'nfățisare de-armăsar, însă îi fu lene să se gândească mai departe și se pregăti să adoarmă sub lumina verzuie, halucinantă, a bojilor.

Peste puțin, un sgomot de frunză răvășită îl făcu să-și ascută auzul. Având impresia că n'a fost decât o nălucire, se lăsă iarăși în voia somnului, care 'ncerca să-l cuprindă, dar foșnetul se repetă și Stan îl întrebă pe Mopi:

— Ce să fie, măi? Coana măță? Pisilioanca noastră?

— Mmm-hau! — îl contrazise cănele, ciulindu-și urechile pleoștite.

— Atunci? — însă nu putu continua, căci, în acelaș moment, un băiat de țăran, slinos, ciufulit și prost îmbrăcat, totuși prestant și cu ceva autoritar în întreaga înfățișare, răsări pe neașteptate dintre frunze.

Mopi, uimit și el de neprevăzuta apariție, nici n'apucase să latre și, scâncind rușinat de lipsa sa de perpicacitate, care 'ngăduise unui străin să pătrundă aici fără nici o pagubă pentru cracii peteciți ai ismenelor, renunță să-și mai demonstreze calitățile vocale, atât de admirate în societatea canină de sex feminin a comunei, și se pleoști sub ramurile lubrice ale bojilor.

Intrusul, clipind mărunț din ochii mici și albaștri, cercetători și oarecum vicleni, îl măsură din cap până'n picioare pe Stan, iar cânelui nu-i acordă nici o atenție, ceea ce-l jigni profund pe Mopi, care, scurmând pământul, simula o totală indiferență față de străinul prost-crescut.

— Mă, tu ești băiatu' lu' domnu' director?

În primul moment, Stan se gândi să-i întoarcă spatele, căci împărtășea și dânsul indignarea lui Mopi împotriva acestei incursiuni inopinate pe terenul pădurii de boji, însă își trase pe seamă și-i răspunse — cam de sus:

— Ihî! Da' dece?

— Așa...

Mopi, neliniștit de glasul aspru al musafirului nepoftit, se-apropie cu intenții investigative de dânsul și-i miroși picioarele.

— Țiba, javră! — se stropși necunoscutul și cânele, speriat, sări la-o-parte, călcând între urzici.

Satisfăcut, ghiorlanul se 'ntoarse către Stan:

— Ai văzut? Cuțulache are respect de mine, — și, după o pauză: — Umblu ca o măță! Dulăul nici nu m'a simțit când am intrat în ogradă, — se laudă, cu o nuanță de mândrie în glas, băiatul cu ochi albaștri ca stânjeneii de primăvară.

Descoperindu-și vocații de moralist, băiatul cu ochii verzi îl admonestă:

— Mai întâiu, doar hoții umblă fără să-i simți, și, într'al doilea rând, Mopi nu e nici dulău, nici cuțulache, ci Mopi pur și simplu!

(Spusese „Mopi” pe tonul întrebunțat de David Ivanovici când rostea pe nas: „Majestatea Sa Impăratul!” — numai cu majuscule...)

— Eu nu's hoț! — replică străinul și, fără să mai întrebe de permisiune, se-așeză turcește sub un boz.

Stan era decis să se înapoieze în casă, căci ghiorlanul prea îl enerva cu insolența lui, însă niște strigăte de undeva, din fundul grădinii, îl avertizară de toate pericolele unei întâlniri cu copiii cantonierului, așa că se resemnă ca, din două rele, să-l aleagă pe cel mai mic — și se-așeză și dânsul, încercând să-și încruciceze picioarele ca băiatul cu ochi albaștri; rezultatul fu că se răsturnă pe spate, ceea ce deslănțui hohotele de râs ale celuilalt.

— Ce răzi, mă, ca un prost? — se 'nfurie Stan.

Mopi se lungise din nou în umbra unui boz. Adormind, începu să latre subțire prin vis. Copiii, ca și cum i-ar fi prins înțelesul, ascultară cu atenție lătratul. Când

cânele încetă, străinul — plictisit de tăcere — strânse cu mâna niște pietricele, pe cari le ținti într'un mușuroiu de lângă coada lui Mopi. Furnicile ieșiră ca o armată de litere din cartea de citire și foiau printre sgrunțurii cărămizii.

— Dece nu lași în pace furnicile? — se revoltă Stan.

— Pentrucă nu-mi plac! Nu vezi ce mușuroaie urâte clădesc? Par'c'ar fi niște bube de lut. Eu țin partea greerului. Furnica e lacomă și rea. Par'c'ar fi o femeecă cu rânză în loc de inimă.

— Cunoști și tu povestea?

— Da' dece n'aș cunoaște-o? Ori crezi că's prea prost pentru fabule?!

Cânele, supărat de insecte, se trezi și, mârâind amenințător, se cărăbani sub alt boz.

Intrusul culese în palmă restul de pietricele și le-aruncă într'o frunză de brusture, pe care-o ciurui.

— Mă, pe mine mă chiamă Luca Urātu... Luc' a' lu' Ștefan Urātu.

— Incântat... Pe mine, Stan Nimeni, — și, ca să nu rămână mai pe jos, adause: — Stan a' lui Ioniță Nimeni... Tata îmi spune câteodată „Stănuț”, da' nu-mi place. Eu fcs Stan, nu Stănuț! — afirmă categoric băiatul, trântind cu pumnul în pământ, ceea ce-i provocă lui Mopi, care, din întâmplare, își ținea coada în locul unde hazardul condusesese mâna băiatului, o cascadă de urlate atât de variate ca timbru, încât dădeau impresia celei mai complete orchestre militare.

— Mopi, taci, Mopi! — se sperie Stan. — Vrei să năvălească Sârbuleștii peste noi?

Un nour străveziu se-abătu pe drumul soarelui. Câteva musculițe prinseră să se joace pe urechile clăpăuge ale cânelui, care, cu o gură cât șura, încerca să trimită în fundul burții bâzdăgâniile. Sunet dulce de tălângi începu să picure pe tăpșan, răsbătând până aici printre bojii însonnorați și limpezi.

Cei doi copii se spionau în tăcere. Lui Stan, străinul nu-i mai părea antipatic. Dimpotrivă, acum, îl găsea frumos și plăcut — și se bucură că are cu cine să-și petreacă după-amiaza.

„Nu-mi poate strica să am un aliat împotriva Sârbuleștilor,” — își spuse. — „De voinic, seamănă să fie destul de voinic și, cu ajutorul lui, aș avea posibilitatea să le trag o spaimă sdravănă afurisiților...”

La rândul său, Mopi luă și el o atitudine mai binevoitoare și nu se opuse când Luca îi strânse nasul între degete. Doar că mârâi puțin, dar puțin de tot — mai mult din amabilitate decât din mânie.

Socotind că, înfârșit, ghița s'a spart, Luca îl întrebă pe Stan:

— Știi să te joci, măi?

— Sigur că știu!

— Cum, măi?

— Păi... — se scărpină Stan, — am jucării...

Fața lui Luca se prelungi vizibil interesată:

— Jucării? Ce fel de jucării? — și, cu dispreț: —

Niscaiva săbii de lemn?

— Ba nu! Fleacuri de-aiestea am avut când eram mic! Acuma capăt jucării mult mai interesante... Soldați de plumb, un tren...

— Ascultă, mă! Să nu-ți bați joc de mine, că'ndata mare te dau de-a berbeleacu' și-ți rupi bunătate de nas boieresc...

Evident, amenințarea — dealtfel pur platonice — nu-i făcu nici o impresie lui Stan, însă faptul că Luca nu voia să-l creadă pe cuvând îl indignă.

— Am, zău! Și tren, și vagoane, și-o gară...

— Și-o gară?

— Țț! Sigur...

Celălalt îl ascultase încordat și-și mișca nervos, ca și cum ar fi frământat ceva, degetele curate, cu unghii surprinzător de bine 'ngrijite în raport cu picioarele răpănoase și crăpate, umblate prin toți spinii pământului.

— Vneau să le văd.

Stan nu se putu hotări imediat. De Nică, Truțu și Silveta nu mai avea nici o grijă — desigur că se sbânțuiau undeva în fundul grădinii sau că-i devastau răzoarele, — însă Melaniei i-ar fi displăcut să vadă un plod cu picioarele murdare de balegă pe podelele recent ceruite de Valia ale camerei lui Stan.

Totuși, convins că mama sa era în salon, cu musafirii, se decise să riște.

— Bine! Urmează-mă...

Cu agilitatea unor maimuțe, se strecurară atenți printre bojii stufoși. Dând buzna în ciocul gata de atac al unei cloști înfoiate ca un curcan, Mopi hămăi dușmănos,

însă, la un semn al stăpânului, tăcu și se mulțumi să-și desgolească dinții ascuțiți și lucioși.

La marginea desişului, Stan se opri să asculte. Intrucât nimic suspect nu turbura liniştea ogrăzii, o'luară spre fereastra dormitorului, care se căsca spre fântâna de sub tei, de par'c'ar fi vrut să bea apă.

— Pe-aici e mai sigur, — și, către Mopi: — Tu ai să-mi dai de știre când vine cineva... Atenție la canibali!

Julindu-și mâinile în sgrunțurii peretelui, reușiră să se cașere pe fereastră, de unde căzură fără șgomot, ca niște pisici, pe covorul grôs din odaie. Glasul musafirilor, cari jucau taroc în salon, străbătea molecum, ca printr'o portieră de pluș, până aici. Incredințat că jocul e în toiu și că tarochiștii n'au de gând să părăsească salonul, Stan îi dădu lui Luca un ghiont și-i făcu semn să se ridice. Apoi, cu infinite precauții, mai mult plutind decât pășind, se apropie de dulapul cu pereți de sticlă colorată și scoase din el cutia cu jucării, o despachetă și trenul, alcătuit dintr'o locomotivă albastră și șase vagoane verzi, cu dungi roșii, ca niște șuvițe de sânge, ieși la iveală în toată splendoarea lui de tinichea.

— Cț! Aiesta-i? — și plodul, desorientându-și gazda, care se-aștepta la cine-știe-ce uimire admirativă, schiță un gest disprețuitor.

— Stai, nu te pripri! Să-ți arăt cum pleacă... — spuse Stan, dorind să-și înfunde astfel noua cunoștință, care privea jignitor de sceptic jucăria.

Așeză la rezezeală șinele, gara cu două etaje, cantoanele, semafoarele și impiegatul cu steguleț în mână, și, afectând o mare solemnitate, dădu drumul mecanismului rudimentar al mașinii, care porni cu sdrăngănit infernal de fierărie veche.

Câtva timp, musafirul urmări cu atenție circuitul monoton al trenușorului, dar, după câteva cercuri, interesul îi dispăru și băiatul începu să privească încăperea.

— Măi, fir'ai a' dracului, că frumos e la tine! Așa scoarțe am văzut numai la dom' primar, când am fost cu uratul la dumnealui.

Apropiindu-se de pat, îi încercă moliciunea și fu surprins de elasticitatea arcurilor.

— A' naibei, măi! — și se lăsă cu toată greutatea peste canapeaua, pe care Melania o transformase în culcuș pentru Stan. — Mi se pare că nici dom' primar n'are așa ceva... Să am un astfel de pat la mine acasă, m'aș lungi cât mi-i ziua pe el! Nici nu mi-ar mai veni să mă mai scol... Zău!

Trenul își sdrăngănea mereu roțile, însă Luca abia de-i arunca din-când-în-când câte-o privire compătimitoare sau indulgentă și sfârși prin a declara că:

— ... jucăria asta e bună pentru sugaci, nu pentru oameni în toată finea, ca noi, — și, ca să-i dovedească proprietarului justetea afirmației, puse arătătorul în dreptul locomotivei, care, întâmpinând obstacolul neașteptat al degetului, se răsturnă într'un sgomot caraghios de farfurie spartă.

Râseră cu hohote, însă, amintindu-și că părinții săi

is în camera alăturată, Stan își comprimă cu palma gâlgâitul vesel, care-i curgea din gâtlej, și-și ghionti prietenul să facă la fel.

— Dacă ne prinde cineva aici, e vai și-amar de pielea mea, — se 'ngrijoră Stan și, cu precauții mai mari ca precedentele, desfăcu șinele și împachetă la loc vagoanele; numai locomotiva rămase, stingheră, pe covor.

— Ai răs de ele, măi Luca... — și-l provocă: — Da' par'că jucăriile tale-s mai frumoase?

Plodul strânse din umeri:

— Eu n'am jucării...

Deastădată, Stan fu acela care rămase cu gura căscată.

— Cum se poate, măi? — și clătină ne'ncrezător din cap, căci, după părerea lui, toți copiii din lume au jucării.

— Așa! N'am și pace! Ce-mi trebuie hârburi de-aiestea, de tinichea? Totuși, să nu crezi că nu știu ori că nu-mi place să mă joc! — și clipi misterios. — Să vezi cum petrec! Și pot spune că minunat, cum nici prin gând nu ți-ar trece...

După ce-și chinui moțul de păr auriu, care-i atârna pe frunte, adause cu aer de filosof consumat:

— Toată lumea se joacă, numai că fiecare în felul său. Ce, n'ai băgat de seamă cum se hârjonesc flăcăii cu fetele? Ba le pișcă, ba le dau catrința'n sus...

— Le dau catrința 'n sus?

— Da! Și toantele râd de se prăpădesc, — și-i servi încă o mostră de filosofie proprie: — Omul, cu cât

îmbătrânește, cu-atâta se prostește! S'o ții minte dela mine, dela Luc' a lu' Ștefan Urātu!

— Adevărat, — confirmă Stan, cu gândul la Valia.
— Și servitoarea noastră își face de cap... De dimineață până 'n noapte, numai de Nazarie se ține! Oare ce boală-i și asta, măi Luca? Oftează când îl vede, plânge când o lasă singură...

Musafirul, ridicând locomotiva, o cercetă cu interes, ca să-i descopere secretul. Umblând cu degetul la roțițele mecanismului, se nșepă într'un cuiu și mâna i se înroși.

— Te-ai rănit! — se alarmă Stan.

— Nu-i nimic! Las', că-mi trece... — și-și șterse în păr degetele. — Mama ei de mașină! Nu pot suferi trenurile. Par'că-s niște balauri cu ochi de foc. Dăduie pământul sub ele și gem pietrele de-atâta greutate năpraznică. Trenurile îs o scornitură diavolească. Noaptea, mai ales! Se-apropie cu ochii lor roșii și ba par'că te chiamă, ba par'că te țintuiesc locului, ca niște șerpi, de ți-i greu să te dai la o parte. Mi-i groază de botul lor, care 'mproașcă nouri de foc și-și arată colții de fier.

Deodată, peste fruntea băiatului se lăsă ca un fel de abureală luminoasă și Stan simți o mare spaimă în sine.

Mopi lătră scurt sub fereastră, avertizându-i că trinitatea lui Sârbu e prin apropiere. Lumina de pe fruntea lui Luca dispăru și toate lucrurile din odaie își reluară aspectul normal. Povestea se stinsese.

Stan lăsă în mijlocul odăii cutia cu vagoane și locomotiva, asupra căreia Luca mai aruncă o ultimă privire,

deastădată de dispreț definitiv, și sări, ca fugărit de draci, prin fereastră.

— Hai, repede! Repede!

Escortați de Mopi, care-și coborîse pavilionul cozii, nu se-oprîră decît în desișul protector al bojilor, de unde-i auziră pe Nică, Truțu și Silveta cu picioare de cai în verandă.

— Uf! Am scăpat de ei... Mulțumesc, Mopi! De-ai ști, măi Stane, cât mi-s de nesuferiți! Așa niște plozi răi... O belea pe capul oamenilor, nu alta!

Luca își încruntase fruntea ca la o problemă de aritmetică și nu spuse nimic. Tăcerea se prelungi și Stan se simți cam neliniștit de-atitudinea prietenului său.

— Ce-i mă? La ce te gîndești? Par'că ești domnu' cantor, când numără lumînările din biserică.

— Mă gîndesc c'ar fi bine să vii cu mine.

Stan se nedumeri:

— Cum cu tine? Incotro?

— Așa... prin sat... — spuse Luca misterios.—Nu-ți va părea rău! Ai să vezi o mulțime de lucruri frumoase... Zău, Stane, vină!

Până atunci, ținut de scurt de tatăl său, Stan nu ieșise niciodată singur din cuprinsul casei și-al gospodăriei părintești. Deși dorea de mult și din toată inima să cunoască lucruri noi, să rătăcească sub crengile sălciilor dela pârâu sau să gonească prin miriști cu Mopi, încă nu îndrăznise să calce ordinul categoric al lui Ioniță, care-i interzicea să treacă fără permisiune

specială și fără însoțitor pragul sau gardurile dinspre drum și uliță ale ogrăzii.

Uneori, curiozitatea îl rodea aproape dureros. Iși puneă întrebări, pe cari nu era în stare să le deslege, iar de cei din casă nu 'ntreba, căci, de cele mai multe ori, i se răspundea cu un vâg „ai să știi mai târziu!”, care nu-l satisfăcea de loc.

Și Stan voia să știe un potop de lucruri!

De pildă: de unde vine luna?

Valia spunea că o aduc îngerii din raiu, Nazarie, mai simplu și fără orizont poetic, că de după Horaița, iar cartea de citine dintr'a patra îndruga o mulțime de prostii. Doar mătușa Ghenia îl mulțumise întrucâtva: luna e fruntea lui Dumnezeu...

Pe cine să-l crezi?

— Vină, măi!

Cu toate că se temea de tatăl său, tentația era prea mare. Și, apoi, îi era și rușine să-i mărturisească lui Urātu că n'are voie să părăsească fără permisiune ograda. Ce naiba?! Doar' e destul de mare... Încă un an, și-a și terminat școala primară!

— Vin, măi Luca!

— Bravo! Bate palma...

Se pregăteau să plece, când Stan, străbătut de-o inspirație, îi aruncă lui Luca un semn să aștepte și se luă după Mopi, care-o apucase spre găinărie.

— Silvetei îi e groază de gânsac!

Deschise porțița și-un enorm palmiped, de toată frumusețea, ieși legănându-se și fâsâind fioros ca o căpe-

tenie de piei-roșii. Zărindu-l, găștele se repeziră găgâind la el și-l mângâiară cu ciocul. Bucuros că și-a redobândit libertatea, gânsacul îi răspundea fiecărei găște în parte. Stan îl privi cu plăcere și-i explică lui Luca:

— Valia îl închide în fiecare Duminică după-amiază, că „domnișoara” Sârbu se sperie de el... Bietul gânsac! Să stea închis o după-amiază întreagă în putoarea asta, pentrucă duduia Silveta își udă pantalonașii de frica lui! Par'că el n'ar avea altă treabă decât s'o mănânce de vie! Nu? — și dispărură peste gard în umbra binevoitoare a uliței.

După câteva minute, un sbierăt formidabil, care venea din ograda cu boji, îi opri.

Stan jubilă.

— Aha! Ai auzit? Gânsacul și-a făcut datoria... — și, solemn, ca și cum ar fi anunțat un mare eveniment: — Domnișoara Silveta Sârbu va trebui să-și desbrace pantalonașii cu danteluțe! Bunătate de pantalonași... Ce spui, Luca? Nu e minunat?!

De-aici, ulița se 'nfunda prin hârtoape misterioase, paralel cu un izvor, care sălta printre maluri înalte, pline de brusturi lucioși și limba-oui. Pe alocuri, răchitele erau atât de dese, încât cerul abia de se mai deslușea. Scorburile își arătau fundul gurilor monstruoase, dar inofensive, în cari creșteau ciuperci în loc de dinți. Ulița lărgindu-se, copacii pieriră și Stan nu-și mai deslipa privirile din covorul multicolor al florilor.

— Măi, e strașnic de frumos! — și-un simțământ generos de libertate îl cuprinse.

Luca Urātu, care, găsindu-se acuma în elementul său, își pierduse timiditatea agresivă a intrusului, îl asigură pe-un ton foarte prietenos că vor urma lucruri și mai interesante. Intr'adevăr, la o cotitură, Stan se clătină surprins: o ceată de băieți fioroși la vedere și înarmați cu arcuri și paloșe de lemn, alergau sălbatic spre Luca și spre el. Până să dea de capăt ce-i și cum cu nebunii aceia, se și pomeni înconjurat împreună cu prietenul său de vne-o zece puștani, cari strigau spărgându-i urechile:

— Ura! Ura! Trăiască Luca a' lu' Ștefan, ghinăralul nostru! Ura!

Ne'nțelegând ce s'a întâmplat, Stan se uită întrebător la prietenul său, căruia i se mărise lucirea albăstruie din ochi; buzele, subțiri și cu tăietură fină, îi tremurau abia perceptibil, nările i se lărgiseră; paloarea îi înobila trăsăturile prea colțuroase, dar nespuse de simpatice, ale feței și orgoliul îl nimba, ca și cum capul i-ar fi stat în dreptul soarelui.

Luca îi cuprinse pe toți într'un singur gest, larg ca al unui preot care binecuvântează; copiii, bucuroși că-l au în mijlocul lor, îi zâmbeau; dragostea pentru dânsul li se citea în ochi.

Băiatul le mulțumi din privire și le-arătă cu degetul:

— Un nou prieten... Stan a' lu' dom' director!

Iar acestuia:

— Ostașii mei!

Stan ezită ne'ncrezător:

— Ostașii tăi?

— Da! — se mândri Luca. — Impărăția noastră e
dumbrava asta, pe care vrea să ne-o răpească Iuridovi.

Numele adversarului iscă un murmur unanım de osti-
litate și-un țânc ieși din front, să-l întrebe pe Urātu:

— Nu pornim la luptă?

— Nu, Cătrănuțule. Azi nu ne vom lupta. Ii lăsăm
în pace. Aveți liber! Duceți-vă la părau și jucați-vă
acolo. Să-mi aduceți și mie câțiva raci!

Copiii părură nemulțumiți de decizie; totuși, niciunul
nu protestă și se 'mprăștiară în liniște.

— Să ne-așezăm aici, Stane. Tare-mi place locul aiesta.
Imprejurul nostru-s numai cōpaci și iarba asta-i așa de
frumoasă, că-ți vine s'o paști cum o paște Joiana mătușii
Tecla Aluion, aceea de lângă semafor.

Stan se-așeză; Mopi o apucase la plimbare spre curtea
bisericii, unde zărise o pisică neagră, care-i provoca in-
stinctele vânătoarești; băieții priveau în depărtare; căl-
dura se mai domolise și umbrele creșteau. Când trecea,
câte-o căruță pe șosea, sgomotul se târa leneș pe sub
garduri, ajungând catifelat până 'n luncă, unde se risipea
printre ierburi.

Neputând să-și mai stăpânească întrebarea ce-i tot
venea pe buze, Stan sdrențui liniștea vegetală a tăpșar-
nului:

— Ce fel de rășboiu duceți? Că n'am prea înțeles
despre ce-i vorba...

Luca oftă:

— Cu toate că povestea-i cam lungă, am să ți-o spun

cum voi u putea mai bine. Cască-ți urechile și 'nchide-ți gura, să nu între v' o muscă în ea.

Stan zâmbi, și zâmbi și Luca.

— Așa. Aiastă primăvară, eu și niște prieteni de-ai mei ne-am sfătuit să facem un scrânciob aici, pe tăpșanul acesta. Bun! Ne-am apucat sdravăn de lucru și, într'o singură noapte, că pe-atunci mă temeam să ies din cu-vântul fratelui meu și n'aveam timp liber decât noaptea, când fugeam prin fereastră de-acasă, scrânciobul era ridicat. De bucurie c'am pus la cale așa ispravă, am întins o sârbă împrejurul lui. Ce, crezi că-i glumă să ridici din senin, în câteva ceasuri, o adevărată namilă de lemn, mai ales că lemnul era de furat și-a trebuit să-l aducem tocmai din ograda lui Wender? Apoi... Iată Duminica Paștelor... După sfânta slujbă a 'nvierii, prietenii mei și cu mine venim să ne dăm huța. Când colo, ce să vezi? Iuridovi, care-i cu doi ani mai bătrân ca mine, a pus el stăpânire pe munca noastră. „Bine, măi frate,” îi spun eu, „scrânciobul e-al nostru...” „Ba-i al meu,” se țâfnește dânsul cu nerușinare. Mie îmi năvăleau lacrimile 'n ochi, nu alta! „Mă Iuridovi,” se amestecă Liubic, „scrânciobul e făcut de noi. Dece ai pus stăpânire pe el?” „Fiindcă așa-mi place!” răspunde răutatea și-și dă vânt în huță. Cum a pornit, l-a isbit cu scăunașul în frunte pe Liubic. Asta n'am mai putut-o răbda. Ne-am repezit asupra scrânciobului și, cu toate că eram în primejdie de-a fi uciși, l-am oprit. Iuridovi a rânjit ca o satană și-a tras cuțitul. Râdea în batjocură

și ne-amenința cu el. Ce era să facem? Mai ales că avea vre-o câțiva tovarăși de blăstămății lângă sine... Nu-i vorbă! Ne-am fi încumetat la luptă cu dânșii, dar ȧrau cu toții mai vârstnici ca noi și, pe deasupra, ȧnarmați cu cuțite furate de la Mochi.

Luca zâmbi obosit unui scrânciob ȧndepărtat, de vis, și continuă scăzut:

— Era minunat! Cum ne tremura sufletul când ȧl roboteam ȧn taină, prin ȧntuneric, deși jandarmii puteau da ȧn orice clipă peste noi! Era un scrânciob cum n'am mai văzut. ȧnalt, frumos lustruit, aproape alb. Iuridovi a hohotit de slăbiciunea noastră. „Dacă mă veți ruga, fraților,” ne striga el din scrânciob, „vă voi lăsa din-când-ȧn-când și pe voi la huță!” Nu ne-a rămas decât să scrășnim din dinți și să ne retragem plouați. A doua zi, am ȧținut ȧn ograda bisericii mare sfat cu prietenii. Hotărȧndu-ne să recucerim cu orice preț tăpșanul, ne-am ȧnarmat și noi cu cuțite și-am pornit-o ȧncoace. De astădată, Iuridovi s'a ȧnfrișat și-a spălat putina. De atunci, ne răsboim mereu. Noi, cinstit. Dânsul, cu diferite tertipuri. A 'ncercat să-i ispitească muierește, cu bomboane, pe unii din tabăra mea. Zilele trecute, ne-a trimis vorbă că vrea să se 'mpace cu noi, ca, deodată, când eram desarmați, să ne pomenim cu o ploaie de pietre. A trebuit să părăsim tăpșanul. Ieri dimineață, am reușit să-l gonim pe ticălos, ȧnsă cu ce preț! Unul din tabăra lui Iuridovi i-a spart lui Liubcic capul. Liubcic e cel mai bun prieten al nostru... Cu praștia i-a spart capul! Ca pedeapsă, plănuiesc ceva groaznic...

Scăzându-și și mai mult glasul, îi destăinuie că intenționează, ca măsură de represalii, să-l captureze pe șeful adversarilor și să-l sechestreze, timp de cel puțin o săptămână, în mijlocul porumbiștei de lângă cimitirul evreesc, sub dealul dinspre Hilwig.

— Este acolo un cireș, așa că am de ce să-l leg. O săptămână 'ntreagă am să-l țin numai cu apă. Ș'am să-l bat în fiecare zi. Cu o funie, măi! Cu o funie muiată în apă sărată am să-l bat.

Stan se-alarmă:

— Dar poate să moară!

— Fii pe pace! Lucrul prost nu piere. Să nu crezi că's om rău... Nu, Doamne-fereste! Însă Iuridovi îi frate cu dracu', așa-i de ticălos. Și, cu un ticălos, trebuie să fiu și eu ticălos. Noi, măi Stane, adică eu și prietenii mei, suntem niște bieți copii ai nimănu. Câteodată, nici n'avem după ce bea apă. Atâta ni-i bucuria: pomăturile bogătanilor, din cari șterpelim poame, și jocurile. Iuridovi și-ai lui au de toate, căci îs copii de chiburi. De ce nu ne lasă 'n pace? Iată, măi Stane, ce nu pot înțelege și... — însă tăcu.

— Ce-i, Luca?

— Ssst! — și-i arată cu mâna: — Văduva Maria... Iat'o!

— Cine-i văduva Maria? — șopti Stan, care nu vedea pe nimeni.

— Nu știu. Nici un om nu știe. Locuiește în pădure și vine rareori prin sat.

- Acuma o văd și eu. Dece-i așa de neagră la față?
- Se spune că locuiește în pământ. Auzi, Stane, în pământ? — spune înfrigerat băiatul.
- Vai! Ce 'ngheboșată-i...
- Ea duce morții în spinare și morții's tare grei.
- Dece-și flutură așa mânilor?
- Se spune că vorbește cu nourii. Apropie-te de mine. Stai liniștit. Mi se pare că s'a 'ntunecat. Uhù! Ui-te că soarele s'a ascuns între nouri. Stane, mă tem!
- De unde-a venit deodată nourul acesta?
- Ea l-a chemat! Ea...
- Femeia se uită la noi.
- Da. Se uită la noi, — și strigă: — Ehei! Mătușă Maria, nu ne mai privi așa! Ne înspăimânți!
- Ascultă cum bodogănește. Oare ce vrea?
- Nu 'nțeleg ce vrea. Face semne. Poate că vede ceva deasupra noastră.
- Deasupra noastră nu-i decât cerul.
- S'a dus. Unde-i?
- Iar s'a luminat.
- Se spune că văduva Maria aduce vești rele când se arată prin sat.
- Apoi, uitară de apariția stranie a bătrânei și reluară discuția asupra scrânciobului.
- Dar ce s'a făcut cu el? Că nu-l văd nicăieri... — se interesă Stan.
- L-au demontat jandarmii. Cică-i războiu și n'avem voie să ne jucăm! Uf, jandarmii aieștia...
- Pe urmă, Luca îi istorisi pe larg modul, în care obiș-

nuiiau să lupte, victoriile obținute și câteva întâmplări vesele. Stan, pentru care toate acestea erau ceva tot atât de interesant ca o călătorie în Africa, descrisă de Jules Verne sau Karl May, simți un val cald de dragoste pentru Luca. Admirația, spontană și sinceră, îl determină să-l roage:

— Dă-mi voie să fac și eu parte din armata ta, — și, fericit că e acceptat, chiui ca Nazarie, când acesta se întorcea Duminica pe două cărări acasă.

Luca îi dădu un ghiont amical și-l invită să continue plimbarea. Deși își promisese să nu lipsească prea mult din împărăția bojilor, Stan se gândi că tarocul trebuie să fie în toiu și primi entusiasm.

— Nu-i așa că toate aiestea-s frumoase?

— Minunate, măi Luca.

— Poți să-mi spui „Țic-Țic”...

— Țic-Țic?

— Da. Așa-mi spun prietenii.

La ieșirea dintre răchite, Luca îl strânse atât de puternic de braț pe Stan, încât acesta scăpă un mic strigăt de durere.

Il privi mirat pe Urātu, ai cărui ochi păreau fascinați de ceva și se uită și dânsul într'acolo. Nu-și putu explica turburarea atât de bruscă a pietenului său, căci, în fața lor, nu era decât un băiat, care fluiera nepăsător. Luca își duse mâna la brâu, unde, sub cureaua cu pajura împărătească a Austriei, șterpelită de la vre-un soldat, ținea un briceag cu două lame bine ascuțite. Continuând să pară nepăsător, băiețandru se apropie de

ei. Oprindu-se înaintea lui Luca, îl măsură zâmbind disprețuitor. Stan observă cum buzele prietenului său devin vinete și-l cuprinse teama.

— Hm, iată-l și pe Luca Urātu... Neașteptată întâlnire, n'am ce zice!

— Neașteptată pentru mine, căci tu cine știe de când mă pândești aici! — șuieră Luca printre dinți, palid de mânie.

— Fie și-așa, — spuse celălalt, moale. — Numai că te-aș pofti să lași în pace cuțitul. Azi, nu vreau să mă bat cu tine!

Mâna lui Luca ezită, ca, apoi, să cadă, totuși, dela brâu. Când, însă, își dădu seama că, astfel, nu face decât să se supună unui ordin, și-o duse — și mai hotărît — înapoi la cuțit.

— De ce te temi de mine? — îl întrebă provocător și mândru băiețandru.

— Eu nu mă tem de nimeni, Iuridovi! De nimeni!

Stan îl privi cu interes pe adversarul lui Luca și-l găsi în stare să-i bată pe amândoi, căci, pietros și mai împlinit la trup, părea mult mai puternic decât ei. Iuridovi avea siguranță în ochi și'n mișcări, pe când lui Luca îi tremurau mâinile de enervat ce era.

— Știi ce, Tic-Tic? Hai să ne'mpăcăm.

— Nu vreau să ne 'mpăcăm cu tine. Ești un ticălos, Gheorghe!

Iuridovi continua să zâmbească. Totuși, Stan desluși între genele lui o lumină rea, care-i anihila buzele în-sorite de zâmbet.

— Mă rog, mă rog... Nu vreau să te silesc. Nu-mi place să mă vâr cu deasila în sufletul oamenilor. Și de ce nu vrei să ne 'mpăcăm?

Luca își strânse buzele și nu răspunse; Gheorghe dădu din umeri și spuse nepăsător:

— Cum vrei, Urâtule! — și, după un rânjet de satisfacție, scoase un șuier ascuțit, care atrase imediat dintre copaci câțiva băieți, cam toți de-o vârstă cu Iuridovi și puternici ca și dânsul.

— Dac'aș fi un ticălos, cum răspândești tu vorba printre prietenii tăi, te-aș lega și te-aș arunca în părau, să-ți mai speli rapănul, mă prostule! Sau ți-aș arde o sfântă de bătaie...

— Numai să poți!

— Nu pot? Țțț! — și se-adresă lui Stan, pe care, până acuma, îl trecuse intenționat cu vederea:— Spune tu, măi, nu-i Țic-Țic un prost? — însă Nimeni își îndârji mâinile a bătaie și Iuridovi, contrariat, se 'ndepărtă cu doi pași.

— Aha! va-să-zică v'ați și împrietenit... Bine! Biine! Băiatu' lu' dom' director, prieten cu coada vacii!

Luca era gata să intre cu cuțitul în pieptul lui Gheorghe, însă acesta arătă un semn și băieții se-apropiară amenințători; o nouă paloane ninse obrajii lui Luca și Iuridovi rosti cu emfază:

— Ești un neputincios, un biet neputincios, măi Țic-Țic! Papuc-Vodă...

Băieții râseră și Stan putu distinge în tonul lor un

servilism, care-l impresionă mai neplăcut decât chiar atitudinea echivocă a lui Gheorghe.

— Să-ți fie rușine, Iuridovi! — izbucni Luca. — Și să vă fie și vouă rușine, căci nu sunteți decât niște slugi de-ale lui! Oricât de tare-ai fi, și tot te temi să ieși la luptă dreaptă cu mine. În schimb, ațâți mișei aceștia împotriva mea și-a prietenilor mei. N'ai fi îndrăznit să-mi vii singur în cale, adineaori, dacă nu-ți știai după spate gloata asta de bolânzi. Până una-alta, să cunoști că, data viitoare, de te voiu întâlni fără tovarășii tăi, îți voiu înfige fără cruțare cuțitul în gât! Așa. Și-acum poți să dai ordin oamenilor tăi să mă bată cât vrei...

— Il faci pe viteazul, fiindcă ți-i rușine de băiatul lu' dom' director... Ai gura plină de gunoaie, lepădătură ce ești! Numai că eu nu-mi pun mintea cu un nebun ca tine. Cu toate că mi-ai încăput în mâni, te las în pace! Mi-i milă de tine... — și, întorcându-se către prietenii săi, spuse disprețuitor: — Să mergem! Stârpitura asta nu merită nici măcar să fie bătută... Ar trebui afumată la foc de bălegar!

Dispărură, peste gard, într'o porumbiște.

După ce foșnetul se stinse, Luca vorbi:

— Ai văzut, măi frate? Zicea că i-i milă de mine. Pe dracu'! Da' a vrut să arate că e nobil... Naiba știe! Când mă aflu în fața lui, par'că's înaintea unui șarpe. Mă 'ngrozește și mă atrage în acelaș timp. E un om rău, s'o știi dela mine! Nu-i om mai rău ca dânsul pe fața pământului!

Stan vru să-i spună că nu-l găsește chiar atât de hidos pe Iuridovi. Totuși, ca să nu-și supere prietenul, își tăcu părerea și nu 'ndrăzni decât:

— De ce-l urăști așa de mult?

Luca îi răspunse mirat:

— Ți-am spus de ce.

— Ura voastră-i prea mare numai pentru atâta lucru. Deodată, Luca se lăsă într'un șanț. Plângea. Stan nu știa cum să-l mângâie. Plânsul prietenului său îl durea. Privindu-l cum îi curg lacrimile, îi spuse:

— Nu mai plânge, Țic-Țic. Am să vorbesc cu Nazarie și el îi va trage o bătaie la cataramă!

Stan însuși nu credea că acest lucru ar fi posibil, căci Iuridovi părea puternic ca un diavol, însă nu putea sta așa în fața hohotelor disperate ale lui Luca, pe care dușmanul lui îl umilise până la sânge, și liniștea dimprejur era prea apăsătoare.

Luca privi printre lacrimi. Totul era ca o ceață și avu un sentiment sfâșietor de părăsire. La ce l-au născut părinții? El blestemă oasele lor în mormânt. Ura amintirea lor. Ura oamenii, lumea. Ar fi vrut să nu mai fie nici soare, nici cer, nimic!

Stan îl atinse cu mâna pe umăr și Luca se scutură.

— Ce vrei? Du-te dracului! — dar, apoi, se sculă rușinat și, ștergându-și lacrimile, șopti: — Iartă-mă.

Porniră înainte. Luca își încruntase fruntea și nu mai spunea nimic.

Ieșind din duminică, se-așternură pe ulița ce ducea la cimitir. O mulțime de priveliști frumoase li se schim-

bau înaintea ochilor, însă Stan nu mai avea tragere de inimă pentru ele. Iuridovi se ridica mereu din spatele văduvei Maria, care tot amenința cu un răs rău cerul.

Ajungând în dreptul unei gospodării pierdute printre porumbiști, Luca îl opri:

— Aici locuiește Liubicic. Vrei să-l vezi?

Intrară deadreptul în casă, fără să mai zăbovească în ogradă. După soarele bogat de-afară, Stan nu se putu obișnui dintr'odată cu lumina puțină dinlăuntru și clipi repede din ochi, ca să deosebească, pe-o laviță, un băiat bandajat cu niște cârpe murdare la frunte și-a cărui față palidă se străduia să suradă la vederea oaspeților.

Bunica rănitului — o femeie mărunță, cu obraji scofalciți mai mult de mizerie decât de bătrânețe și dată la beție de când îi murise fiica — se ridică încruntată și, schițând un gest desnădăjduit către copil, se răsti:

— Iată ce-ați făcut cu jocurile voastre proaste! Mi se pare că va trebui să-l chem pe părintele Avacum... Abia de mai răsuflă dragu' bunichii!

Luca încercă s'o moaie pe femeie:

— Las', 'mucă Vasilă, că nu i-a fi nimic! O sgârietură, acolo...

— Așa? O sgârietură? Ba i se văd creerii, băiete! Asta nu-i o sgârietură... — și, ca și cum l-ar fi observat abia acuma pe Stan, îi spuse voit surprinsă: — Da' tu ce cauți aici? Ha? Ce-a să spună dom' di-

rector când va vedea că te-ai dat cu alde Luca? De ce nu stai acasă, cumincior, și bați drumurile cu un golan?

Urātu roși, și roși și Stan, iar bătrâna mai mormăi ceva în gingii și se duse în grădină, să caute niște buruieni bune de pus la rană deschisă. Liubicie așteptă ca pașii femeii să se depărteze și, apoi, cu ochii aprinși de curiozitate, îl întrebă pe Luca:

— Ei, cum a fost azi?

— Azi nu ne-am bătut. Așteptăm să te faci tu sănătos. Liubicie, avem încă un prieten, — și-l arată pe Stan.

Bolnavul scoase de sub pătura sdrențăroasă mâna uscată și fierbinte și i-o întinse lui Nimeni, care i-o luă, strângându-i-o călduros.

Un timp de tăcere. Liubicie se pierdu în gânduri și Luca își chinuia briceagul dela brâu, iar Stan examina chipul rănitului, ai cărui ochi se scufundaseră în niște ape adânci și tulburi. Apoi, privi spre uliță. Un domn străin se oprise în fața porțiței, însă băiatul nu-l luă în seamă.

Apoi, bolnavul vorbi atât de bruse, încât ceilalți tresăriră.

— Tic-Tic, mă tem.

— De ce te temi? — îl întrebă Luca, trezit din gânduri.

Liubicie se sforță să se salte în coate și Stan îi ajută. Bolnavul vru să se țină drept, însă nu reuși și capul îi căzu pe umărul lui Urātu, care-i sărise deasemenea în ajutor.

— Bunica mea crede c'am să mor și vrea să-l cheme pe părintele Avacum, ca să mă precistuiască.

— Așa-s bunicile, fricoase! — îl consolă Luca. — Să n'ai nicio grijă,—însă, oricât încercă, nu fu în stare să simuleze și'n priviri voioșia pe care-o punea în convorbire.

— Țic-Țic, mă tem de moarte. Te duci undeva, în niște întunerice mari, fără fund, și nu te mai întorci. Ziua mi-i mai bine și n'am dureri prea mari, însă noaptea mă chinuiesc mult, mai ales că se'ntâmplă lucruri așa de ciudate! Sute de șoareci aleargă, ronțâind, prin pereți. Apoi, cineva șuieră și toți se-ascund într'o bortă mare de sub ușă. Când e tăcere, aud deodată bătăi uscate în perete. Tencuiala se cojește și se face o deschizătură, care se lărgeste tot mai mult. Pe urmă, întregul perete dispare și mă tem să nu cadă acoperișul peste mine. E un fel de prăpastie întunecată, în fundul căreia stă un om negru, cu ochi roșii. Dânsul tot mișcă un fanar, pe care-l aruncă apoi în mine, însă fanarul nu mă nimereste și se stinge. Aseară, am văzut o mână cu trei degete ieșind din cofa cu apă. Mâna avea numai trei degete, mări, numai trei! Ce spui de asta? Mâna se lungea, se lungea... Degetele aveau unghii foarte ascuțite. La urmă, ea ajungea până la mine și mă sgăria cu arătătorul în rană. Mă durea strașnic. Câinii urlă și, azi, spre dimineață, a venit văduva Maria la geam. Mi-a făcut semne. Tu n'auzi cum urlă câinii?

Când Vasilia se înapoie, discuția continua pe ton mai vesel și fața lui Liubicic părea reînsuflețită. Femeia îi făcu o compresă cu ierburile adunate — niște pelin și arnică proaspătă.

— Cât de răcoroase îs ierburile aiestea! — spuse copilul, obosit de discuție.

Vasilia îl privi lung. Apoi, se duse în tindă și 'ncepu să plângă.

Și dânsa o văzuse pe văduva Maria. Străinul mai stătea în fața porțiței, însă nu-l vedea decât Stan.

Intorcându-se acasă, fiul directorului școlar crezu că e mai prudent să nu dea dintr'odată fața cu părinții săi. Preferă să-l aștepte în grajd pe Nazarie, care să-l informeze ce s'a întâmplat în cursul după-amiezii. Nu trecu mult, că servitorul și ieși din bucătărie, unde ținuse de urât Valiei, care spăla blidele, și veni să adape vitele.

— Vai, domnișorule! — se cruci afectat Nazarie. — Da' unde mi-ai umblat până acuma? Dom' director te-a căutat prin întreaga grădină. Ii era frică să nu te fi prăpădit prin gârle.

— M'a căutat și prin șură?

— Mi se pare că nu.

Stan își alcătui la iuțeală un plan și, liniștit, ca și cum ar fi avut conștiința perfect împăcată, intră în bucătărie.

— Pe unde mi-ai umblat, haimana ce ești?! — îl interogă sever Melania. — Că numai griji îmi faci!

— Am dormit în șură, — minți Stan cu nerușinare.

— Așa?

Melania n'avu ce să obiecteze împotriva acestei afirmații și totul s'ar fi sfârșit cu bine dacă dânsa nu și-ar fi amintit de altă ispravă.

— Da' cine-a slobozit gânsacul?

Aici, Stan se fâstâci și, cu toată bunăvoința, nu găsi decât un foarte vag:

— ... îi... îi...

Lucrurile luară o 'ntorsătură atât de neplăcută, încât, seara, la culcare, Stan, care avea oarecari noțiuni de istorie universală, receptate din cartea de citire, ajunse la concluzia că părinții săi sunt cei mai aprigi tirani de pe întreaga suprafață a pământului.

Servitoarea aduse o cană cu apă proaspătă în dormitor.

— Valia, gânsacul a speriat-o cumsecade pe Silveta?

— Ptiu, drace! Mata i-ai dat drumu'? Că mă miram... Știam eu c'am tras bine zăvoru'! Mai întrebii? Biata fată și-a stricat bunătate de rochiță...

— Da' pantalonașii?

— Vezi că și pantalonașii! A trebuit să-i pun să se usuce pe gard... Mai mare rușinea!

Deși somnoros, Stan șopti:

— Valia, tu ești o fată cuminte!

Servitoarea râse și stinse lampa.

Intunericul creșu, deodată, din toate părțile. Numai fereastra alburea puțin, dar puțin de tot, abia cât să crezi că o ceață de văgăună fără fund încearcă să pătrundă în odaie. Mopi lătra la portiță. Desigur o patrule de jandarmi. Apoi, se auzi roata dela fântână

— Nazarie scotea apă pentru bucătărie — și un chicot

— Valia.

„Iar o pișcă Nazarie!” — silabisi Stan în gând, cu frații Grimm și Andersen în desaga.

În dormitorul lor, Ioniță și Melania dormeau acu de mult; Mopi scânci sub fereastră; Nazarie îl chemă la sine și nu se mai auzi nimic. Noaptea deveni un ocean de tăceri.

Lui Stan i se făcu cald și-asvârli de pe sine plapoma. Somnul i se sperie și băiatul începu să se svârcolească în așternut. Luca îi promisese un iureș de aventuri și gândul la ele nu-l lăsă să doarmă.

Chinuindu-se astfel, își aminti că nu spusese rugăciunile, așa cum îl obișnuise Ioniță să facă în fiecare seară. Sărind din pat, îngenunchie și rosti cu glas tare „Tatăl Nostru”, „Doamne Isuse Hristoase” și „Crezul”.

După aceea, adormi fără ’ntârziere și nu mai auzi cum cineva bate în fereastra Valiei și că ea o deschide.

Cerul se ’nourase și totul părea atât de jos, încât cineva, dacă ar fi vrut, ar fi putut să-l rupă cu mâna. Prin funinginea călduță a nopții, dealurile par’că se mișcau, ca și cum ar fi voit s’o ia razna, peste câmpii, spre vre-un imens oraș de lumină, pe care să-l cotopească în valuri nesfârșite de țărână umedă.

Luca ajunsese târziu acasă. Nici nu se prea grăbise, căci nu-l aștepta cine-știe-ce bucurie. Fratele său îl primi, ca deobiceiu, cu înjurături și vru chiar să-l bată, însă Luca fu mai repede la picior și-i scăpă de sub mână, fugind în grădină.

Amărit — era și nemâncat — se aruncă într’un maldăr

de fân și 'ncepu să plângă. Lacrimi de copil părăsit și hărțuit de toate relele.

Se liniști abia când luna ieși de după un nour. Privind-o, un gând atât de ciudat îi trecu prin creeri, încât nu se putu stăpâni și dădu un chiot, care asmuți câinii lui Ichimie Căbuță și-ai lui Mitruță Liopca.

Pentelei, stingherit din somn, își scoase capul sburlit prin fereastra de la bucătărie, unde dormea, și strigă:

— Paștele și 'mnezăii tăi, puiu de scroafă! — însă Luca nu-l luă în seamă, ci continuă să privească halucinat cerul, pe care luna îl incendia cu flăcări de promoroacă roză.

Curând, nu rămase urmă de nour. Totul fu topit în baia călduță a văduhului de-argint verziu. Niște albastrimi gingașe, ca un abur de toamnă, prinseră să lucească peste zări. Grădina se 'nsufleși cu umbre ciudate, cari dănțuiau între pomii profilați fantastic peste cer.

Luca nu dormea nici când Pentelei, după o momeală de somn, ieși pe furiș din bucătărie, să intre la servitoare, în șură.

Zorii nu erau departe — și băiatul privea mereu, înfrigurat, luna.

Toate se făcuseră o zăpadă de argint.

Când se scutură de somn, alba intra în sat. Soarele își împărțea cu mâni darnice aurul peste coline și plaiuri. Roua strălucea pe ierburi, evaporând sub buzele lacome ale soarelui. Găinile coteodăceau în ogrăzi, caii

nechezau, înghițind aerul proaspăt. Totul se trezea cu voie bună.

Luca trebui să scoată vitele din grajd, ca să le ducă la păscut în luncile de la părâu. Când ajunse lângă moară, se desbracă și se-aruncă în valuri. Apa răco-roasă îi dădu putere și-l desmeteci de somn. Incepu să cânte.

Apoi, perfid, soarele prinse să coacă din nou pământul și băiatul regretă că viața n'are numai dimineți clare, pline de prospețime, cari deschid pofta de-a trăi.

Muște scârboase înțepau până la sânge vitele. Nimic nu le putea alunga. Ele preferau să fie ucise, decât să renunțe la sucii dulci al animalelor aiurite de lumină, cari încetaseră să mai pască. Luca le 'ntoarse spre casă. Liorpăind prin colbul ulițelor, pe cari nu mai rămăsese urmă de rouă, ajunse repede în fața fratelui său.

— De ce n'ai mai rămas cu vitele? — strigă Pentelei din fereastra bucătăriei, căutând pricină băiatului.

— Ele nu mai vreau să pască. E prea cald.

Pentelei știa bine aceasta, însă îi făcea plăcere să-și chinuiască fratele.

— Ești o putoare, Am să te-alung de la casă. Acuma, ia năvodul și du-te de prinde pește. Până nu-i umplea oala, să nu mi te'ntorci! Că, dealtfel, ai să dai de dracu'...

„Iarăși n'are tutun” — se gândi Luca.

De câte ori îi lipsea tutunul, Pentelei îl trimitea la părâu, să prindă pește. Cărciumarul Wender îi dădea în schimb câteva pachete de mahorcă. El citise undeva

că peștele întărește creerii, așa că făcea oricând astfel de comerț cu plata în natură — și mai ales înainte de șabăs, când înfulica lacom bucățelele prăjite în untdelemn.

Luca repară năvodul și se duse. Pescui până după-amiază. Când oala fu plină, se 'ntoarse rupt de oboseală acasă. Mânile îl dureau ca niște răni ținute în sare.

— N'ai putut să prinzi pești mai mari? — se 'nfurie Pentelei. — Pentru porcăria asta, nu primesc nici un pac de tutun. Da' așa ești tu, ticălos! Acuma, mă duc în sat. Tu ai să rămâi acasă și-ai să dai bine seama de toate, căci servitoarea s'a dus în câmp. Să nu se 'ntâmpale ceva, că-i vai de pielea ta! — și-l și arvuni cu o palmă.

Rămânând singur, Luca se gândi dacă n'ar fi mai bine s'o șteargă la Stan, însă îi fu totuși teamă de fratele său și, ca să nu se plictisească, își aminti că Pentelei a ascuns într'un sac o mulțime de muniție rusească. Se duse deci în grajd și ridică o scândură. Dădu de sac și scoase un pumn de cartușe. I se păru prea puțin și mai scoase unul. Apoi, merse în grădină, unde le desfăcu, turnând praful de pușcă într'o gaură din pământ. Făcu un fitil și dădu foc. Țărna sări în aer și Luca scoase un chiot, care-ajunse tocmai până sub pădurea de pe Horaița, de unde îi răspunseră, cu alte chiote, Ionică Mihalescul, Petrea Țilețchi și Vaseli Ungureanu.

„Așa aș vrea să plesnească Iuridovi!” — își spuse și, obosit, se lungi la pământ.

Contrar promisiunii, Luca nu venise. Semnalul stabilit

de comun acord nu răsună în uliță și Stan, dupăce-și termină, destul de absent, lecțiile cu tatăl său, voi să fie singur. Se duse, deci, în grădină, unde se-ascunse sub un tufan de liliac. Peste puțin veni și Valia, care, sustrăgându-se treburilor din bucătărie, se 'ntinse în lucerna înflorită. Plictisit de prea multă meditație, Stan aruncă o pietricică în spatele fetei. Dânsa își duse palma la locul lovit, între omoplați, scărpinându-se. Ii era atât de lene, încât renunță să se intereseze cine e agresorul și, cu toate că nici un pom nu-și fremăta ramurile prin apropiere, admise că se va fi desprins vre-un sâmbure uscat, de vișină ciupită de vrăbii. Abia când o a doua pietricică o atinse, deastădată ceva mai tare, se resemnă să-și înalțe capul și, descoperindu-l pe Stan, îl ropezi cu un:

— Tu erai, diavole? — însă băiatul se prefăcu că doarme dus și servitoarea, nedumerită, se rezumă să drăcuiască fără obiect precis și, botoasă că Nazarie întârzie să se arate, căscă o gură cât șura; molipsit, Stan își închise ochii și fu cât pe ce să caște și el, însă niște pași îi opriră gura la jumătate.

Nazarie o chemă în șoaptă pe Valia. Dânsa mișcă din cap că vine îndată și se sculă fără sgomot din lucerna grasă, în care contururile i se imprimaseră ca într'un tipar de ceară. Pășind greșit, călcă pe coada lui Mopi. Cânele schelălăi furios și Stan abia putu să-și rețină răsul. Servitoarea, speriată și scuiându-și de trei ori în sân, rămase cu un braț în aer. Pândi, cu răsuflarea tăiată, fața băiatului. Crezând că Stan doarme dus, fu

din două salturi în brațele lui Nazarie, care-o strâns atât de puternic în brațe, încât fata scăpă un strigăt ascuțit, repede stins sub buzele flăcăului. După ce schimbă grăbiți câteva cuvinte, pe cari Stan nu reuși să le audă, cei doi râseră încântați și se făcură nevăzuți în sămănătură, încolo, spre părul din mijlocul porumbiștei.

— Mopi, ce spui de afacerea asta? — însă Mopi, încă supărat de accidentul suferit la coadă, nu răspunse, ci se încovrigă ursuz în iarbă.

Stan își încreți fruntea și, după o clipă de cugetare, îl bătu pe căne cu palma peste cap:

— Mopi, hai cu mine! Li vom spiona și ne vom răzbuna cândva...

Storurile de paiu din sufragerie erau lăsate și numai câteva raze reușeau să se furișeze prin fereastra închisă hermetic. Nici o muscă nu-și bâzâia spleenul în întunericul răcoros — însă liniștea nu ținu mult, căci Ciuchi împinse ușa dinspre bucătărie și sări pe masă, umblând printre niște farfurii, pe cari Valia uitase să le strângă. Sgomotul îl trezi pe Ioniță. Inciudat că i se strică siesta, aruncă un ziar după pisică, dar hârțiile aterizară prea aproape de canapea, ca s'o poată lovi.

Surprinsă de agresiune, Ciuchi răsturnă câteva pahare și vru s'o sbughească din cameră. Furios de eșecul bombardamentului, Ioniță se repezi după ea și, prinzând-o de ceafă, îi aplică o corecție, care avu ca rezultat un miorlăit infernal, în stare să trezească și-un căne mort.

Dând afară pisica și închizând ușa, Ioniță se trânti din nou pe canapea, însă, deastădată, somnul refuză să-i mai închidă ochii. Urându-i-se să-și continue trândăveala, se hotărî să dea o raită prin grădină. Sărind de pe canapea, se îmbracă și, după ce se stropi din belșug cu apă-de-Colonia, voi să iasă prin salon. Scăpând din mână ușa, care căzu cu sgomot de tun, o trezi pe Melania.

— Nu dormi, Ioniță?

— Toanta aceea de Valia a uitat să 'nchidă ușa de la sufragerie și Ciuchi a găsit de cuviință să facă nuntă prin farfuria!

Melania vru să spună ceva, însă cuvintele i se transformară într'un căscat bolborositor.

— Ar trebui să luăm altă servitoare, — continuă Ioniță, așezându-se lângă soția sa, — dar unde naiba s'o găsești în vremuri ca aiestea? Se ține, ticăloasa, mereu cu Nazarie, până o va lăsa cu burta la gură, ș'apoi să vezi necaz! Răsboiul strică moravurile și... — însă un coteodăcit alarmant al găinilor din ogradă o smulse din moleșeală pe Melania, care strigă:

— Să știi că iar a furat uliul o găină! — și femeia se năpusti, urmată la pas de Ioniță, în curte.

Uliul, cu un puiu în ghiare, tocmai dispărea între răchitele uliței.

— Nazarie, Valia, unde sunteți, haramurilor? Valiaaa!

— Iată-mă's, cucoană! — răsări din grădină servitoarea, aranjându-și părul ciufulit.

— Unde ți-ai înverzit cămeșa? — se răsti Melania. —

Numai de capul lui Nazarie te ții. Am să te dau afară! Nazarie! Nazarie... Unde ești, harapule?!

Nazarie se arată, nu mai puțin ciufulit, din pomăt, pe unde trecuse în goană, ca să pară că a venit de aiurea decât Valia.

— Am dat apă la vite...

— Așa? Abia acum ai dat apă la vite? Vrei să se îmbolnăvească? Și pe tine am să te svârl pe drumuri, tartorule! Unde ți-au fost ochii? N'ai auzit cum cotcodăcesc găinile?

Ioniță, care, dealtfel, îi lăsa Melanici mână liberă în chestiuni de gospodărie, interveni și el:

— Numai hârjoana-i de capul vostru! Unde-i Stan?

— Aicea's, tată, — făcu nevinovat băiatul, iar Mopi, solidar cu el, îl confirmă cu un lătrat respectuos.

— Ai fost cuminte, Stănuțule?

— Daaa! Sigur! M'am jucat cu Mopi prin grădină.

— Bravo! Așa să te poți întotdeauna, Stănuțule, și să nu mai faci pozne ca ieri.

Dar băiatul se săturase să mai fie cuminte. Se săturase până 'n gât și abia aștepta să scape de sub privirea vigilantă a tatălui său. Cutia cu jucării, cărțile de povești, grădina — nu-i mai ofereau nicio distracție. Stan cunoștea fiecare soldat de tinichea, fiecare basm, fiecare colț, fiecare pom, fiecare strat. Deși nu și-ar fi schimbat grădina cu nicio alta din lume, totuși ar fi voit să cerceteze și comorile din afara ei.

În ziua aceea, contrar obiceiului său, Stan nu se mai

atinse de jucăriile sale favorite. Haiduci cât haiduci prin ocolul vitelor, cățărându-se pe toți nucii și, seara, după cină, ieși iarăși în curte. Nu pierduse încă speranța că Luca ar putea să mai vină și se așeză pe treptele verandei.

Cerul scliepa înstelat, până departe, spre apusul risipit între tei. Curtea se albea ca un iaz de var și Stan avu impresia că s'ar putea scufunda în fluiditatea ei scânteitoare. Teii foșneau, uneori, ca în vis, lopătând miresme amare de frunză crudă. Stan ar fi vrut s'alerge prin roua uliței, în direcția lunei, să se ridice spre ea, sau să se descompună în umbre peste suavitatea dulce a serii. Era amețit de aerul în care se topiseră toți macii din grădină și crengile îl chemau în frunzișul lor aromatic. Mopi, și el cu dor de ducă, lătra scurt, mirosind ca după sălbătăciuni răcoarea aspră a ogrăzii, din care căldura începuse să se scurgă în guri nevăzute de pământ. Dincolo de Cernăuți, rachetele incendiau zarea.

Imprejurul lui Luca se 'ntunecase.

„Am dormit ca un prost!” — își spuse și căsă.

Era tăcere. Pentelei încă nu se înapoiase din sat și hargata moțăia în bucătărie. Luca se sculă și se 'ntinse, căci trupul îi amortise.

•Luna răsărea între copaci, după casa lui Liubicic, și lumina ei curgea în nenumărate râuri peste Horaița. Băiatului i se păru că o bucată de lună s'a aninat într'un copac și s'a rupt. O făptură albă desprinse cu

degete de ghiață bulzul de-argint. Crescând din-ce-în-ce, fantasma ajunsese până la Luca și-i puse pe piept bucata de lună. Băiatul se cutremură, căci i se făcuse frig.

— Ia bucata asta de argint înghețat și pune-i-o lui Liubic pe rană, ca să se 'nsănătoșeze, — îi spuse necunoscutul cu mâni de promoroacă.

Luca se trezi; fratele său venea beat de la cârciumă și striga.

Ca și seara trecută, Stan nu-și afla loc în așternut. Somnul îi rămăsese pe undeva, afară. Din camera părinților săi, de care băiatul era despărțit prin salon, nu ajungea nici un sgomot. Desigur că dormeau duși, oboșiți de căldura de peste zi. Incordându-și auzul, prinse cântecul Valiei, care robotea în odăița ei. Fata cânta și, reduse de coridorul despărțitor, sunetele ajungeau mici până la Stan. În noaptea aceea, de la teii cari se conturau ca de hârtie pe geamuri și până la mânil pe cari și le ținea ridicate — toate îi păreau mici.

Apoi, nu se mai auzi decât lătratul cânilor — un hau-hau lung, ca de vis.

În cele din urmă, aproape de miezul-noptii, Stan era să adoarmă, dar un râcâit în perete îl făcu să-și înalțe capul. Crezu că e Mopi, însă o șoaptă îl convinse că nu poate fi decât Luca.

Atât de emoționat, încât tic-tacul inimii îi spărgea pieptul, sări din pat și deschise fereastra.

— Eu is! — și Luca surăse mândru. — M'am ținut de cuvânt.

— Nu ți-a fost frică să vii atât de târziu?

— Frică? — și Luca dădu cu dispreț din umeri. — De cine? De băietani? Pe aceia îi simt de la un kilometru și m'ascund în întunericul copacilor. Ba, câteodată, când îmi vine chef, să vezi, măi frate, cum încep să arunc cu pietre după ei. Degeaba ce aleargă după mine ca niște chiori! Râd de dânșii și dispar în porumbiști, unde nu mă prinde nici dracu'...

— Tu ești un viteaz, Luca.

— Nu mă mai lăuda atâta, că nu-mi place! Hai, vii cu mine în grădină?

Stan trase cu urechea către dormitorul părinților săi.

— Să mă 'mbrac...

Luna curgea ca un râu peste straturi. Turla bisericii ardea de-atâta lumină. Porumbiștea foșnea tainic și Mopi, mirat întrucâtva de plimbarea nocturnă a stăpânului său, tresărea când boarea agita mai sgomotos frunzele.

— Să ne așezăm aici, — și se lungiră lângă un strat de garoafe.

— Fruntea ți-i albă ca hârtia, — spuse Luca.

— Și-a ta. Luna ne face fruntea așa, — și-o nostalgie îi umbri glasul. — Luna-mi pare câteodată mai frumoasă ca soarele.

— Luna...

Stan își sprijini capul între pumni; Mopi i se culcase la picioare, încălzindu-i-le.

— Liubicic e foarte bolnav. Am fost pe la el. Nu mă mai recunoaște.

Iși încleștă fălcile; totuși, plânsul isbucni. Stan nu spuse nimic; numai că îl prinse de braț; trupul lui Luca se scutura.

— Am să-i arăt eu lui Iuridovi! Mă pândește și pe mine... Să vezi ce i-oiu face! Am să-l bat până l-oiu umplea de sânge.

Un tren găfâia greoiu la gară și, peste puțin, luminiile lui se perindară peste pod. Valea părea o fântână de-argint, deasupra căreia se lăsau falduri subțiri de ceață.

— Te admir, Țic-Țic. Ești tare. O mulțime de băieți ți se supun orbește. Nu te temi de nimic. Ești fericit...

— Fericit?

Se gândi mult și răspunse târziu:

— Fericit? Nu cred. Nu, nu-s fericit, Stane. Uneori, mă simt atât de mic! Tata a murit, mama a murit. Mă ține fratele meu, care-i bețiv și mă bate... Tremur de ură în fața lui. M'a bătut atâta, că-l urăsc de moarte. Nu-i vorbă! Acuma și are de ce să mă bată. Nu-l mai ascult decât când am poftă. Dacă-mi spune să fac așa, eu fac altfel... Dar el e de vină. La 'nceput, l-am avut drag.

Moțul auriu de pe fruntea lui Luca se sburlise și luna îl presăra cu raze verzui.

— Măi Stane, oare cum e când mori? — și privi cerul.

— Tata mi-a spus că-i un fel de somn.

— Oare-o să murim și noi? — și, privind din nou cerul, răspunse tot el: — Nu! Noi n'o să murim niciodată.

Pitpalacii strigau în câmp și, la răstimpuri, huruiau căruțe spre oraș.

„Trebuie să fi trecut de ora unu,” — se 'ngrijoră Stan, însă ar fi fost în stare să rămână și până dimineață în grădină.

Luca, obosit, își rezimă capul de umărul prietenului său și se uita ca aiurit la lună. Nouri alburii — coborau ca niște miei dinspre apus și, în curând, rostogolindu-se tot mai negri și tumultuoși, o acoperiră.

Luca se pregăti să plece.

La despărțire, Stan îi spuse:

— Vină mâne dimineață lângă bisericuța catolică. Am să fiu acolo și-om mai sta de vorbă.

— Hai, Mopi! Să vezi ce excursie frumoasă vom face!

Era pe punctul de-a escalada gardul, când Valia se repezi ca o cloșcă după dânsul.

— Stai! Incotro, domnișorule?

— Mă duc în câmp, — îi răspunse băiatul, flegmatic, — și mă 'ntorc abia la amiază.

— Țț! Nu se poate! Dă-te jos de pe gard, că, dealtfel, am să te spun la domnu' și-i vai de ciolanele matale... I-am povestit despre țiganul acela de Luca și cucoana mi-a poruncit să-i rup picioarele dac'a mai călca pe-aici.

— Așa? Atunci am să te spun și eu „la domnu”, — o maimuțări Stan.

Valia se intimidă:

— Și ce-ai să spui, mă rog?

— Știi tu! — și, fără să se mai sinchisească de fată, sări în uliță.

— Stai! Stai! — își revieni Valia, alarmată, însă Stan cânta:

— Drum-bun, drum-bun, toba bate... — și-o sbughii cu Mopi pe drumul ars de soare, care se svârcolea printre brusturi și tufe de soc.

Intorcându-și capul, observă că Nazarie se pregătește să-l prindă.

— Mopi, hai pe-aici, — se grăbi băiatul și urma i se pierdu pe sub niște talgere de floarea-soarelui.

Stan se opri la bisericuța din câmp, care părea o jucărie de cretă. Se 'ntinse pe iarbă și, desfăcând șervetul, scoase o bucată de pui fript și-un dărab de pâne albă. Isprăvind de mâncat, îi dădu cânelui restul de pâne și oasele ce mai rămăseseră și bău apă din fântâna de sub nuc. Intorcându-se pe tolocuță, îi spuse lui Mopi:

— Eu am să citească. Să nu mă stingherești. Ai auzit, Mopi? Dacă nu ești obosit, du-te și caută șoareci. Pe mine mă dor picioarele, c'am colindat jumătate de câmp, așa că n'o să te pot întovărăși. Verstanden?

Se pare că Mopi înțelegea și nemțește, căci o șterse pe hat, până-l înghiți lanul de ovăs, de unde i se vedea numai coada, iar Stan începu să citească povestea băicțandrului prefăcut în cerb, însă zurețul unui avion îi atrase atenția și băiatul se răsturnă pe spate, ca să poată privi în voie spectacolul aerian.

Avioanele rusești treceau aproape în fiecare dimineață frontul dela Rarancea și investigau pozițiile austriace. Artileria, masată între punctele Voloca-pe-De-rehului și Camena, le primea cu un puternic foc de baraj și Stan nu se mai sătura de jocul riscant al păsărilor de oșel și pânză.

Ca 'ntotdeauna, artileria nu reuși să-i facă niciun rău avionului, care se mistui, ca o libelulă argintie, peste cimitirul din Voloca, după zare.

Stan, ne mai având poftă să citească, închise cartea și-și chemă cânele.

— Mopi, unde ești, Mopi?

Inchipuindu-și că Mopi e ocupat cu prinderea unui soarece — tovarășul lui Stan se deda cu pasiune acestui sport pisicesc și-l exercita cu atâta dexteritate, încât Ciuchi îl invidia pe bună dreptate, însă adevărata lui specialitate era să prindă cârțițe din fundul pământului, fapt pentru care Melania îl dojenea cu asprime, căci cânele aducea vânatul în bucătărie, îngrozind-o până la leșin pe Valia —, Stan așteptă cu răbdare câțva timp. Apoi, neliniștit că javra nu se arată, băiatul își repetă chemarea. Cânele nerăspunzând nici deastădată la apel, Stan porni în căutarea lui și-l descoperi într'un lan de rapiță.

— Mopi! Ce văd? Dormi? — și 'ntrebuință o expresie favorită a părintelui Avacum: — O, zei!

Scuturându-și coada, cânele se scuză foarte rușinat.

— Să ne grăbim, Mopi, că-l și văd venind pe Tic-Tic.

— Știi, — îi spuse Luca, tolănindu-se pe hat, — alaltă-seară și-aseară, m'am gândit foarte mult la lună. O vedeam așa, strălucitoare, și mi-a trecut prin cap e'am putea s'o furăm.

— S'o furăm? — și-și opri răsuflarea, iar ochii i se măriră de mirare.

— Da. N'ai văzut că luna se ridică de pe Horaița? Ne urcăm pe deal și luna-i a noastră! Am avut un vis tare ciudat. Par'că'l văd și acuma pe omul cel alb, care mi-a spus să pun o bucată de lună pe rana lui Liubicie. Am simțit pe piept o răcoare de câmp înghețat, minunată, când omul din vis mi-a apăsat o bucată de lună în dreptul inimii. N'am mai putut răsufla și m'am trezit. Trebuie s'o furăm numaidecât. O vom anina într'o scorbură din dumbrava noastră și ne vom scâlda în lumina ei, care va curge ca un pârâu de argint peste noi. Ne vom scâlda în argintul topit al lunei, măi Stane! El ne va pătrunde în piept, în mâni, în picioare, în întreg trupul. Fruntea și obrajii ne vor străluci ca bruma și vom trăi veșnic. Veșnic, măi Stane! Vom atinge cu mâna bolnavii și ei se vor însănătoșa. Oamenii cei răi, ca luridovi sau ca fratele meu, vor muri când vor privi fruntea noastră de omăt. Vom tăia o bucățică de lună și-o vom pune în rana lui Liubicie și Liubicie va trăi veșnic ca și noi. Hm, ce spui?

Stan fu câștigat pentru planul lui Luca.

— Peste două-trei zile, luna va răsări târziu, pe la miezul nopții. Tu ai s'aștepți să adoarmă toți din casă

și, apoi, te vei îmbrăca. Eu voiu fi în uliță. Vom lua cu noi o cutie mare, ca s'avem în ce să ascundem luna.

— Ar fi bine să vină și Mopi cu noi. Ne-ar apăra de dușmani.

Luca se opuse, căci cânele putea să-i dea de gol cu lătratul.

— Mâne voiu veni pe la tine și vom mai vorbi.

Conducându-l pe Stan spre casă, Urātu îi destăinuie diferite proiecte referitoare la lupta decisivă, pe care-o va purta împotriva lui Iuridovi, îi schiță cu haz câteva tipuri de prieteni și i-l prezintă în culori vii și cu multă afecțiune pe-un băiat mai vârstnic, anume Ion Aluion.

— E 'ndrăgostit de-o fată, pe care-o chiamă Rozalia. Păcat! Căci, dacă n'ar fi îndrăgostit, ne-ar da ajutor împotriva lui Iuridovi, dar așa...

De la Stan, Luca se duse la Ion Aluion, pe care-l găsi rezemat de portiță și cu ochii duși pe uliță.

— Bună seara, Ioane!

— Bună și noroc! — se bucură flăcăuandrul că-l vede pe Urātu.

— Tot cu gândul la Rozalia, Ioane?

— Tot, măi Țic-Țic! — și zâmbi, arătându-și dinții albi ca omătul.

— Și-o ai tare drag?

— Tare!

Luca făcu o față comic desnădăjduită și oftă.

— Hai să ne așezăm, — spuse Ion, — c'am fost azi la pădure și mi's rupte picioarele de-atâta umblet.

Se săltară pe gard.

— Ce-ai spune tu, — începu Luca prudent, căutându-și cuvintele, — dacă, într'o bună zi, adică, mai bine spus, într'o bună noapte, cineva ar fura luna de pe cer?

— Cine s'o fure, măi? Vârcolacii? — glumi Ion.

— Ei! Iți vine-a râde! Eu vorbesc foarte serios.

— Cine și cum s'o fure? Luna e așa de sus, că, dacă ai pune o mie de Horaițe una peste alta, și tot n'ai da de ea!

— Asta să i-o spui Joanei, nu mie... — îi replică sceptic Luca. — Am să-ți dovedesc că luna poate fi furată de pe cer!

— Tu?

— Da, eu! Eu am să fur luna! — și, sărind de pe gard, îi aruncă o tiflă.

Ion se porni pe-un răs atât de sdravăn, încât Luca fu urmărit de el până la cotitura uliței — și chiar acolo i se păru că-l mai aude.

După două zile, Stan și Luca sfătuiau între răchitele de lângă ogradă.

— Bine, măi Țic-Țic, da', de fapt, a cui îi luna?

Luca se uită la cer, pe albastrul căruia luneca un noruleț de zăpadă, și-și încreți ca un bătrân fruntea.

— A lu'mnezeu...

— A lui Dumnezeu...

Iarăși ceva ce Stan nu prea înțelegea.

— Incepe să-mi fie frică. Ne va bate Cel-de-sus!

— N'are de ce! Oare n'ai învățat că Dumnezeu a făcut toate câte sunt? Dacă furăm luna, face alta! Amestecă puțin aur cu șofran și cu rouă, și gata!

— M'am uitat într'o carte de citire de-a patra și, acolo, scrie că luna se 'nvârtește împrejurul pământului.

— Asta-i o gogomănie. Nu se poate! Cei cari scriu cărți, îs oameni bătrâni. Și bătrânii ne mint, ne mint întotdeauna. Ei îs prea fricoși s'o fure, dar nici nu vor s'o furăm noi, căci am ajunge puternici ca niște 'mpărați.

Tăcu un timp. Cerul era nesfârșit de înalt și pământul par'că se tot cufunda. Luca privi în sus și reluă:

— Noi avem sânge frumos, curat ca lacrima, roș ca soarele dimineții, pe când al oamenilor în dragoste e vâscos și putc. Fratele meu s'a bătut odată cu alți flăcăi la joc, mi se pare că pentr'o fată, și și-a 'mplut cu sânge întreaga cămeșă. A aruncat-o într'un colț și-am găsit-o după câteva zile. Avea un iz îngrozitor. Iată, însă, sângele nostru... — și-și creștă cu briceagul o vână dela braț.

— O! De ce faci asta, Luca?

— E curat! Uite cât de curat e sângele meu! Al tău e la fel,

— Nu te temi când îți curge sânge?

— De ce să mă tem? Doar mi se face altul la loc. Numai oameni ca fratele meu se tem când le curge sânge, căci al lor e stricat și nu se mai înmulțește în vine. Așa dar, — încheie dânsul solemn, — vom fura luna și pace!

— Ai dreptate! Și, în noapțile cu ploaie, o vom pune în fereastră și lumea se va minuna.

Măsurând înălțimea azurie a zării, Stan se 'ngrijoră:

— Dar cum o vom desprinde de pe cer?

— Să n'ai nicio grijă! Vom lua foarfecele cu noi.

— Dumnezeu va face altă lună pe cer, iar noi o vom scoate din cutie pe-a noastră și-o vom privi întreaga noapte.

— Legând-o de-o sfoară, îi vom da drumu' să lumineze. Lumea se va minuna și va spune: „Iată, măi! Tic-Tic și băiatu' lu' dom' director au și ei o lună...”

— Ai mai fost pe la Liubcie?

— Da. Nu prea are dureri, dar abia de poate vorbi. De fapt, — îi șopti, — mai mult pentru el vreau să fur luna. Vrei să i-o împrumutăm și lui câteodată?

— Sigur, Tic-Tic!

— Obrajii îi ard ca focul. Luna fiind un fel de ghiață, îl va răcori. Iși va lipi de ea fruntea și fierbințeala îi va trece.

— Totul va fi strașnic de frumos!

— Da. Ne vom face doftori, însă nu vom vindeca pentru bani oamenii. Nu! Doamne-fereste! Căci, atunci, Dumnezeu s'ar supăra pe noi și ne-ar putea pedepsi, ei cu totul degeaba! Vom pleca în lume. De mâncare nu trebuie să ne 'ngrijim, căci vom fi primiți ca niște sfinți.

O auziră pe Valia hârjonindu-se cu Nazarie în șură, unde fânul cu miros de cimbru era bun de culcuș și unde strohul aninosea ca o pădure.

— Se joacă! — și ochii lui Luca sticliră ca ai unui lup tânăr.

— Ihîm! Așteaptă oleacă, Țic-Țic. Mi-i foame. Am să-ți aduc și ție de mâncare. De la amiază n'am mai dat pe acasă, că te-am tot așteptat în uliță.

De fapt, lui Stan nu-i era deloc foame, însă voia să-l trateze pe Urātu cu o bucată de pâne cu unt proaspăt.

Ca să nu dea de bănuț că e cu cineva, Stan făcu un lung ocol, ducându-se prin pomăt, porumbiște și straturile de zarzavaturi, așa că ajunse tocmai în celălalt capăt al ogrăzii.

„Numai de n'aș nimeri peste tata,” — se 'ngrijoră băiatul, oprindu-se la portiță, ca să-și scuture de praf hainele.

Avu noroc. Ioniță mai dormea, iar Melania fierbea în bucătărie compot de vișine. Prinzând curaj, Stan înaintă țanțoș.

În mijlocul ogrăzii, Valia îl primi cu mânilor 'n șolduri:

— Vai, domnișorul! Târziu te-ai mai întors! Umbli handra, ha? Credeam că te-au furat țigani...

Băiatul se 'nfrurie de tonul ei botjocoritor și ripostă:

— Vezi să nu te fure pe tine careva! Nazarie ori mai știu eu cine...

Fata se 'ncruntă, însă nu răspunse, ci se 'ntoarse în șură, unde-o aștepta servitorul.

Stan strigă după dânsa:

— Valia, bagă de seamă să nu te pupi prea mult cu Nazarie, că ți-a crește un balon în pânțec.

— Ira! — se 'ntoarse Valia, mânioasă. — Să-ți fie rușine, domnișorule! Urât te-ai învățat să vorbești...

— Lasă vorba! Dă-mi două bucăți de pâne cu unt.

— Două? Două deodată? — se miră ea, căci Stan nu prea era mîncăcios.

— Da, două deodată! Și nu-mi mai bate atîta capul, că's flămînd!

Căpătînd' feliile de pâne, Stan se 'ntoarse în uliță și i le dădu lui Luca. Băiatul le mîncă în tihnă, căci nimeni nu-i putea zări aici.

Apoi, o chemare răsună din ogradă. Era Ioniță. Stan îl rugă pe Luca să-l aștepte pînă se va întoarce și sări în ogradă. Tatăl său îl aștepta în verandă.

— Unde-ai fost? — îl întrebă el.

— Nicăieri, — îi răspunse băiatul. — Mă jucam cu Mopi între boji.

— Na, bine. Credeam că ești iarăși cu Luca, despre care Valia mi-a istorisit numai lucruri rele. Să nu te mai joci cu dînsul! Vrei să 'nveți golării dela el?

Stan își permise să-l contrazică:

— Eu nu învăț golării dela Luca.

— Iți interzic să te mai joci cu el și, cu asta, basta!

Băiatul vru să ia apărarea prietenului său și să spună că mai degrabă are ocazia să învețe golării de la plozii lui Sârbu decât de la Luca, însă își dădu seama că tatăl său tot nu-i va da dreptate, așa că preferă să tacă.

Ioniță reluă:

— Ce voiam să-ți spun? A, da! Maic'ta și cu mine plecăm mâne la Cernăuți. Tu vei veni cu noi. Vreau să-ți

cumpăr un rând de haine și trebuie să fii de față, ca să
ți se ia măsura...

— Nu, tată! Mai bine să rămân acasă, — îl întrerupse
băiatul.

— Așaaa? Ce 'nseamnă asta? — îl întrebă, uimit,
Ioniță. — Altădată plângeai de câte ori nu voiam să
te iau cu mine la Cernăuți, iar acum, deodată, îmi cânti
că... Hm! Nu vrei hăinuțe noi? Vorbește!

— Nu, nu vreau. Cele vechi îs încă bune. De fapt,
nici nu's vechi! Și, apoi, tată, e mai bine să rămâie cineva
acasă, să bage de seamă la toate. Nu știi cum e Valia?
Ea se ține numai de prostii și, când o cauți, ba-i'n po-
rumbiște, ba'n șură, unde doarme ziua 'n amiaza mare,
ba cu Nazarie... și casa rămâne cu ușile deschise, că-i
toantă rău fata! Nu-i așa că e mai bine să rămân acasă?
Intr'o bună zi, vaca dracului o să aibă burta sub nas
și-atâta ne mai trebuie, nu? — riscă Stan, ca să-l con-
vingă definitiv pe Ioniță.

— Ce spui, băiete? — își căscă ochii directorul școlar.

— Nu spuneai tu așa, tată?

Ioniță înghiți în sec și se burzului:

— Ai să-i spui Valiei să-ți facă de seară o baie și
mâne pleci cu noi. Ai înțeles? — și intră în bucătărie.

Stan se 'ntoarse întunecat și furios la prietenul său,
care-l aștepta sub răchite.

— Ce voia tată-tău dela tine? — îl întrebă Luca.

— Să plec mâne cu el la Cernăuți, asta vrea!

— Și tu pleci! — îi spuse celălalt, cu un ton de dispreț.

— Nu vreau să plec! Mă gândesc ce să fac ca să nu plec.

Luca își încruntă gânditor fruntea și, apoi, spuse bucuros:

— Am găsit ceva! Dar n'ai voie să te temi.

— Eu nu mă tem.

— Bine! Atunci, am să-ți cretez cu briceagul o tăietură în călcâiu și-ți voiu presăra sare în rană. Până mâne dimineață, ea se va 'nroși și tată-tău te va lăsa acasă. Tu îi vei spune că te-ai tăiat într'o sticlă. Vrei, Stane?

— Asta-i bună! Sigur că vreau. Dar n'are să mă doară prea tare când îmi vei tăia în carne?

— Aproape de loc. Când îți voiu înfige cuțitul în călcâiu, să te piști sdravăn de mână și nu vei simți nimic. Astă-primăvară, mi-am tăiat o cruce'n piept, și tot așa am făcut. Uite-o, ca să mă crezi.

— De ce ți-ai tăiat o cruce pe piept?

— Mama mi-a fost dăruit o cruciuliță de-argint, însă fratele meu mi-a furat-o și-a dăruit-o unei fete din sat. Ca să am măcar amintirea crucii, mi-am tăiat-o în carne.

Stan pipăi cicatricea de pe pieptul lui Luca; posomorîndu-se, îi spuse în șoptă:

— Aș vrea să am și eu așa o cruce pe piept, — și, după ce tăcu un timp, adause: — Inșă nu acuma, ci când vom avea luna și vom pleca în lume.

— De ce nu? Bine, dar să nu spui nimănui despre asta. Acuma, du-te 'n casă și adă-mi o bucată de pânză curată, o ulcică de apă și oleacă de sare.

— Chiar acuma?

— Da! Ori tot ți-i frică?

— Mie? — și se duse s'aducă lucrurile cerute.

De fapt, se cam temea, însă îi era rușine să dea îndărăt, așa că rupse o fâșie de pânză dintr'o cămașă veche a lui Ioniță și luă din bucătărie o lingură de sare și-un pahar de apă.

Luca încercă dacă lama briceagului e destul de ascuțită. Ea era în ordine. Putea despica și-un fir de păr!

— Așa. Acuma fă cum ți-am spus.

Stan își încleștă dinții. Luca trase cuțitul peste călcăiu, însă nu făcu decât o sgârietură ne'nsemnată. A doua oară, fu acelaș lucru. A treia oară, însă, își mușcă buzele, își închise ochii și dădu la 'ntâmplare. Nu și-i redeschise decât când simți un val cald de sânge pe mână.

— Te-a durut?

— Nu, numai că m'a 'nțepat. Atâta tot. Inșă mâne desigur că voiu avea o pată vânăță pe braț, căci m'am pișcat de trei ori în acelaș loc.

Din rană curgea o șuviță subțire de sânge aprins, care lumina iarba de-un verde metalic, închis. Luca turnă apa peste rană și-o legă repede, fără s'o mai ungă cu sare. Totuși, sângele pătrundea prin bandaj.

— O să 'nceteze îndată, — îl mângâie dânsul pe Stan, care părea palid.

Un sentiment de jenă îl încercă. Par'c'ar fi făptuit ceva tainic, nepermis. Simți o ușoară amețală. Așa i se întâmpla întotdeauna când vedea sânge sau o rană proaspătă. Deaceea, fi spuse lui Luca:

— Te invidiez, măi Țic-Țic. Faci ce vrei, te duci unde vrei, poți ce vrei.

— Crezi? Poate că-i adevărat, Stane, și poate că nu. Târziu, mai spuse:

— Mâne vom avea luna.

Apoi:

— Te doare piciorul?

— Nu, de loc.

De fapt, călcâiul îl înțepa.

— Poate ți-i foame, frate Luca? Doar nu te-i fi săturat cu două bucăți de pâne!

— Ba da! Și nici nu mai am poftă de pâne. În drum spre casă, oiu șterpeli câteva mere din pomătul lui Schlosser. Mă duc. Rămâi cu bine. Mâne seara, am să fiu sub fereastra ta.

— Bine, Țic-Țic.

Seara, căldura de peste zi mai stăruia în văzduh și'n pământ. Mii de stele, mari și mici, scânteiau pe firmament și părea că-și clipesc a glumă una alteia. Intr'o mână cu donița de lapte, în cealaltă cu felinarul, Valia se ducea în grajd să mulgă vacile. Nazarie, care ieșise cu brațele încărcate de fân din șură, veni la ea.

— Ce-i cu tine? Ai plâns?

— Vai, cum m'a sfădit domnu'! Mi se pare că Stan i-a spus iarăși vre-o prostie despre noi. Tare era su-părat....

— Tu, Valia...

— Hm?

— Tu...

— Bine, bine, slutule, — și-l sărută.

— Să crești mare, fată hăi!

Lumina felinarului privea misterios prin ferestruica plină de colb și 'mpăienjenită a grajdului întunericul de-afară. Zurrr... zurrr... curgea laptele în tact și din doniță se ridica miros plăcut și crud de iarbă, iar flăcăul mângâia pe umeri fata.

Stan mâncase de vreme cina și soarele încă nu era apus când se-așezase pe pragul verandei, ca să viseze ca deobiceiu.

Incet ieșea caldul miros de-așternut umed din grajd și se-amesteca imediat cu izul dulce al frunzelor de teiu. O pace turburătoare se 'ntinsese peste sat. Câinii lătrau stins în depărtări. Prin pădurea de boji treceau uneori umbre ciudate. Pe Stan îl cuprinsese o chinuitoare nostalgie. Un sentiment nou, inexplicabil. O ne-sfârșită dragoste. Inșă pentru cine? Sau pentru ce? Pentru imensul pământ înoptat? Pentru cerurile înste-late? Băiatul nu-și putea răspunde! Ceva îi sfâșia su-fletul și par'că sesiza o reală durere în piept. Dar nu plânse. Stan nu plângea niciodată. Pleoapele îi rămâ-

neau întotdeauna uscate. La răstimpuri, suna — lung, lung... — câte-un chiot în întuneric.

Rana dela picior începuse să-l doară. O durere săcâitoare, nesuferită, dar care nu ținu prea mult.

— Vină să faci baia, — răsări din verandă glasul lui Ioniță.

— Nu pot, tată, c'am alergat prin boji și mi-am tăiat piciorul într'un ciob, — răspuse băiatul, deși îi plăcea foarte mult să intre în vana plină cu apă fierbinte, fiartă cu stroh de cimbru, pelin, sulcină și alte ierburi aromate.

— Ce neastâmpărat! Dar unde ți-s ochii?

Stan înghiți reproșul îngrijorat al tatălui său. Esențialul era că nu va mai fi luat la Cernăuți.

În pat, Stan nu se putu gândi la altceva decât la expediția de-a doua zi. Călcâiul rănit nu-l mai durea de loc, însă, cu toate acestea, își simțea sângele svâcnind în rană. Transpirând, aruncă plapuma de pe sine și coborî din pat, ca să-și răcorească de podeală picioarele. Tăcerea era insuportabilă. Ar fi vrut să stea de vorbă cu cineva. Indiferent cu cine, numai să audă glas omnesc lângă dânsul, căci propriile gânduri îl copleșeau prea mult, ca să le mai țină singur tovărășie. Deschise ușa. În coridor, o fâșie subțire de lumină tăia peretele: lampa mai ardea în odăița Valiei.

Trase cu putere, aproape smulgând-o, clanța.

— Tu!

Servitoarea, care tocmai își făcea patul, scăpă din mână perna proaspăt înfățată.

— Vai de mine! — însă protestul era numai formal,

căci cămașa de noapte, prea scurtă, îi lăsa goi genunchii albi și rotunzi.

Băiatul se-așeză pe patul desfăcut.

— Ce cauți aici?

Abia acuma, așezându-se și ea, își acoperi genunchii și 'ntinse mâna să stingă lampa.

Intunericul se lăbărtă peste odaie.

— Nimic.

Apoi, brusc:

— Vreau să mă joc cu tine!

— Zău? — și râse leneș, ca și cum ar fi îmbrățișat-o Nazarie. — Și cum vrei să ne jucăm?

— De pildă... să te pișc sau să-ți dau catrința 'n. sus...

— Ceee? — și-o plesni un răs de apă clătinată într'un pahar de cristal; când încetă, îl întrebă foarte curioasă:

— Cine ți-a spus de jocul aiesta?

— Păi... Luca... — se trădă Stan fără să vrea.

— Așaaa? Luca? Și dom' director știe că Luca ți-a spus de datul catrinței în sus?

— Nu, — trebui să mărturisească Stan.

— Te-ai înhăitat cu golanul acela și nu te mai des-părțești de dânsul!

— Luca nu-i golan!

— Mama lui de... Ian ascultă, mă domnișorule! Nu carecumva să te pună dracu' să scoți în fața lui dom' director ori a cucoanei așa vorbă, cu datu' catrinței în sus, că moartea ți s'o tras! Și-amu cară-te, că mi-i somn.

Stan se 'ntoarse destul de nedumerit în odaia sa. Până să adoarmă, mai auzi niște râsete în odăița Valiei — dar fata nu râdea singură, și băiatul era sigur că de dânsul râde, așa că-i fu strașnic ciudă.

„Va-să-zică pe Nazarie îl primește peste noapte și nu-l alungă niciodată!” — se gândi furios.

Afară, câinii lătrau — ca să le între mai mult lapte în bot, căci răsărea luna, cu raze albe, cari gâlgâiau peste frunzele teilor. Uneori, Mopi sgrăbțana în ogradă, sub fereastră. Un greeruș melancoliza în cri-criu-uri agonizante. Vuietul nelămurit al nopții începuse un cântec nou din tăcerile infinite ale lumii. Lătratul câinilor, câte-o căruță pe șosea, departe, nechezatul mânjilor lăsați în țarcuri, câte un miau prelung de cotoiu — totul se amesteca într'un fel de tam-tam straniu și plin de neliniște.

Ziua aceea fu o febră pentru Stan. Părinții săi pleaseră la Cernăuți încă înainte ca el să se fi trezit. După ce-și bău cafeaua, se duse în ogradă și 'ncepu să se plimbe absent, fără să bage 'n seamă giumbușlăcurile lui Mopi, care nu-și putea explica atitudinea ciudată a stăpânului. Trecând pe lângă șură, dădu cu ochii de Nazarie. Acesta, privindu-l, își lărgi gura într'un zâmbet batjocoritor.

— Prostu' naibei! — îl repezi Stan și-și văzu de drum spre ocol.

Ioniță și Melania se 'ntoarseră după-amiază dela Cernăuți.

— Valia, băiatul a fost cuminte?

Stan făcu un semn discret la genunchi, semn care-i

aminti imediat servitoarei că băiatul o văzuse în șură într'o atitudine cam echivocă sub brațele lui Nazarie.

— Cumincior, dom'le director, tare cumincior!

Ioniță despachetă o pușcă pentru copii.

— Iată ce ți-am adus!

Stan afectă o mare plăcere, însă, de fapt, găsea inutil cadoul acesta, cu care-ar fi putut trage doar în muște. Dealtfel, armele nici nu-l prea interesau. Avea o ciudată repulsie față de ele.

Terminând cina, Stan se retrase în odaia sa. Când Melania veni să stingă lampa, îl găsi în pat.

— Așa-mi place, Stănuțule, — îi spuse mama, mulțumită. — Cine se culcă degrabă, nu se 'mbolnăvește nici-odată.

Băiatul nu spuse nimic; gândurile lui erau în cu totul altă parte:

„Vom avea luna, vom avea luna... Luca și cu mine vom avea luna! Vom ascunde-o bine... Dacă nu va fi prea mare, o vom purta la piept, sub cămașă, o zi eu, o zi Luca, o zi eu, o zi Luca...”

— Noapte-bună, Stănuțule!

— Noapte-bună, mamă!

Pe uliță, treceau Feți-Frumoși și Ilene-Cosânzene...

— Iar ți-i gândul la prostii! — se răstește Pentelei, plesnindu-l peste creștet pe Luca.

Băiatul s'a ferit prea târziu și palma l-a lovit în plin.

— Ia coșele și-adapă caii!

A 'nserat de mult.

Luca se duce la fântână. Dă drumul ciutुरei, însă nu mai trage apa. Stă obosit. A lucrat toată ziua în câmp. Știe că, totuși, puterile îl țin și-ar fi în stare să lucreze și toată noaptea, dar un val de ură îl cuprinde împotriva fratelui său și, într'o pornire de mânie, isbește cu piciorul în cofe, așa că ele sboară până 'n mijlocul ogrăzii, unde se opresc într'o buturugă.

— Ai înebunit, măi? — și Pentelei se repede cu furca după dânsul, însă Luca a și încălecat gardul.

„Iar rămân nemâncat! La urma urmei, nu-i mare pagubă...” — și revede bucătăria murdară, îmbâcsită de muște și de putoare, cu masa șchioapă, pe care Frozina, servitoarea lui Pentelei, îi aruncă în fiecare seară o bucată de mămăligă rece, cu ceapă, sau, mai rar, câteva linguri de borș într'o strachină nespălată.

Azi la amiază, când se 'ntorcea din câmp, s'a abătut pe la Liubicic.

— Tu, — îi spusese bolnavul, — deseară am să mor. Să vii la mine deseară. Te rog să vii.

Luca simte că o teamă necunoscută îl încearcă și se tot uită la cer, rugându-se să înopteze mai curând, ca să poată fura însfârșit luna.

„Am să i-o dau lui Liubicic, am să i-o dau și se va face sănătos...”

Stelele îi bat ca niște ace în ochi.

Câinii latră după mămăligă.

O buhă se tânguiește pe casa lui Liopca.

Sub pădure, un foc arde ca într'o poveste.

Stan devenise nerăbdător; cobora mereu din pat, ca să-și lipească urechea de ușa care da în dormitorul părinților săi, dar se întorcea desiluzionat, căci dânsii încă nu se culcaseră. Valia spăla blidele în bucătărie și clinchetul paharelor ajungea până aici, imprimând atmosferei terne o nuanță de veselie și familiar.

Se duse la geam, să-și răcorească de sticlă obrajii înfierbântați; văzând că se apropie nouri, inima îi se făcu mică.

„Nourii au s'ascundă luna,” — și lăcrimă de ciudă.

Treptat, sgomotele începură să se stingă în casă.

Când lătratul lui Mopi îl vesti că Luca e 'n uliță, Stan era acu de mult îmbrăcat.

— Piciorul te mai doare?

— Nu, nu mă mai doare de loc!

— Atunci, hai! Hai, repede, repede! La vale, pe lângă biserică... — fu tot ce-i spuse Luca.

Stan simți că și prietenul său e torturat de acelaș gând: cum va fi când vor lua luna? Ce fel de cer va pogori, cu toate albăstrimile, cu toate stelele, în trupul lor încordat? Ce apă vie le va curge binefăcătoare prin vine? La vârsta aceea, când nimic nu e imposibil, amândoi erau siguri că aventura se va sfârși cu succes.

Trecură pe sub podul liniei ferate; umbrele creșteau liniștit și copiii avură impresia că sunt atât de materiale, încât ar fi vrut să le pipăie carnea de întuneric, foarte puțin luminată de stele.

Abia acuma observară că Mopi se luase după ei.

— Ce ne facem? — se sperie Stan. — De-om întâlni pe cineva, are să ne dea de gol cu lătratul.

— Nu mai avem timp să ne 'ntoarcem. Poate că Dumnezeu ne-a hărăzi noroc și n'om întâlni pe nimeni.

Lăsară în urmă semnalele de la gară. O locomotivă manevra tăcut și luminile lunecau fără grabă dela peron la cantonul dinspre Cernăuți.

Lângă o gospodărie, câinii lătrau în somn — lătrat fără mânie, tihnit și liniștitor. Băieții se temură că Mopi va lătra și el, însă nu se 'ntâmplă nimic și-și putură vedea nestingheriți de drum.

O căruța ajungându-i din urmă, copiii se feriră după șanț, căci se temeau să nu fie întrebați de ce hoinăresc la o oră atât de târzie. Luca îl chemase la sine pe Mopi, și-i ținu cu mâinile botul, ca să nu latre.

După ce căruța se pierdu între răchite, Stan îndrăzni să vorbească:

— Mare noroc am avut! Erau soldați...

— Dacă li se năzărea ceva, mâncam o sfântă de bătaie, ba ne și duceau la jandarmerie...

Apoi, calea fu mai grea. Trebuiau s'o apuce peste câmp și picioarele li se 'ncurcau în ierburile de pe haturi. Urātu, care era fără ghete, își rănea tălpile în cioturile spinilor cosiți anul trecut și nu odată, abia stăpânindu-și un geamăt, îl prinse de mână pe Stan; totuși, înceștându-și dinții, uitau de durere și pășeau dârji înainte. Dealul era aproape. În curând, luna avea să răsară. Trecură părâul și 'ncepură să urce râpile. Stan luneca

mereu și-și sdrelea în pietrișul umed de rouă genunchii. La o cotitură a cărării lunecă atât de prost, încât o piatră ascuțită îi sfâșie pulpa. Sângele îi picura până la gleznă, dar — transpirat și abia răsuflând — înainta fără preget.

— Mă hoț de lună! — glumi Urātu, ca să-și dea curaj.

Extenuați, se opriră un moment și priviră în sus. Stelele de pe culme începuseră să se stingă și Stan strigă disperat:

— Răsare luna!

Pe Luca, par'că l-ar fi cravașat cineva. Așa de tare-o pornise la goană.

— Poate mai ajungem la timp, — izbuti să spună.

— Poate, — nădăjdui Stan, alergând, într'o supremă sforțare, după el.

Dar fuga nu ținu mult. Sudoarea le șiroia pe frunte; ochii, ca și cum băieții ar fi mers prin fum, îi usturau; pornise un vânt rece și friguri rele îl apucară pe Stan, a cărui rană dela călcâiu îl durea din nou; Luca găfâia cu sufletul pe buze și era aproape de leșin, — însă, înfigându-și degetele 'n ierburi, se mai târa. Totul lupta împotriva celor doi copii. Dealul își gheboșea ca un bălaur înfuriat spinarea, roua avea răceală de cuțit, spinii de pe marginile cărării erau monstruos de mari și ghimpii își muiaseră vârful în otravă. Dar Stan și Luca înaintau cu o oarbă încăpăținare în timp ce stelele de deasupra clipeau mort, înghețat, într'o lume hidos de-armonioasă.

— Ajută-mi, Stane! Intinde-mi mâna...

După câțiva pași, ajunseră pe culme.

Când, în cele din urmă, înțeleseră, o oboseală de moarte îi cuprinse. Nici revoltă, nici durere, însă oboseala era mai cumplită decât revolta sau decât durerea. Dacă n'ar fi fost oboseala aceasta, care, par'că, le pornea din rărunchi și care-i demoraliza, poate c'ar fi suportat mai ușor catastrofa, care-i sguđuia atât de puternic, încât rămaseră mult timp fără să spună o vorbă.

Luna era în fața lor, însă departe, enorm de departe.

Luna răsărea splendidă, mare, roșie, dar de după alt deal.

Copiii își dădură însfârșit seama că, dac'ar fi mers și ntr'acolo, — ar fi văzut-o, inaccesibilă mânilor lor înfierbântate, înălțându-se tot de mai departe, tot de după alt deal și altul.

Sus, pe creștetul măgurii, unde stăteau cu picioarele înfipte în pământ, era o tăcere de câmpie înghețată, ne mai călcată de pas omenesc. Numai cei doi copii și cânele trăiau. Găfăitul. Restul, tăcere de nepătruns.

Copleșit de nfrângere, Luca se lăsă n genunchi, deși îi erau răniți până aproape de os, și plânse. Stan privea luna. Lumina ei îi mângâia omenește obrații. O dulce ploaie de brumi albastre curgea peste vale, amestecându-se cu fumul târziu al câtorva hodgeaguri. Când câinii lătrau în sat, Mopi le răspundea cu urlete lungi și, atunci, totul tăcea. Stan simțea cum luna îl învăluie în-

tr'un straniu păinjeniș, strălucitor și înghețat. În jurul lui, par'că nimeni și nimic. Un gol imens. Dac'ar fi vrut, Stan era sigur că s'ar fi putut înălța la cer.

După ce crezu că a primit destulă lumină 'n sine, băiatul îl privi pe Luca.

— Nu mai plânge, măi frate-miu, — dar acesta nu conțeni și Stan îl îmbrățișă descurajat, în timp ce discul roș ca purpura al lunei le sfida disperarea.

Picioarele băieților erau numai rouă, care intra în răni, urzicându-le cu răcoarea. Nemaiputând de oboseală, se lăsară pe iarbă și-o stare de sfârșeală, vecină cu somnul, îi moleși.

— Nu-i luna, măi... S'aaa duuus! — șopti Luca, holbându-se la astrul care se și ridicase triumfător deasupra copacilor, și-un nou val de plâns îl scutură.

Abia acuma — plânsul prietenului său sfâșiindu-i inima — revolta îl cuprinse pe Stan, care-ar fi vrut s'arunce cu pietre în cerul scântecelor, să sfarme în mii de țandări discul acesta roș, hidos în tăcerile lui de pustietate, însă revolța i se topi într'o resemnare cu atât mai dure-roasă cu cât nu putea plânge ca Luca.

„Mi se pare că n'am plâns niciodată,” — constată cu un fel de moarte în ochii aprinși. — „Eu nu pot plânge... Suflet uscat, suflet de piatră...”

Stară mult timp așa, pe culmea tăcută și plină de palori luminoase.

Intr'un târziu, Luca se ridică și spuse:

— Eu cobor. Mă duc la Liubcie.

Stan rămase singur. Din vale, Luca îl văzu răstignit peste cer, cu capul încercuit de aureola grea, nimicitoare, a lunii — și, ca și cum ar fi văzut ceva tainic și oprit, o rupse la goană.

Intră binișor în ogradă și se opri sub șură. Câinii nu-l adulmecaseră, așa că îndrăzni să înainteze pisicește până la ușa casei, pe care-o găsi rezemată, nu încuiată ca de obicei în timpul nopții, și-o bucurie sălbatică îl copleși.

Liubic trăiește. Liubic a descuiat ușa și-l așteaptă.

Corpul lui Luca se 'ncordă, statura i se refăcu; ochii i se umeziră și trebui să-și spună:

„Plâng prea mult. Plâng la supărare, plâng la bucurie. Dar poate că e mai bine așa,” — și-și șterse fericit lacrimile.

Impinse ușa și se-opri din nou, să asculte. Sforăitul Vasiliei se auzea din odaia de pe dreapta tindei.

„Doarme! Liubic poate că moare și dânsa doarme!” — se mânie băiatul, însă se gândi imediat că somnul femeii e un semn bun: — „...înseamnă că Liubic merge spre însănătoșire... Dealtfel, 'muca Vasilie n'ar dormi ea atât de liniștită!”

Bolnavul îl ghici și-l chiamă cu glas slab:

— Tic-Tic!

Luca se năpusti în bucătărie. Lovindu-se de prag, aproape că-și sclinti un picior. Bojbăi până-și deprinse ochii cu întunericul des al cuhnii și-ajunse la pat. Căută repede mâinile lui Liubic și le duse la frunte. Ardeau.

„Dacă aveam luna, răcoarea ei fi stingea fierbințele...”

— Țic-Țic, mă temeam că n'ai să vii.

Bolnavul sta rău, dar nu mai era în putere să se așeze altfel în așternut. Luca își împinse mâinile sub mijlocul lui Liubcic și-l ridică.

— Totul e ud sub tine, măi băiete.

— Asud cumplit. Sudoarea-mi curge'n ochi și'n gură. Sunt learcă de nădușeală. M'am opărit. Pune mâna aici...

Omoplații erau jupuiți și carnea se cutremură când Luca o pipăi.

— Te doare?

— De azi dimineată, nu mă mai doare nimic. Mă simt ușor și vesel, numai că tare mi-i greu să mă mișc.

— Ai să te faci sănătos, Liubcic, și-ai să sburzi iarăși cu noi prin luncă. Vei fi ghinăral în locul meu și...

— Nu vreau să fiu în locul tău. Nimeni nu-ți poate lua locul. Cine-ar putea comanda ca tine?

Vorbind, îi pipăi obrazii.

— Și tu ai asudat, Țic-Țic? De ce-ai alergat? Vrei să te îmbolnăvești și tu?

Lui Luca îi vâjâia capul. Il apucă o slăbiciune, care-l înspăimântă. Trebui să se lungească alături de Liubcic.

Tăcerea din odaie era aspră ca o perie și sgâria auzul. Luna veni printre frunzele unui mălin în tulbureala cenușie a cuhniei. Un fluture de noapte se juca pe sticla geamului. Apoi, căzu într'un păienjenis și-și stinse aripile de cenușă fulgerată cu dungi roșii.

După un timp, lui Luca i se păru ciudat că bolnavul nu-i mai vorbește. Alărmătat, îl prinse de mâni, însă Liubic nu și le mișcă. Il sgâlțâi, îl strigă pe nume.

Înțelegând, căzu cu fruntea pe pieptul prietenului său și nu se trezi decât când o revărsare de lumină se-abătu asupra lui. Intrase Vasilia, cu lumânarea. Flacăra pâlpâia puternic, îngălbenind pereții. Bătrâna sesiză totul dintr'o singură privire și 'ncepu să urle:

— Tu mi l-ai omorât, tu mi l-ai omorât, tu, cu jocurile tale blestemate, — însă Luca Urātu n'o asculta, ci se uita la fața lui Liubic, peste care trecuse, înainte de moarte, un zâmbet subțire, de 'mpăcare cu cineva ascuns, de dincolo de 'nțelegerea omenească.

— Liubic...

— Hai, cară-te de aici, — strigă Vasilia. — A murit fără să se precistuiască... Doamne, iartă-mi păcatul...

„La ea se gândește, la păcatele ei!” — își spuse cu amarăciune Luca și, după ce mai privi odată fața mortului, se 'ntoarse către ușă.

În revărsatul zorilor, mai mult târîndu-se decât umblând, Luca Urātu se stinse în depărtare, spre pădurile Hlibiciocului.

Luceafărul de dimineață fi vestea un drum de uitare deplină, sau așa i se părea băiatului, care se prăbușea în mlaștini fără fund.

„Doamne, sufletul mi-i prea mic pentru atâtea dureri!”

Vasilia credea că Luca mai e prin apropiere, și 'ncepu să arunce cu pietre 'n întunericul albicios al uliței care șerpuia printre vâgăuni și răchite putrede.

Era a treia zi de când Stan nu-l mai văzuse pe Luca, pe care-l aștepta zădarnic, emoționat și nerăbdător.

Nemaiținând cont de faptul că părinții i-ar putea descoperi lipsa, o luă, peste grădini, către casa lui Pentelei, care-l primi cu sudălmi:

— ...'te'n... Cânele n'o mai dat de trei zile pe acasă...

„Poate că știe Liubcic unde s'a dus Luca...” — însă Vasilia, care umbla de colo 'ncolo, nebună, prin ogradă, și care tocmai se 'ntorsese dela 'nmormântare, fi istorisi bocind că nepotul ei a murit.

— Măi băiete, — sfârși bătrâna, — lasă-l în pace pe Luca! Fugi de el ca de dracu'! Blestematul acela numai noroc n'aduce oamenilor... Să știi că deasupra lui se poartă toate stihilele pământului!

Stan privi cerul și se gândi că trebuie să fie foarte bine acolo sus, unde oamenii își pierd țărâna de pe suflet.

CAPITOLUL II

LUCA ȘI LUPOAICA

Alungat din bucătărie de Valia, pe care-o încurca la spălatul blidelor, Stan se retrase în odaia sa. Desfăcu cutiile cu jucării, însă tinichelele multicolore îi părură atât de caraghioase, încât le-aruncă înapoi în dulap și începu să se plimbe neliniștit prin cameră. Intrucât băiatul boncănea prea puternic cu ghețele în podele, Ioniță îi strigă din salon să se ducă în curte și să nu mai facă atâta tărăboiu, căci, ziua fiind foarte călduroasă, era obosit și voia să doarmă. Stan ieși în ogradă. Ca să se distreze, aruncă grăunțe la pui și udă găștele. În grajd, desmierdă caii și scărpină fruntea vitelor. Apoi, organiză cu Mopi o vânătoare după Ciuchi, care se nefugie, miorlăind îngrozitor, în șură. La urmă, plictisit de toate acestea, Stan se duse în uliță. Leapa-leapa, leapa-leapa, ajunse lângă biserică. Întâlni câțiva soldați ruși, însă nu se sperie de dânșii și-și continuă drumul până dădu de-o ceată de băieți. Li recunoscă și se bucură.

— Voi sunteți ai lui Luca, nu?

— Da. Adică am fost, că nu mai știm unde-i. Ne te-

mem că-l va fi ucis cineva, — se plânse cel mai mic, în care Stan îl ghici pe Cătrănuț.

— Iuridovi îl ura foarte mult, — spuse altul.

— Il va fi găbjit undeva și gata! — scânci Cătrănuț.

O umbră grea se-așternu peste fruntea băieților.

— Poate că Luca a plecat undeva și se va înapoia în curând, — îi consolă, însă neconvins, Stan. — Dar de ce stați aici? Hai în dumbravă. Acolo-i mult mai frumos!

— Nu se poate, căci Iuridovi a pus mâna pe ea și ne-alungă cu pietre.

— De ce nu-l luați și voi cu pietre?

— Fără Luca suntem ca fără ochi, — oftă cel mai năsarit dintre ei, iar ceilalți, pe rând, se sclifosiră la fel. — Până nu se va 'ntoarce ghinăralul nostru, nu ne mai putem apropia de luncă.

— De-ar veni odată! Liubcic trebuie răzbunat, — spuse Cătrănuț.

Voineagu, cel mai în vârstă dintre băieți, îl lămuri pe Stan:

— Cât timp lipsește Luca, nu ne mai jucăm de-a războiul.

— Și n'are să vă fie urât?

— Deh!

Stan chibzui; apoi, fața i se luminează și spuse voios:

— Veniți cu mine.

— Incotro?

— Nu 'ntrebați mult! Vreau să vă dau ceva.

Toți porniră în coloană și se opriră lângă gardul care despărțea de uliță curtea directorului școlar.

— Așteptați-mă aici.

Ca să nu-l trezească din somn pe Ioniță, Stan intră prin feneastră în odaia sa. Deschise dulapul și, improvizând un sac din pătura patului, strânse la-un-loc jucăriile, pe cari le transportă, fără ca vreunul de-ai casei să bage de seamă, în uliță și le împărți copiilor uimiți. Cu prilejul acesta, Stan îi cunoscuse pe toți după nume și se 'mprietenii mai îndeaproape cu ei.

Zilele următoare, Stan găsi mereu noi posibilități de-a se sustrage controlului părinților săi. De îndată ce se simțea nesupravegănat, alerga în uliță, unde, la o cotitură ferită, sta ceasuri întregi în tovărășia copiilor. Unul din ei, Policarp, era bun povestitor și le istorisea întâmplări eroice sau comice din viața lui Luca și a lui Liubic. În felul acesta, păstrau un permanent contact sufleteș cu cel plecat și prietenia pentru el se menținea caldă și sinceră. Seara îi surprindea adesea în evocarea lui Luca. Atunci, Stan trebuia să iscodească scuze ticluite cu mare meșteșug pentru Melania, care, întrebându-l pe unde-a hoinărit, îl lua în răspăr și-l amenința cu clasicul „douăzeci și cinci”. Din istorisirile copiilor, Luca Urātu creștea ca un stejar în imaginația lui Stan. Tot ce era atribut al vitejiei și-al bunătății se-alătura automat persoanei lui Tic-Tic, așa că, după câțva timp, dispărutul trebuia să ajungă un model demn de-a fi imitat și-un imbold pentru fapte eroice. Totuși, uneori, Stan lăncezea. La ore târzii de noapte, avea adevărate halucinații. I se părea că Luca se-apropie prin

întuneric. Atunci, alerga la fereastră, o deschidea și se pregătea să-și îmbrățișeze prietenul, însă în ogradă nu erau de cât umbre, cari fugeau, bătrându-și joc de dânsul.

Deși Rușii ocupaseră comuna, sătenii nu-și schimbaseră întru nimic felul de traiu. Ofițerii erau amabili cu toată lumea, însă asta nu-i împiedica să-l expedieze în Siberia pe câte vre-un chiabur și să strice cu amenințări de împușcare casele oamenilor, iar soldații cântau și vorbeau întreaga zi despre Dumnezeu. Amăgit, însuși părintele Avacum adoptase o conduită prietenoasă față de ofițerii inamici, cari fuseseră încartiruiți la dânsul, și dăduse ordin ca tacâmurile prețioase, tănuite cu atâta grijă în pivniță, să fie readuse în sufragerie și așezate la loc de cinste.

— Stănuțule, — spuse Melania într'o seară, — noi ne ducem la părintele Avacum, care-și serbează ziua natală, și-i posibil să ne 'ntoarcem foarte târziu, așa că nu te putem lua și pe tine.

— Bine, mamă.

Mirat că băiatul nu pretinde să meargă și el, Ioniță îl întrebă:

— Nu cumva ești bolnav?

— Bolnav? Da' de ce să fiu bolnav? — protestă Stan.

— N'am nimic.

— Să fii cuminte, Stănuțule, — îl avertiză Melania și-l sărută pe frunte. — Dacă vei fi cuminte, ți-oiu aduce o bucată de tortă dela părintele Avacum.

Băiatul aspiră adânc parfumul mamei sale, și-i promise că va da pace Valiei, că nu va trage de coadă pisica și că se va culca de vreme.

— Așa-mi placi, băiete! — și Ioniță îl bătu vârtos pe umeri.

După ce părinții săi se duseră, Stan sbură pușcă în bucătărie. E adevărat, pe Ciuchi n'o trase de coadă, însă îl asmuți pe Mopi împotriva ei și pisica nu găsi un refugiu mai potrivit decât spatele servitoarei. Valia scăpă mătura din mână și-și scuipe de trei ori în sân.

— Ptiu, drace! Să știi că, de astădată, am să te spun la cucoana.

— Eh! — făcu Stan disprețuitor. — Tu n'ai să mă spui niciodată la „cucoana!”

— Așaaa? Apoi eu, domnișorule... — însă Nazarie o ghionti cu 'nțeleș și-i șopti la ureche:

— Taci, că va povesti lu' dom' director cum ne-a prins în porumbiște...

Valia începu să-și blesteme zilele, iar băiatul își continuă indiferent hârjoana cu Ciuchi. Când se sătură, îi isbi servitoarei un „bu!” în față. Ea se sperie și-și scuipe din nou de trei ori în sân.

— Tu, Valia, — îi spuse binevoitor Stan, — dac'ai să-ți stupești atâta țâțele, ele au să crească așa de mari, că Nazarie are să creadă că ești o vacă.

Nazarie bufni într'un răs mai sgomotos ca lătratul lui Mopi, care acompania scena.

— Vacă, eu? — se scandaliză la culme Valia. — Mare

nerușinat tești, domnișorule! Așa-i dacă te joci cu go-lanții... Na! Să te-audă cucoana!

— Par'că mama trebuie să audă toate, câte le vorbim noi!

Nazarie, ținându-se de pânțece, mai râdea.

Găsind că nu mai are ce face în bucătărie, Stan ieși în ogradă.

— Cătrănușule!

— Aici's!

Stan îl găsi pe copil lângă fântână, unde cuprindea, râzând, un semicerc de teiu. Nu departe, se înălța, ca o matahală, căruța cu fân, pe care Nazarie o adusese după-amiază din câmp. Se urcară în ea. Când își dădeau capul pe spate și se uitau spre cer ca într'o apă foarte adâncă, stelele îi amețeau cu orgia lor de-aurărie verzuie. Intreg satul vuia sub imensitățile cerului de vară și rumoarea ogrăzilor avea ceva plăcut, melodios, de cântec. Plantele, moleșite de atâta azur, exhalau un miros pătrunzător și excitant. Copiii, învăluți în mireasma amăruie de cimbru a fânului, n'aveau chef de povești. Lumea nu vorbea, ci fremăta din toate fibrele — până și 'n aripile liliiecilor, cari roteau besmetici deasupra căruței.

Cu o zi în urmă murise Beer — Litman Beer —, un cumnat al ospătarului Wender. Litman, un neguștor astmatic și obez, care venea uneori, mai ales toamna, când hambarele erau pline și miroseau a pâne, pe la părinții lui Stan, ca să cumpere cereale, fusese om dat dracului și mare desfrânat. Cu degete cari căutau mereu, desgustă-

tor de pofticioase, a muiere, — deștepta repulsie ca la vederea unei reptile cu bube măsgoase pe piele. Naiba știe cum de murise. Destul că-l găsisse nevastă-sa în pomăt, rânjind, mai obscen ca oricând, cu fața spre cer și pantalonii deschieiați. Cătrănuț tocmai fi istorisea lui Stan aceasta, când o pălălaie albă foșni pe lângă căruță, făcându-i pe băieți să sară 'n picioare.

— Voi sunteți, plozilor?

Era Valia. Ieșise după apă și clinchenea cofele întrolaltă.

— Noi suntem! Cine vrei să fie? Da' nu plozi, toanto! Ci domni în toată legea...

Servitoarea părea împăcată și n'avea poftă de ceartă, așa că se lăsă pe lespedea fântânii, iar băieții se cuibăriră din nou în fân.

— Ce sfătuiți, măi?

Stan o lămuri că discutau despre Litman.

— Aha! Bine că l-o strâns diavolu'...

Deși nu sesiza exact moartea, Cătrănuț o intuia și-și dădea seama că ea e ceva cumplit și sacru. Auzise de multe ori că morții nu trebuie vorbiți de rău și, de aceea, protestă împotriva exclamației aruncate de Valia. Ea se gândi câtva timp și, apoi, le spuse cu o nuanță de dispreț, pe care numai Stan o putu înțelege:

— Ei, Litman! O spurcăciune! Voi sunteți niște pârțaci și n'aveți cum cunoaște ce ticălos a fost Litman, că abia vi s'a uscat laptele de pe buze. Hiii! Câte fete nu plâng și astăzi din pricina lui! Fete cu copii... Fete vrednice,

de gospodari, dar cari au ajuns să nu se mai poată arăta la joc.

Stan n'avea de unde să știe că spurcăciunea lui Beer consta în a-și bate joc de cele mai frumoase fete din sat, după cari flăcăii își stâlceau zădarnic pumnii la horă. Aceste fete, inaccesibile brațelor vânjoase ale băieților cu dor de 'nsurătoare, sfârșeau printr'un inexplicabil mister în păienjenişul lui Litman. Degeaba se juraseră câțiva flăcăi să-l curețe într'o noapte, ca bărbăția lui să nu mai fie o primejdie pentru partea femească a satului. Negustorul se pricepea să-și păzească pielea și, pe deasupra, avea un dar extraordinar de-a mușamaliza toate plângerile adresate jandarmeriei de către părinții victimelor. Stan, însă, credea că spurcăciunea bătrânului ce-realist se limita la a fura copiii, pe cari — după cum se șoptea în sat — îi vâra în poloboace cu blană de cuie, ca să le bea sângele păstrat cu grijă în niște vase de argint masiv.

Pământul clămpănea din aripi moi de murmur. Copiii o ascultau pierduți pe Valia, care lălăia un sfârșit de cântec. În cele din urmă, servitoarea se plictisi și, cu răsufarea mai liniștită, își umplu cofele, ca, reîncepându-și cântecul, să se furișeze în casă, unde patul o aștepta cu Nazarie, cu răcoare și cu purici, cari îi pigmentau pielea de măr alb.

Cătrănuț tăcuse mult. Stan bănuia că prietenul său scornește ceva și-i dădu pace, ca să rumege mai bine 'n minte.

Departe, fulgera mut a vară 'ndelungată, luminând nouri mici, îngrămădiți într'un colț al zării, care părea nesfârșit de-adâncă.

Se-apropia furtună.

Cătrănuț îi vorbi câteva minute lui Stan și acesta spuse entusiasmat:

— Bine, ne ducem. Numai să-l închid în casă pe Mopi, că se ia după noi.

Porniră. Tot pe drum îngust, cu multe răchite hâde pe delături, cari se mișcau ca niște oameni pe măsură ce picioarele băieților se grăbeau. Apoi, pe-o cărare, în stânga, printre porumbiști cu glasuri de moroiu în fiecare frunză. Iarăși uliță — ceea ce era destul de periculos, căci puteau întâlni vre-un soldat rus și se temeau și de scorburile, cari se uitau urât la ei. Undeva, par'că mai departe decât fulgerele, bufneau tunurile. Deși războiul își pierduse din intensitate pe frontul bucovinean și nu-l mai interesa prea mult pe Stan, el îi simțea, totuși, prezența și-și mărturisea că-i place ritmul de viață în maximo — mereu convoiuri de prizonieri, cari urlau noaptea în vagoanele cu destinație necunoscută, regimente extenuate de marș, răniți transportați la spitalul improvizat ad-hoc în edificiul școlii primare și beții fără capăt în cercurile ofițerești, cari își dădeau arama pe față după ce deșertau câteva sticle de rachiu.

Tăceau. Vorbeau destul copacii. Borboroseau ceva în bărbile lor vegetale, cari se-agitau în vânt.

Cerul se 'nourase repede și, din noaptea liniștită, pe

care-o apucaseră în ogradă, se făcu alta, agitată și rea, cu pisici blestemate, ai căror ochi de foc mort luceau străniu și cari par'că sbugheau de sub pașii copiilor, ca, pe urmă, să le taie în cruce drumul bolohănos și plin de gropi.

Trecură pe lângă cimitirul creștin, însă nu se 'nfri-coșară, căci acolo odihneau țărani sfătoși, mătuși cărunte și zâmbitoare, flăcăi cu mușchi tari și fete cu ceva de ciută în șoldurile de piatră. Stan vizitase cu tatăl său cimitirul, într'o Duminică dimineață, și locul acesta n'a-vea nimic înspăimântător. Ciocârlile se ridicau, din câmp, deasupra lui, și'n ierburi zumzăiau felurite gânganii, iar crucile erau frumoase ca niște mirese și cu flori pe lângă ele.

— Mai e mult?

— Nu. Numai ogorul și-am și ajuns.

Incepură să deslușească o lumină palidă dintre răchite.

— Aceea-i de la casa groparului lor.

După câteva minute, numai gardul fi mai despărțea de cocioaba, care se 'nălța ca o umbră cu sâmbure de lumină înaintea băieților.

— Fereastră nu-i astupată, — constată cu ușurare Cătrănuț.

— Sărim peste gard?

— Sigur! — și-și dădură vânt peste 'mpletitura de nuiele.

Stan căzu în genunchi, dar nu-l duru.

— Au!

— Ce-i, Cătrănuțule?

— M'am sgâriat rău de tot. Gardu-i acoperit cu sârmă ghimpată.

— Te doare tare?

— Strașnic. Mi-am dungat de la cot până la palmă mâna și...

Stan îl apucă de braț:

— Ascultă!

...Incordându-și auzul, Cătrănuț prinse o serie de explozii, foarte depărtate, cari huiiau sinistru și se succedau ritmic.

— Nu-i nimic. Răsboiul...

— Par'că s'ar surpa pământul, Cătrănuț.

Satul era altfel ca 'n noptile cu lună și stele — mai tăcut și mai impresionant. Intunericul alerga pretutindeni, să-și bage degetele 'n ochii oamenilor. Bufniturele aveau ceva de iad în ele. Copiii se temeau; totuși, înaintau deabușilea și ajunseră până sub fereastra îngustă și prăfoasă; ridicându-se încet, cu precauții, ca să nu stârnească sgomot, se uitară prin ea. Stan îl strânse de mână pe Cătrănuț; se temea ca prietenul său să nu țipe, căci aici părea să fie casa diavolului. Odaia, în care ardeau o mulțime de lumânări, nu era mobilată. Atâta, că'n mijlocul ei se înălța un fel de masă, pe care zăcea Litman Beer, numai în cămașă, umflat și cu gura căscată. Deodată, o ușă se deschise și vre-o zece evrei bătrâni năvăliră înăuntru. Caftanele lor mârzoase fluturau ca niște aripi de liliac buimăcit de lumină.

Cătrănuț șopti:

— Iată-l și pe Șloim Wender... Iar acolo, lângă ușă, e Berciu, fratele lui... Pe ceilalți nu-i cunosc. Trebuie să fie de prin Camena ori Mihalcea...

Evreii stinseră lumânările și-odaia se cufundă în întuneric. O melodie stranie începu să adie în beznă și copiii o ascultară ca hipnotizați. Apoi, liniștea, sdruncinată de urletele tunurilor, curse fumurie peste țarini, până departe. Pământul era bun ca un pat după o zi de muncă în câmp. Băieții sesizau cum cresc ierburile, par'că din ei, în cimitire. Pretutindeni, case fără lumină, dar Stan le știa, albe, aproape, și nu se mai temea. În noaptea aceea, băiatul se simțea lucru. Pământ. Toți nervii lui receptau aburul unui duh, care trecea, ca la început, peste ape și lut.

Stan și Cătrănuț se lăsară la pământ și ierburile le spuneau:

— ...eu's sulcină...

— ...eu's pelin...

— ...eu's cimbru...

Cătrănuț grăi încet:

— Măi, mă doare capul. Noaptea asta-i cumplit de turburătoare. Să mergem, frate.

Lângă cimitirul creștin, se-oprîră. Fulgerase și cei doi băieți văzuseră o pată albă sub niște tufe de soc.

— Să știi că-i Iuridovi! — spuse Cătrănuț. — Am eu așa o presimțire.

La un nou fulger, văzură iarăși arătarea aceea. Par'că-i aștepta.

Când se-apropiară, constatară că, într'adevăr, e Iuridovi; sta ca o cruce.

Se măsurară lung prin întuneric. Gâfâiau cu toții. Pândindu-se, se pipăiră cu privirea.

— Da, eu sunt, — rupse Iuridovi tăcerea, dar glasul lui nu era provocător, ci mai degrabă obosit sau chiar trist.

Cătrănuț se și repezi:

— Ascultă, Iuridovi. Ce-ai făcut cu Luca?

Băiatul dădu din cap.

— Cu Luca? Nu 'nțeleg...

— Nu te mai preface! Știi foarte bine că Luca a dispărut. Numai tu l-ai putut ucide.

— Eu? Eu l-am ucis?

Gheorghe habar n'avea de dispariția lui Urātu. Se și mirase că inamicul său nu l-a provocat la luptă pentru moartea lui Liubic.

— Iuridovi, — se 'nfurie Cătrănuț, — fi vai de capul tău dacă nu ne spui ce s'a 'ntâmplat cu ghinăralul nostru. Nu glumesc.

Gheorghe fusese gata să mărturisească sincer că-l surprinde și pe dânsul dispariția lui Luca, însă amenințarea lui Cătrănuț îi sgândări orgoliul.

— Nu mă tem de tine, mă! — ripostă dânsul, cabrându-se. — Ce, ești jandarm, că mă 'ntrebi?

— Iudo! Tu știi ce s'a 'ntâmplat cu Țic-Țic și trebuie să ne spui.

— N'am să spun nimic! E treaba mea dacă știu sau nu știu ceva.

— Atunci, na! — și, până ca Iuridovi să-și dea seama ce se 'ntâmplă cu dânsul, îl isbi cu pumnul în bărbie.

Cel lovit se clătină și, nereușind să-și păstreze echilibrul, se prăbuși în colbul drumului. Cât ai clipi, Cătrănuț își și desfăcu cureaua și legă mâinile lui Gheorghe. Victima — degeaba ce se sbătea.

Incepu să ploaie și fulgerele se 'ntețiră, iar tunetele îi asurzeau pe băieți. În curând, fură udați până la piele. Când fulgera, Iuridovi părea atât de palid, încât cearcănele de la ochi deveneau violete. Cătrănuț îl înșfăcă de păr și-l târi în șanț. Stan se 'ngrozi de cruzimea prietenului său, însă gândul că e posibil ca Gheorghe să-l fi omorît pe Luca îl opri de la orice intervenție în favoarea celui maltratată.

— Spui ori nu?

— Nu spun nimic, viperă mică și-afurisită! Ai să mi-o plătești tu scump aiasta...

— Poate pe cealaltă lume! — și-și apăsă mâinile în gâtul lui Gheorghe. — Spui ori nu spui?

Iuridovi borborosi ceva, însă un tunet îi acoperi cuvintele.

— Grăbește-te!

— Ucigașule...

— Fie și ucigaș. Par'că tu nu ești ucigaș?

— Eu nu l-am omorît pe Luca.

— Jură-te!

— Jur!

— Bine. Atunci n'am să te omor. Dar trebuie să te pedepsesc pentru moartea lui Liubcic, — și Cătrănuț îl isbi cu un bolovan în piept.

Iuridovi nu scoase nici un strigăt. Rămase mut ca piatra, care se rostogolise în șanț. Iși încleștase dinții și nu slobozi nici măcar un geamăt. Lui Stan i se făcu milă de dânsul și-i spuse lui Cătrănuț:

— Să-l lăsăm. L-ai bătut destul.

Cei doi băieți se 'ndepărtară prin furtună. Iuridovi rămase să zacă în șanț. Gura îi era plină de sânge. Dacă ploaia nu i-ar fi răcorit obrajii, desigur c'ar fi leșinat în șuvoaiele, cari curgeau tot mai repede.

Târîndu-și cu greu picioarele obosite, Luca ajunsese târziu în apropierea pădurii. Mort de oboseală, uitând totul ce era în urma sa, se trântise fără alegere lângă o tufă uriașă de soc și adormise imediat. Când se trezi, soarele era aproape de apus. Pădurea se învăluia în al-băștrimi întunecate și băiatul se temuse să intre sub coroanele imense ale fagilor, așa că, până se făcuse noapte, se aținuse mai mult pe la margini, unde ajungeau, lup-tându-se cu lăstarii cruzi, niște fânețe și chiar porumbiști. Iși astâmpăraseră foamea cu bob și mazăre, iar setea, bând dintr'un isvor, care gâlgâia de sub pietrele unui dâmb acoperit cu frasini. Noaptea, prima lui noapte pe-

trecută departe de oameni, îl terorizase cu 'nchipuiri înfricoșătoare. Așteptase cu jind dimineața și, când, în sfârșit, soarele răsărise, se rugase în genunchi lui Dumnezeu. Ducând o viață instinctivă, de animal fugărit, o oroare atât de amarnică împotriva oamenilor pusese stăpânire pe el, încât nici măcar propriu-i chip nu voia să și-l vadă, — și, de aceea, când se apleca, la isvor, deasupra apelor cu luciul liniștit de oglindă, își închidea desnădăjduit ochii. Peste tot sdruncinul acesta, numai un gând clar: să fie singur, fără martori la durerea, care-i schingiuia sufletul.

Cinci zile o dusesse așa, chinându-se și dormind pe apucate, incapabil de-o hotărîre, care să-i ordoneze într'un fel oarecare traiul.

Intr'a patra zi, ploaia îl scăldase până la piele și trebuise să dărdăie de frig întreaga noapte, căci cămașa nu mai voia să se usuce. Dimineața îl surprinsese demoralizat și cu obraji palizi de nesomn, și băiatul nu-și revenise decât la amiază.

Poate că și a cincea zi ar fi petrecut-o în aceeași nesiguranță chinuitoare, dacă nu s'ar fi întâmplat ceva, care-l decise să ia drumul spre adâncul codrilor. Toțmai isprăvisse de mâncat niște pădurețe, cari îi strânseseră gura pungă, și voia să se lungească la soare, ca să scape definitiv de jilăveala îmbrăcăminții, când un grup de săteni se-apropie de pădure. Un moment, Luca se gândi să iasă înaintea lor, ca să le ceară un dărab de pâne sau un colț de mămăligă, însă, fiind sigur că-l vor în-

treba cine-i și de unde-i sau chiar și alte lucruri, renunță și, ca să nu fie descoperit, mai ales că sătenii veneau glonț spre dânsul, o 'ntinse pe-o cărare spre întunecimile verzi din fața sa. La început, se cam temu. Credea că, la fiecare pas, va fi amenințat de sălbătăciuni, cari vor căuta să-l sfâșie, însă nimic nu se arăta și prinse curaj să privească liniștit împrejur.

După o bucată de mers, copacii începură să se 'ndese unii în alții cu crengile și cerul își rărea tot mai mult frunzele-albastre. Pământul, din care săltau, încolăcindu-se besmetic, rădăcini noduroase și jilave, se surpa uneori în văgăuni întunecoase, de unde se 'nălțau, ca niște valuri agitate, gorunii și frasinii cu licăriri de soare. Ferigile se 'ntindeau deasupra smârcurilor, iar ciupercile, majoritatea cu căciuli roșii, aduceau surâsuri binevoitoare în umbra deasă a tufelor, peste cari se năpusteau furioși, cu pumni grei, copacii mai bătrâni. Muștind de suc, țărna era lipicioasă. Luca lipăia cu impresia că se va cufunda ca într'o mlaștină și sălta ca o barză peste cleiul negru al cărării. Când aceasta se pierdu între niște brusturi, se opri nehotărît. Orientându-se după lumină, pași prin ierburi spre apus, încotro știa că pădurea se adâncește vre-o cin'sprezece kilometri, și, până 'n seară, nu-și conteni mersul.

Mirat că nu întâlnește nici o fiară, se 'nveseli întrucâtva și începu să fluiere, însă ecoul îi răspunse misterios și Luca, înfricoșându-se din nou, tăcu. Vrând să profite de ultimele lumini ale amurgului, se puse să caute de mân-

care și, când dădu de-un smieuret, se așternu lacom la potolirea foamei. Apoi, închinându-se, se culcă și, cu toate că locul era umed și plin de fânțari, adormi fără caznă.

Când se trezi, nu-i vorbă, îl cam dureau picioarele, dar se 'ntinse odată și bine — și greutatea din trup îi dispăru ca luată cu mâna. Oricum destul de odihnit, prinse să cerceteze terenul.

Se afla pe-un fel de podiș cu iarbă multă și mătăsoasă. Stejarii curgeau ca niște râuri pe colinele cari, văzute din depărtare, păneau o mare verde cu ușoare reflexe albastrii. Soarele înălbea niște nouri subțiri peste coamele învolburate ale dealurilor și le dădea diferite chipuri fantastice. În apropiere era o desime de fagi tineri, tăcuți și dârji, cu fruntea până sub creștetul cerului.

Luca își roti încăodată privirea și-abia de se sătură, într'un târziu, de toată bogăția asta a pământului.

De când cu răsbciul, pădurea rămăsese fără paznici, căci forestierii și organele în subordine se nimeriseră să fie nație proaspătă, cu datorie către împărat, așa că inginerul Hettmer, „Verwalterul” ocolului silvic, găsisese numai cu mare greu un om de încredere. Acesta — făcea ce putea, dar în ce fel să țină sub ochi atâta amar de codru? Sătenii din împrejurimi nu se mai osteneau să cumpere lemne, ci fiecare se ducea de capul său de și le alegea cum îi venea mai bine, din margine.

Luca știa lucrul acesta și n'avea grijă că va 'ntâlni picior de ființă cuvântătoare. Întrebarea era dacă se afun-

dase destul și dacă dealurile nu-i înșelau socoteala ochilor. Ca să se asigure, deci, că drumul i-a fost cu prisosință de adânc, chibzui un stejar mai arătos și, cât ai clipi, fu în vârf. Spre apus, nici nu se uită, căci tot pădure mergea într'acolo. Cu atât mai mult, însă, cercetă cu privire ascuțită partea de răsărit, de unde venise. Intr'adevăr, se deslușeau niște câmpuri încoace — și chiar câteva case. Era, prin urmare, primejdie din partea asta. Stătu cât stătu, ca o veveriță, în brațele molcume ale copacului, dar picioarele, îndesate în îndoitura unui ram noduros, începură să-l furnice și se lăsă sprinten la pământ, turtind vre-o două ciuperci mari și făloase, ale căror căciule se duseră deadura până într'un ciot ciupit de cari.

Dimineața răsufla prin toate frunzele pădurii. Căldura încerca să se coboare, însă stejarii și fagii luptau vitejește împotriva ei, îngăduind-o numai atâta, cât se potrivea pentru ierburi și găngăni, iar Luca simțea pe obraji mângâierea plăcută. Un duh reavăn de sulcină împărătească și de cimbru acrișor plutea pretutindeni, rareori tăiat de câteo boare aspră cu miros de lut.

Băiatul mai privi odată, cuprinzător, și, apoi, o luă iar spre apus. Copacii începură să se 'ndesească din nou. Erau bătrâni, — însă, după chipul în care dădeau din coate după lumină, se vedea că mai au chef de traiu. Vegetația mărunță, lipsită de soare, tânjea. Numai ferigile dăinuiau nepăsătoare și ocroteau de goliciune pământul apos.

Luca înainta cu greu, mai cu seamă după mușchiul copacilor și mai rar după soare, căci nu-l prea putea găbji dintre-atâta frunziș. Copaci doborâți de bătrânețe, tufișuri dese, hârtoape și alte obstacole îi îngreuiau drumul. Năclăit de sudoare și cu inima bătând de să-i spargă coșul pieptului, Luca înainta, totuși, — încăpăținat și fără teamă.

Pe la amiază, dădu de-o dumbravă cu iarbă mare și străbătută de-un pârâu atât de limpede, că se puteau număra pietrele de pe fund. Flori sălbatice creșteau în voie pe maluri. Țârna era svântată și fericirea lui Luca fu deplină când descoperi și o plajă de nisip mărunț și auriu. Atrăși de lumina puternică a soarelui, câțiva peștișori argintii se jucau la suprafața apei. În marginea dumbrăvii, un măr încărcat cu fructe îl îmbia pe băiat.

— Cine te-o fi altoit? — îl întrebă Luca după ce gustă din roadă, căci ea nu era pădureață, ci dulce, și se cunoștea ușor că pomul fusese îngrijit de-o mână omenească.

Intrigat, caută o explicație, însă, deoarece foamea nu-i dădea pace, nu se sforță prea mult să ajungă la capăt cu investigația.

— Aici am să rămân! Mâncare am, loc de scăldat așijdenea, iar soare berechet. Nu-mi lipsește decât o casă, — și se duse să exploreze copacii dimprejur.

Nimerind o scorbură uimitor de spațioasă, o afumă și-o curăți de ciuperci și de gănganii. Apoi, smulse iarbă și-o întinse la soare, să se usuce, iar spre seară o strânse și-și făcu așternut din ea.

Luca n'avea de ce să se plângă. Viața pe care-o ducea era minunată. Stătea ceasuri întregi, gol, la soare. Când se sătura, sărea în pârâu și se lua la 'ntrecere cu peștii, cari îl amăgeau la locuri răcoroase, sub niște sălcii pline de umbră și cu miros de mâl. Atunci, ieșea la mal, de unde se uita în apă, urmărind jocul peștilor, sau în iarbă. Libelule mari — albastre și străvezii — scânteiau ca argintul și Luca le privea până se pierdeau în frunzișul tufelor. Nu-i lipsea nimic. Viața în aer liber, mereu în soare, îi întărise trupul, care se desvolta bogat în sevă și fără opreliști. Uneori, se urca în copaci. Inconjurat de frunziș, părea un puiu de zeu. Chiuia din răspuțeri, însă nu-i răspundea decât ecoul sau vre-o pasăre de noapte, stingherită din somn.

— Uhùuù...i...i...iaù...iaù...iaù...iaù...

— Iaù...iaù...

— Uùuù...

— Uù...

Soarele râdea în pârâu și apele clincheneau vesel. Ferigile se plecau șușotind, iar ciupercile roșeau de plăcere. Numai brusturii rămâneau morocănoși și nu luau parte la petrecere.

— Domnule poîn, — se ruga Luca, — îmi dai un măr?

Pomul se mai codea, mai tușea în frunze, însă, la sfârșit, mărinimos, își scutura fructele, pe cari băiatul le culegea din iarbă și le savura încet. Mustul îi se prelingea auriu pe bărbie și pe piept. Lumina se resfrângea

În picăturile dulci și-albinile zumzăiau vesel, crezând că au dat de un fagure de miere.

Dimineața, pădurea vuia de cântec. Dacă luceafărul vestea o zi senină, Luca acompania cu glasul său sălbatic stingerea stelelor. Când zorii împurpurați nu se lămureau încă bine din întunecimile zării, băiatul se-arunca în valurile părâului. Inotând sub apă, atingea pietrișul răcoros și se înfiora. Apoi, se lungea pe nisip și aurora îl acoperea cu o brumă roșie, pe care abia soarele, înălțat victorios deasupra stejarilor, o risipea într'un argint suav ca promoroaca de pe prune.

— I... i... iaù... iaù... iaù...

— Iaù... iaù...

Umbrele se scurtau și văduhul prindea a fierbe. Venea ora odihnei, sub sălcii sau sub malul abrupt și invadat de lemnul-Domnului. Aerul se subția și juca deasupra pietrișului. Gângăniile ieșeau din crăpăturile copacilor, ca să se plimbe pe nisipul fierbinte. Vântul sălta printre plante, însă căldura îl răzbea și trebuia să se-ascundă prin văgăuni ferite de razele soarelui.

Intr'o dimineață, de cum deschise ochii, Luca se repezi afară, să-și urmeze programul obișnuit, dar se opri îmbufnat la „ușă”. Ploua. Nouri suri și grei astupau cerul și stropii mărunți cădeau ca un cântec adormitor pe frunze. Copacii se pierdeau în sita deasă a ploii, părâul se umflase, iar aerul se răcise și ierburile se plecau sub greutatea apei.

Luca ura zilele ploioase. Ele îl izolau și-l sileau să

se gândească la trecut. Liubicic ieșea din mormânt și se apropia de dânsul. Sta palid înaintea lui, transpirat ca în timpul agoniei, spunea ceva și iar se topea în cețuri. În astfel de clipe, lui Luca i se făcea dor de Stan, de Cătrănuț și de ceilalți prieteni, și începea să plângă până i se înroșeau ochii.

Băiatul se așeză turocește la intrarea în scorbură. Arunca bețișoare în șiroaiele, cari șuvoiau la rădăcina copacului și le privea până dispăreau în băltoace.

Deodată, crengile unui tufiș foșniră și băiatul rămase cu mâna în aer. Crezu că e un om și-o frică nebună îl cuprinse. Se gândi să fugă, însă necunoscutul din tufiș era prea aproape. Atunci, socoti că lucrul cel mai potrivit ar fi să se retragă în scorbură, ceea ce și făcu. Pândind din întuneric, se simțea mai sigur și aștepta chiar cu oarecare nerăbdare apariția îndrăznețului, care turbura liniștea pădurii.

Gândindu-se că va trebui să părăsească locul acesta minunat, pe care-l îndrăgise, o mare părere de rău puse stăpânire pe el. Fiind însă hotărît să nu se reîntoarcă deocamdată în mijlocul oamenilor, nu găsea altă soluție decât să intre cât mai adânc în pădure.

Tălăzuirea crengilor încetă, dar Luca nu se lăsă amăgit și rămase nemișcat în scorbură. După un timp, obosit de poziția incomodă, în care se rezimase, se lăsă în genunchi. O bucată putredă de lemn, atinsă cu mâna, se desprinse și se rostogoli până la tufiș. Sgomotul provocă o nouă mișcare a crengilor și, peste puțin, curiozitatea lui Luca fu satisfăcută.

O lupoaică enormă, cu fălci groase și spinarea șbur-lită, ieși la iveală și se opri în mijlocul dumbrăvii. Scurmând pământul, își fleșcăi de câteva ori dinții, ca, apoi, să urle în vânt. Se vedea că pierduse o urmă și, de aceea, era furioasă, cu spume la bot. Se 'nvarti de mai multe ori în jurul tufișului, ca în căutarea cuiva. Intr'un târziu, descoperind pârâul, bău lacom din apa gălbuie și iar începu să urle.

Băiatul își făcuse o părere cu mult mai grozavă despre fiarele codrului. Uitându-se îndelung la lupoaică, n'o găsi prea înspăimântătoare, iar faptul că un animal și nu un om îi turbura singurătatea — îl liniști complet.

— Tu, javră, — strigă el. — Ia fă-te 'ncoace!

Lupoaica, surprinsă de prezența băiatului, pufni de câteva ori pe nas și-și arătă colții lucioși, însă n'o urni din loc.

— N'auzi, cotarlă?

Fiara, poate mirată de 'ndrăzneala lui Luca, fășcăi din coadă și se-apropie de dânsul. Limba, roșie și puternică, îi atârna pe-o parte, iar ochii îi umblau sălbatici prin cap. Trase cu urechea în direcția vântului, însă, cum nici un sunet n'ajungea până la ea, își continuă înaintarea și nu se mai opri decât în fața scorburii.

— Ce-i, cucoană? Ai poftă de friptură, ha? Da' șterge-te pe bot, că nu pui tu laba pe mine!

Lupoaica scoase un hârâit, care putea fi interpretat ca prietenos. Fiara părea tânără și-l privea pe băiat cu niște ochi curioși, cari trădau că încă nu văzuseră chip

de om. Cum sta așa, cam nedumerită, aducea cu o cățea, doar că arăta mai puternică și mai înaltă. În orice caz, lui Luca nu-i era frică. Dimpotrivă, se bucura că are ocazia să se distreze cu o coșcogeamite lupoaică, în carne și oase, nu pe hârtie, ca 'n cărțile de școală, și chiar se gândi ce-ar spune domnul învățător Semaca, dacă s'ar pomeni astfel, deodată, în fața unui haram ca acesta.

— Ce stai așa bozumflată, cucoană?

Lupoaica se tângui încetîșor într'un urlet și băiatul căută să-și explice atitudinea ei ciudată. Animalul nu prea avea înfățișarea că vrea să sară asupra scorburii. Tot ciulindu-și urechile spre fundul pădurii, asculta cu încordare și sgrăbțana pământul. Apoi, se uită cu ochi cumiști la băiat.

— Ce-ai pățit, bre? — se'ndură Luca de dânsa și-și lungi gâtul, s'o vadă mai bine.

Fiara merse câțiva pași spre apus, dar se 'ntoarse. Tot pornind și reîntorcându-se, par'că implora ajutorul omului. Acesta o 'nțelese; luându-și inima 'n dinți, scoase un picior.

— Tu, da' n'ai să-mi faci nimic?

Lupoaica nici nu mârâi, ci dădu din coadă și se'ntinse cu botul pe labe, iar Luca, ieșind și cu al doilea picior din scorbură, îi puse mâna pe cap. Ea scânci supusă și i-o linse.

— A dracului! — se minună Luca.

Animalul se sculă și, schieunând mereu, îl conduse la tufiș.

— Unde mă duci, cucoană?

Fiara, ca să se convingă dacă băiatul o urmează, se întoarse, cu tot trupul, luptește.

— Vin, vin, nu te teme! — și intră pe brânci pe sub crengile scunde, cari își scuturară apa peste el. — Pof-tim! Tovărășia ta mi-a trebuit, javră? Doamne, ce s'ar mai mira Stan și Cătrănuț de m'ar vedea!

Merseră așa, împreună, o bună bucată. Când dădură de-un luminiș, pe Luca abia-l mai țineau șalele. Lupoica, neliniștită și cu ochii mereu la însoțitor, sălta printre ierburi și găteje. Câteodată, nerăbdarea o copleșea și, atunci, aproape că sbura, însă, dându-și seama că picioarele băiatului nu's pe măsura ei, își încetinea mersul.

— Da' ce, cucoană? Imi plătești de mă pui s'alerg așa? — o muștra Luca și lupoica își astâmpăra labele.

Locurile se arătau necunoscute. Pământul era pietros și băiatul trebuia să fie prudent, ca să nu-i intre vreo așchie sub unghii. Stejarii, mulți din ei loviți de trăsnet și cu scorburi cari se căseau ca niște ulcere în trunchiu, se 'nghesuiau într'o fugă nebună după lumină. Aerul mi-rosea a lemn putred și-a mlaștină. Ploaia picura tot iz crud de frunză din copaci.

Luca înainta fără să se mai oprească. Lupoica îl in-triga și băiatul dorea să găsească imediat explicația purtării ei, așa că renunță să-și cruțe picioarele și nici

nu simți când niște măracini îi sgâriară destul de adânc pulpele.

În dreptul unei fundături, fiara își strânse labele și-așteptă până ce băiatul se apropie de dânsa. Apoi, plecându-și capul, în care ochii fulgerau cu sclipiri de disperare, prinse să urle iarăși, dar de astădată cu un fel de plâns în ochi.

— Ce-i? De ce te vaiți așa? Te doare ceva?

Lupoaica schieună și sări între ferigi. Băiatul o urmă fără să șovăiască. Ținându-se de creanga unui alun, ca să nu alunece, coborî binișor până dădu de teren neted, însă tot nu descoperi de ce fiara se arată și mai neliniștită.

— Ce-i cu tine? Nu mai sgrăbțana atâta! Lasă-mă să mă uit... — și se plecă peste niște arbuști, pe cari îi nesfiră cu mâna, ca să poată cerceta mai bine.

Lupoaica scoase un strigăt dureros, care lui Luca i se păru omenesc, și se năpusti asupra locului cercetat. Băiatul se feri la timp, ca greutatea animalului să nu-l răstoarne, și, în aceeași clipă, văzu o amestecătură de carne, de sânge și de țărână proaspăt răscolită. Privind cu mai multă atenție, descoperi și o capcană de fier vechiu și ruginit, în care atârna, de-o labă, un puiu de lup, care semăna să fie încă viu. Fiara îl miroși și, apucându-l cu botul, încercă să-l elibereze, însă nu reuși, căci capcana își încheștase bine dinții.

— Stai, că-l omori! — și Luca desfăcu cu multă caznă dințătura automată, din care scoase puilul.

Lupoaiica îl mirosi din nou și-l linse; apoi, începu să se gudure pe lângă Urātu, care-o mângâie liniștitor pe spinarea sburlită.

Ud learcă, scuturat de răceală și, totodată, transpirat de alergătură, obosit, însă împăcat în inimă, Luca întreprinse o mică anchetă și ajunse la concluzia că, date fiind niște urme diferite de cele ale lupoaiicei, vreo vulpe descoperise culcușul cu pui și că, după ce îi mâncase pe câțiva, auzise desigur pașii mamei. Cum un puiu mai rămăsese, l-a apucat cu botul, ca să-l ducă undeva, să-l mănânce în tihnă, însă l-a scăpat în capcană și, atunci, temându-se de furia lupoaiicei, care se apropia, a fugit. Deși gonită îndeaproape, și-a pierdut, totuși, urma în tufișul din dumbrava cu pârâu.

— Lasă, lasă, cucoană! Nu-mi mai mulțumi atâta, că-mi murdărești cămeșa... — protestă băiatul.

La-o parte, ferit de niște bușteni, culcușul lupoaiicei era răvășit de vulpe.

Luca dădu cu piciorul prin așternut, să-l niveleze, însă lupoaiica nu voia să mai calcă pe acolo și rămase nehotărită, cu puiul apucat gingaș între dinții ei puternici, lângă capcană.

Băiatul se așeză pe-o piatră. Iși privi picioarele murdare de noroiu și sânge, și se gândi că, deși ploua, va trebui să ia o baie sdravănă. Apoi, uitându-se la lupoaică, îi trecu prin minte că puiul ei ar putea fi un admirabil tovarăș de jocuri. Bucuros de această idee, nu-și mai simți oboseala și se apropie de fiară, ca să ia puiul. Ea

mărâi, însă Luca o netezi pe spinare și mărâitul se pierdu în gâtlej. Luând în brațe cățelandrul, care părea de vre-o două sau trei luni, îi făcu semn lupoaicei. Fiara îl înconjură timidă pe băiat și săltă în două labe.

— Hai, acuma să mă ascuți și tu, cum te-am ascultat eu adineaori, — și, după ce sfărâmă cu un pietroiu capcana, a cărei gură cu dinți de oțel rânjea viclean, porni spre dăbravă.

Lupoaica mai mirosi odată prinzătoarea. Sângele îi trezi urletul, care vibra sălbatic a răsbunare. Apoi, se alătură cuminte lui Luca și, în curând, ajunseră la scorbura.

După câteva zile de timp ploios, cari prefăcuseră dăbrava într'o enormă baltă, soarele risipi nourii și se arătă în toată splendoarea deasupra copacilor îmbibați de apă. Un vânt cald svântă pământul și, peste puțin, nu mai rămase nici urmă de potop. Plantele, pline de sevă proaspătă, străluceau și mai puternic, iar pârâul își strânse în albia obișnuită apele, cari amenințaseră cu înecul scorbura lui Luca. Diferite gânganii ieșiră din ascunzișuri, florile se deschiseră și căldura, care se revărsa binefăcătoare, împrespăta atmosfera cu mireisme noi de cimbru. Ecoul răspundea vesel la chemare. De parte, dealurile își pierdeau în aburi coamele albastrii, pe cari lumina le-aurea cu cele mai suave nuanțe, și lanecau cu valuri repezi prin văi.

Luca se urcă într'un copac și, cuprinzând zărilor, chiui din toată puterea:

— I... i... i... iaù... iaù... iaù...

Lupoaica îl întovărăși cu urletul, după care se luă, cu un scâncet mic, și puiul, iar ecoul le răspunse tuturor — fără părtinire.

— Ce-i, cucoană? Te-ai desghețat? — și, coborînd din stejar, se duse să-i vadă cățelandrul, care, din jerpelit și numai oase cum fusese, creștea rotofeiu și alintat.

— Cucoană, am să-ți botez plodul, că-s creștin, nu păgân ca jupânu' Șloim Wender dela noi din sat, și, pentrucă are așa niște fălci îmbufnate, am să-i spun Botosu! Îți place, javră?

Lupoaica lătră a bucurie, și băiatul deduse că ea își dă consimțământul.

— Bine, cucoană, îmi pare bine și nu mai stârni atâta gălăgie. Ce, crezi că-s surd?

Viața lui Luca își continua nestingherită ritmul. Soare, băi, plimbări de recunoaștere și hărjoneală cu Botosu. Lupoaica se ducea regulat la vânătoare și se'ntorcea cu sălbătăciuni însângerate, pe cari le 'nfulica lacom cu puiul. Astfel trecură repede câteva săptămâni și, într'o bună zi, Luca ieși din apă mai curând ca de-obiceiu. Deși soarele bătea în plin, lumina nu frigea, ci abia de mângâia ierburile. Nedumerit, băiatul își roti peste copaci privirea și constată cu o strângere de inimă că vârfulurile lor începeau să se împurpureze. Umbrele erau reci și nisipul îl umplea de umezeală, iar când intră în scorbură, o găsi, deodată, inospitalieră și cu pereții mucezi.

După o săptămână de chibzuială, Luca își puse la punct planul pentru înfruntarea iernii. Deși n'avea nici o

unealtă în afară de briceagul, de care nu se despărțea nîciodată, se gîndea să-și consolideze scorbura. Profitînd de timpul ce se menținea frumos, tăie o mulțime de crengi, pe cari le depozită în apropierea scorburii. Apoi, își confecționează cu multă caznă un maiu și, ascuțind la un capăt câteva duzini de țaruși, îi bătut în jurul trunchiului decapitat de cine-știe-ce furtună. Obținu, astfel, un gard, pe care-l umplu cu pietre și cu țărână uscată la soare. După ce bătuci bine, cu maiul, această amestecătură, împleți o ușă dublă și-o prinse cu scoarță de răchită, în trei fire, de-un capăt al peretelui. Reînoindu-și culcușul, șmulse câțiva metri cubi de iarbă, din care, svîntînd-o timp de-o săptămână, ridică o căpiță, ca să aibă ce așterne la iarnă. Această muncă îi spori moralul și-i spulberă definitiv gîndul de întoarcere acasă.

După ce chestiunea locuitului fu rezolvată, băiatul începu să se preocupe de hrană. Într'o rază de câțiva kilometri în jurul dumbrăvii, descoperi niște meri și chiar un prun, așa că se puse harnic la lucru și uscă o mulțime de fructe, pe cari le așeză pe-o policioară improvizată în partea superioară a scorburii. Nu dispregui nici alunele cu atîta trecere la neamul veverițelor, iar pădureții își dădură și ei prinosul fructelor acre și aproape incomestibile. Acaparată astfel de aprovizionare, Luca nici nu observa cum toamna progresează în împărțirea pădurii.

Stejarii deveneau mai roșii. Âmurgurile se făceau una

cu copacii, cari arborau, pe urmă, tonuri violete și brumoase. Florile târzii, cari încă n'apucaseră să-și închege sămânța, răspândeau un parfum slab, abia perceptibil, și nici o albină nu se mai aventura în potirele fragede. Când câte-o pală de vânt rățăcea printre lăgi, frunzele se desprindeau și o ninsoare roșie acoperea fêrigile.

Aurorele erau o cheltuire nebună de aur. Când soarele svâcnea de după deal, ca o inimă, copacii deveneau galbeni, de-un galben greu și somptuos, care colora, par'că, și aerul, prefăcând întreaga pădure într'o imensă catedrală de aur.

Amiezile erau mai sobre. Văile se-adânceau, iar dealurile își desemnau clar contururile. Verdele stăruia în copaci și pădurea mai dădea întrucâtva impresia de vară.

Noapțile halucinau. Luna arunca brumi palide peste dealuri. Din gurile văilor, pe cari pârâiele și isvoarele le traversau în cotituri ușoare de braț îndoit, ceața bogată în falduri drapa în zale argintii copacii, ca, mai târziu, să se înalțe în trâmbe subțiri spre cer. Văsduhul răcoros ducea departe sunetele, oricât de nelămurite-ar fi fost ele.

Lupoaica ieșea la vânat și, uneori, Luca îi auzea urletele, cari veneau de după cine-știe-ce deal. Când se re'ntorcea, fiara aducea întotdeauna câte un iepure sau altă sălbătăciune, pe care-o devora lacom împreună cu Botosu.

— Cucoană, — îi spuse băiatul într'o dimineață, —

te rog să-mi dai blana urechiatului tău, — și se apropie de pradă, însă lupoaica mârâi atât de crunt, încât Luca făcu doi pași îndărăt.

— Nu fi proastă, javră! N'am nevoie de carne. Poți s'o mănânci sănătoasă, da' blana, îi vrea ori nu-i vrea, tot ai să mi-o dai tu, — și, repezindu-se, fi smulse din ghiare iepurele, ca, în două salturi, să ajungă la scorbură, unde lupoaica, oricât ar fi încercat, nu putea să intre.

— Vezi? Ai rămas cu buzele umflate!

Ca și cum ar fi înțeles tonul batjocoritor al băiatului, lupoaica prinse să sgraptene, cuprinsă de furie, în împletitura lesei de la intrare.

— Degeaba, cucoană! Mai bine liniștește-te, că-ți arunc îndată carnea. Doar' n'oiu mânca-o crudă, ca tine... — și începu să juoaie cu briceagul pielea iepurelui.

De atunci, Luca proceda la fel în fiecare zi și, după o săptămână, lupoaica nu i se mai opunea băiatului, când acesta venea să-i ia prada, ci aștepta liniștit până căpăta carnea, cu care el n'avea ce face.

— Te-ai învățat minte? Na! Asta-i frumos din partea ta, — îi spunea lupoaicei, care clătina rușinată din coadă.

În curând, Luca avu atâtea piei, încât putu să-și confecționeze un cojoc primitiv, de care era foarte mândru, și-o pereche de opinci. Din ce-i rămase, căptuși într'o după amiază pereții și leasa, și aprecie chiar în aceeași noapte temperatura călduță a „odăii”, temperatură care se datora inventivității sale.

De atunci, Luca se puse să aștepte liniștit iarna. Nu-i

mai păsa de viscol și de geruri, iar mâncare era be-
nechet în „magazii”. În ce privește distracțiile, îl avea
pe Botosu, care creștea ca un aluat.

— Să vină și zece ierni, că nu mi-i teamă! Nu-i așa,
cucoană?

Lupoaița spunea, în limba ei, că-i așa, și-i dădea
câte-o labă lui Botosu, care se amesteca neinvitat în
discuție.

Lipsa chibriturilor îl supăra mult pe Luca. În timpul
verii, nu prea avusese nevoie de foc, însă acuma, în pra-
gul iernii, ar fi dorit să-și improvizeze o vatră, care să-i
procure căldură și deasupra căreia să prăjească alune
și nuci.

Odată, după ce mâncase de i se umflă burta, Botosu,
bine dispus și cu chef de joacă, începu s'o necăjească
pe lupoaică. Ba o trăgea de coadă cu colții, ba îi mușca
țâțele, așa că fiara se înfurie și-i aplică o corecție sdra-
vănă, pe care puiul o acceptă cu mare neplăcere, neplă-
cere tradusă în urlete și scâncete de plod omenesc.

Urātu, care urmărise amuzat scena, spuse:

— Ți-a trebuit, Botosule? Ai văzut stele verzi! Nu?
Cum?! Stele verzi? — și execută un salt de toată fru-
musețea.

Lupoaița îl privi mirată, iar Botosu, clipind din ochi,
se uită la ea ca și cum ar fi vrut s'o întrebe ce s'a în-
tâmplat cu Luca.

— Javrelor, bucurați-vă! — le strigă băiatul. — Vor-
bind de stele verzi, mi-a trecut prin minte că s'ar putea

găsi undeva, prin pădurea asta, vre-o cremene... Amnar am eu! — și le-arată muchea briceagului. — Ei, ce spuneți? Ha?

Botosu mârâi vesel, iar lupoaica dădu din cap.

— Așa, boierilor! Rămâneți cu bine, că eu mă duc să caut o cremene.

Tot pe malul pârâului, unde era mai mult pietriș, Luca începu să umble cu nasul în pământ. De i se părea că o piatră corespunde scopului, băiatul o ridica și-o ciocănea cu cuțitul. Când se convingea că n'are în mână decât o piatră proastă, bună doar de aruncat peste copaci, o asvârlea în ciudat în pârâu, sperînd broaștele, cari se ascundeau în mîl. După o căutare de câteva ceasuri, nimeri și câțiva bolovani în măsură să scapere. Bucuros, își ridică femeeste poala cămășii și-i strânse de pe jos. Sosind la scorbură, cotrobăi după niște iască și dădu s'o aprindă, însă scânteile erau prea reci. Apucat de nădușeală, băiatul bontăni cât bontăni în pietre și, în cele din urmă, le semănă prin dumbravă.

— Am dat greș, Botosule, — și, furios, se-apucă să sfarme alune. — Am dat greș și mi-i tare ciudă. Cine dracu' a mai văzut iarnă fără foc în casă? Dac'aș avea niște cărbuni, colea, Doamne, thii ce mai nuci prăjite am infuleca, Botosule! Ba chiar m'aș împrumutâ de la voi cu o bucățică de miel ori de iepure, ca s'o rumenesc hai-ducește.

După ce se sătură de alune, băiatul svârli în iarbă cojile. Botosu își vârî nasul prin ele, însă le găsi, pe

bună dreptate, absolut incomedibile și, întorcându-se la un os cât dânsul de mare, începuseră să-l roadă cu poftă.

Luca se plimba nemulțumit prin dumbravă. Când se rezema de-un copac mai tânăr, o ploaie de frunze roșii îl acoperea. Privind împrejur, băiatul se simțea scuturat ca de-un frig. Murmurul pârâului nu mai era voios. Un fel de plâns se sbătea în pietriș și copacii se clătinau înfiorați.

— Uuiiu, — se văietă băiatul. — Vine iarna, Botosule. Tu n'ai nici o grijă, că ți-a dat blană mândră Dumnezeu, da' mie nu știu cum mi-a fi.

Neguri sure se lăsau peste dealuri, curgând încetșor în văi, de unde se 'ntindeau ca un fum pe vreme ploioasă. Apusul bulbucea de sânge și niște nouri subțiri se-aninau de copaci. Răcindu-se, atmosfera părea o apă de dimineață sau de munte. O pasăre se tânguia în hățșurile întunecate și ecoul se trezea somnoros, ca după o beție. Luca n'auzise niciodată așa pasăre în sat. Par'că plângea și par'că râdea, iar ecoul nu prea știa după ce măsură să-i răspundă și se 'ncurca în limbă. Stelele se-aprinseseră aproape toate deodată și băiatul gândi că Dumnezeu a răsturnat un sac de grăunțe în ograda cerului, ca să le ciugulească păsările măiestre, cele cari sboară mai sus de vântul turbat. Iarba lua răceală de brumă. Pământul nu mai răsuflea căldură din crăpături și colbul avea umezeală de zăpadă.

— Ne-am întomnat, frate codrule. Ca mâne-oiu trebui să'ncaț opincile și să dau din mâni, ca să nu deger.

Botosu scânci în așternut. Lupoaica se lăsă cu pieptul la el și începuse să-i sufle căldură în spinare. Puiul mai scânci odată; apoi, își închise ochii și adormi.

Până acuma, negurile nu 'ndrăzniseră să se târâie aici, pe coasta aceasta de platou, ci se opreau în fiecare noapte pe văi și pe șesuri. Deastădată, însă, pâcla se furișă hoțește prin văgăuni, și Luca vedea cum se apropie tăcută și amenințătoare. Revărsarea ei de argint întunecat îl fascina. Înălțându-se ca niște limbi diforme de balaur, negurile înaintau fără greș. Copacii dispăreau în valurile alburii și, în curând, toată dumbrava fu înghițită, așa că Luca trebui să orbecăiască până la scorbura. Bucurându-se că-i la adăpost, se 'ntinse pe fân, însă trebui să constate cu părere de rău că și interiorul locuinței sale improvizate se umezise de păclă. Nepuținând adormi, se duse la intrare și deschise leasa. Un val de ceață îi isbi fața, buimăcindu-l. Aburii se 'nghesuiră peste dânsul și-i pătrunseră în ochi și'n nas.

— Afurisită păclă!

Par'că stătea într'un fund de mare. Totul era o nesfârșită întindere alburie — uniformă, grea, moleșitoare. Pipăind în dreapta, dădu de peretele sgrunțuros al scorburii și se sprijini de el. I se făcu frică. Tăcerea era atât de deasă, încât urletul lupoacei abia de se auzea, ca printr'o apă măloasă. Lipindu-i-se de haine, îmbălându-i obrazii, năclăindu-i părul, ceața îl strângea pe Luca în niște brațe hidoase, cu ghimpți moi de frig umed. O creangă putredă se desprinsese dintr'un fag. Sgomotul că-

derii fu așa de slab, că băiatul o sesiză mai mult prin curenții aerului de cât prin sunetele strivite între degetele albe ale negurilor. Luca încercă să chiuie, însă pe-reții mișcători ai ceței prinseră în tentaculele lor chiotul și nu-l sloboziră peste dealuri.

Târziu după miezul-noptii, negurile începură să se rărească. Pe dinaintea privirilor uimite ale copilului, un danț fantastic se'nfiripă din sdrențele pâclei. Felurite chipuri se plăzmuiră în bătaia vântului, care pornise deodată dintre copaci, și se dădură, într'o horă amețitoare, până'n pragurile cerului. Săltând prin tufe, des-prinzându-se de pe ierburi, curgând din scorburi, tupilându-se pe valurile părâului, unduindu-se aici repede, aici încet, flăcările acestea de argint își făceau de cap. După ce se hârjoniră destul cu vântul, se strânsură cumi-nți la-un-loc și-o luară peste niște văgăuni spre un deal, unde se tumultuiră, frământându-se într'o coloană uriașă, până se desprinseră de pământ.

Luca păși în dumbravă. Luna își flutura luminile în atmosfera limpezită și stelele ardeau ca niște depărtate focuri ciobănești. În fundul văilor mai rămăseseră fășii subțiri de ceață, însă și acelea se risipeau cu 'ncetul în întunecimi.

Băiatul chiui din nou. Deastădată, chiotul — eliberat de orice obstacol — se năpusti victorios în largul lumii. Văile hăuliră și ecoul, împrăștiindu-se ca o ploaie de frunze, își făcu datoria. Numai urletul lupoacei se mă-lură nisipos în tufișurile din apropiere, de unde duhuri de sălbătăciune izeau aspru în aerul curat.

Bucuros că pâcla s'a topit, Luca, încălecat pe un trunchiu de lângă scorbură, începu să fluiera cătănește, însă frigul îi cam perpelii limba și tăcu.

— Dacă mai vin vre-o patru-cinci nopți cu neguri ca aiestea, apoi nu știu ce dracu' voi face!

În scorbură n'avea rost să se întoarcă. Așternutul era prea ud ca să poată dormi în el, așa că băiatul rămase să se tot învâртеască pe afară și iarăși se gândi că o vatră, cât de primitivă, i-ar înlesni cu mult viața în timpul iernii.

În Sneci, cătun din imediata apropiere a pădurii, trăiau câteva sute de gospodari, pe cari un drum destul de anevoios îi lega peste hârtoape de centrul comunei Cucijurul-Mare. Datorită acestui fapt, locuitorii din Sneci erau ca și complet izolați de sbuciumul și mizeriile războiului. Rușii evitaseră să se așeze între dealurile de lut sărăcăcios și cu ulițe desfundate. Numai rareori câte o patrulă de cazaci cu obiectivul Storojineților se abătea pe aici. Casele — umile și sdrențuite de intemperii — nu le trezeau pofta să descalece. Hambarele nu promiteau nici un sac de grâu sau de ovăz pentru cai, iar fetele, răpănoase și fără sorți de măritiș, n'aveau nici un fel de vino'nceace pentru cazacii înalți și puternici ca armăsarii, buieci și îmbuibați cu prăzile, pe cari le făceau pretutindeni, unde descopereau vre-o bună-stare.

Pe-un dâmb de lângă țarină, se ridica, pitită între răchiți, urâtă, cu acoperiș de draniță, cu ferestrele vop-

site în galben și negru, și cu pereții coșcoviți de ploi, de vânt și de zăpezi, casa lui Nuchăm Glaubach, care ținea cârciumă și băcănie pentru întregul cătun.

Căsătorit cu o verișoară din cele multe ale lui Șloim Wender, care ținea restaurantul de lângă podul liniei ferate din Cuciurul-Mare, Nuchăm se'nconjurase fără 'ntârziere cu câțiva urmași, furnizați cu promptitudine de Pesa. Șiret, prieten cu țăranii când era vorba de gheșefturi, însă acaparator și fără scrupule față de ei când era vorba să-i execute pentru datoriile neachitate la timp, cârciumarul reușise să pună ceva parale la-o-parte și se purta cu gândul să-și mute mai la centru cârciuma și băcănia. Când își încheia seara socotelile, o chema și pe Pesa la teigheaua roasă și murdară — și, în lumina aurie a lămpii, așterneau amândoi planuri roze pe hârtie.

— Pe Muniș l-om face doctor... N'ai văzut ce interes arată deja la sora lui când o dor gâlcii?

— Să-l facem doctor... — aproba surâzător Nuchăm.

— Iar pe Mendel l-om da la inginerie...

Acest schimb de cuvinte ajunsese un fel de ritual și era rostit la fiecare socoteală. Nuchăm nu voia să-și contrazică nevasta, mai ales că era din nou însărcinată, însă în tainițele inimii sale intenționa să-l învețe pe Mendel o meserie, care să-i aducă venituri mari și imediate, iar pe Muniș voia să-l țină pe lângă sine, ca să-l introducă în chițibușurile comerțului. De fată, n'avea nici o grijă. Zestre să fie... Și Pesa va vedea câți pețitori i-or călca pragul. Nuchăm se și gândea că va trebui

să meargă peste doi-trei ani la rabinul din Sadagura, care să-i recomande un băiat serios și cu viitor, un băiat crescut în litera legii, cu perciuni frumos cârlionțați și cu colțuni albi în picioare, un fecior de ne-guțător chiabur sau poate chiar de belfer, — nu de alta, dar ca să crape de ciudă măgarul acela de Haim din Chicera, care l-a bârfit atât de urât la domnul Wachtmeister Dreher.

Intr'o noapte, câteva bătăi de deget în geamul dormitorului îl trezire dintr'un somn adânc și fără visuri. Asculta speriat, însă, când auzi glasul lui Șloim Wender, se liniște și aprinse lampa.

Pesa se trezi și dânsa și întrebă cu teamă:

— Ce-i? Să nu deschizi! Desigur că's niște Ruși... Ioi, Nuchăm, am așa o frică deja!

— Nu te teme, drăguță! E văr'tu, — și ieși în curte.

Wender venise cu o căruță, în care clădise deavalma o mulțime de boarfe, trei poloboace du vin și-o ladă foarte mare cu articole de băcănie. Căruțașul le și descărcase în parte. Căni, stârniți de sgomot, lătrau cât îi ținea botul.

— Astâmpără-ți javrele, — îl rugă Șloim pe Nuchăm. — Is în stare să trezească întreg satul și aiasta nu mi-ar conveni...

— Țiba! — se sborși Glaubach, aruncând cu o jordie în ei. — De acuma n'or mai lătra. Măi Arcadie, putoare, de ce nu te miști încoace, să ajuți la descărcat?

Inima îl cam îndesa pe Nuchăm să-l întrebe pe Wender ce vânt l-a adus așa, deodată, în puterea nopții, însă se

gândi că o astfel de întrebare e mai bună fără martori, și, cu toate că o curiozitate firească îi dădea mare ghes, își ținu limba în bârlog.

Peste câteva minute, căruța fu deșărtată.

— Măi Toadere, să nu te slobozi cu vorbe pe la oameni ce și cum fi cu mine.

— Nici o grijă, jupâne! — îi răspunse căruțașul. — Mama nici nu știe c'am plecat cu dumneata. Numai Rozalia m'o zărit, da' are să tacă din gură.

— Ai grăit cum îmi place, feciorule, și n'am să uit... Unu-i Șloim Wender în Cuciuru'-Mare!

Toader întoarse căruța și plecă. Sluga lui Glaubach, un tont, care-i slujea numai pe de mâncare și ceva boarfe, atâta cât să se chime că-i și el om, închise poarta și se duse la culcare, că era aproape de miezul-noptii și n'avea poftă să se hândrăluiască încoace și'ncolo.

— Am observat că ședeai pe cărbuni, — spuse Wender. — Iată c'am să-ți explic de ce am venit așa, în toiul nopții, la tine.

— Să intrăm în casă, că-i destul de frig, și mi-i explica...

— Ba să stăm aici. N'aș vrea s'o turburăm pe Pesa. Glaubach se neliniști.

— E așa de grav?

— De mijloc. Rușii au început să-și facă de cap și, cum încă nu m'am saturat de viață, n'am poftă s'o pățesc ca săracu' Berger...

— Da' ce-a pățit Berger?

— Cum, tu n'ai auzit?

— N'am auzit, că n'am mai fost de-o veșnicie prin sat.

— L-au împușcat niște cazaci beți, măi omule. Nu voia să le dea rachiu și poc! Gata... Drept în frunte!

Nuchăm se 'nfioră.

— Bre, greu îi de noi, — reluă Wender. — Ne cam scarpină urât de la o vreme. Dăunăzi, un moscal afurisit s'a apucat să tragă cu revolveru' după mine, că nu voiam să-i mai torn rum de cel tare în ciubotă și m'am gândit că zile cumplite se-apropie, așa că la tine mi-a fost nădejdea.

— Mă bucur c'ai venit. Loc, slăvă Domnului, avem destul. Nu ne'ncurci de fel, numai că mă tem să nu vie și peste părțile aiestea puhoiul lor.

— Nădăjduiesc că nu le-a trece prin cap una ca asta! Locul e ferit și nu stă în calea oștilor. Atâta noroc cred c'om avea.

Nuchăm se'ngrijoră din nou:

— Nu știe nimeni c'ai venit încoace?

— Afară de Berciu, am temeiu să cred că nu. E adevărat c'am întâlnit o patrulă mai jos de curtea boierească, însă am împăcat-o cu trei șipuri de șliboviță și-am spus că plec la Cernăuți, să fac cumpărături.

— Ce se mai aude nou prin centru?

— Bună pace, dealtfel! Părintele Avacum, cum îl cunoști, dom' director, așa și-așa... iar Sârbu, tot cherchelit de când l-au pensionat. Ehe! Creștinii o mai duc cum o duc, da' de noi e tare rău. Să ne rugăm lui Dumnezeu, Nuchăm! Teamă mare mi-i că au să vină vremuri

grele pentru neamul nostru. Și-amu hai să-i dau Pesei bună-seara și zece coți de mătasă ceva extra, pe care-am chibzuit-o pe-o cinzeacă de la un cazac turtit de șnaps. Ah, măi Nuchăm, când s'or mai întoarce vremurile noastre cele bune? Ții minte cum am fost împreună la Marnonița? Doamne, câte bunătăți au Românii...! Nu pot uita halvaua aceea, fleicile și... Hm! Frumoasă era Ida Goldstein, văduvioara de lângă barieră, nu?

Discutară până târziu. Se simțeau bine în căldura molcuță a dormitorului și nici nu băgară de seamă — Glau-bach și Wender — că Pesa a început să măie porcii la jir. Când, însfârșit, stinseră lampa, se'ntinseră ruși de oboseală în pat. Muniș tot boscorodea ceva prin somn, Pesa sufla pe gură, iar Mendel îi ținea hangul. Lui Nuchăm i se făcu deodată sete, căci mâncase prea multă scrumbie la cină; ridicându-se din așternut, se duse la bufet și bojbăi după un pahar de apă.

— Tu umbli, Nuchăm? — se desmetici Șloim din ațișeală.

— Eu, bre, eu. Da' ce, te-ai speriat?

— Credeam că-i cineva străin...

— Visezi, că doară n'are cine să ne calce...

— Da' ce-i cu tine?

— Caut cana cu apă, că am Sodbrennen. Am spus cu la Pesa să nu mă îndoape ca pe-un gânsac, da' n'a vrut să mă asculte!

Iar ațișiră.

După câțva timp, Wender se trezi din nou și întrebă:

— Tot tu umbli, Nuchăm?

Glaubach tresări speriat.

— Nu, măi! Ce-i cu tine? Ai visat ceva urât?

— Mi se pare că e cineva în cârciumă.

— Culcă-te pe-o ureche! Obloanele's puternice. Nu mă mai trezi degeaba! Vrei s'o sperii pe Pesa?

— Ioi-ioi-ioi, de când cu bietu' Berger, am în fiecare noapte coșmaruri. Odată, am visat că un cazac și-a îndreptat spre mine pușca deja. Râdea necontentit, se holba urât, venea tot mai aproape... Uf...

Wender se svârcoli un timp, fără să poată adormi. Apoi, încordându-și auzul, se trezi cu totul. Convins că, într'adevăr, cineva umblă în local, aprinse lampa. Glaubach, mormăind ceva, se 'ntoarse pe cealaltă parte. Patul scârțâi și Pesa, deranjată de sgomot, își deschise ochii.

— Ce s'a întâmplat? — întrebă femeia.

— Ce să se 'ntâmple? — spuse furios Wender. — Ne calcă hoții și bărbat' tău îl face pe prostu'!

— Par'că ești o muiere, — îl repezi Nuchăm, renunțând în cele din urmă la somn. — Ți-am spus că nu poate fi nimeni. Și, chiar dac'ar fi, ce vrei să fac? Doar' n'oiu fi nebun să-mi pun mintea cu bandiții. Mare lucru n'au ce fura din prăvălie. Viața mi-i mai scumpă ca mărfurile și...

Un huruit slab se auzi din prăvălie. Atât de lămurit, totuși, încât, deastădată, Glaubach trebui să admită prezența unui necunoscut, sau chiar a mai multora, în cârciumă. Un val de sânge i se urcă în față și buzele înce-

pură să-i tremure. Șloim Wender își păstra cumpătul; numai mâinile i se agitau. Pesa îl acoperi pe Mendel, de pe care căzuse plapoma, și se duse la fereastră.

— Nu deschide! — se alarmă Nuchăm. — Ai înebunit?

— Taci, măi, nu striga așa! — se răsti în șoaptă Pesa.

— Mai bine stinge lampa, ca să creadă că dormim. De altfel, te pomenești că ne și omoară...

Clănțanind din dinți, Nuchăm suflă în lampă. Intunericul se întinse peste oameni. Sgomotul de-alături încetase și-i urmă o tăcere amenințătoare. Copiii nu mai sforăiau. După câțva timp, se auzi un sgâlțâit la fereastră.

— Ne-or omori... — se văietă Nuchăm.

— Cine? — îl întrebă Wender, ironic. — Vântul?

— Crezi că e vântul? — găfâi Pesa.

— Slavă Domnului, știu să deosebesc vântul de alte sgomote, că n'am urechi de porc ca bărbat'tău!

Până dimineață, nu se urniră. Abia când zorii se arătară, umplând odaia cu o lumină tulbure de sticlă afumată, Nuchăm îndrăzni să se miște, desmorțindu-și picioarele. Trecură, cu toții, în prăvălie. La prima vedere, lucrurile părură în ordine.

— Ți-am spus eu că visezi! — oftă Glaubach, ușurat.

— Așa? Visez? Da' aiasta ce-i? — îl contrazise Wender cu un fel de bucurie, arătându-i niște chibrituri risipite pe jos.

— Aiestea-s chibrituri! — îi răspunse Glaubach, hlinzindu-se, însă veselia îi rămase în gât când trebui să constate că toate cutiile de chibrituri lipsesc.

Apoi, se luă cu mâinile de păr, căci ghici că hoțul nu s'a mulțumit numai cu atâta.

— Da' ce-ai înghețat așa, Nuchăm? — îl ironiză Wender, malițios. — Sau te-a prins deja un curent?

— Ioi-ioi-ioi... — făcu dramatic Pesa, însă Nuchăm spuse resemnat:

— Taci, bre! Am scăpat teferi... Ce, par'că ne-a omorît? Să-i fie de bine și să-mi fumeze sănătos tutunul! Noroc că nu țin banii în teigheaua de aici... Ție îți pot spune, Șloim. I-am îngropat deja sub pragul tindei... Banul e un lucru tare mare. Tu știi cu câtă caznă i-am strâns. Cu mai multă decât Eisig Schuster, Storfer sau escrocul de Turtelmann deja, cari au așa vad bun în centru!

Așezat turcește în fața scorburei, Luca făcu următorul inventar într'un caiet nou-nouț:

- 50 de cutii de chibrituri.
- 80 de pacioace de tabac prima.
- 38 de pacheturi de foițe așijderea.
- 2 lămpi ilectrice de buzunar.
- 180 de baterii.
- 10 pacheturi mari de ciocolată.
- 3 gavanoase de bomboane.
- 8 șipuri cu rachie de cel mai bun.
- 15 pâni proaspete.
- 28 de scrângii afumate.
- 1 săculeț cu masline.

1 gavanoș de pește marinat.

1 ciocan.

1 bărdiță.

1 cutie de cuie.

3 saci groși.

5 plumburi.

8 gheme de șpagat.

18 cărți și anume: un calendar cu povești și istorii pe anul trecut, unul așijderea pentru anul aiesta, o carte despre Alexandru Machedon, una despre Genoveva de Brabantu, a treia despre Don Quijote, a patra despre Tillu Buhogлиндă, a cincea despre Păcală, Harapu-Albu, Istoria lumii pe 'nțălesul tuturor, Povestea vorbei, Cartea cu chipuri fără chipuri, Poezii de Eminescu, O călătorie în Africa, Iancu Jianu, Despot-Vodă, Tunsul-Haiducul și două cărți scrise pe altă limbă, însă cu foarte multe iconițe din Asia, Africa și alte continente.

12 ace.

20 de lumânări albe.

100 de bolduri.

2 gheme de ață, unu' alb și unu' negru.

1 burlan.

1 plită.

2 caiete, unu' de comput și unu' fără linii.

Băiețuț controlă totul încăodată și-i spuse lui Botosu:

— Așa! Când oiu avea bani, i-oiu plăti lui jupân Glau-bach paguba, că eu nu-s tâlhar ca ține, Botosule...

Mai venise o toană de vreme frumoasă, uscată. Aerul

scânteia în depărtări, pe deasupra pădurilor, și ierburile foșneau molcum, a somn. Părâul murmură îmbietoare și Luca se 'ntindea pe mal, să asculte muzica de-argint a valurilor. Băiatul era mulțumit. Luase destule cutii de chibrituri de la Glaubach ca să-i ajungă până 'n primăvară. De cum isprăvisese să care, în două drumuri, prada, se și apucase de treabă. Nu-i fusese greu să zidească, pe din afară de scorbură, o vatră, iar burlanul îl trecuse îndemânat prin „odaie”, nu atât ca să-i încălzească încăperea îngustă și căptușită cu blănuri, care era destul de călduroasă, cât ca să-i alunge umezeala de toamnă.

Deoarece, acum, seara venea repede, Luca se retrăgea în scorbură cu Botosu, se hârjonea cu el și, apoi, citea la lumina lămpii de buzunar, care arunca o lumină puternică și văroasă asupra bârlogului.

Intr'o după-amiază, începu să ningă. Întâiu, fulgi mici, cari se topeau imediat. Apoi, tot mai mari, ca niște stele de sticlă, și, în curând, pământul fu acoperit cu o blană subțire de zăpadă.

Botosu, nedumerit de-acest fenomen al naturii, pe care-l vedea pentru prima oară, mirosea mereu omătul și-l lua în gură, ca, pe urmă, să scuipe și să tușească de-ieșeau ochii.

Luca râdea și-i spunea:

- Nu mai mănca omăt, Botosule, că te-or durea dinții,
- însă cățelandrul nu se astâmpăra și făcea pozne peste pozne.

Dându-se deadura și scormonind în pojghița de zahăr

a acestei ploii ciudate, puiul de lup sfârși prin a simți cum îi pătrunde frigul în oase, și se culcă lângă mama sa, care-l linse de umezeală.

Ninsoarea promitea să dureze și Luca socoti că n'ar strica să le mai aștearnă fân animalelor. După ce termină cu lucrul, se cuibări și el în culcușul său. Fulguia atât de des, încât abia de se puteau desluși contururile copacilor. Când inseră, zăpada luă luciul albăstrui, care, pe măsură ce locul era mai depărtat, cobora în nuanțe violete, adânci, noptatece. În scorbură era călduț. Luca se lungi în voie și, acoperit cu o plapumă confecționată dintr'un sac umplut cu fân, adormi de timpuriu. Nici un vânt nu sgâlțâia leasa de la intrare. Sgomotele, câte vor fi fost în pădure, se pierdeau în pâsla deasă a zăpezii. Numai lupoaica urla, uneori, — și băiatul se trezea speriat, însă adormea din nou, ca să umble, singur și stăpân pe toate, prin țara nesfârșită a visurilor.

Pe la miezul-noptii, lupoaica se ridică din culcușul făcut de Luca; mai linse odată urechile cățelandrului și, avertizându-l printr'un lătrat matern să fie cuminte, ajunsese din câteva salturi la tufiș. Niște ramuri se scuturară și zăpada o potopi. Intr'o vâgăună, o urmă îi păru cunoscută și lupoaica urlă lung, rău; apoi, tot mirosind urma, începu să alerge din-ce-în-ce mai repede, fără să țină seama de faptul că labele i se încurcau de multe ori printre rădăcinile viclene ale tufișurilor.

Spre dimineață, ninsoarea încetă. Nourii risipindu-se, câteva stele, mari și înghețate, se zăriră deasupra pă-

durii. Liniștea încremenise ca apa de ger. Uneori, pumni de zăpadă se desprindeau de pe ramuri, căzând cu sgomot moale, repede înăbușit. Pe sub copaci începu să se albească de zi. Apoi, cerul se tulbură și câteva șuvițe de sânge se prelinsă peste dealuri. Spre apus, nourii — vineți și greoi — mai stăruiau. În curând, pământul se înroși ca la un incendiu de noapte și păsările prinseră să sburătăcească printre copaci.

Lupoanca se 'ntoarse spre răsărit și, înfigându-și ghiarele prin zăpadă, scormoni pământul, care mai păstra ceva căldură sub velința de cristale albe. Urlând, înghițea în bulgări mari aerul rece, care-i înprospăta plămânii. Apoi, mirosi cu atenție în toate direcțiile. Ciulindu-și urechile, prinse un pas în apropiere, un pas de panică, și, atunci, urlă și mai puternic.

Lupoanca știa că dincolo, după stejarul acela enorm, doborât de vre-un trăsnet sau de-un orcan, e dușmana sa de moarte, pe care-a căutat-o neconținut și ne 'ndurătoare din vară și până acuma. Prea mirosise acolo, lângă capcana aceea afurisită, urma vulpii care-i ucisese patru puiandri, ca să-i uite vreodată izul. Acuma, dincolo, după stejarul prăbușit, e ea, vulpea. Ochiul lupoancei lucesc aspru, o flacăra se sbate sălbatec în ei. Și iar urlă — lung, lung de tot. Oricât s'ar vicleni vulpea, ea nu-i va scăpa. Cei patru puiandri latră mărunț — undeva, departe, în amintire, și colții fiarei scilipesc într'un rânjet îmbălat și neiertător. Lupoanca nu se grăbește. Ea știe că dincolo, meschină și gheboșată de lașitate, vulpea se

gândește cum să scape; cu toate acestea, fiara nu se grăbește, nu vrea să se grăbească; a așteptat atâtea luni, cu inima arsă de ură, așa că mai poate aștepta câteva clipe. Cască leneș, prefăcut, și zărește cum capul vulpii se înalță de după stejar. Socotind că a venit momentul să dispară, dușmana o ia la goană subțire către-o râpă, unde să-și piardă urma printre măcănișuri, însă lupoaica se aruncă după dânsa și-o ajunge din câteva salturi uriașe. Vulpea simte cum colții fiarei îi se 'nfig în ceafă și încearcă să se scuture, dar colții s'au înfipt prea adânc în carne. Atunci, ea se lasă moale, ca moartă. Lupoaica, înșelată, o sloboade o clipă — destul ca dușmana ei să se arunce pe spate și să muște în pântecul fiarei, care urlă de durere. Incepe o luptă lungă, obositoare. Cele două animale se svârcolesc prin zăpadă. Sângele curge din belșug și vulpea a slăbit în putere, însă e vicleană și ageră, așa că lupoaica, obișnuită cu luptă cinstită, găfâie aprinsă. Orbite de zăpadă, animalele s'au oprit un timp, dar, apoi, lupta reîncepe și mai necruțătoare.

Adunându-și toate forțele, lupoaica dă un ultim atac, fulgerător, și apucă de gâttej vulpea cuprinsă de slăbiciune.

Când soarele, imens și scaldat în aurul trandafiriu al aurorei, isbucnește ca un cântec de lumină dintre pădurile zării, lupoaica își înțepenește labele dinainte în cadavrul sfârțecat al vulpii — și urlă de hăulește pădurea.

Apoi, târînd cu botul însângerat hoitul dușmancei, o

ia încet, liniștit, spre apus. Ajungând în dumbravă, se duce drept la Luca, în fața căruia își sloboade povara, și, sleită de puteri, se răstoarnă în culcuș, ca să adoarmă imediat.

Botosu s'a făcut mic într'un colț.

Citind, jucându-se cu Botosu și hrănindu-se din belșug — adunase atâtea provizii! —, Luca trecu fără incidente peste iarnă.

Martie veni repede.

Zăpezile începură să se moaie, și, în curând, aerul prinse să miroase a mugur. Părâul se umflase și aproape că ajungea până la scorbură, așa că băiatul rămase, timp de vre-o săptămână, în „casă”. Noroc, însă, că mai avea ce citi și, într'o bună dimineață, când își sgâi ochii în afară, constată că părâul s'a retras și că ghioceii au înflorit pe pajiște.

Dând o raită prin largurile pădurii, Luca descoperi o capcană de lupi, care părea instalată de curând. Lucrul acesta îl neliniști și-și simți amenințată singurătatea.

„Te pomenești că Hettmer a angajat încă un pădurar!” — își spuse posomorît băiatul.

Intr'adevăr, așa și era.

Inginerul silvic angajase, pe lângă pădurarul cel bătrân, încă unul, care era tânăr și crud cu animalele din împărăția fagilor. Pădurarul cel nou trăgea întreaga zi cu pușca. Vrabii, corbi, iepuri, vulpi, lupi — totul cădea sub bătaia gloanțelor lui. Și afurisitul întindea și curse, cari

frângeau piciorul fiarei, prinse. Luca găsea adesea în plimbările sale câte-o pasăre însângerată — și plângea de furie.

— Tu! — îi spuse el lupoaicei. — Să bagi de seamă, c'ă venit un călău în pădure...

Ea mârâi și ingenunchie în fața lui.

— Nu te 'ndepărta prea mult de bârlogul tău! M'ai înțeles?

Lupoaica îl privi cu ochi umezi, ca și cum ar fi voit să-i ceară ajutor. Luca o mângâie și se duse într'o nouă explorare a văgăunilor, ca să distrugă toate capcanele.

Luna Maiu îi aduse dor de oameni. În vis, îi revedea pe Liubcic, pe Stan, pe Voineagu, pe Mihalescul, pe Țilețchi și pe ceilalți prieteni. Atunci, ofta întreaga noapte prin somn și, dimineată, se trezea cu gând de ducă, însă lupoaica venea să i se gudure la picioare și Luca rămânea.

Cu timpul, deși nu se cunoșteau, o luptă cumplită se încinse între băiat și pădurarul cel nou. Luca avea un dar deosebit de-a descoperi fiecare capcană. Drept răzbunare, pădurarul ucidea tot ce întâlnea în cale și-o mulțime de păsări însângerău potecile din văgăuni.

Stan începuse să facă în particular, sub supravegherea și cu îndrumările lui Ioniță, clasa întâia „ghimnazială”. Timpul liber și-l petrecea, însă, cu Cătrănuț și ceilalți prieteni ai săi, sau în grădină, citind tot mai mult din biblioteca bogată a tatălui său. Astfel, era la curent cu

Delavrancea, Vlahuță, Sandu-Aldea, Gârleanu și ceilalți scriitori mai mari din „regat”. Prinsese drag și de animale — și se distra hrănind orătăniile din ogradă. Ajunsesese să se împrietenească atât de mult cu vrăbiile, încât ele nu se temeau să i se așeze pe umeri.

Descoperea pe rând, împreună cu Cătrănuț, mii de minuni în grădină sau în ogradă: cuibul unui stiglete într'un păr, o radașcă enormă, mușuroaie de furnici, un ariciu, cuiburi de rândunele în grajd și altele — așa că nu se plictisea niciodată.

Ioniță îi cumpăraseră din Cernăuți ochelari colorați — roșii, portocalii, galbeni, verzi, albaștri, violeți. Stan se trântea pe spate, în iarbă, și privea prin ochelari, schimbându-i mereu, cerul cu nouri lui.

Hii! Ce mai continente de vis, atunci! Americi imense, înconjurate de-oceane aurii, Australii miraculoase, Groenlande cu morse și focuri... Insule fermecate! Apoi, totul se răsturna și se transforma într'o delirantă cavalcadă.

Pe Truțu, Nică și Silveta îi evita cu înverșunare. De altfel, copiii lui Sârbu erau niște mici vicioși, cari îi repugnau lui Stan.

O servitoare cretină îi învățase pe cei doi băieți ai cantonierului o mulțime de porcării și ei, la rândul lor, voiau să le retransmită și lui Stan.

La una din aceste încercări, Nimeni îl bătuse măr pe Truțu. Când Melania apăruse din pridvor să vadă ce s'a întâmplat, Stan se jenase să spună de ce l-a bătut pe Truțu și incasase fără să crâncească o sdравă corecțiune cu varga din partea mamei sale.

Amândoi — Stan și Cătrănuț — credeau cu tărie în reîntoarcerea lui Luca. Nu-l uitau niciodată în convorbirile lor, mai ales când rătăceau prin câmp, unde se împrieteneau cu iepurii și prepelițele sau ascultau ciocârliile înălțate până la împărăția nourilor. De multe ori, se duceau la pârâu, ca să prindă pește sau să se joace în apă, la umbra sălciilor, al căror verde înprospăta aerul cald de vară, pe când Mopi se distra căutând cârțițe sau șobolani pe maluri, iar soarele luneca majestuos pe valurile line și-albastre ale unui cer de nesfârșite melancolii estivale.

Și veni și-a doua iarnă, însă Luca n'o salută cu prietenie. Terminase de mult cu cititul cărților șterpelite dela Glaubach și prietenii din sat i se arătau tot mai des în vis. Pădurarul cel nou se-apropia și de scorbură și, într'o după-amiază cu ninsoare deasă și liniștită, Luca găsi o capcană numai la un kilometru de dumbravă. Pericolul era mare. Odată și odată, oricât le-ar fi distrus dânsul, lupoaica sau Botosu trebuiau să dea de cursă.

„Pretutindeni acelaș lucru,” — gemu băiatul. — „Sânge și moarte...”

Era o noapte cumplit de friguroasă. Cerul înstelat și cu totul senin mărea gerul. Crăpau ouăle corboaicelor în codru... Zăpada crăntănea ca niște cioburi de sticlă sub picioare și copacii trosneau straniu în tăcerea pădurii.

Luca era îngrijorat. Lupoaița nu venise întreaga și pe-acasă și Botosu scâncea nedumerit de absența mamei sale. Lupul cel tânăr o căutase prin toate coclaurile, însă fără rezultat.

Aproape de miezul-noptii, Luca se hotărî să plece și el în căutarea lupoaiței.

— Botosule, dacă mama ta se 'ntoarce în lipsa mea, să-mi dai de știre printr'un urlet lung.

Băiatul o luă spre adâncul pădurii. Intâlni o ciută și câțiva iepuri aproape morți de frig. Uneori, zăpada se desprindea de pe crengile fagilor amorțiți, ca să cadă cu sgomot ciudat la pământ. Porni vânt de Nord, și Luca începu să se bată cu mâinile peste piept, dar nu isbuti să se 'ncălzească și-și continuă tot mai obosit drumul printre copacii fantomatici. Noaptea era rea ca o șgrip-toroaică din cele mai negre.

Oprindu-se din-când-în-când, asculta încordat, însă nici un sunet în afară de al crengilor lovite de vânt nu ajungea până la dânsul.

Răspândind nouri de aburi din gură, Luca se îndreptă către o stâncă deosebit de periculoasă. Urcându-se pe vârful ei, își aruncă peste văi privirea. Luna tocmai răsărea, așa că putu vedea până departe peste zăpezi.

— Uhuruu... i... i... iaù... iaù... iaù...

— ... iaù...iaù... — îi răspunseră dealurile.

De lupoaică, nici o urmă.

Peste vre-o jumătate de oră, băiatul desluși o umbră mișcându-se sub copaci. Când ea ieși la lumina lunei,

Luca văzu că e pădurarul cel nou și-un val de furie îl cuprinse. Pădurarul, un bărbat mic și 'ndesat, era înarmat cu o pușcă și țeva lucea straniu în potopul de lună. Dânsul venea drept spre stâncă.

Băiatul fu cuprins de panică. Lupoaica se 'ntorcea întotdeauna prin fața stâncii acasă și, dacă pădurarul rămânea aici, era exclus să n'o vadă.

„Trebuie să întreprind ceva, că, dealtfel, mi-o împușcă ticălosul... Il voiu înjura și-o voiu lua la goană. Dânsul mă va urmări și lupoaica se va putea întoarce fără pericol. Eu voiu reuși să dispar în vre-un tufiș, așa că pădurarul se va alege cu buzele umflate!” — dar n'avu timp să-și pună gândul în practică.

Incet, poate obosită, lupoaica venea dinspre apus. Pădurarul încă n'o vedea, însă Luca o și zărise.

„Doamne, Doamne, ce să fac?”

Pădurarul își ridică arma. O văzuse și el și-l prinse o strașnică bucurie. De când n'o pândea! Dar bestia știuse să-i scape întotdeauna. Acuma, era sigur de ea. O va împușca drept în ureche.

— Fugi, tu, fugi! — strigă din răspuțeri Luca.

Nedumerită, lupoaica se opri, oferind o țintă minunată, căci luna scâldea totul într'o clară apă de argint. Pădurarul, înspăimântat o clipă de strigătul băiatului, își reveni și ochi.

— Stai! — urlă Urātu, însă pădurarul trase.

Lovită, lupoaica îngenunchiase. Mâna ucigașului tremurase și glonteale nu nimerise mortal. Băiatul alergă la

animalul, care gemea și căruia sângele îi curgea abundent din rană. Pădurarul veni deasemenea.

— Dă-te la o parte, s'o împușc.

— N'o împușca, te rog să n'o împuști! — se milogi Luca, plângând.

— Dă-te la-o-parte!

— Nu!

— Trag și'n tine, căci tu ești afurisitul, care-mi strici capcanele.

— Trage!

— Na! — și arma vui.

Glontecele trecu pe lângă creștetul lui Luca și lovi în cap pe lupoaică. Ea se sbătu și se prăbuși moale în zăpada, care se roși imediat.

— Tu... tu... de ce-ai făcut asta...?

— Amu, să mă răfuiesc și cu tine! — și-l palmui pe băiat.

Luca dase să ducă mâna la briceag, însă pădurarul i-o prinse la timp și i-o răsuci din cot. Băiatul se smunci, dar dușmanul îl apucă iarăși, deastădată de grumaz. Strânsoarea devenea tot mai puternică.

— Na, îți place?

Luca isbuti să se elibereze în cele din urmă.

Pădurarul aproape că-l zugrumase.

— Ucigașule! Ucigașule!

Deodată, Botosu se repezi asupra pădurarului. Nimeni nu observase când și cum a răsărit aici. Se deslănțui o luptă fără cruțare.

— Oprește fiara! — se milogi pădurarul la rândul său. Primul imbold al lui Luca fu să-l domolească pe Botosu, dar văzu hoitul lupoaicei și-și întoarse fața de la pădurar.

— Mă ucide! — urlă el.

Băiatul își strânse pumnii și nu făcu nici un gest.

— Și tu ai ucis! — veni, aspru, răspunsul.

Botosu începu să-și sfășie victima. Sărind mereu asupra ei, o sgâria și îi mușca fața. După câteva minute, fața pădurarului era cu totul sfârtecată și buzele rupte lăsau să se vadă dinții. Sângele îi umplea cojocul. Lui Luca i se făcu silă de înlățișarea pădurarului și strigă:

— Botosule, dă-i drumu'! Dă-i drumu', Botosule!

Lupul se opri o clipă, dar numai o clipă, în care-l privi mirat pe Luca, și reîncepu lupta. Omul se apăra stângaci și făcea gesturi caraghioase. Băiatul se apropie să-i despartă, însă Botosu hârâi atât de amenințător, încât trebui să-l lase în pace.

— Nu pot să-ți ajut! — îi spuse Luca pădurarului. — M'ar sfârteca și pe mine. De ce i-ai ucis mama? Numai Dumnezeu îți mai poate ajuta, dar prea te-ai bucurat de moartea fiarelor, pe cari le doborai sau le atrăgeai în lațuri și capcane. Amu-i vorba de luptă dreaptă! Apără-te... Poate că scapi.

— Ia repede pușca mea și trage!

— Eu nu m'amestec. Nu vreau să ucid.

— Ai să răspunzi în fața lui Dumnezeu!

— Am să răspund! — spuse liniștit băiatul.

Botosu îl apucă de gâtleej pe pădurar și-un val de sânge îl împrășcă pe Luca. Victima mai borborosi ceva și căzu. Lupul se 'nvârți de câteva ori în jurul ei și, apoi, se duse la lupoaică. Trântindu-se lângă mama sa, se tângui cu glas aproape omenesc. Luca îl pipăi pe pădurar. Era mort. Băiatul își făcu cruce și-l întoarse cu fața către cer. Dinții mortului luciră ca un putregaiu la lumina de var a luni.

În zăpadă, sângele înghețase și lui Luca îi păru ca o sticlă roșie, sgrunțuroasă, în care au împietrit flori de mac.

După ce, încă în aceeași noapte, o îngropă pe lupoaică, Luca se despărți de Botosu și se înapoie în sat.

Vestea re'ntoarcerii lui Luca Urātu se răspândi cu repeziciunea unui fulger.

Prietenii lui plânseră de bucurie.

Luca trebui să le povestească, nopți dearândul, cum își petrecuse în pădure viața.

În iarna aceea, un nou eveniment îl copleşi: se îndrăgosti de Malena, o fată de patrusprezece ani, pe care-o văzuse la o cumătrie.

Primăvara veni cu ploi multe și puhoaic.

Luca și tovarășii săi o petrecură, totuși, în joc și veselie. Dar — intraseră cu toții într'o ciudată prefacere. Noptile erau cu visuri, zilele cu tăceri turburătoare — și aceste tăceri creșteau tot mai des și de mai neînțeles.

Copiilor li se părea că se cufundă într'o văltoare blestemată. Veselia — le era cu atât mai sălbatică.

Vara îi moleși.

Copiii începură să caute singurătatea câmpiilor, unde nu-i putea surprinde nimeni în jocurile lor din-ce-în-ce mai desmățate.

Luca își amintea des de pădure și, atunci, devenea nervos și-și repezea prietenii.

Noaptea, când nu putea adormi, se ducea în câmp, unde rătăcea ore întregi, sau lângă lagărul prizonierilor, ca să asculte vaietele și plânsul lor.

Stan se simțea înstrăinat de prietenul său. O văzuse și dânsul pe Malena și fata îi plăcuse atât de mult, încât se posomorî ca o zare amenințată de furtună când Luca îi mărturisi, într'o după-amiază, că o iubește.

Fiecare lupta cu singurătățile sale, una mai sălbatecă decât cealaltă.

CAPITOLUL III

LUMINA CEA MARE

Stan își rezimase de mână fruntea.

Singurătatea, pătrunzându-i în toate ascunzișurile sufletului, îl cutremura și-l durea cu atât mai mult, cu cât, deși ar fi avut posibilitatea să-i spulbere păienjenișul blestemat, se 'ncăpățâna să rămână în hotarele ei amenințătoare.

Dimineața era aburită de păclă. Natura executa pe toate tonurile simfonia autumnală: violet de geruri pe trandafiri târzii, plumb pe câmpiile goale, rugină ofilită pe ierburi.

Stan privi în vale.

Acolo, între răchitele însângerate de toamnă, casa lui Luca își țuguia acoperișul negru de șindrilă, iar mai jos, înconjurată de meri și plopi, casa Malenei, proaspăt văruită, surâdea de sub dealul golaș, pe care numai dovecii, ciudate flori portocalii, mai stăruiau neculeși, — și Stan oftă.

Ceața, pe care razele soarelui de dimineață o risipea din văi, nu se mai scutura de pe chipul lui Luca și imaginea Malenei se tulbura, așa că Stan abia de-și amintea

înfățișarea lor disolvată în umbre atât de dese, încât trăsăturile li se diformau ca într'o oglindă fumurie.

„Nu vreau să-i văd! Nu vreau să-i văd...” — își repeta cu încăpățănare, însă fără convingere, căci îi simțea în sine, înrădăcinați în inima sa, de unde nu i-ar fi putut smulge decât sfâșiindu-și-o.

Dorința de-a uita definitiv totul — îl chinuia. Ar fi voit să se reîntoarcă la jucăriile sale de tinichea, să citească liniștit basmele fraților Grimm, să alerge fără grijă, cu Mopi, prin pomăt sau prin grădină, să suporte cu conștiința curată privirea părinților săi, să nu-l mai tortureze tristețea asta de om bătrân — dar toate acestea nu se mai puteau.

Un timp, crezuse că-i va fi ușor să se sustragă sbuciumului, care-l prinsese în plasă, și continuase să guste cu voluptate viața secretă a aventurilor cu Luca, dar, când își dădu seama că e prea târziu să se smulgă și că vârtejul care-l amăgise nu-l va mai arunca niciodată la mal, disparerea îl copleşe.

Își duse degetele la ochi și-și pipăi pleoapele, însă nici o lacrimă nu răsărise mântuitoare.

„Nu pot plânge...” — și-o ură cumplită împotriva ochilor săi morți, ca de sticlă, i se furișă în inimă.

Se ridică și vru să plece, însă un glas, nu mândru ca odinioară, ci sfâșietor de trist, îl țintui locului.

— Umblu ca o măță... Nu m'ai simțit... Iți mai aduci aminte, Stane?

Văzând că Nimeni îl privește ca un străin, — inde-

părtat, ca din alt suflet, îl apucă de umeri și, neștiind cum s'alunge din ochii prietenului său bruma care-i învăluia pupilele în nimburi de nebunie, îl scutură cu putere.

— Ce-i cu tine, Stane?

— Tic-Tic, eu nu știu... nici eu nu știu...

— Să ne-așezăm aici, — îi ajută Luca și rupse cu mâna niște spini albaștri, cari amenințau să sgarie picioarele goale ale lui Stan.

— Ți-ai însângerat mâna...

— Nu-i nimic! Trece...

— Așa ești tu, Tic-Tic! Trece... Orice ți s'ar întâmpla, spui „trece” și zâmbești... Nu-ți pasă dacă te doare sau nu... Totul trece! De unde ai puterea asta, Luca? — și Stan i se uită în ochi, dar răspunsul nu voia să vină.

Jucându-se cu un fir uscat, pe care-l smulsesese din hatul îmbibat de aroma sulcinii, reluă obosit:

— Luca, nu ți se pare că nu mai suntem copii? Tristețea asta, a noastră, e de oameni bătrâni. Nu ne mai jucăm, începem să fugim unul de altul. Și nu știm de ce. Inima îmi spune că trebuie să fug de tine și de Malena, căci, dealtfel, veți suferi din cauza mea.

— Tu o iubești pe Malena.

Până acuma, Stan nu îndrăznise să-și mărturisească deschis acest lucru. Faptul că Luca i-l descoperise, îl lovi mai mult decât s'ar fi așteptat. Jena, disperarea,

bucuria — îi augmentau confuzia referitoare la sentimentele sale pentru Malena.

— De unde știi?

— Asta se vede din ochii tăi.

Răspunsul îl supără pe Stan.

— Ei! Vorbești par'c'ai fi o țigancă și-ai da în cărți.

— Totuși, am sau nu dreptate?

Șcuturându-se ca de niște lanțuri, Stan șopti:

— Luca, eu cred că, de fapt, ne urîm.

— Ce-ți pot răspunde, Stane? Știu că ne urîm. Dar ai uitat ceva, ai uitat că ne și iubim. Ne iubim și ne urîm totodată.

— Da. Ne iubim și ne urîm totodată.

— Adineaori aș fi fost în stare să fac orice, numai să pot alunga tristețea din inima ta. Acuma, te-aș ucide, Stane. Te-aș zugruma și, pe urmă, aș plânge și mi-aș pedepsi cu securea mâna.

— Și-ar trece, — completă ironic băiatul.

— Nu, Stane, — își clătină Urātu capul. — De astădată n'ar mai trece. Dacă n'aș muri de durere, trupul mi s'ar usca, până m'aș prăbuși. Poate că-ți vine să râzi, însă acesta-i adevărul adevărat, măi omule! Crede-mă...

Gâfâind ca prins de friguri, continuă:

— Spune-mi, te doare și pe tine, câteodată, sufletul? Eu știu ce 'nseamnă să te doară sufletul. Ții minte când a murit Liubcic? M'am turburat, dar la început n'am prea înțeles ce e moartea. Sta frumos, liniștit, cu mâinile întinse ca ale unei cruci. Când 'muca Vasilia a in-

trat cu lumină, Liubcic par'că zâmbea. Mai târziu, când am înțeles că s'a dus pentru totdeauna, că n'am să-l mai întâlnesc la capătul uliței, că n'are să mai arunce niciodată cu pietre peste cireșul cel înalt de lângă biserică și că ochii lui vor putrezi, mi-a venit să urlu de durere, mi-a venit să m'arunc la pământ și să urlu ca un câne. Care inimă ar putea să 'ndure fără cutremurare o moarte ca a lui Liubcic? Acuma îmi dau seama că numai el mi-a fost om apropiat, căci tu, tu ești un copil ciudat, ciudat ca și mine. În loc să găsească alinare în prietenia ta, mai îngrozitor mă turbur. Ascultă ce gol e câmpul... Doamne, dac'ar fi și sufletul nostru așa! Dar eu am un hoit în suflet, și el mă doare cumplit. Uneori, îmi pare că am numai spini în piept, spini răi, mai răi decât aceia, pe cari i-am smulț adineaori.

— Luca, doresc să fiu bun și nu pot. Aș vrea să-i îmbrățișez pe toți oamenii și să le dau tot ceea ce am mai drag în mine, însă ceva viclean, ascuns în sufletul meu, nu mă lasă. Eu nu urăsc. Eu nu plâng. M'ai auzit vreodată râzând cum râd alți oameni? Nu. Râsul meu e silnic. Gura mi se deschide și hohotele gâlgâie din gât, dar, numai eu știu!, ele nu-mi curg din inimă. Nu te urăsc. Deși vreau, deși trebuie să te urăsc! Și asta e mai îngrozitor decât orice. Când te-am cunoscut, eram un plod neștiutor și cam țăfnos. Acuma, par'că nici om nu mai sunt. Ce ne-a schimbat într'atâta, încât ștăm ca'n fața unor oglinzi, în cari nu reușim să ne recunoaștem? Moartea? Nu cred. Moartea e omenească, măi Urătule!

Ea se naște odată cu noi și-i ca aerul, foamea sau setea. Oare moartea era ceea ce te-a durut, când a murit Liubic? Nu. De aceea nici n'ai simțit îndată durerea după prietenul tău. Eu cred că singurătatea ta te-a înspăimântat, nu moartea lui. Singurătatea ta în fața celorlalți oameni. De aceea ai fugit în pădure, ca să fii singur și numai în fața ta. În noi e un fel de singurătate, care-a crescut ca o bălărie, și încercăm să ne nfrățim în cuprinsul ei. Odată ce-am pornit pe drumul acesta, nu mai e nici o scăpare sau, dacă există, totuși, una, de sigur că va fi peste puterile noastre s'o cucerim. Mergeam pe calea dreaptă a copilăriei. Deodată, un dor mai puternic decât noi ne-a legat pentru totdeauna, un dor după ceva în afară de sufletul nostru și, atunci, ne-am gândit să furăm luna. În dorința noastră era o frumusețe mai mare decât viața și, neîmplinindu-ne-o, ne-am prăbușit și par'că ne-am rușinat unul de altul. Cât am învățat de atunci! Și tot ce-am învățat ne-a risipit icoana, pe care ne-o făcuserăm despre noi și despre lume. De-aș fi rămas la pădurea mea de boji!

Luca se uită în ochii lui Stan.

— Orice mi-ai spune, te urăsc. Nu ți se pare ciudat că stăm alături, ca și cum n'am vorbi altceva decât prostii? Dar cine ne-ar putea despărți? Cine ne-ar putea mântui? Cine să te oprească să nu te porți așa cum te porți? Mi-ai spus că nu poți urî. Eu cred că urăști, numai că ura ta stă în fapte, iar a mea în suflet. Te-aș zugruma. Mi-ar fi lesne, căci sunt mai puternic decât

tine, dar n'o fac. Uneori, cred că Policarp, Voineagu, Vaseli și ceilalți, cunoscându-te, s'au înstrăinat de mine.

Alergând peste miriști, câțiva copii se 'ntreceau care s'ajungă primul la șosea.

— Ii vezi? — spuse Stan. — Sunt fericiți.

Cu ochii arși de lacrimi, Luca șopti pătimaș:

— Oare noi nu suntem fericiți? Eu cred că da. Și asta e taina noastră, pe care n'o putem înțelege și pe care nimeni, niciodată, nu va fi în stare s'o pătrundă.

— Cum miroase de plăcut aerul! Par'că-i o apă de călăpăr și coada-șoarecului. Nourii îs ca o oaste de-argint. Luca, vrei să fii împăratul nourilor? Să alergi peste dealuri și câmpii, să te dăruiești în umbră și ploaie?

Urātu se scutură de lunecarea în vis.

— Malena îmi vorbește mereu de tine. Stan în sus, Stan în jos, Stan, Stan și iarăși Stan, iar eu îmi strâng pumnii și tac.

Luca pregătindu-se să plece, Stan îl întrebă:

— Unde te duci?

— La Malena! — se 'ntoarse sfidător răspunsul.

Indepărtându-se, Luca îi mai strigă:

— Atâta-ți spun, Stane! S'o lași în pace pe Malena! Numai pe ea o mai am...

Incepu să bată un vânt rece și Nimeni își strânse haina.

La Ioniță venise Tița în vizită. Mătușa lui Stan era o femeie numai spirt; după câteva zile, toată casa tre-

buia să asculte de ordinele ei — și Doamne ferește de cel ce-o contrazicea!

După cină, Ioniță și Melania se retraseră în odaia lor. Tița îi porunci Valiei să strângă masa și începu să citească un străvechiu roman sentimental în limba germană. O muscă bâzâia somnolent, trezind atenția lui Ciuchi, care se cuibărise pe un teanc de reviste ilustrate.

Tița nu era rea cum îi mergea vestea. Deși avea înfățișare bărbătească, totuși ochii ei luceau blând și cineștie câtă poveste tristă nu ascundea în suflet, deși căuta să pară energică și — așa îi plăcea să spună — antisentimentală.

Odată, descoperise între două cărți de școală ale lui Stan „Paul și Virginia”.

Tița îl luase imediat la răspăr pe nepot:

— Să nu mai citești de-aiestea! Ai timp. Eu am citit la treizeci de ani istoria asta neserioasă. Pentru tine sunt „Robinson Crusoë”, „Cuore” și poveștile lui Ioan Pop-Retegănuș... Ai înțeles, Stănuțule? Paul și Virginia au fost doi desmățați, de la cari nu trebuie să iei pildă!

Totuși, a doua zi, Tița era cu ochii plânși; recitise „Paul și Virginia” și oftase de nenumărate ori la întâmplările pline de jalnice peripeții ale celor doi eroi ai înduioșătorului scriitor francez.

Tița își frecă ochii și Stan vedea că o apucă somnul. Înainte de-a se culca, dânsa voia să facă obișnuita inspecție prin odăi. Amândoi — Tița și Stan — trecură întâiu prin salon, unde totul era în ordine; apoi, se duseră în bucătărie — și acolo sta tot lucrul la locul său;

în odaia băiatului, Țița confiscă poeziile lui Eminescu — „Autorul aiesta îi prea modern pentru tine, Stănuțule!” —, iar în coridor încercă ferestrele. Așa cum mergea cu lumânarea în mână, bătrâna domnișoară îi făcea lui Stan impresia unei căpetenii de piei-roșii în expediție războinică.

Țița deschise brusc ușa de la cămăruța Valiei, care simula un somn greu, cu sforăituri prea exagerate ca să poată fi și verosimile, însă mătușa lui Stan n'avea simțul nuanțelor, așa că închise fără nici o bănuială ușa.

Apoi, ieșiră în pridvor. Țița aruncă o privire cercetătoare în întunericul ogrăzii. Iși încordă auzul, însă nu prinse niciun sgomot suspect.

— Noapte-bună, Stănuțule, inger de pace, somn dulce și visuri plăcute! — și Țița se duse să se culce cu toate visurile sale de fată-mare.

Stan așteptă ca totul să se liniștească în casă. Când crezu că nu mai e nici un pericol ca absența sa să fie descoperită, își îmbracă paltonul — se făcuse destul de frig și nu era exclus să și ploaie — și sări prin fereastră, ca s'o apuce imediat spre curtea boierească, în apropierea căreia se conturau bordeiele prizonierilor de războiu.

— Tu ești, Stane? — răsări din întuneric un glas mic.

— Eu. Și tu ești Cătrănuț.

— Eu... Am început să nu pot dormi noaptea...

— Ca și mine...

Ajunseră la rețeaua de sârmă ghimpată. Băieții se pitulară în umbra unor tufișuri. Noaptea era foarte în-

tunecoasă; prin urmare nu se temeau să fie descoperiți. Observară că în lagăr domnește un fel de agitație.

— Oare ce s'a 'ntâmpat? — se 'ntrebă Stan.

— Ui-te c'au venit câțiva soldați cu făclii.

În lagăr isbucnise holera. Muriseră vre-o zece prizonieri în cursul dimineții. Inebunit de spectrul bolii sau, poate, plictisit de mojiția Rușilor, cari se îmbătau tot mai des, un prizonier încercase să evadeze și, acum, se făceau preparativele de execuție.

Cei doi băieți înțeleseseră acest lucru abia când văzură plutonul cu arma la picior. Condamnatul, un German înalt, care trebuie să fi fost foarte puternic odinioară, își potrivise monoculul în ochiu și-astepta liniștit, privind cu dispreț plutonul de execuție.

Totul decurse, apoi, atât de repede, încât copiii nici nu-și dădură seama cum s'a desfășurat sinistrul ceremonial.

Salva vuisse asurzitor, trezind dealurile. Condamnatul se prăbușise și țigara, rămasă în colțul buzelor, mai ardea. Era ceva stupid și înebunitor în țigara aceea, care nu voia să se stingă cu nici un preț.

Mopi, nedespărțit de Stan la expedițiile nocturne, începuseră să urle. Băieții se ridicară speriați și-o luară la goană prin ierburi, împiedicându-și în măracini picioarele. Se opriră abia la pădurea de boji. Ploua și stropii loveau melodios frunzele, șiroind apoi la pământ.

— Afurisit lucru, într'adevăr afurisit, cu Moscalii așteția! — gemu Cătrănuț.

— Atâta sânge!

Noaptea se făcuse imensă peste satul cenușiu, care părea părăsit, căci nici un câine nu lătra și luminile se stinseseră pretutindeni.

Totul dădea impresia de muțed și de singurătate. Stan simți o pasăre la picioarele sale. Era o vrabie bolnavă și băiatul o duse în șură, unde-o așeză pe-o grindă.

— Vine toamna, Cătrănuț.

— Vine, Stane.

Părintele Avacum, fostul cantonier Sârbu, cooperatorul Gavriil și Ioniță jucau taroc. Stan se așezase lângă tatăl său și urmărea atent jocul.

— Micuțul se plictisește... — spuse Sârbu.

„Micuțul!” — se revoltă Stan și spuse tare, protestând energic: — Ba nu! Nu mă plictisesc de loc! Imi place să mă uit.

— Va deveni un strașnic tarochist băiatul matale, dragă Ioniță, — prognostică părintele Avacum.

— Ba să-și vadă de carte, că la primăvară trebuie să dea examenele pentru a doua gimnazială, — se amestecă și Melania. — Și-așa își pierde timpul cu toate haimnalele!

„Poftim!” — se oțări Stan. — „Discuție generală din cauza unei vorbe proaste a lui Sârbu...” — și-l privi cu ochi asasini pe cantonierul pensionar.

— Las' să-și facă și el chef, — interveni indulgent părintele Gavriil, — că, pe urmă, tot parte de carte are să aibă.

— Îndată vor veni Truțu, Nică și Silveta, — îl anunță cantonierul pe Stan, — așa că ai să te distrezi mai bine decât stând lângă niște hodorogi ca noi.

Cum auzi astfel de veste, băiatul se și sculă dela locul său și, fără să întârzie, se grăbi în pas alergător la boji. Îi traversă și se săltă pe gard. Fu cât pe ce să cadă în brațele lui Urātu, care se sprijinea cu umărul de cealaltă parte a gardului.

— Noroc, Țic-Țic!

— Noroc, Stane!

— Hai, saltă-te și tu aici, lângă mine.

— Nu ne vede nimeni?

— Nuuu! Că Valia iar s'a dus cu Nazarie al ei pe undeva prin grădină.

Se uită împrejur.

— Domnul Sârbu mi-a spus că îndată au să vină cei trei crai.

— Hm! Atunci, eu mă car, că n'am poftă să dau ochii cu dânșii.

— Nu fi prost! Ne-om ascunde pe undeva... Sau știi ce? Slobozim gânsacul și poate că s'or teme să intre în ogradă.

— Planul nu-i rău! Hai se deschidem cotețul, — și săriră între boji, însă, în acelaș moment, porțița de la drum se deschise și copiii cantonierului își făcură o intrare jovială.

Stan și Luca n'apucară să se tupileze, căci și fuseseră văzuți. Incredințându-se că nu e nici un pericol, Truțu,

îmbrăcat în haine negre, de pluș, cu guleraș de dantelă și cravată roșie de mătasă, înaintă printre boji. Nică și Silveta îi urmară și toți trei se opriră lângă gard.

— Gânsacu-i închis? — întrebă Silveta.

— Inchis! — o asigură Stan, amabil, însă Luca descoperi în glasul prietenului său o cantitate de venin, care-ar fi putut otrăvi un sat întreg, și se bucură.

Truțu și Nică dădură mâna cu Stan și se uitară de sus la Urātu, care zâmbea neutru. Nică, nehotărît, se scobi în nas și, în cele din urmă, schiță un salut către Luca.

— Nu-i da mâna! Aiestă-i un țărănoiu, — spuse Silveta cu un dispreț suveran, — și știi că mama nu ne permite să ne împrietenim cu ghiorlanii.

Nică îi ascultă ordinul, iar Luca roși și spuse:

— N'ai frică! Nici nu i-o primeam, că mă umplea de mucii.

Stan râse. Nică se simți jignit și, roșind la rândul său, își șterse în foile unui boz degetele. Silveta îl privi cu o abia reținută furie, iar Truțu luă poziție de atac.

Plictisit de perspectiva unei încăierări, Nică îi spuse lui Stan:

— Măi, nu vii să ne jucăm? Vreau să-mi împrumuți trenul tău.

— Is cu Luca și nu mă pot duce singur.

— Cum vrei, însă dă-mi voie să iau trenușorul.

— He-hei! De mult nu-l mai am! L-am dăruit.

— L-ai dăruit? — îl întrebă neîncrezător băiatul.

— Da. L-am dăruit lui Cătrănuț.

Numele o intriga pe Silveta.

— Cătrănuț? Vai, ce nume urât și vulgar!

— Eu îl găsesc frumos.

— Ai niște gusturi... Așa-i dacă te joci cu toți țărani!

Pe Truțu, discuția asta îl exaspera:

— Hai, Nică, să-l lăsăm pe Stan cu țărănoiul lui și să ne ducem în grădină, — însă Silveta, în amintirea căreia, deși trecuse atâta timp de-atunci, chestia cu gânsacul încă nu se stinsese, găsi că are cea mai potrivită ocazie să se răsbune și miorlăi:

— Stănuțule, mă miră că domnul director și mama ta îți permit să te joci cu orice.

— Luca nu-i oricine, — se indignă Stan, — Luca e prietenul meu.

— Prietenul tău? Nouă, mama nu ne dă voie să ne jucăm cu țărani, căci nu vrea să 'nvățăm lucruri urâte dela ei.

— Eu nu 'nvăț lucruri urâte dela Luca.

— Hm! Curios...

— Nu-i de loc curios! Ori ați și uitat pentru ce v'am tras, nu prea de mult, o mamă de bătaie?!

Truțu deveni nerăbdător:

— Silveta, să mergem!

— Nu vii, Stane? — se 'ncăpățână Nică, al cărui regret pentru trenușor căuta compensație în altă jucărie. — Vreau să-mi arăți lanterna magică.

— Am dăruit-o și pe-aceea.

Nică fu consternat.

— Cui?

— Lui Voineagu.

— Cine mai e și aiesta? Păi nu puteai să mi-o dăruiești mie?

— De ce să ți-o dăreiesc ție?

— Oare nu suntem prieteni?

— Mda, — spuse, moale și fără convingere, Stan.

— Vezi!

Silveta luă din nou cuvântul:

— Doamna Melania știe c'ai dăruit jucăriile?

Nedeprins să mintă, Stan trebui să mărturisească, oftând, că nu.

— Așaaa? Atunci am să-i spun eu doamnei Melania.

— Nu, Silveta. Asta n'ai s'o faci.

— Ba da! Să nu mai dăruiești jucării la toți golanii! — și se 'ntoarse către Nică: — Hai, și nu mai cerși jucăriile lui Stan. Tata ți-a promis un tren adevărat. Ai uitat? Un tren care să facă fa-fa-fa și să fluiere...

Ieșiră din boji și se duseră în cealaltă parte a ogrăzii.

Truțu vociferă:

— Nică n'are nevoie de trenușorul tău! Tata i-a cumpăra unul mare, un tren adevărat, nu o tinichea cum a fost al tău!

Stan nu răspunse, ci se sui cu prietenul său pe niște paie.

— Auzi! Să-i fi dăruit lui Nică trenușorul! Pentru ce?

Că mi-a stricat atunci, când cu gânsacul, toate straturile și satul pe care l-am clădit din lut?

Ziua de toamnă era călduță și senină. Albastrul cerului se contura palid peste casă și grădină. Atmosfera limpede ducea departe sunetele. Răchitele din drum îngălbeniseră, iar frunzele teilor deveniseră un amurg somptuos, larg desfășurat deasupra fântânii. Totul luase aspecte subtile de agonie liniștită și, oarecum, spectaculoasă. Par'că murea un rege. Gâzele nu mai erau obraznice ca'n timpul verii, ci amorțite, aproape moarte. Un miros lănced de fân, de porumb desfăcut și de pelin fraged rătăcea prin aer. Când lipeai palma de pământ, îi simțeai răcoarea fragedă de brumă. Pietrișul nu mai ardea ca o sobă, iar vrăbiile amuțiseră și rândunelele sburau tot mai rar.

— Aici erai, Mopi?

— Hau! — și par'c'ar fi vrut să arate cu laba în direcția pe care-o luaseră copiii lui Sârbu.

— Fii cuminte, Mopi! Dă-i dracului de tâmpiți!

— Hâmpf! Hâmpf!

Luca își ridică din paie privirea și se uită spre grădină.

— Oare ce naiba fac ei acolo?

Stan se ridică și iscodi printre frunzele vișinilor.

— Par'c'ar vrea să se urce 'n măr. Boii! Ai să vezi că vor rupe crengile... Și le-am spus tâmpiților că lemnul de măr nu-i potrivit pentru arcuri!

Luca se lăsă cu burta în paie și-l prinse de grumaz pe Mopi, care, la această mângâiere, se răsturnă cu picioarele 'n sus.

— Măi Tic-Tic, tu nu te-ai supărat?

— De ce?

— De necuviințele lor.

— M'am supărat, dar ce-mi ajută supărarea? Adică stai!

— Ce-i?

— Ai vrea să le-o facem una și bună?

De bucurie, Stan îi repezi câțiva ghionți.

— Vreau, cum să nu vreau? Numai că nu prea văd în ce fel... Gânsacul?

— Eh! Găsesc eu altceva mai fain. Să mergem la ei și-oiu vedea ce mi-a trece prin cap, n'avea grijă! Fă-ți o față veselă și încântă-i cu vorba...

— Bun! Hai, Mopi...

Nică, Truțu și Silveta îi priviră chiorâș.

— Eu nu vreau să mă joc cu țărănoiul! — țipă fetița. Stan o liniști:

— Luca n'are să se joace. Auzi, mă? Nu care cumva să te joci cu noi! De uitat, îți dau voie să te uiți. Să-i dăm voie, Silveta?

Ea se strâmbă și admise; Truțu se urcă în pom.

— Sunt pe-o corabie, pe-o corabie, pe-o coraaabie!

— Ba ești într'un măr, mă prostule! — îl corectă Stan, însă Luca îl trase de mânecă. — Fie și'n corabie, numai nu tăia crengile, — îl imploră dânsul pe Truțu, care scosese din buzunar un briceag nou-nouț.

— Eu nu taiu crengile, eu taiu catargele!

— Atunci nu tăia catargele...

— Ba am să le taiu...

Stan era gata să se repeadă în Truțu, însă Luca îl trase din nou de mânecă.

— Bine, taie-le! — oftă dânsul. — Vrei să-ți ajut?

— Nuuu! Truțu taie singur catargele... catargele... catargele... la-la-la-la-la.

Stan socoti că e timpul să înceapă cu complimentele.

— Ai glas frumos, Truțule.

— Sigur! Și Silveta are glas frumos.

— Nu te-am auzit niciodată cântând. Vrei să cânti, Silveta?

— Nu, că-i țărănoiul aici. De ce te uiți așa la mine, țărănoiule?

— Vaaai! Tare ești mândru îmbrăcată. Ca Ileana din din povești. Încă n'am văzut o domnișoară atât de frumoasă ca tine. De aceea mă uit așa. Da' dacă nu vrei, nu mă mai uit, — și, ca și cum i-ar fi părut foarte rău, oftă sgomotos.

Silveta se simți flatată și-și aranjă funda albastră de la frunte. Stan o privea amuzat. („Zidurile Ierihonului au început să se clatine,” — își spuse.) Truțu își vedea de treabă în măr. Numai Nică era bănuitor.

— Poți să te uiți. Rochița mi-a adus-o tata de la Cernăuți. E foarte scumpă.

— Nu mai vorbi cu dânsul! — o avertiză Nică și Luca își spuse că trebuie să-l încânte și pe el.

— „Nică” te chiamă?

— Mda, — îi răspunse prudent băiatul. — Da' ce-ți pasă?

— Aiesta-i un nume 'mpărătesc. Impăratul cel mare al Franțujilor tot Nică s'a chemat.

Truțu, gelos de admirațiile recoltate de sora și frațele său, îl contrazise:

— Nu-i adevărat! El se numea Napoleon!

— Par'că eu am spus că nu? Napoleon! Pe românește, Nică. Dacă nu mă crezi, întreabă-l pe tatăl tău. Thii! Da' știu că repede-ai mai tăiat cogeamite creangă cât mâna! Ești meșter, nu glumă!

Impăcat, Truțu nu mai obiectă nimic și începu să taie altă creangă.

— Ce vrei să faci din ea?

— Un arc. Voiu vâna lupi cu arcul meu! Lupi...

— Țțț! Strașnic!

— Să știi că-i strașnic. Tu nu poți vâna lupi.

— Ce-i drept, nu! — spuse Luca, gândindu-se la Botosu.

— Aha!

— Da' ai să mă iei și pe mine la vânătoare?

— Ce spui, Nică? Să-l luăm și pe el?

— Putem să-l luăm, — îi răspunse Silveta în locul fratelui ei.

— Ce te-amesteci tu în treburi bărbătești? — se revoltă dânsul.

— Și eu îs bărbat! — susținu Silveta. — Și eu am pantalonași...

— Da, dar n'ai altceva, iar eu am.

Silveta, pusă în inferioritate, se 'nfurie:

— Să știi c'am să te spun la mama! Numai țărani vorbesc așa...

— Bine, bine, numai ține-ți gura și nu mai clămpăni atâta!

— Dacă spui că nu's bărbat, n'am să-mi țin gura.

— Ești bărbat. Uf! Ești un bărbat cu fustă.

— Nu! Fără fustă!

— Cum fără fustă, dacă ai fustă? — se 'nfurie și Truțu, amestecându-se în ceartă.

— Așa! Și, dacă nu-ți place, am să-l spun la mama pe Nică.

— Tu cum crezi? — i se adresă Nică lui Luca.

Acesta, decis să nu indispună nici una din tabere, adoptă o atitudine diplomatică.

— Dacă ar fi bărbat ca noi, Silveta n'ar fi așa de frumoasă.

Fetița găsi un nou cal de bătaie:

— Eu sunt frumoasă, eu sunt frumoasă, iar voi nu...

Deastădată, Nică și Truțu erau cei ce voiau să se supere, însă Luca îi îmblânzi imediat.

— Silveta-i frumoasă pentrucă e fetiță, Nică și Truțu's viteji pentru că is bărbați. Uf!

— De ce faci „uf!”? — se interesă Nică, bănuindu-l de nesinceritate.

— Mi-i cald...

— Cum cald? Mie mi-i frig...

— Vezi că eu am cojocelul pe mine.

Truțu coborî din pom și ceru sfoară pentru coarda arcurilor.

— Hai să căutăm sfoară, — propuse Luca.

Se duseră cu toții spre grajd, unde Nazarie păstra niște gheme, din cari își confecționa brăcinari.

— Ce groapă e aici? — se opri Nică. — Par'că-i umplută cu lapte.

— Aiesta nu-i lapte, ci var stins. Nazarie vrea să văruiască grajdul, — îi explică Stan.

Nică, Truțu și Silveta intrară să ia ghemele, iar Stan și Luca rămaseră în ogradă.

— Ei, Tic-Tic, — fu curios Stan, — ai pus ceva la cale?

— Încă nu, însă... Stai! — și-l prinse de mână. — Am găsit!

— Cum? Ce? — fu nerăbdător celălalt.

— Taci! Uite că ies...

— Așa. Avem sfoară, — spuse Nică.

— Stane, — strigă bucuroasă Silveta, — voi aveți cuiburi de rândunele în grajd!

— Da... — șopti băiatul, presimțind o catastrofă.

— Le-am stricat pe toate! — spuse dânsa spre consternarea lui Stan. — Vezi, Luca? Și eu is vitează!

Se apropiară de groapa cu var.

— Mare-i groapa asta! — făcu Luca. — Nică, tu ai putea sări peste ea?

— Sigur! Că doar' nu-i grozav lucru.

Urātu se strămbă de par'că s'ar fi îndoit.

— Nu vrei să mă crezi? Iată! — și-și dădu vânt, sărind peste groapa, care era adâncă de vre-o jumătate de metru și plină ochiu cu var.

— Să nu-ți stropești străițele! — se alarmă tardiv Silveta.

— Nici o grijă! — și Nică mai sări odată.

— Tțț! Ești un voinic și jumătate! — și Luca se transformă într'o statuie a admirației.

— Și eu vreau să sar! — se tângui Silveta.

— Asta poate să-ți strice la frumusețe, — se îngrijoră Luca.

— Atunci...

— ... nu sări!

— Sigur că nu!

Truțu începu să lege corzile.

— Hm... Tare-aș fi curios... Eh! Nimic...

Nică fu intrigat.

— Spune, mă!

— Nu, nu spun...

— Nu fi nătâng!

Luca părea grozav de încurcat.

— E periculos...

— Ce-i periculos, mă?

— Nu, nu spun și pace!

— Stane, roagă-l să ne spună odată!

— Dacă nu vrea...

Silveta se-alintă:

- Hai, Luca, Lucușor, spune... Nu fi urăcios...
 Băiatului îi venea să pufnească în răs.
- Dar să știți că-i foarte periculos...
- N'are-aface!
- M'am gândit...
- Hai, Luca, hai! — îl îndemnă Stan, amuzat de întregul teatru.
- Nu-i vorbă, e greu să sari peste-așa o groapă...
- Ce fel de greu? — protestă pe drept cuvânt Truțu.
- Că doar' nu-i largă...
- Dar ar fi strașnic dac'ar sări doi deodată...
- Mare lucru! — se făli Truțu.
- ... doi deodată, mână 'n mână... ori cu mâinile legate, a unuia de-a celuilalt...
- Nică, vrei să sărim?
- Vreau, Truțule, — și săriră cu bine.
- Nu chiar așa, — clătină Luca din cap.
- Dar cum? — se bosumflă Truțu.
- Cum am spus. Mâna unuia, legată de-a celuilalt...
- Atunci, leagă-ne mâinile...
- Luca se conformă admirativ.
- Strașnici băieți sunteți voi! Gata.
- Cei doi copii înaintară până la marginea gropii. Stan zâmbea ascuns, iar Silveta, ridicându-și rochița, ca să nu se murdărească, se așeză pe-o treaptă a grajdului.
- Stați să număr până la trei, — și se prefăcu din nou îngrijorat: — Poate c'ar fi mai bine să nu săriți...
- Ba sărim! — se rățoi Truțu.

— Da' să nu spunei că...

— Nu mai trâncăni! Numără...

Stan prevăzu ce va urma și-și reținu răsufllarea.

—Un... doi... treee... èi!

Se 'ntâmplă exact cum prevăzuse Stan: unul din băieți, Truțu, sări cu o fracțiune de secundă mai curând decât celălalt. Rezultatul fu că acesta se împiedică și căzu în groapă, trăgându-l și pe primul după sine. Un moment, tăcere și liniște de biserică. Silveta încremese cu degetul în gură, iar eroii, muițați până la gât în var, stăteau cu picioarele 'n sus, așa cum căzuseră. Stan și Luca își admirau succesul înscenării, iar Mopi rămăsese cu botul deschis a lătrat. Tăcerea se sparse abia când accidentații începură să-și bălăbănească disperați picioarele. Luca isbucni într'un răs, care-l molipsi repede și pe Stan. Mopi îi seonda cu hau-hau-rile sale răsunătoare. Ca să întregească programul, Silveta își puse în funcțiune organele vocale, cari dominau prin notele acute restul ansamblului.

— S'o ștergem! — îi propuse Stan lui Luca.

— S'o!

Inotând în var, Truțu și Nică reușiră în cele din urmă să se ridice din groapă. Complet murdăriți, păreau două bucăți de aluat, gata de împins în cuptor.

— Duceți-vă acasă, — le strigă Stan, — să facă mama cozonaci din voi!

— Și să ne dea și nouă câte-o bucată! — completă Luca.

— Lasă, că ți-oiu arăta eu ție! — isbuti Truțu să-l amenințe.

— Țărănoiule! Și tu tot un țărănoiu ești, Stane! — spuse Silveta printre lacrimi, trăgându-și plânsul pe nas.

— Eu îs țărănoiu? Stai să-ți dau un țărănoiu! — și Stan alergă la coteț.

— Gânsacul! Vrea să sloboadă gânsacul! — urlă Silveta.

Truțu se luă după Stan, însă acesta fu mai repede și trase sprinten zăvorul. Gânsacul, sburlit și fioros, ieși fâsâind amenințător. Palmipedul își desfăcu aripile și se năpusti asupra Silvetei. Truțu vru să-l apuce de gât, însă fu pișcat de pulpă și se lăsă păgubaș.

— Să nu-ți uzi pantalonașii, că ești domnișoară și-i rușine! — o consilie Stan.

Nică aruncă o piatră, însă Luca se plecă și proectilul sparse în mii de țândări un geam dela bucătărie. Sticla zornăi ca un tunet.

— Hai, Țic-Țic! Indată va ieși mama și-i mai bine să nu dau tocmai acuma ochii cu dânsa...

Dispărură peste gard.

— Boilor, măgarilor... — strigă Nică.

— Vaaai! Da' ce s'a 'ntâmplat? — se căină Melania, care ieșise în verandă, însă nu-i trebui nici o explicație, căci, aruncându-și o privire în ogradă, sesiză fără nici o dificultate situația.

— Acu, ce-oiu păți leu când mă voiu întoarce... Dar mi-am răcorit inima! — oftă Stan.

Mergeau fără țintă, bucurându-se de aerul proaspăt și încărcat de ierburi plăcut mirositoare.

— Stane, nu te-am rugat niciodată nimic.

— Dreptu-i!

— Am să te rog acum ceva și-aș fi bucuros, dacă mi-ai împlini rugămintea.

— Ți-oiu împlini-o, Țic-Țic.

— Aș vrea să nu te mai joci niciodată cu Sârbuleștii. De vorbit, poți vorbi cu ei, însă să nu te joci...

— Numai atâta? Sigur că voi face cum dorești. Chiar dacă nu-mi spunei, și tot aveam de gând să nu-mi mai pun mintea cu obrăznicăturile acelea.

— Să nu-mi judeci greșit rugămintea, Stane, — stărui Luca, — și nici să nu crezi că-i așa de ușor s'o 'mpli-nești. Domnul Sârbu e prieten cu taic'tău și...

— Și ce-i dacă e prieten? De fapt, nici nu's cine știe ce prieteni. Atâta, că joacă taroc împreună.

— Bine, cu atât mai bine. Dacă ai fi prieten cu Truțu sau cu Nică, eu n'aș putea să mai vin pe la tine. Prea m'au junghiat cu cuvântul lor nesăbuit și, dacă te-aș vedea cu ei, mi-aș reaminti mereu că nu's decât ceea ce sunt. Un țărănoiu...

— Tu ești țăran, Țic-Țic, nu țărănoiu.

Luca făcu un gest și nu mai spuse nimic.

— Uite c'am ajuns lângă țintirim, — spuse Stan.

— Să intrăm oleacă. Vreau să văd ce mai e cu Liubic.

Îl întâlnește pe Ivan, care-i trată cu câte-un măr, și,

întovărășiți de dânsul, se strecurară printre morminte până dădură de-al lui Liubcic. Lemnul crucii încă nu se 'negrise. Abia de-l suflase o cenușă fină, care-i diminua ca o pulbere mată de-argint vechiu luciul de ghiață. Stătură mult aici, însă se simțeau jenați și tăceau, pe când Lipoveanul le istorisea despre fiul său, care era ofițer în armata rusească. Așezându-se pe cărare, Luca își trecu mâna peste iarba mormântului, și ea îi mângâie degetele. Stan încercă să spună în gând „Tatăl-nostru”, însă nu ajunsese decât până la „... vie 'mpărăția ta...”. Ivan tăcu și el în cele din urmă și se duse să-și vadă de treabă. Deși Lipoveanul le era simpatic, băieții răsufară ușurați, bucuroși că pot să se gândească în liniște.

Intr'un târziu, Stan tresări ca dintr'un vis:

— Ședeam așa, și credeam că plouă cu sânge, — spuse el.

— Da. De mult n'am mai văzut un amurg așa de roș. Ui-te mânilor noastre. Par'că l-am fi ucis pe cineva, — și adause amar: — Ale mele sunt mai roșii ca ale tale.

— Fiindcă razele nu sunt oprite de frunziș. Eu stau în umbră. Desigur c'au trecut câteva ceasuri de când suntem aici. Când am venit, umbra era acolo, la celălalt mormânt. Acuma, mă acoperă ca un văl de nouri.

— Vină lângă mine. Să stăm amândoi în soare. Ce lumină!

— Razele ți se 'ncheagă ca o văpaie de aur în păr. Luca își ridică o mână.

— Uite ce lungă e umbra. Merge peste trei morminte.

— Nu. Numai peste două.

Luca îl privi înstrăinat.

— De ce numai peste două? Ce vrei să spui?

— Iartă-mă. Am spus așa... în vânt... Auzi cum cântă Ivan? E bine dispus astăzi.

— Morții de-aici nu's morții lui... Inșă ar fi potrivit să ne ducem. Lipoveanul poate crede că vrem să furăm nuci ori pere de toamnă...

Se opriră un moment și la mormântul lui Ion Aluion, care murise în cursul absenței lui Urātu, și prietenul său îl privi iarăși înstrăinat, înșă Stan era nerăbdător și ieșiră din cimitir.

— N'am să mai vin pe-aici, — spuse Luca. — N'avem ce căuta la morți.

— Nici morții la noi, — îi răspunse Stan mai târziu. — Acuma, alerg acasă. Numai eu știu ce-am să pățesc pentru chestia cu Sârbuleștii.

Se despărțiră lângă jandarmerie. Luca o luă alene spre gospodăria Paraschivei, unde-l găsi pe Toader. În bucătărie, Rozalia, îngânătă din când în când și de mama ei, lălăia o melodie săltăreață. Băiatul o ascultă până la sfârșit și, apoi, spuse:

— Sor'ta-i veselă...

— Veselă, cum să nu fie veselă? Au fost azi de-au pețit-o. Pentru Damian... Hai să te cinstesc cu un rachiu. Tu nu te bucuri?

— Nu-mi trebuie nici un rachiu. Și sor'ta ce răspuns a dat?

— Auzi vorbă! Ce răspuns! Bine 'nșeles că vrea să se mărite cu dânsul. Ce, n'are destule parale? N'are casă? N'are pământ? N'are cele mai frumoase vaci din sat?

Lui Luca îi venea să plângă.

— Mă Toadere, da' Rozalia s'a avut bine cu Ion...

— S'a avut bine! Ce era ea atunci? Acolo, un plod... Și, la urma urmei, doar' nu era logodită cu el, că mama n'ar fi lăsat în ruptu' capului așa ceva! Ion n'avea nici măcar o falce de pământ. Abia oleacă de gospodărie...

Fata, îmbujorată și îmbrăcată în haine de de sărbătoare, ieși în ogradă. Ochii îi luceau și-avea în mână o rujă, cu care-și tot mângâia obrazii. Luca o privi critic și trebui s'admită că e foarte frumoasă.

— Te măriți, Rozalia, — spuse el încet.

— Da. Ai să vii la nuntă, Luca? Om juca amândoi, — glumi fata.

Urātu se dădu aproape de dânsa.

— Dacă Ion ar trăi, tot te-ai mărita cu Damian?

— Eu fac cum vrea mămuca, — răspunse ea, prudent.

— V'ar trebui, ție și mămuchii tale, o bătaie la dos, — se 'nfurie băiatul.

— Cu cine vorbești tu, mă lepădătură? — sări Toader. — Ian cară-te de aici! Și să nu te mai prind pe la noi, că-ți rup ciolanele!

— Ba să-ți rupi tu gâtul! — se răsti Luca și se duse fluierând.

— Potaia dracului! — și vru să mai bodogănească, însă o văzu pe mama lui Ion trecând ca un strigoiu pe uliță și tăcu.

— Măi Nazarie...

— Iii... Na! Bine că mi-ai venit, domnișorule. D'apoi treabă-i asta? De ce mi-ai luat brăcinarii? Iată ce mi-ai făcut din ei... — și-i arată jalnic sfoara închegată cu var și complet încălcită.

— Lasă, Nazarie, ți-oiu da bani și-ai să-ți cumperi alta. Mai bine spune-mi ce-a fost aici...

— Ai să vezi... când fi da ochii cu cucoana! — și-și văzu îmbufnat de treburi.

„Lucrurile 'ncep să se 'ncurce,” — își spuse Stan. — „Să 'ncerc cu Valia, că aceea-i mai deslegată la limbă...” — și se furișă în bucătărie, unde, spre norocul lui, nu era decât servitoarea.

— Tu, Valia, ce-a fost...? — însă ea îi luă vorba din gură:

— Ce-ai făcut cu brăcinarii lui Nazarie, mă?

— Dă-i drăcului de brăcinari! Ce, vrei să te spânzuri cu ei? — își ieși Stan din sărite.

Se pare că vorbise prea puternic, căci ușa de la sufragerie se deschise și Melania apăru cu o vargă disimulată abil sub șorț.

— Stănuțule, poștește mai aproape.

Băiatul se scărpină în cap, însă n'avu încotro și dădu ascultare. Melania îl croi brusc cu varga. El se smunci și-i scăpă din mâni, însă, la un semn al stăpânei, Valia îl găbji în coridor și-l ținu până ce pedeapsa fu dusă la capăt.

— Răutate ce ești! Nu plângi? Cine nu plânge sub

varga mamei, va plânge sub varga lumii, — spuse Melania și adăugă un supliment de vergi corecționale, cari plouară cu nemiluita peste spinarea lui Stan.

Băiatului îi veni să râdă de furia ei și, după ce varga fu aruncată după ușă, o întrebă:

— Cu ce-am greșit? Zău c'aș vrea să știu de ce m'ai bătut.

Întrebarea o zăpăci pe Melania.

— Domnul Sârbu s'a supărat foc și-a plecat acasă. Dealțul, în locul lui, aș fi făcut la fel.

— Ba n'ai fi făcut la fel.

— Așa? Și-adică de ce?

— Ui-te cum stau lucrurile, mamă. Să spunem că tu ai mustăți și că ești domnu' Sârbu. Da?

Melania zâmbi.

— Bine, să spunem...

— Vezi! Atunci, eu fs Nică, Truțu și Silveta.

Valia își uitase un deget în ureche și-asculta cu gura căscată.

— Perfect. Și?

— Eu, dac'aș fi Nică, Truțu și Silveta, nu m'aș purta cum se poartă ei, când m'aș duce în vizită.

— Copiii domnului Sârbu se poartă frumos, nu ca tine, ghiorlanule! — îl puse la punct Melania, deși, în sufletul ei, îi dădea dreptate.

Stan oftă și renunță să continue. Valia, dumerindu-se, începu să-l admire tacit. Ba, pe deasupra, la gândul cum trebuie să se fi întâmplat întreaga poveste cu

groapa de var, isbucni în răs. Melania, care, în fond, îi detesta pe copiii lui Sârbu, mai ales că piatra aruncată de Nică nu spărsese numai geamul, ci și o duzină de farfurii așezate pe masa din bucătărie, ar fi răs și dânsa, însă aceasta nu s'ar fi potrivit cu principiile ei pedagogice, așa că o fulgeră cu privirea și răsul fetei căzu în sân. După ce mama sa ieși din bucătărie, Stan își aminti cum îl prinsese servitoarea și se gândi să-i verse, ca răsbunare, cofa cu apă în cap, însă, în acelaș moment, o văzu pe Ciuchi puricându-se și-și schimbă intenția.

— Tu, Valia, dă-mi o șcarabutcă goală.

— Vai-de-mine! Nu cumva vrei s'aprinzi casa?

— Vacă! Ți-am spus că vreau una goală.

Luând cutia cu chibrituri, Stan prinse mâța și se duse cu ea în odaia sa.

— Ocupă loc, mițileancă. Dacă-ți place, pe pat sau chiar pe pernă. Mă rog, mă rog... Așa!

Mirată de-atâta amabilitate, Ciuchi îl privi cercetător cu ochii ei mici și fosforescenți. Nedescoperind nici o intenție perfidă pe fața lui Stan, sări cu un „mre” scurt pe pat și se cuibări în toată voia.

— Phii, Ciuchilică! Să te vadă Mopi, i-ar crăpa inima de necaz... — și începu să-i scarpine rădăcinile mustăților.

Pisica torcea. Strângându-și și desfăcându-și ritmic ghiarele sidefate, sfârâia ca un cărbune stropit cu apă. Când Stan îi atinge spina, scântei electrice scăpă-

rau de sub degete și torsul căpăta inflexiuni adânci de contrabas.

— Ciuchi, ai purici?

Aducând lampa mai aproape de canapea, băiatul se puse să-i sufle în blană. Cum zărea un punct negru, care se pregătea să sară în altă parte, îl prindea gingaș între degete și-l depozita în cutia de chibrituri. Operația se repetă de vre-o douăzeci de ori și, când nici un purice nu se mai găsi în blana mătăsoasă a pisicii, Stan o luă din așternut și-i făcu vânt prin fereastră.

Apoi, se duse în curte și-l invită și pe Mopi, care lătra la stele, să intre în dormitor, unde-l supuse de asemenea unei amănunțite inspecții epidermice. Rezultatul fu o recoltă de circa cincizeci de puncte mobile. Scuturând cutia, Stan spuse satisfăcut:

— Bravo, Mopi! Nu știam că ai atâția purici. Așa! Acuma, să-mi poțezi și mata afară.

Spionând coridorul, Stan îl găsi fără primejdie și, vârlind în buzunar echipa de purici, se furișă în odăița Valiei, unde deșertă pe pat conținutul pișcător al cutiei. Ieși tocmai la timp, căci Melania îl căuta să-l cheme la mâncare.

După cină, în cursul căreia își compusese o fizionomie de penitent, se retrase direct în dormitorul său și începu să aștepte. Nu trecu prea mult — și toate sgomotele din casă se stinseră. Un clămpănit de clanță îl înștiință că Valia a terminat cu spălatul blidelor și că se duce să se culce. Peste puțin, Stan, care-și lipise de ușă ure-

chea, auzi cum servitoarea deschide fereastra. O bufnitură îl convinsese că Nazarie a și venit, ca'n fiecare noapte, să guste din farmecele intime ale fetei. Deobicei, totul decurgea în cea mai perfectă liniște și nimeni n'ar fi bănuțit că se mai află cineva în afară de servitoare în odaia de-alături. De astă dată, nici nu se scurseseră cinci minute, și Stan și desluși un scârțâit violent. Crăpând ușa, putu auzi chiar unele frânturi de dialog:

— Tu!

— Ha?

— De ce mi te pui să-i faci ochi dulci hargatei de la părintele Avacum?

— Eu?

— D'apoi cine? Eu? Bine, bine, Nazarie măi! Fă-ți de cap! M'ai nenorocit și-amu ți se face de altele. Să știi că, dacă te prind înc'odată cu momeli pe lângă ză-luda aceea, nu te mai primesc la mine.

— Hai taci și nu te mai fârțâi atâta, că nu-mi vine după plac.

— No și? Da' ce? Is femeea ta în regulă, cu cununie? Când vreau eu, vreau. Când nu, nu!

— Nu mai face atâtea mofturi, — se milogi servitorul. — Stai binișor!

— Iaca n'am să stau!

— Mănâncă-mă mult, Valia, c'odată te pomenești că te-am lăsat!

— Uf! Mare pagubă, nespălatule! Ce...

Mopi hămăi pe undeva, afară, și Stan nu putu auzi. Apoi, iarăși:

— No! Ți-i destul? Hai, că ți-a fi! Iii, că mă junghii, prostule...

— Dacă nu-ți place, nu mai deschide fereastra!

— De-ai eștia-mi ești? După ce te-ai săturat, sigur că-ți vine a face gât! Da' mâne iar ai să te rogi și-ai să-mi spui că nu-i alta ca mine.

— Ți-oiu spune pe dracu'!

— Om vedea!

— Om vedea!

După o pauză:

— Mă Nazarie!

— Ce-i, fa?

— Când mă iei de nevastă?

— Amu era să-ți zic! Așa nu ți-i bine?

— Vezi că nu!

— Cu ce naiba vrei să gospodărim, că eu n'am nimic și tu nici atâta! — spuse plictisit Nazarie.

— Om face ce-om putea.

— Ușor de spus! Și, pe urmă, cine-o mai văzut însurățel de șaptesprezece ani și jumătate? — și, deodată, strigă: — Oliù!

— Ce-i, mă?

— M'o pișcat...

— Ți se năzare! — se răsti Valia. — La mine nu's purici, că's fată curată, nu ca hargata părintelui paroh,

căreia îi curg trențele după dânsa și care face puchii la ochi...

— Vai, că spurcată la gură mai ești și tu, fa hăi!
— Poți să juri că n'are puchii?
— Iaca pot!
— Biiine! Atunci, să te duci la dânsa!
— M'oiu duce, să știi că m'oiu duce! Ai-ai-ai, mama lor! Iar m'o pișcat...

— N'ai decât să te cari!
— Ce naiba, fată? Pe tine nu te pișcă?
— Ți-am mai spus că la mine nu's purici!
— Atunci, cine mă pișcă? Ori mă pișc singur, ha?
Oliù-oliù... ai-ai-ai... Fir'ați ai dracului! Ți-i patul plin de purici și vrei să te măriți! Sta-ți-ar măritișu'n nas!

— Mă, să nu 'njuri!
— Ba 'njur! Că doar' n'am moștenit de la tat'tu pielea, ca să mi-o mănânce puricii și păduchii tăi!
— Nazarie, să nu-mi mai calci pragul!
— N'ai grijă, că nu ți l-oiu călca! Nu-mi trebuie ibovnică păduchioasă!

— Rușine să-ți fie!
— Ba să-ți fie!
— Tare-aș vrea să știu unde-i mai găsi o proastă ca mine, care să te primească în fiecare seară și să-ți oprească bucățelele cele mai bune de la masa stăpânilor!

— Să nu-mi scoți ochii cu bucățelele tale, că nu dai 'intr'al tău!

— Du-te!

— Mă duc! Doar n'ai să crezi că m'am legat să ții casă cu puricii tăi, — și se auzi sgomotul geamului, pe care Nazarie îl trântise cu violență.

A doua zi, Stan o privi cu interes pe Valia. Fata era plânsă, cu ochii înfundați și palidă. Băiatului îi se făcu milă de ea și se duse să-l caute pe Nazarie în grădină, unde desfăca porumb.

— Măi, de ce ești așa de posomorit?

Servitorul se opri din lucru, însă nu răspunse.

— Nazarie, am să-ți spun ceva, da' n'ai să te superi?

— Spune, domnișorul.

— Te-au cam pișcat puricii aseară, nu?

Servitorul își căscă gura.

— Da' de unde știi?

— Hm! — și-i explică totul.

După-amiază, Stan nu se miră când o auzi pe Valia cântând vesel.

Câteva zile, Luca nu se mai arătă.

Incepuse vreme schimbăcioasă. Dimineață ploua, la amiază se arăta soarele, însă numai puțin, și pe urmă ploua iar. Mopi și Ciuchi renunțaseră să hoinărească și se ațineau mai mult pe la bucătărie, unde căldura iradia din plita veșnic înroșită.

Intr'o seară, când băiatul pierduse nădejdea de a-l revedea pe Luca, acesta se anunță cu un șuier în uliță.

Bura și casa abia se liniștiseră, însă Stan nu pregetă

să și-l aducă în dormitor pe Urātu, care părea pătruns până la oase de ploaia mărunță și rece. Se așezară amândoi pe pat. În odaie era plăcut și cald. Intinși pe spate, ascultară ploaia un timp. Apoi, Stan își puse mâna pe umărul prietenului său.

— Ești ud, măi.

— Cred și eu! Știi de unde vin? Din pădure, băiete! Am fost să-mi revăd prietenii.

— Ce face Botosu?

— A crescut ca o namilă. A 'ntrecut-o pe mă-sa. Măi Stane, de-ai ști ce frumos e în pădure! Mi se pare că visez. La anu', dacă-mi ajută Dumnezeu, am să mă'ntorc la scorbura mea și n'am să mai viu prin sat.

— De ce vorbești așa, Țic-Țic? Ce m'oiu face eu?

— Vei veni și tu, Stane. Tu și Cătrănuț, cei mai buni prieteni ai mei. Stau aici, lângă tine. Nu pot spune că nu mi-i bine. Te am drag. Il am drag și pe Cătrănuț, însă pădurea mi-i și mai dragă.

— Nu-mi mai vorbi despre pădure, Luca.

— Poate că ai dreptate. Nu se cade să iubim lucrurile mai mult decât pe oameni. Sau cine-știe! Tu ai să te duci la Cernăuți, la școală, iar eu... Vei deveni domn și are să-ți fie rușine de un țăran ca mine.

— Nu vorbi iarăși așa, Luca. Mă doare. Am să mă gândesc întotdeauna la tine, — și-și îmbrățișă prietenul. — Cătrănuț a fost azi pe la mine și m'a 'ntrebat dacă nu știu unde ești.

Ploua mai tare. Stropii băteau în geam și teii foșneau.

Mopi sgrăbțana sub fereastră. Lui Ștan i se făcu frică și se lipi de Luca. Vântul sgâlțâia fereastra. Intunericul era mare și sunetele păreau adânci.

— Când am intrat în dumbrava mea din pădure, fagii și stejarii au pornit să-și bată ramurile.

— Poate că voiau să te 'mbrățișeze, Luca.

— Sau poate că voiau să se apere de mine, Stane. Prea miros a om. Oamenii doboară stejarii. Li doboară ca și cum stejarii ar fi și ei oameni.

— Oare ce sunt, de fapt, stejarii?

— Cred că împărații pădurii. În pădure, fiecare copac e un împărat. Un popor de împărați. Înalți, puternici și ne'nduplecați. Când cade câte unul, se sguđuie pădurea și pajurele sboară până 'n vântul turbat.

— Și tu ești un împărat, Luca.

— Oricine trăiește singur e un împărat, Stane. Soarele, luceferii, munții și nourii sunt împărați. Dar cei mai frumoși împărați is stejarii. Stejarii au moarte omenească.

— Ai văzut un stejar murind?

— Da. Era o dimineată limpede ca un pahar de apă. Mergeam la pârâu și, deodată, cu toate că nu bătea nici un vânt, aud un freamăt ciudat ca o muzică. Mă opresc să cercetez. Un stejar cu trunchiul cât o biserică, poate cel mai frumos stejar din dumbravă, își clatină coroana. Pe urmă, ca făcându-și loc printre ceilalți copaci, își întinde ramurile. Intâiu, încet, apoi ca fulgerul de repede, s'a prăbușit peste un tufiș, strivind totul în calea

lui. Mi s'a părut că se închină. A căzut cu fruntea 'n pământ și dealurile au vuit, iar eu am început să cânt. Stane, cântam de răsunau văile și mă simțeam ca un împărat.

— Luca, spune-mi... Am citit într'o poveste că pădurile cântă uneori. E adevărat?

— Da. Nu cântă omenește, însă cântă. Ți se pare că-i un zumzet de albine. Altădată, că mii de pajuri fâlfaie printre copaci. Câteodată, când soarele stă la amiază, par'că și pietrele cântă.

— Mă voiu duce cu tine, Țic-Țic. Aș vrea să treacă mai repede toamna și iarna, ca să mă pot duce cu tine în pădure.

Rămaseră mult timp așa, pe pat, însă nu-și mai vorbiră.

— Nu știu ce să fac, Ioniță. Stan se golănește cu totul. Când îl cauți, e veșnic cu lepădăturile lui. Măcar de-ar fi copii de gospodari cumsecade, însă nu's decât niște stricați. I-ai cerut scuze lui Sârbu?

— Dă-l dracului! Atâta caz pentru un fleac! Dealtfel, am observat și eu că plozii lui is nesuferiți... Ți se vără 'n suflet, nu alta!

— Am să-i spun Valiei să-i ia cu bota pe-afurisiții aceia ai lui Stănuț. Inchipuiește-ți! Să-și dăruiască jucăriile... Ne mai pomenit!

— Las', că și-așa nu mai are nevoie de ele. E prea mare ca să se joace cu soldați de plumb și cu cai de lemn... A trecut în vârsta căutărilor.

— Of! De s'ar sfârși odată războiul aiesta, să-l putem trimite la ghimnaziu, că 'nvățătura de-acasă nu prea e mare lucru. S'ar șlefui oleacă pe-acolo... — și se duse la bucătărie, ca să-i spună servitoarei: — Valia, când se va mai arăta cineva dintr'ai lui Stănuț, să-l iei la goană. M'ai 'nțeles? Că, dealtfel, n'ai ce râde!

După-amiază, când Luca veni la Stan, Valia scotea apă.

— Ce cauți aici, plodule? — i se răsti lui Luca servitoarea.

— Da ce-ți pasă? — o repezi Stan.

— Cucoana mi-a poruncit să rup picioarele cui va veni fără știrea dumneaei pe la mata, domnișorul. Hai, cară-te, țiganule!

— N'am să mă car! Nu mă duc decât dacă mi-a spune Stan.

— N'ai să te cari? — se 'nfurie fata. — Atunci, na! — și-i aruncă lui Urātu apa din cofă în cap.

Ud learcă, bălățul se scutură ca un câne. Șiroaiele fi pătrunseseră după spate, în sân, pretutindeni. În jurul lui, se formase o baltă, în care apa continua să curgă din veștminte.

Luca se făcu palid. Așa cum sta, fără o vorbă, cu părul lipit de frunte și tremurând de mânie, părea un om pe moarte.

Stan, surprins de repeziciunea cu care se desfășuraseră lucrurile, își strânse pumnii, însă n'apucă să spună ceva, căci Valia reîncepu să strige ca o gaiță:

— Să nu te mai prind aici, auzi? Altădată, oi arunca

pietre după tine! Să te joci cu țiganiii tăi, nu cu feciori de domn! Marș!

Luca îl privi lung pe Stan și acestuia i se păru că trece printr'o mie de ani. O strângere de inimă îl vesti că sufletul prietenului său a fost sfâșiat ca de-o haită cu colți afurisiți. Urātu se mai scutură odată și-și dădu cu mânilor prin păr. Alte șiroaie de apă îi curseră în ochi și pe față. Valia, cu palmele'n șolduri, râdea.

Nazarie, atras de râsul ei, ieși din șură și veni lângă fântână. Se interesă ce s'a 'ntâmpat și-și clătină indispus capul.

— Așa ceva nu se face, Valia. Uit-te cum l-ai udat pe bietu' băiat.

— Ia nu te mai amesteca și tu! — se stropși fata. — Să fie bucuros că nu l-am ciomăgit.

— Ești nea ca dracu', muiere hăi! — i-o întoarse servitorul și se apropie de Luca. — Vină cu mine, măi băiete. Îți dau un ștergar, să te usuci măcar pe cap.

— Îți mulțumesc, Nazarie, lasă, nu-mi trebuie.

Apoi, se duse încet către poartă. Stan alergă după dânsul și vru să-l oprească, însă Luca îl respinse cu mânilor și-o luă prin uliță până se pierdu între răchite.

Stan se întoarse la fântână. Păstrându-și cumpătul, vorbi apăsător:

— Valia, dacă mai faci odată așa ceva, îți crăp capul cu o piatră. Nazarie mi-i martor.

Singur în camera sa, Stan se gândi:

„Mama are dreptate'n felul ei. Eu-s copil și trebuie s'o ascult, însă îmi dau seama că nu-i bine ce s'a 'ntâmpat. Nu-i bine și nu-i frumos. Mama mă oprește să mă joc cu Luca sau cu Cătrănuț, deoarece crede că 'nvăț lucruri urâte de la dânșii. Par'că nu le 'nvăț și-așa, de la Valia sau de la Sârbulești! Luca nu face niciodată porcării de aiestea, iar Cătrănuț roșește chiar dacă nu-mai aude un cuvânt nespălat...”

Stan se simțea jenat. Ii era rușine pentru mama sa, care fusese în stare s'o asmută pe servitoare împotriva lui Luca, și-l apucă un fel de plictiseală dureroasă, penibilă. Intinzându-se pe canapea, încercă să adoarmă, însă nu reuși, ci transpiră ca și cum ar fi fost bolnav. Svârcolindu-se și ștergându-și mereu sudoarea, nici nu observă că înserează. Melania veni să-l cheme la cină.

— Ai fost cuminte astăzi, Stănuțule?

— Da, mamă, — răspuse în silă băiatul.

— Am auzit că Valia i-a făcut de petrecanie golului, care te stingherea în fiecare zi.

— Da, mamă.

Ioniță, cu gândul la alte lucruri, nu luase parte la discuție. După ce isprăvi de mâncat, își aprinse o țigară și se duse la fereastră.

— Adâncă noapte! Toarnă ca din cofă. Doamne, că mult mai ține ploaia asta. Și-i întuneric ca'n iad! Melania, spune-i Valiei să strângă farfuriile. Să ne culcăm, că mâne trebuie să ne trezim la cinci. Nu mi-i nimic mai neplăcut decât să plecăm pe-o vreme ca asta la Cernăuți. Ce vrei să-ți aduc, Stănuțule?

— Nimic, tată.

— Nimic-nimic?

— Dacă vrei, adă-mi o carte, — îi răspunse băiatul, ca să nu fie nepoliticos.

Reîntorcându-se în dormitor, Stan nu-și găsi astâmpăr. După ce-și spuse rugăciunile, începu să se descalțe, însă își trase pe seamă și-și înodă la loc șireturile. Apoi, își îmbracă paltonul și sări prin fereastră. Voia să-l întâlnească numaidecât pe Urātu, ca să-i ceară scuze.

Il căută la Pentelei, la Cătrănuț, la Policarp și la Toader, la Petrea Țilețchi, la Mitrec Mintencu și la Tivilic, însă nu-l află. Intr'un târziu, își aminti de Malena și-și spuse că, poate, îl va întâlni acolo.

Ploaia încetase, însă era un întuneric de să-ți scoți ochii. Orbecăind printre garduri, lunecând de zeci de ori și murdărindu-se până la genunchi cu noroiul cleios, care-i încurca picioarele, și trecând pe lângă podul cu diavoli din dreptul covăliei lui Kobliuk, ajunsese în cele din urmă la casa Malenei.

— Ce-i, măi băiete? — se cruci mama fetei. — Cum de te lasă dom' director să umbli așa de târziu, pe-o vreme păcătoasă ca asta, pe ulițe?

Stan roși și bâigui încurcat:

— Îî... voiam să-l întâlnesc pe... pe Luca... și credeam că-i la 'mneavoastră.

— Nu-i, domnișorule, — și spuse ca pentru sine: — S'a întors lumea pe dos, Doamne! Unde s'au mai pomenit pe vremea mea copii ca aiștia de azi...?!

— Da' Malena-i acasă?

— Cum să nu fie acasă? Că doar' n'a dat dracu' și într'însa. Am trimis-o în cămară, să-mi aducă laptele.

Stan îi dădu „bună seara” și ieși. Lângă gard, se pomeni cu Malena și se opri să schimbe niște cuvinte cu ea. Un moment, i se păru că o umbră lunecă pe lângă grajd, însă își spuse că nu-i decât o năzăreală și nu se mai gândi la faptul acesta.

Terminându-și cina, pe care-o luase în odaia sa, Stan se duse la fereastră și se uită prin ea, încercând să limpezească bezna fără limpezișuri a nopții, însă nu putu deosebi decât propriu-i chip, tulbure, palid de lumina lămpii cu abajur, în geamul căptușit cu întuneric greu de umezeală.

Aburi sticla și-și caligrafie, cu arătătorul, numele.

...*Stan Nimeni*...

I se făcu frig și se întoarse la masă, ca să continue absent cu frunzărirea unui album colorat, pe care-l primise mai de mult de la unchiul său Bubțiu. Auzi că intră cineva, însă, știind că nu poate fi decât servitoarea, nu-și ridică ochii împăienjeniți de lumina chioară a lămpii, ci întrebă:

— Ce-i? De ce mă stingherești?

— Ți-a venit prietenul, — îi răspunse Valia, cam botoasă, căci se certase peste zi cu Nazarie, care, plictisit de amorul ei fără variații și de cicăfeli, începuse să-și scurgă din nou ochii după servitoarea durdulie a părintelui Avacum.

Băiatului i se urcă tot sângele în obraji.

— Spune-i să mă lase'n pace! — strigă Stan, mai violent decât ar fi fost nevoie, și-și vârî nasul înapoi în album, însă, când fata închise ușa după sine, sări de la masă și năvăli în coridor.

Dând-o la-o parte pe Valia, îi aruncă din fugă:

— Stai, că mă duc eu!

— Văd, că nu-s cu lapte la ochi! Și ce te isbești așa în oameni? — se înfurie servitoarea și intră bodogăvind în bucătărie, unde-și descărcă asupra lui Nazarie tot năduful.

Băiatul isbi ușile, năvălind afară, așa că n'o mai auzi.

În ogradă, năucit de bezna ce-i pătrundea în ochi, orbindu-l, se opri și bojbăi de-a-lungul peretelui.

Era un întuneric de 'nceputul lumii. Un întuneric atât de gros, încât par'că nici sunetele nu reușeau să-l străbată. Nici un hămăit de câne, nici un chiot — nimic.

„Oare unde-a mai fost un întuneric ca acesta?” — se scrută Stan, cufundându-se în apele vâscoase ale nopții, care amenința să-l înece, dar nu găsi nici un răspuns și, cuprins de groază, scânci rugător:

— Măi, unde ești, măi? — și se înspăimântă și mai mult, căci glasul nu era al său.

Așteptă. Tăcerea creștea mereu. O simțea aproape, deasupra, ca pe-o aripă uriașă, care amenința să-l înăbușe.

Făcu un ultim efort și vocea îi deveni mai liberă.

— Măi Luca, măi, unde ești?

— Aici, în grădină, — răsună, învăluit, de după gard, răspunsul.

Stan desluși în cele din urmă o pată albă și, desprinzându-se de perete, se îndreptă fugind către ea. Totul i se părea atât de ireal, încât, ca să se convingă că e într'adevăr Luca, întinse mâna și-i pipăi umărul.

— Eu îs, măi! — râse Luca încet.

Mirosea a otavă umedă, amestecată cu țărână răscolită în rouă.

— Eram la gară azi dimineată și i-am văzut pe taic'tău și pe maica-ta urcându-se'n tren. M'am gândit că ești singur acasă și c'am putea sta de vorbă.

Cuvintele rele, pregătite pentru Țic-Țic, se prefăcură în:

— Mă bucur c'ai venit.

Un vânt rece trecu printre tei.

— Cum de nu ți-a fost frică să vii pe-așa beznă?

— Par'că ție ți-a fost frică ieri, când te-ai dus la Malena? Și ieri era mult mai întuneric ca azi.

„I-a spus c'am fost la ea, i-a spus... Ține la dânsul.. I-a spus... I-a...” — și se strânse la suflet. — „Am rugat-o să nu-i spună... și i-a spus... Oare de ce? De ce?”

— De fapt, pentru tine am fost la ea, — mărturisi îndurerat.

Avu senzația unei străni detașări fizice. Totul dispăruse în jurul său. El însuși se depersonalizase. Nici ură, nici disperare, doar o prăbușire iremediabilă în

haos. Sau par'e'ar fi fost de sticlă și cineva l-ar fi sfărâmat în mii de bucăți, ca el să rămână, totuși, — însă gol de sine.

Ca și cum i-ar fi ghicit gândul, Luca îl desminți:

— Nu mi-a spus ea. Eram în apropiere... — și a dause grăbit: — Din întâmplare...

Stan îl întrebă jenat:

— Și-ai auzit ce-am vorbit?

— Nu. Am fugit acasă.

— De ce-ai fugit? Spuneai că mă urăști. Ți-ar fi fost ușor să...

— Da, aș fi putut să-ți arunc un bolovan în tâmplă și nimeni n'ar fi știut cine te-a omorât.

Stan se cutremură. Scuturându-se, își încordă mâinile, ca de luptă, însă mușchii se destinseseră imediat.

— Eu nu mă tem de tine. Tu nu ești în stare să-mi faci vreun rău... Niciodată... Tu ești așa, încât nu poți face, cu voie, nici un rău, nimănui...

— Să nu mai vorbim despre asta, — și glasul căpătă o muzicalitate atât de îmbietoare, încât Stan fu fascinat când Urātu îi șopti: — Hai să ne jucăm, măi frate-miu.

Desmetecindu-se, Stan se entusiașmă de idee.

— Da, să ne jucăm. Poate că... — și emoția îi îneca glasul, — poate că... vom reuși... să alungăm... toate gândurile noastre ciudate... Auzi tu, Țic-Țic? Trebuie să 'ncecăm... — și 'ncepu să țopăie vesel, stârnind lătratul omniprezentului Mopi, care nu 'nțelegea ce s'a întâmplat.

— Tic-Țic, trage-o fugă până la Cosma... Chiană-l și pe Lazu... Adună-i pe toți... Să vină toți, Tic-Țic! Și Policarp și Voineagu și Cătrănuț... Toți, toți! Pân' atunci, voi pregăti un joc strașnic. Vom face-o 'nmormântare. Il vom înmormânta pe-un ciumat. Strașnic joc! Nu-i așa? Vom cânta cântece de blestem, să ne-audă și cățelu' pământului, măi! Om aprinde lumânări. Să vezi ce frumos are să fie... Ne-om închipui că-l înmormântăm pe Iuridovi. Strașnic, nu? Strașnic, măi!

— Pe Iuridovi... Bravo! Mă 'ntorc îndată... Li aduc pe toți, — și, după ce-l îmbrățișă pe Stan, chiui și 'ntunericul se stinse o clipă.

Nourii erau atât de joși, încât striveau grădina. Din bucătărie, lumina lupta din greu să stârpească tenebrele ogrăzii, peste care se 'ntindea, ca o caracatiță, umbra de mormânt a teilor foșnitori.

Ochii lui Stan se obișnuiră pe 'ncetul cu 'ntunericul și putu să deosebească șura, care părea o cetate fermecată, înfricoșătoare în înălțimea ei. Totul era aproape. Nourii, dealurile, copacii. Stan avu impresia că se 'ntâmplă un coșmar, că pădurile din zare s'au năruit aici, lângă el, și că, de și-ar întinde mâna, ar da de turla bisericii, care, gonind peste garduri, gropi și șanțuri, s'a rostogolit ca un cap tăiat în măracinișurile grădinii, la picioarele lui. Copacii își sgâiau crengile, sgâriind obrazul moale al nopții ca fără de 'nceput, pe care nici un fulger nu venea s'o rupă. Până și cănele era neliniștit. Un fel de panică pusese stăpânire pe el, agitan-

du-l. Abia când un tren își trecu peste pod geamurile luminate, Stan se eliberă de gânduri și lucrurile își reluară proporțiile normale, iar Mopi lătră bucuros.

— Cuțulache, hai la bucătărie.

— Ham!

Deranjând servitoarea, pe care Nazarie, raționând clasic că „între două nu te plouă”, isbutise s'o îmbuneze cu câteva ciupituri la șolduri, Stan îi ceru cheia de la cămară.

— La ce-ți trebuie, diavole? — se stropși fata, netezindu-și la repezeală poalele mototolite ale cămășii.

— Vreau să iau ceva de-acolo.

— Nu ți-o dau, că iar pui vre-o boroboață la cale, — și sublinie cu un gest energic refuzul categoric.

Stan afectă un mare calm și susținu cu o tot atât de categorică siguranță:

— Ba ai să mi-o dai!

— Ba nu!

— Ba da!

— Ba nu!

Stan se 'ntoarse către Nazarie:

— Spune-i să nu se 'ncăpățâneze ca o vacă.

— Mă faci vacă, ha? Las', c'am să te spun la cucoana! Te ții cu toți nespălații de pe uliți și 'nveți vorbe urâte de la ei! Am să-i spun și lu' dom' director, iac'așa... Sâc!

— Și bunic'tale, dacă ai poftă! — se răsti Stan și,

știind că nu va izbândi decât prin șantaj, forță nota:
— Numai că voiu avea și eu ce istorisi!

Servitoarea, simțindu-se cu musca pe broboadă, se fâstâci de tot, însă își dădu curaj și-l înfruntă:

— Iote plodu'! Și ce-ai să istorisești, mă rog?

— Că faci porcării cu Nazarie... că-ți dai poalele în sus.... că...

— Necuratule! — numai atât îi spuse fata și, pierzându-și firea, vru să-l apuce de urechi, însă Nazarie îi prinse mâna și-i spuse:

— Ai 'nebunit, fa hăi? Vrei să rămânem fără pâne?

Terorizând-o astfel, fără nici un menajament, pe Valia, Stan obținu cheia de la cămară, de unde luă un pumn de lumânări și chibrituri. Apoi, se duse în odaia sa și cotrobăi printre caiete. Găsind ceea ce căuta, adică o coală de hârtie roșie, se-abătu și pe la grajd. Fănarul ardea cu flacăra mică pe marginea unei ferestruici. Stan îl învăli cu hârtia cea roșie și, după ce închise cu grijă ușa grajdului, descuije lemnăria. O umbră se dădu pe lângă el.

— Tu ești, Nazarie?

— Eu, domnișorul.

Servitorul se mai foi încoace și 'ncolo, ca în cele din urmă să-l roage:

— Domnișorul, să nu-i spui cucoanei de treaba aceea... cu poalele... că ne-aruncă pe drumuri... — și caută s'o scuze pe Valia: — Așa 's fetele! Apucate din fire și iuți la gură...

— Gâște, mă Nazarie!

— Gâște, domnișorul! — și-și întinse un zâmbet viclean prin întuneric, însă Stan nu-l desluși, căci glasul servitorului suna foarte serios.

— Să n'ai nici o grijă, Nazarie! — îl asigură băiatul.
— Suntem bărbați, ce dracu'! Inșă nici Valia să nu-i spună tatii că...

— Sigur! Ne-am înțeles. Da' ce cauți aici?

— Niște scânduri... și... Am găsit... Ajută-mi să bat cuiele...

Improviză o targă. Nazarie se oferi să i-o ducă în fundul grădinii. Bojbăind cu picioarele printre buruieni, ajunseră cu bine la locul ales de Stan.

— Iți mai trebuie ceva, domnișorul?

Băiatul îl concedie:

— Poți să-ți vezi de treabă. Valia te-așteaptă. Nu uita să stingi lampa, că vă poate zări cineva din uliță și-i gata beleaua!

Apucându-se de lucru, Stan termină în curând preparativele.

Intrigați și, totodată, bucurători de jocul ce li se promisese, copiii îl întovărășeau tăcuți pe Luca Urātu, care se întorcea vesel, cu mâinile petrecute haiducește după grumazul lui Lazu și după al lui Cătrănuț.

— Iată-i pe toți, pe câți i-am putut smulge din așternut. Is gata la comandă, ca odinioară, când îi duceam la luptă! — triumfă Luca, aruncându-se pe un braț de strujeni umezi.

Stan fixă câteva lumânări la marginile târgii, iar restul îl împărți copiilor. Când toate fură aprinse, o lumină tulbure se revărsă peste mânilor. Peisajul deveni hidos. Buruienile păreau o adunătură de șerpi apocaliptici, cu întortochieri băloase și nesfârșit de lungi. Câțiva dovleci pe jumătate putrezi se aliniau ca niște capete pe pământul jilav. Felinarul lucea strâmb; careva dintre băieți îl ridică și lumina însângeră fruntea lui Stan.

— Să mergem de-aici, că s'ar putea să fim descoperiți din drum, — spuse Luca.

— S'așezăm întâiu mortul! — și Stan începu să grămădească bălării pe targă.

Un „ah!” vesel se răspândi în grup. Copiii se năpustiră asupra barabuliștei, smulgând bălele. În curând, năsălia fu plină. De departe, mormanul inform de pe targă părea într'adevăr un cadavru.

— Ii lipsește capul! — se-alarmă Luca.

— Poftim! Na și cap! — și culese un dovleac, pe care-l trânti pe targă. — Așa! Acuma să procedăm la înmormântare, căci hoitul a început să se strice.

Copiii se opintiră și clintiră din loc targa. Se-alcătui un cortegiu macabru, care, precedat de Mopi, porni spre altă parte a grădinii, unde câteva tufe de soc și răchitele la ofereau scut bun împotriva privirilor indiscrete. Zumzâind un cântec monoton, întovărășit de gesturi desmățate, ca bătaia din aripă a unor lilieci orbiți de lumină, ajunseră între răchite. Acolo, ascunși în bălării,

nu se temeau că vor fi investigați de patrurile rusești, cari cutreerău întreava noapte satul tăcut și-adormit. Formară un cerc și, oboșiți, fără să le pese că bălăriile le umezesc sumanul, se-ășezară la pământ.

— Să-l priveghiem și să ne rugăm pentru dânsul! — spuse Luca, răgușit. — Dumnezeu să-i ierte păcatele.

— Ba să se ducă de-a-dreptul în iad, — strigă Stan.

— În iad! În iad! — urlară ceilalți.

— Uitați-vă cum a putrezit... Ii umblă viermii în ochi și urechile i-au căzut. Carnea i s'a sdrențuit. Să ne rugăm, fraților!

— În iad!

— În iad!

— În iad!

— Uitați-vă cum i-a căzut nasul! Putreziciunea l-a mâncat cu totul și pânțelele i s'a desfundat ca o mociară.

Luca se-apropie halucinat. Plecându-se, stinse lumânările. Intunericul văslî printre copaci.

— Ce să facem cu el, fraților?

— Să-l ardem, — spuse Stan. — Să nu rămâie nici o urmă din trupul lui, dar, mai întâiu, să-l străpungem cu cuțitele, ca nu cumva să devie strigoiu.

Luca se uită lung la băle. Un miros crud, aspru, fi ustură nările și băiatul își întoarse capul. După ce inhală un căuș de aer curat, se plecă din nou deasupra năsăliei. Iși închise ochii. Auzea nelămurit șoaptele prietenilor săi, cari par'că erau pe alt tărâm. Pipăi cadavrul de pe

targă. Deodată, îl cuprinse groaza și vru să fugă, însă picioarele rămăneau lipite de țărână.

— Luați-mă de-aici, — strigă, scuturat de friguri, și-și deschise ochii.

Băieții se speriară și tăcură.

Luca privi mirat năsălia:

— Credeam că-l îngropăm într'adevăr pe Iuridovi.

Trezit, nu se mai temea. Dădu cu piciorul în targă și bălele se risipiră. Dovleacul se rostogoli la picioarele lui Stan, care avu impresia că vede un cap tăiat de pe gâtul unui om monstruos, ieșit din împerecherea spurcată a unei sgriptoroaice cu duhurile iadului.

Luca vârî un deget în dovleac. Scoarța putredă plesni și-un miros lănced de descompunere se răspândi.

— Duhnește ca un hoit, — se îngrozi Cătrănuț.

— Da, ca un hoit, — spuse și Luca, în neștire.

Cerul îi acoperise. Pălparea slabă a lumânărilor din mâinile copiilor îi făcea să creadă că se află într'o odaie. Strănutând, Mopi răscolea prin băle. Uneori, foșnea câte ceva și, atunci, toți își țineau răsufierea.

Luca începu să lălăie. Cu 'ncetul ceilalți prinseră să-l întovărășească și Mopi, ca să-i asculte, renunță să mai trebăluiască.

Stan tăcea. Entuziasmul i se consumase și se simțea obosit și nemulțumit. Jocul îi păru stupid și prea copilăresc chiar pentru copii. Regreta că nu se culcase la timp. Acuma, totul îl sgândărea aproape dureros. Îl privi printre gene pe Luca, pe care lumina îl înconju-

rase cu nimburi mici de aur mat, și înfățișarea prietenului său îl neliniști. Pentru întâia oară își dădea seama cât slăbise Luca în ultimul timp, cum i se încenușaseră ochii și că pielea luase luciri stinse, ca de boală grea.

„Oare ce se întâmplă cu el?” — însă nu-și putu răspunde și-și puse altă întrebare: — „Dar ce se 'ntâmplă cu mine?”

Cântecul amenința să se piardă. Câte unul înceta și, la urmă, numai Luca Urâtu continua să lălăiască, încă-pățânat și sălbatic. Abia târziu se dumeri că nu mai cântă nimeni și 'ncetă și el. Pe Stan, tăcerea, care se întinsese în întuneric, îl supăra. Niciodată nu văzuse o mai ciudată adunare de oameni. Părea niște umbre rechemate de ură în viață. Lumina prea puțin clară le diformă trăsăturile și Stan avu impresia că-i vede printr'un pahar de apă tulbure.

Cătrănuț scânci:

— Mi-i frig... — și toți își dădură seama că, într'adevăr, jilăveala pământului îi pătrunsese până la oase.

— Ar fi bine să facem un pic de foc, — spuse Voi-neagu și se uită în ochii lui Stan.

— Da, să-l ardem pe Iuridovi.

Luca tresări. Par'că se temeă. Și spuse simulând teama:

— Nu, că pot da Rușii peste noi și-o pățim!

— Ba putem aprinde stârvul, că nici dracu' nu ne găsește în văgăuna asta, — îl contrazise Stan, arțăgos.

Luca nu mai spuse nimic; Policarp strânse bălăriile

și știrici și niște găteje, pe cari le aprinse cu o lumânare scoasă dintr'un dovleac. Văpaia crescuse repede și umbrele se risipiră care 'ncotro, iar fumul se slobozi, a ploaie, la pământ. Gătejele, ude și pe jumătate putrede, sfârâiau împrăștiind smocuri de scântei. Fumul se îndesi ca un nor și cercul trebui să se lărgească. Tușind și hârșcând, băieții se frecau de zor la ochi. Mopi se 'nfrurie și se făcu că vrea să se repeadă la foc.

— Nu te mai viteji atâta, cuțulache! — îl muștră Stau și cânele se retrase, bodogănind în limba lui.

Din-când-în-când, Policarp arunca găteje proaspete și flacăra se înălța până la stat de om. Toți priveau în tăcere jarul, pe sub care șerpuiiau limbi vii, cu albastru de apă adâncă, și deasupra căruia fumul se ținea gălbui, gros ca laptele putred.

— Stane, vreau să vorbesc ceva cu tine, — spuse Luca, sculându-se de la foc.

— Poftim, începe, — acceptă Stan, fără să se urnească.

— Nu, nu aici. Mai la-o-partă, — și băieții se uitară surprinși la el, căci, așa cum îi jucau luminile pe față, avea o înfățișare nespuse de dureroasă.

Stan se cuibări și mai comod la locul său și-o urni alene cu vorba:

— Na, d'apoi nu putem vorbi și-aici? Că n'ai să-mi spui cine-știe-ce taine...

— Eu am numai taine! Mă 'nțelegeți tu? Numai taine! Dacă nu mă ascuțiți, înseamnă că ești un ticălos!

Luca îl luă de umăr și-l scutură. Băieții, încremeniți,

își uitaseră pe-acasă glasul și se boldeau ca la o arătare. Stan, mereu calm, schiță un gest de „fie și-așa!” și se ridică.

— Hai.

Se duseră și, în curând, copiii nu-i mai văzură, căci focul nu prea ajungea departe cu razele prin aerul, care chiftea de umezeală.

— Cum s'a schimbat Luca al nostru! — oftă Voi-neagu. — Nu-l mai înțelege nimeni. Tot cu gânduri pe-aiurea și nerăbdător. Dacă nu l-aș cunoaște de mult, aș spune că-i un biet besmetic.

— Nu mai vorbi așa despre Luca, — se rugă Cătrănuț. — Are și el durerile lui. I se citesc pe față și tare-aș vrea să-i ajut, da' nu știu cum.

— De-o vreme, par'că s'ar teme de Iuridovi, — îndrăzni Cosma, deși Cătrănuț îl desaproabă din privire.

Evitându-i ochii, continuă:

— Da, așa-i. Iuridovi nici nu se urnește din împărăție și se fălește că suntem fricoși. De câte ori trec pe dinaintea casei lui, se hlinzește ca o iapă și numai că nu ridică șumuiagul de coadă, ba chiar îmi strigă că Luca-i un nenorocit de calic neputincios.

— Mă-i fraților, măi, — se 'nflăcăără Lazu, — eu zic să ne-adunăm într'o bună zi și să-i rupem coastele, mama lui de diavol!

— Fără Luca? — scânci Cătrănuț.

Târziu, cuvântul căzu ca o bucată de plumb:

— Fără.

— Asta nu se poate, asta nu se poate! — se svârcoli

Cătrănuț. — Ar însemna că nu-l mai recunoaștem cap al nostru. Să știți c'am să vă spun lui Luca, — și strigă: — Auuu, Lucaaa...

Pe băieți îi tăie ca un cuțit.

— Nu mai urla, măi Cătrănuțule, — îl opri Voineagu, — că răscoala noastră nu-i dosnică și mișelească. Noi vrem să-l răsbim pe Iuridovi, nu pe Luca. I-om spune și lui, îndată, ce dorință avem.

— N'are să fie bine... Zău că n'are să fie bine... — se 'nlăcrimă copilul...

— Ci taci și nu mai cobii atâta, — se înăspri Lazu. — Om vorbi cu dânsul și-om vedea. Dumnezeu mi-i martor că-l iubesc mai mult ca pe-un frate, dar avem și noi gândurile noastre.

Luca și Stan ajunseră lângă ogradă. Tăcuseră un timp și se măsuraseră — fiecare cu tăcerea sa. Turburarea îi cuprindea pe amândoi. Iși auzeau gâfâitul, însă nici o sfortare nu-l putea domoli. Stan atinsese fără vrere mâna lui Luca și ea tremura, deși, fiindcă și-o ținuse în mână sumanului, era fierbinte.

— Spune, Tic-Tic!

Adunându-se cu greu, băiatul începu precipitat:

— Stane, voiam să te 'ntreb ce-ai vorbit aseară cu Malena.

— Ce-ți pasă? Ești fratele meu, ori tatăl meu, ca să-ți dau socoteală?

— Nu, nu's fratele tău, — se 'ndureră Luca.

— Atunci?

— E-o rugăminte a mea. De ce nu vrei să mi-o 'impli-nești?

— Nu știu de ce ți-aș împlini-o.

— Gândește-te c'aș fi putut s'ascult totul.

— De ce n'ai ascultat?

— Pentrucă nu's golan fără creștere, cum spunea băiatu' lui Sârbu.

— Așaaa? Va-să-zică te-ai boierit?

Luca nu-i întoarse ironia, ci spuse încet:

— Is și eu boier în felul meu, Stane.

— Strașnic! Și de când, mă rog?

— De când m'o făcut mama, Dumnezeu s'o ierte!

Stan se posomorî.

„Cum m'am ticăloșit,” — își spuse și era gata să-l îmbrățișeze pe Luca, însă se 'ncăpățână din nou.

— Stane, de ce nu vrei să ne 'ntoarcem la trecut? Atâtea dureri împărtășise de-amândoi ar trebui să ne facă prieteni pentru totdeauna.

— Eu nu vreau să fim prieteni. Tu aduci nenoroc.

Căutând argumente noi, se 'nflăcăără fără să țină cont de rănilile, pe cari le sgândărea în inima lui Luca.

— Nu-i adevărat!

— Ba da! Din pricina ta a murit Liubcic. Tu ai iscodit jocul acela afurisit de-a rășboiul. Ți-a fost rămas Ion. Îți era apropiat de suflet. Și-a murit și el. Nu vreau să vin și eu la rând, ai înțeles? — însă, lăuntric, își mărturisea: — „Oare cum pot minți astfel? Nu mă tem de moarte. Luca mi-i scump și, totuși, îl ucid cu răutatea mea. De ce, Doamne?”

Băiatul îl ascultase aiurit.

Stan, odată pornit, se decise să continue, împotriva voinței sale, până la absurd:

— Tatăl tău n'a murit, oare, de moarte crudă? Iuridovi mi-a spus că din pricina ta l-au arestat jandarmii. Ai furat la curtea lui Schlosser, însă nu tu, ci tatăl tău a avut de suferit. Pe el l-au târît pe la judecăți și l-au aruncat în temnița cea mare din Lemberg.

— Nu-i adevărat!

— Aduci năpastă și nenoroc pe capul oamenilor. Toți ar trebui să fugă, să se-ascundă în fundul pământului de tine. Tu ești răul-pământului!

— Stane, — îl opri Luca, desnădăjduit. — Taci! Nu-mi pot da seama dacă ai sau nu dreptate, însă, dacă ai fi în locul meu, m'aș purta altfel decât te porți tu. De ce crezi că nu mai lupt împotriva lui Iuridovi? De ce crezi că înfrunt dorința de răsbunare a prietenilor mei? Pentru că nu vreau să se 'ntâmple alte nenorociri. Mă las umilit, mă las înfrânt, deși sunt mai puternic decât Iuridovi. Stane, nu știi câtă piatră am strâns în brațele mele de la moartea lui Liubcie! Și, totuși, tac și port pe frunte osânda prietenilor... Oare nu-i și asta o viteză? Eu vin cu dragoste la tine, iar tu îmi răspunzi cu ură. Chiar dacă ființa mea răspândește numai moarte împrejur, oare ce sunt de vină? Șarpele îi vinovat că otrăvește, cânele că mușcă, lupul că sfâșie? Eu îs vinovat dacă moartea umblă cu mine pe toate cărările?

Stan răspuse liniștit:

— Nu, nu ești vinovat, Tic-Tic. Inșă nu poți cere

oamenilor să sufere pentrucă suferi tu. Aș vrea să mai știi una. Răutatea mea e 'n vorbă, iar în suflet... Hai, Tic-Tic, căci ceilalți s'or neliniști de lipsa noastre, — și, aducându-și aminte: — Cu Malena n'am vorbit nimic rău despre tine. M'am dus din întâmplare la ea. De fapt, cum ți-am mai arătat, voiam să te 'ntălnesc, ca să-ți spun că n'am nici un amestec în ceea ce s'a întâmplat alaltăieri.

— Ce-i cu voi? — îi întreabă Urātu cu teamă. — De ce nu vorbiți? De ce nu cântați? Lazule, hai să ne spui o poveste...

— Apoi... iată ce-i, măi omule... — începui Voineagu. — Voiam să-ți mărturisim că nu ne mai plăci... Am dori să te pui iarăși în fruntea noastră, ca să putem porni împotriva lui Iuridovi...

— Și dacă n'am să vreau? — răsună cam tare, dar calmă, vocea lui Luca.

— Atunci... Nu te supăra, Luca... Dar ne vom alege alt ghinăral și-om porni să-l batem pe Iuridovi...

Luca îl fulgeră cu privirea; apoi, se 'ntoarse către ceilalți:

— Voi aveți acelaș gând?

— Acelaș, — răspunse Policarp.

— Nu, — se năpusti Cătrănuț.

— Iți mulțumesc, Cătrănuțule. Iar celorlalți le spun că nu le voi îngădui să mai lupte împotriva lui Gheorghie.

Voineagu se sborși:

— L-ai uitat pe Liubcic.

Luca se repezi cu cuțitul, însă își puse la timp frâna.

— Dumnezeule mare! Voineagule, să nu mai îndrăznești așa cuvânt!

Băiatul se-ascunse rușinat după ceilalți. Urātu și Stan își reluară locul. Copiii își munceau gândurile și peste tot se 'nvălura o cenușă deasă, care intra mai mult în suflete, decât în focul aproape complet stins.

Policarp fluiera a pagubă, ceea ce-l enervă pe Luca.

— Taci, măi, că nu ești în codru.

— Bine, Luca. De fluierat n'oiu mai fluiera, dar de spus, tot ți-oiu spune ceva.

— Te-ascult, — și, presimțind ceva neplăcut, se 'ndesă în Stan, însă acesta se feri ca de atingerea unei vipere.

— Intâiu, vreau să știu dacă ai avut vreodată pricină de necaz pentru noi.

— Ce-i drept, nu.

— Bine, Luca. E bine că ne-o spui. Noi te-am ascultat întotdeauna. Adevărat, băieți?

— Adevărat, — răspunse Lazu pentru toți.

— Atunci, merităm să ne-arăți de ce ți-ai schimbat purtarea.

— Asta nu v'o pot arăta, — și glasul îi deveni aproape rugător: — Înțelegeți că nu pot!

— Cum vrei, ghinărale! Noi nu ne-om mai răscula. Armata noastră se va desface și ne-om vedea fiecare de capul lui.

— Da, Policarp. Așa e cel mai potrivit.

Băiatul continuă ne'ndurător:

— Vom face așa. Vom face după dorința ta. Însă nu ne poți opri ca, pe urmă, să nu alcătuim o nouă armată, fie sub comanda lui Voineagu, fie a mea.

— Nu, nu, vă pot opri, însă atunci voi trece de partea lui Iuridovi și are să vă piară cheful de luptă.

— Așa ți-i vorba? Va-să-zică-i adevărat ceea ce spune Trifon!

— Ce spunea Trifon? — se oțări Luca.

Policarp căpătă încurajare pe fața celorlalți băieți, însă nimeni nu clinti.

— Haide! Nu te mai codi atâta!

— Spunea că Iuridovi ți-a dat niște straie, ca să treci de partea lui... și niște bani...

Luca nu se mai putu stăpâni. Înainte ca Stan să intervină, Policarp căzu la pământ. Pumnul lui Urātu îl fulgerase drept în frunte.

— Hai, cărați-vă dracului! — urlă Luca, însă nimeni nu se urni.

Copiii încremeniseră. Toți! Lază, Voineagu, Policarp, Cătrănuț, Petrea Țilețchi, Ion Mihalescul, Mitrec Mintencu, Tivilic, — toți!

— Ce ți-am făcut, măi Țic-Țic, de ne-ocărăști așa? — se văietă Lază.

— Să-ți ții fleanca, puiu de viperă! Cărați-vă!

Policarp sări de la locul său și cuțitul îi sclipi în mână, dar își trase pe seamă și și-l duse înapoi la brâu. Clătină un semn din cap către ceilalți. Copiii se sculară și începură să se depărteze împreună cu Policarp, însă Cătrănuț se desprinsese de ei și se re'ntoarse la foc.

Bădie Luca, mi-i frică să mă duc cu ei.

— Bine, rămâi aici. Am să te 'ntovărăşesc mai târziu acasă.

Copilul zâmbi mulţumit şi se întinse la foc.

Ceilalţi nu se mai zăreau.

Petrea Ţileţchi urla undeva pe uliţă:

— Cine şade după uşă? Iată-un moş şi o mătuşă, hoilea-hoilea, hoilea-lea...

— Să nu-ţi fie teamă de ei, Cătrănuţule! Is băieţi buni.

— Da, da' de ce-a sărit Policarp cu cuţitul la tine? — obiectă copilul, strângându-se mai aproape de focul, care se lupta să nu adoarmă de tot.

Un cocoş, trezit prea curând, cântă depărtat, însă nu-i urmă nici un altul. Luca se 'nfioră şi fiorul trecu la Stan. Noaptea îi copleşea iarăşi. Ţesându-se tot mai deasă, încerca să le intre în ochi şi par'că şi 'n urechi, căci sunetele se muiau ca de pâslă.

— Plouă, bădie Urâtule, — scânci din nou Cătrănuţ.

Stropii loveau ca nişte nuiiele în frunze. Focul se stinsese. Numai felinarul rânjea cu o lumină murdară de ochiu acoperit de puroaie.

— Vremea asta ploioasă îmi aduce aminte de pădure, — şi, fără să vrea, începu să cânte.

— Când te-aud așa, mi se pare că trece vântul prin frunzişul stejarilor, — spuse Stan, mângâind creştetul lui Cătrănuţ.

— Să vii cândva cu mine printre stejari, — se 'nterupse din cântec Luca. — Dragostea pentru stejari e cea mai frumoasă dragoste.

— Mai cântă, Tic-Tic!

Melodia se revărsa domol, fără salturi. Apoi, se 'nfiară și, crescând, lărgindu-se, împlinindu-se, isbucni într'o îmbinare tumultuoasă de lumini de auroră plină de purpură și de aur.

— Par'c'ar răsări soarele, — spuse Stan, încet.

Cătrănuț îl auzi.

— Da, bădie Stane, iar noi suntem ca niște stejari acoperiți de negură.

Il ascultau fascinați. Cântecul pornea nu din pieptul lui Luca Urātu, ci din veacuri depărtate, prin piatră, lut și vis. Lămurindu-se din dureri patetice și victorii buciumate de pe munți, sunetele se desfășurau, ca un nou în cel mai limpede azur, ca să ajungă, amplificate de viața umană, mărturisire a unei pasiuni frenetice pentru lucrul mânilor lui Dumnezeu. Câți rășboinici, câte coline mângâiate de soare, câți munți așpri și câte izvoare nu putreziseră ca, pe urmă, să se reconstituiească în acest murmur, care sfida, cu viața lui mereu nouă, eternitatea neînduplecată!

— De ce ai tăcut, Luca?

— Nu știu mai departe.

— Dar cântecul tău nu e 'nvățat de la alții, ca să nu-l mai știi, așa că, născocind întorsături noi, ai putea să-l cânti într'una.

— Nu, Stane. Cântecul meu e un fel de istorisire a vieții... și eu încă nu cunosc cum trebuie să vină celelalte sunete...

— Mi-i frig, bădie...

— Eu l-oiu duce acasă pe Cătrănuț, — spuse Luca.

— N'am să pot dormi, că-i destul de devreme. In-
toarce-te și-om mai sta de vorbă.

— Bine, măi frati-meu.

Luca îl luă în brațe pe copilul, care abia de-și mai putea ține deschiși ochii, și răchitele-i înghițiră laocom. Stan se duse în ogradă. Înălțându-se pe vârful picioarelor, se uită prin fereastra dela bucătărie. Valia făcuse mică lampa și se culcase împreună cu Nazarie, care-o cuprinsese pe după mijloc. Pe masă Ciuchi se spăla de zor. Ploaia îl udase complet pe Stan, însă băiatului nu-i păsa și continua să se plimbe cu capul gol prin ogradă. Il durea ceafa, dar durerea nu era acută, ci, mai curând, persistența jenantă a unei apăsări ciudate.

„Iar voiu petrece o noapte'n nesomn.”

Apoi:

„Par'că's într'o pădure de vis.”

Mopi hârâi ușor.

Stan îl chemă încet pe Luca Urātu.

Nu-i răspunse nimeni.

„Cum? De ce nu-mi răspunde?” — se nedumeri el și se duse lângă grajd. Aspiră cu putere aerul rece. Așteptă să se arate Luca. Il simțea aproape și faptul că, totuși, nu-l vedea, îl jena grozav. „Unde-i?”

— Măi Luca!

Nu mai înțelegea nimic. „De ce nu vine? Unde se ascunde?” Și, deodată, îl vede. „Are un palton cenușiu. Când dracu' l-a 'mbrăcat?” Totuși, par'că nu-i Luca

O pală de vânt îi dă stropi de ploaie în față. Se ferește. Luca stă la pândă. Luca e în ogradă. Stan știe precis aceasta.

— Vină, măi! — bolborosește băiatul.

Mopi mârâie și Stan se demeticește. N'a fost nimeni. „Sau da?” Și iar scrutează întunericul. „Nu, nu-i nimeni.”

Dar Mopi mârâie ca și cum cineva — străin și-amenințător — ar fi pe-aici.

„Cine poate să fie? Cine?”

Vântul sgâlțâie teii și Stan se retrage înfricoșat în fundul grajdului.

Par'c'a trecut moartea.

— Stane!

— Tu... Tu ești, Luca? Ești tu? De ce-ai stat atât de mult în ogradă?

— Eu? Chiar acuma am venit!

Stan nu insistă. Se duseră sub tei, căci Luca voia să fumeze și în grajd acest lucru era periculos. Se-așezară pe pământul gol. Ploaia lovea frunzele teilor.

— De când fumezi, Luca?

— Nu fumez regulat. Așa, câteodată, când mă simt turburat. Nu vrei și tu o țigară?

— N'am fumat niciodată, însă poți să-mi dai una.

— Stai să ți-o succesc. Gata! Lipește-o.

— Lipește-mi-o tu, că nu mă pricep la asta. N'am să mă otrăvesc, dacă-i muia-o cu buzele tale.

Stan trase un fum, care nimeri drept în plămâni.

— Cum ți se pare?

— Mă amețește oleacă, însă-i plăcut. Mai-că m'aș apuca să fumez și eu. Nu-i puțin lucru să te simți atât de bine.

— E adevărat, însă, dacă fumezi des, nu mai simți nici o plăcere.

— Curios. Ai încercat?

— Sigur.

— Măi Tic-Tic, tot suntem niște bieți copii. Adineaori ne-am fi omorât, iar acuma duhănim ca frații. Știi ce, măi? Să nu ne mai sfădim. Niciodată. M'ai înțeles? Niciodată, orice-ar fi!

— Greu, Stane.

— Greu? De ce greu? Nimic nu-i prea greu, cum spune tata, când nu știi rezolva o problemă de comput.

— Vezi-că problemele de comput is treabă de hârtie, de carte, iar viața noastră-i altceva decât negreală de tipar.

— La toate găsești câte-un răspuns. Ești dat dracului, măi!

— Eu am trăit mai mult prin viață decât prin cărți. Dar, Doamne, cât aș vnea să trăiesc prin cărți!

— Prin viață... — și-i fu greu să continue, căci țigara îl amețise și limba i se împleticea.

— Malena are ochi albaștri.

— Și tu ai ochi albaștri.

— Da, însă ai ei bat în cenușiu și-mi aduc aminte de diminețile din pădure. Cumplit de dragă mi-i Malena. Văd că-i o fată proastă și ne'mplinită, care încă nu poate

să 'nțeleagă ce-i aceea dragoste, dar o iubesc și am o mare teamă că, de va ajunge și ea să simtă dragostea, îl va iubi pe altul. Pe Voineagu, pe tine, pe Iuridovi sau cine-știe pe care altul. Ce-am să fac eu atuncea? În care pădure voiu mai fugi? Acuma, până și pădurile sunt prea mici pentru mine.

— Te va iubi, Țic-Țic. Mai dă-mi o țigară. Ploaia asta va ținea o săptămână. Iar începe să-mi fie frig.

— De fapt, nici eu nu 'nțeleg bine ce e dragostea. E, oare, durerea care mă chinuiește zi și noapte? Când mă voiu însura cu dânsa, nu mă va mai chinui inima?

Lui Stan, discuția aceasta îi displăcea. Ar fi voit ca Luca să tacă. Să stea amândoi liniștiți și să asculte ploaia. Sau să se culce pe fân, în șură. Sau să ațerge goi prin ogradă. Sau chiar să urle ca Mopi.

„Dacă va mai vorbi mult despre Malena, am să înnebunesc.”

Ploaia se înțețise și streșinile prinseră să vuiască.

— Dacă Malena ar fi mai în stare să judece, i-aș mărturisi cât o iubesc, însă așa n'are nici un rost. S'ar uita ca o toantă la mine și-ar râde.

— Luca, — spuse Stan, aruncând țigara, — mi-i somn. Mă duc să mă culc. Noapte-bună! — și se ridică.

Intrucâtva contrariat de despărțirea aceasta atât de bruscă, fluieră a pagubă, însă nu se supără și, după ce-și culese pălăria din colbul de sub trunchiul ferit de ploaie al teiului, se pierdu în întuneric.

Ajungând lângă verandă, Stan se opri răcnind din răsputeri:

— Luca! Lucaaa! Stai, Luca! — și glasul i se înecă. Mopi îi atinse cu capul ud picioarele. Pornise vânt, care sgâlțâia ferestrele și lupta să răstoarne casa. Teama lui Stan crescuse și, crezând că va leșina, băiatul își închise ochii. Luca îl auzise. Întâiu, crezuse că i se năzare, dar, la a doua chemare, se 'ntoarse din fugă și ajunsese într'un suflet la gard. Se prinse de scândura orizontală, însă degetele îi lunecară, căci lemnul era ud și acoperit cu mușchiu. La o nouă încercare, isbuzi și căzu între boji. Fără să se sinchisească de frunzele, cari își scurgeau pe dânsul apa, o luă de-a-dreptul spre verandă.

— Pentru Dumnezeu, Stane! Ce-i cu tine, măi băiete? — și-l sgâlțâi. — Ce-i cu tine? Vorbește, măi frate-miu...

Stan se prăbușise cu fruntea în noroiu. Luca se gândi să-l chieime pe Nazarie, însă, spunându-și că-i mai bine să se descurce singur, își trase imediat pe seamă, se plecă și-l ridică de subțiori pe leșinat. După ce, sprijinindu-l de ușă, îl așeză pe trepte, își făcu mâinile căuș, până se umplură de apă, și-l stropi pe față, ștergându-i-o apoi. Stan se scutură și-și deschise ochii. Simți brațele lui Urātu, care voia să-l ducă în dormitor, și, revenindu-și complet, îi dădu la o parte mâinile.

— Mi-a trecut. Lasă, că mă pot ținea și singur pe picioare.

Luca îl conduse în casă. Făcu lumină și, după ce-l desbrăcă, deschise fereastra și spuse:

— Mă duc. Noapte-bună, Stane.

— Nu! — strigă băiatul. — Nu te duce.

— Doar' nu pot rămânea toată noaptea la tine!

— Ba da, Luca. Te rog, rămâi, Luca.

— Ce-are să spună mama ta când va auzi că m'ai lăsat să dorm la tine?

— Mama nu se 'ntoarce mâne de la Cernăuți, ci abia poimâne, iar Valia nu intră dimineața în odaia mea. Luca, te rog foarte mult să rămâi.

— Bine, am să rămân, Stane. Mă voi cu culca aici, — și-i arată podeaua.

— Cum poți spune așa ceva, Luca? Ce, ești Mopi? Patul meu e destul de larg și pentru trei oameni ca noi.

— Nu vezi cât de murdară mi-i cămașa?

— Îți dau una curată. Ia cămașa mea de noapte, iar eu voi dormi în aceea, în care sunt.

— Bine, cum vrei. Acuma, mă duc să 'nchid ușile, că pe toate le-am lăsat deschise.

După ce se întoarce, stinse lampa și se lungi alături de Stan.

— Tic-Tic, ce-a fost cu mine?

— Te-am găsit cu fruntea 'n pământ. N'ar fi trebuit să-ți dau să fumezi. Ți s'a făcut rău de tabac.

— Nu, măi. Nu știu de ce am căzut, însă de bună seamă că nu din cauza tutunului.

Apoi, întrebă tainic:

— N'ai văzut adineaori un domn străin, unul îmbrăcat în haine cenușii?

— Nu, — răspunse Luca, mirat.

În odaie era, par'că, mai frig ca afară. Luca se sculă din pat și închise fereastra. Reluându-și firul, întrebă la rândul său:

— De ce m'ai chemat înapoi?

— Am o mare teamă.

— De ce te-ai teme?

— Nu știu. De mine, de tine, de noapte, de toate. Oare ce-i cu noi. Țic-Țic? Par'c'ar bate vântul turbat asupra noastră. Nu ți se pare, uneori, că suntem prea bătrâni? Bătrâni de când lumea... Ploaia asta, par'c'am auzit-o de mii și mii de ori. Nu-i a bine, Țic-Țic! Is ca la un hotar, peste care trebuie să trec. Și nu vreau să trec peste el! Pentru Dumnezeu, Luca! Oare nu suntem într'o pădure cumplită, cu fiare sălbatice, cari vor să ne sfâșie? Dar unde's fiarele? Le simt pretutindeni și nu le văd. Luca, oare fiarele acestea nu's chiar în noi?

Acuma, ploua cu găleata. În casă era plăcut. Mobilele miroseau a „4711”, iar așternutul — curat și vârtos — a călăpăr. Urgia de-afară mărea plăcerea de-a sta în casă.

— Stane, — spuse Luca, — știu ce voi ai să-mi spui în țintirim cu cele două morminte... Liubcic și Ion Aluion, nu? Sângele lor peste mine... Mi-ai mai spus că morții n'au ce căuta la noi... Tot în mine voi ai să 'mpungi! Că, adică, ei mă cercetează, ca să-mi chinuiască, noaptea, conștiința... Oh, Stane! Dacă ți-ai da seama cât aș vrea să vină morții la mine. Atunci, nu m'aș mai teme de nimic.

— Cât de-adâncă-i noaptea asta, Luca Urātu.

— Ca o pădure.

Dormitorul par'că se mai încălzise. Ograda șuvoia de apă și mirosul ei de fân crud răsbătea până'n odaie.

Stan dormea și răsuflarea îi era atât de liniștită, încât Luca i-o invidia.

Dimineață, încă înainte de-a se trezi prietenul său, Urātu sări din pat și se 'mbrăcă. Deschise binișor ușa. Trecu repede prin ogradă. Sări gardul. În uliță, se-opri o clipă. Apoi, o luă prin ploaia mărunță spre pădure, unde ajunsese obosit și ud. Când își puse picioru'n dumberavă, chiui lung. Dealurile-i răspunseră — și veni și-un urlet bucuros. În curând, sărind câte-un stângen, șearătă Botosu, care nu mai știa ce să facă de bucurie.

Luca se-așeză la gura scorburii, cu lupul la picioarele sale. Palorile pădurii îi aureolau creștetul. Părâul ducea frunze aurii în valuri.

— Măi Botosule, măi! Bine-i de tine, da' de mine'i tare rău... Ii, frate Botosule! De ce nu's fiară ca tine, ș'alergăm amândoi prin pădurea asta minunată? Da' eu's om... Știi tu ce-i aceea om, Botosule?

Lupul scânci și se făcu mic.

— Da, da! Văd că știi. Măi frate, am venit să-mi iau rămas bun de la tine. Plec, Botosule. Mă duc într'o pădure mai mare ca asta, într'o pădure nesfârșită... Odată și odată, ai să vii și tu într'acolo, măi frate-miu. Tu, și lupoaica ta, și puii tăi.

Botosu sări în picioare și dispăru în desiș, lăsându-l

nedumerit pe Luca. Dar lupul nu lipsi mult și se înapoie cu un întreg alaiu: o lupoaică dolofană cu o droaie de puiandri — șase, unul mai frumos decât celălalt. Băiatul chiui și vru să-i mângâie, însă femela sări cu colții. Botosu se năpusti asupra ei și-o scărmană, așa că ea se așază supusă la picioarele lui Luca. Luând puii în brațe, băiatul îi netezi și le scărpină botul cenușiu. Apoi, o netezi și pe lupoaică, și ea mârâi mulțumită.

— Am să rămân o noapte cu voi. Mă primești, Botosule?

Ziua trecu repede și-amurgul veni cu cer senin, risipindu-se purpuriu printre copaci. Lupii rămaseră tot timpul cu Luca. Noaptea se lăsă cu pace și stele multe asupra pădurii.

— Bu'că's un cioban al lupilor! — râse băiatul.

Dimineață, băiatul se spală în pârâu, își luă rămas bun de la lupoaică și pui — și, întovărășit de Botosu, porni spre sat.

Când ieși din pădure, Luca se opri și își privi lung colinele împădurite. Apoi, oftă și-i spuse lupului:

— Așa, măi Botosule. Îți mulțumesc c'ai venit până aici. Acuma, întoarce-te, că lupoaica ta și puii te-așteaptă. N'ai ce căuta între oameni.

Botosu scânci subțire, ca atunci când era mic, și se înalță pe două labe, pe celelalte două sprijinindu-și-le de pieptul băiatului.

— Așa, măi frate lup! Bagă de seamă la pădurari, să nu-ți sfârtice blana. Scorbura, și-o las în stăpânire. Ție,

lupoaipei tale și puilor tăi. Rămâi cu bine, Botosule! — și, fără să mai privească în urmă, luă direcția drumului, care cobora spre sat.

Dimineața era foarte clară. Zărilor se limpeziseră cu totul și soarele încerca să desmorțească țarinile înghețate. Un aur ciudat, străveziu, îmbrăcase într'o pojghiță subțire întregul pământ. Privite din depărtare, pădurile păreau acoperite cu grele mătăsurile galbene, pe cari toamna le 'mprăștia cu o exuberantă dărnicie.

Dar, pretutindeni, moartea se simțea în palidele suavități ale cerului și ale colinelor sărutate de soare.

— Ce-i, măi Voineagule?

— Luca ne chiamă pe toți la un sfat în Țarenca.

Policarp nu-i purta pică lui Urātu pentru pumnul pe care acesta i-l dăduse.

— Vin. Da' oare pentruce ne chiamă?

— Nu știu, însă cred că e ceva de însemnătate. Luca mi-a poruncit să mă duc pe la toți. La șase după-amiază, trebuie să fim în câmp. Măi Voineagule, eu cred că nu-i a bună. Aseară, m'am dus până la cârciumă, să-i cumpăr tatii rachiu, că s'o răcit, și, lângă podul lui Kobliuk, am văzut-o pe văduva Maria. Era mai fioroasă ca niciodată. De câte ori se arată, se 'ntâmplă ceva cumplit. Am, așa, o presimțire cu privire la Luca. Alaltăieri, câinii au urlat toată noaptea la Pentelei, și un domn în straie cenușii urca spre casa lui Stan. Oare ce înseamnă toate acestea?

Cei doi băieți se despărțiră îngrijorați.

Malena venea de la câmp, când se întâlni cu Luca. Băiatul o opri și se așezară amândoi pe marginea șanțului. O mare liniște, aurie, îi înconjură.

— Tu, Malena, ești minunat de frumoasă. Dă-mi firul de iarbă, pe care l-ai ținut între buze. Îți mulțumesc, Malena. Știi... nu ți-am spus încă, dar, poate, ai simțit că-mi ești dragă...

Fata râse subțire.

— Ui-te flăcău'!

— Nu, nu râde, Malena! Pentru Dumnezeu, înțelege că-ți vorbesc de lângă o ceață mare, în care va trebui să intru în curând! Tu nu vezi că ochii mei s'au umplut de cenușă? Nu-i nimic de răs în asta!

— Ba-i de răs, — se încăpățână fata, — că doar' nu-i vrea să te am și eu drag!

— Credeam că ții la mine, Malena. Lasă-mă să te sărut. Încă n'am sărutat pe nimeni în viața mea. Imi ești dragă, Malena. Înțelege asta! — însă, cum fata tăcea, își spuse: — „E încă prea tânără ca să mă poată înțelege. Ce știe ea, o fătucă...” — și se despărți întristat de dânsa, ca să se ducă la Stan.

— Unde-ai fost ieri, Țic-Țic? De ce ai dispărut așa de la mine?

— Am fost iarăși în pădure, Stane. Voiam să văd toamna acolo și să-mi iau rămas-bun dela Botosu'.

— Rămas-bun? — se miră Nimeni. — Ce, ai de gând să pleci undeva?

— Poate că da, măi frate-miu. Să fii deseară pe Ța-

renca. Facem un sfat acolo, Stane... Am vorbit astăzi cu Malena. Cum ți-am spus odată, e încă prea mică pentru a putea înțelege ce înseamnă dragostea.

Deodată, auziră un hohot de râs înapoia lor.

— Ce-i, Nazarie? De ce râzi?

— Râd de ceea ce vorbește Luca. Auzi! Malena prea mică! Cine nu știe că Toader umblă pe la dânsa? Și nu numai că umblă...

— Da' mai ce? — se chinui Urātu, cu mâinile însângerate de strângerea unei crengi cu spini.

— Ei! Ce! Ca mâne te pomenești c'o lasă și grea...

— și servitorul își continuă drumul la grajd.

— N'asculta la ce spune Nazarie, Țic-Țic! — vru să-l mângâie Stan.

— Nu-i nimic... trece... Să fii deseară pe Țarenca, Stane!

Tăcu mult. Apoi, se despărți brusc de prietenul său.

— Mă duc la Cătrănuț. Trebuie să-l trimit undeva.

Peste câțva timp, Nazarie veni la Stan și-i spuse:

— Mi se pare că tare l-o durut pe Luca... Da-i mult mai bine să știe cum stau lucrurile. Malena-i o frișcă și jumătate! Nu merită dragostea unui băiat ca Luca.

— E o lovitură grozavă pentru dânsul. Mă tem, Nazarie. Mă tem ca niciodată. Luca nu-i dintre oamenii, cari să urle când îi doare ceva.

Sfatul de pe Țarenca îi intriga pe toți prietenii lui Luca. De aceea, spre seară, o porniră cu toții într'acolo. Deși se anunța o noapte nesigură — Rușii, incolțiți de

Austriaci, erau pe punctul de-a părăsi comuna și, ca totdeauna în astfel de împrejurări, se 'mbătaseră până la unul —, nimeni nu voia să lipsească de la apelul lui Urātu, care-i aștepta într'o văgăună din apusul țării.

— Suntem toți, afară de Cătrănuț, — spuse Cosma. — N'am putea începe?

— Nu, încă nu. L'om aștepta.

Cerul se posomorise și-o lună roșie ca sângele gonea prin nouri. Era o lună rea, mare ca o inimă.

Peste vre-o jumătate de oră, se arătară niște pete, cari se mișcau din spre curtea boierească.

— Iată, vine și Cătrănuț! — oftă ușurat Luca.

— Dar nu e singur, — se alarmă Lazu.

— Nu, — spuse Luca. — Mai sunt doi cu el. Doi prieteni buni de azi înainte. Să-i primiți cu dragoste, ca pe niște frați.

Când mogâldețele se apropiară destul ca să poată fi recunoscute, trecu un freamăt printre băieți.

— Tic-Tic, — strigă Policarp. — E Gheorghe Iuridovi cu Trifon! Să-i alungăm? — și ridică mâna asupra celor doi.

— Oprește-te, Policarp! — îl domoli Luca. — Iuridovi e fratele nostru.

— Cum? Fratele nostru? — spuse aiurit Policarp.

— Oare eu n'am fost frate cu lupii pădurii? — îl domoli amar Luca. — Atunci, de ce n'aș fi cu semenii mei. Doamne, ați trăit lângă mine și nu mă înțelegeți!

La Ruși, începuse revoluția. Soldații rupeau epoleții ofițerilor și, când aceștia încercau să se opună, îi împuşeau fără multă discuție. Uitându-l pe Dumnezeu în fundul sticlelor de vodcă, soldații se întreceau care de care în atrocități și jafuri.

Urmând să părăsească satul peste o zi sau două, Rușii „rechiziționau” totul: de la argintăria părintelui Avacum până la godacul celui mai sărac om din comună.

În seara aceea, ei se ’mbătaseră mai cumplit ca alte dată.

Ca să se distreze, dădură foc morii și cantoanelor. Se aprinse și-un depozit de păcură, așa că partea de jos a Cucurului-Mare se transformase într’un iad de flăcări.

Văpăile luminau până departe, spre păduri.

— Par’că-i o ploaie de foc! — șopti Stan.

— Ne botezăm în văpăile lui... — spuse Iuridovi.

— Prietenia noastră va fi tare ca focul! — adause Luca.

Cei doi foști rivali îngropaseră războiul și-și juraseră să nu se mai încaiere niciodată.

Prietenii lui Luca erau triști. Nu fiindcă șeful lor nu-i întrebase anterior dacă acceptă această împăcare, ci fiindcă dispărea una din ocupațiile de frunte ale vieții de toate zilele.

— Intr’adevăr, Stane, cei buni mă vor urî și cei răi își vor uita de mine și vor deveni buni.

Un fel de frig trecu prin toți.

— Ce vrei să spui, Luca? Oare te voi uita și eu?

— Tu ești bun, Stane.

— Iar eu sunt rău, — spuse încet Iuridovi.

— Ești bun fiind rău.

— Acestea sunt vorbe cumplite, Luca.

— Da, Cătrănuț. Sunt vorbe cumplite. Toate vorbele adevărate sunt cumplite. Iuridovi, dă-mi mâna!

Pe Stan îl scutură iarăși un frig.

— Cât de ciudată e câmpia! Cenușie ca o pădure de nouri... Imi vine să dorm. Totuși, n'aș putea dormi. Asta va fi o noapte mare.

— Nu vom putea ajunge niciodată la capătul acestei nopți, — spuse Iuridovi.

— Greșiți, — interveni Luca. — Fiecare din noi va ajunge odată și-odată la capătul acestei nopți. Și lumina dimineții va fi uriașă, atât de uriașă, încât ea îi va ucide pe cei slabi și pe cei ce știu să iubească prea mult.

— Luca, nu mai vorbi așa. Mi-i teamă... — scânci Cătrănuț.

— Să cântăm ceva, — propuse Policarp. — Un cântec fără cuvinte... Cântă-ne ceva despre pădurea ta, Luca. Adă-ne foșnetul fagilor și râsul izvoarelor.

— Doamne, sufletul meu va rămânea sterp ca o stâncă. Fraților, v'am dat totul. Nu mai am nimic. In inima mea au fost stejari, izvoare și ierburi. Mi le-am smulț pe toate și vi le-am dăruit. Ciobanul a rămas fără oi.

— Voiu fi cânele tău credincios, Luca, — șopti Iuridovi.

— Cântă, Luca, te rugăm mult...

— Cântă...

— Cântă...

— Cântă...

— Mai este, oare, vre-un stejar în sufletul meu? Nu mai pot cânta... Nu mai pot chiui... Nu mai pot... Lăsați-mă în pace... — fi rugă dânsul.

Stan îl luă la o parte pe Luca.

— Tic-Tic, de ce te chinuiești astfel?

— Dacă ai ști cât de bine îmi face durerea! Numai ea mă mai alină.

— Vină la mine acasă. Ii aducem pe toți și ne-om juca. Sunt un șarpe bolnav. Mi-a plesnit pielea, dar nu-mi crește alta. Dar tu nu 'nțelegi nimic!

— Lasă, măi Stane, frate-miu... Am început alt joc, joc mare, de moarte. Hei, Iuridovi! Hei, Policarp! Chiuiți cu bucurie! Chiuiți să răsune dealurile...

— Iiiiiii... — însă chiotul lui Cătrănuț se prefăcu în plâns și ceilalți tăcură.

— Ce te asta? Ce-i cu noi? — întrebă zugrumat de teamă Voineagu.

— A 'nceput să latre undeva cățelu' pământului, — spuse Urātu, care avea senzația stranie că sufletul i s'a materializat și că-l doare ca o rană sgândărită cu cuțitul.

— Tic-Tic, hai acasă... — îl rugă Stan.

— Oare nu suntem și-aici acasă? Câmpia asta nu-i mai frumoasă ca toate odăile noastre? Dar voi le știți și singuri toate acestea!

— Tic-Tic, hai acasă... — se 'ncăpățână Stan.

— Voiu rămânea aici, — hotărî Luca.

— Voiu rămânea și eu, — spuse Cătrănuț.

— Și eu...

— Și eu...

— Da, și eu, — spuse cu inimă grea Stan. — Dar nu-i bine. E-o noapte foarte urâtă. Par'c'ar umbla strigoi pe haturi. Uitați-vă la Mopi, cum își ciulește urechile. Mopi simte strigoi în apropiere. Mopi le știe pe toate!

Apoi, Luca strigă deodată — și strigătul îi fu mai cumplit ca un urlet de lup doborît:

— Stane, îl văd! Il văd! Se uită la mine și-mi zâmbește...

Stan se cutremură: știa pe cine îl vede Luca Urātu.

Domnul cu haine cenușii trecea peste haturi.

După liturghie, Stan, Luca, Iuridovi și ceilalți copii se duseră să se joace lângă linia ferată. Luca, prea mândru ca să arate de ce nu ia parte la însuflețirea generală, simula — totuși — oarecare vioiciune, care-i putea amăgi pe ceilalți, însă nu și pe Stan. Cântând, șuierând sau aruncând cu pietre în copaci, trecură pe lângă podul de la jandarmerie, și, urcând dâmbul, se opriră în apropierea semaforului, unde, chiuind și asmuțind câinii din vecinătate, cari începuseră să latre cât îi

ținea botul, se 'ncăierară în glumă, parodiind, par'că, luptele de-odinioară dintre Luca și Iuridoi.

— Tu de ce taci? — îl întrebă Stan pe Urātu, care se dase posomorît la o parte.

— Și tu taci, — îi răspunse acesta.

— Bine... atunci să tăcem amândoi... — însă celălalt nu-l mai auzi.

Stan se așeză lângă el și-i luă mâna.

— Ești supărat pe mine?

— Nu. Nu's supărat pe nimeni. Sunt obosit, — și se lăsă pe spate.

— Ce vezi acolo, sus? — spuse Stan, mai mult ca să nu pară și dânsul mâhnit.

— Când mă uit la cer, simt ceva foarte frumos.

Stan se uită la cer, dar nu văzu nimic decât albastrul uniform, care presăra praf de aur pe linia subțire a dealurilor încremenite ca valurile uriașe ale unui ocean.

— Măi, ce-ai face dacă aș muri?

Stan vru să-i mângâie fruntea — așa de mult îl durea un asemenea gând; însă îi răspunse cinic:

— M'aș bucura! — și așteptă ca Luca să sară furios în picioare.

Văzând că Stan și-a strâns pumnii, băiatul își săltă capul și zâmbi:

— Credeai că te voi lua la bătaie? — și, infundându-și din nou în iarbă creștetul, îi spuse liniștit: — De ce te-ai bucura?

— Fiindcă Malena ar scăpa de tine!

— Malena...

— Da, Malena! — și, nedumerit de atitudinea prietenului său, își lăsă pe genunchi bărbia.

Încercă să-l vadă mort pe Luca.

„Tot așa ar sta, întins, numai că ochii i-ar fi închiși.”

— Stane, nu-i adevărat! Nu te-ai bucura dacă aş muri...

— Dă-te dracului! N'avem despre ce vorbi?

— Crezi că-mi place să vorbesc despre moarte? — și, înălțându-se într'un cot, îi spuse: — Măi Stane, Mopi al tău a urlat vreodată?

— Nu știu. Nu. Nu cred. Da' de ce?

— Cănele meu urlă în fiecare noapte. De-o săptămână a început!

— Fleacuri. Tata mi-a spus să nu cred în astfel de fleacuri băbești.

— Aiestea nu's fleacuri băbești. Măi Stane, am să mor. Am să crăp în curând... Poate azi, poate mâne... Poate... Stane, ai să vezi că... — însă tăcu, căci Policarp se-apropie să-i întrebe de ce nu i-au parte la trântă.

— Du-te'n... — îl repezi stropșit Luca și Policarp, aiurit de vehemența răspunsului, se retrase speriat lângă Ion Mihalescul și Vaseli Ungureanu.

— Luca, tu n'ai să mori decât când vei fi moșneag, un moșneag de optzeci de ani.

— Am să mor în curând, înțelege odată, ce dracu'!

se 'ncăpătănă Luca, isbind cu briceagul în pământ. — De aceea te-am întrebat ce vei face tu. Malenei nu-i va părea rău. Aș vrea ca măcar un singur om să plângă după mine, să mă poarte'n amintirea lui... Tată n'am, nici mamă, iar fratele meu are să fie bucuros c'am crăpat. Peste câțiva ani, nimeni nu-și va mai aminti de mine și asta mă 'ntristează.

— Dacă s'ar întâmpla să mori, — mărturisi Stan, cinstit, — nu voiu ști ce să fac de supărare.

— Deși mă urăști?

— Față de moarte, oare ce poate însemna ura noastră. Moartea e mult mai mare decât ura. Și, apoi, greșești când crezi că eu te urăsc. E adevărat că și eu o iubesc pe Malena, însă, deocamdată, dușmanul tău, ca și-al meu, e Toader.

— Nu, Stane. E însăși Malena, — șopti Luca.

— Țic-Țic, — continuă Nimeni, fără să-l fi auzit. — Te-ai împăcat cu Iuridovi, ca să pornim cu toții împotriva lui Toader. Așa-i că am dreptate?

— Ți-am spus că voiu muri în curând.

Copiii încetară joaca și se îngrămădiră lângă linie, căci se-apropia un tren cu soldați, atât de-aglomerat, încât călătoreau și pe-acoperișul vagoanelor. Când vagoanele duruiră pe lângă ei, copiii își agitară pălăriile, salutând cu fluierături soldații, cari cântau cu inimă sălbăticia svobodei.

Stan privi până ce ultimul vagon se pierdu după canton și era atât de cufundat în gânduri, încât tresări când Luca începu să vorbească.

— Măi, îți mai amintești cum voiam să furăm luna?

— Știi că n'am să uit niciodată.

— Atunci sunt sigur că nu mă vei uita nici pe mine,

— spuse Luca, satisfăcut. — Cred că luna ne ține strâns uniți.

— Dacă am fi avut luna! — intră Stan în legendă.

După trecerea trenului, copiii nu-și mai reluară jocul.

— Iuridovi, — șopti Policarp, — tare mă tem pentru Luca. Privește cum i s'au îmfundat ochii! A slăbit și mâinile i-au ajuns străvezii.

— Dacă ne-ar spune și nouă ce-l doare! — gemu Cătrănuț. — Poate am fi în stare să-i ajutăm...

Iuridovi se uită îngrijorat la Luca.

— Mi-ar părea foarte rău, dacă i s'ar întâmpla ceva, — și, cum Cătrănuț îl privea cu îndoială, adause: — Am ținut întotdeauna, chiar când eram dușmani, într'un anumit fel la dânsul.

Semnalele acustice de la gară anunțau un nou tren. Urātu cobori la linia ferată. Iuridovi își părăsi grupul și se apropie de-asemena de terasament. Stan îi privea de sus. Șinele începuseră să vibreze.

— Luca... Tu... Ce-i cu tine?

— Ce vrei să fie, Iuridovi? — și răsă silit.

— Hai înapoi sus. Vom privi de acolo trenul.

Luca nu-l luă în seamă pe Iuridovi, ci se adresă lui Stan:

— Măi, când are să vină trenul și va fi la numai zece pași de mine, voi sări peste lini.

— Să nu faci asta, Tic-Tic! — strigă Stan.

Toți copiii încremeniseră. Fiecare din ei sărise astfel, odată sau chiar de mai multe ori, prin fața trenului, însă la o distanță de cel puțin douăzeci de pași. După părerea tuturor, ceea ce voia să facă Luca era o nebunie.

— Să nu sari, — spuse aspru Iuridovi. — Te opresc de la asta.

— Crezi că mă poți opri?

— Da. Te voiu ținea de mâni și nu vei sări.

Luca își scoase briceagul.

— Dacă îndrăznești să te apropii de mine, mi-l împânt în inimă.

Stan devenise palid.

Trenul se și auzea după pomățul lui Kranz.

— Nu sări, — strigă și Cătrănuț. — Nu sări! Uite-o pe văduva Maria!

Intr'adevăr, femeia răsărise dintr'o porumbiște și râdea la soare.

— Pleacă, văduvă Maria, pleacă de-aici! — strigă Stan.

Locomotiva izbucni de după cotitură și venea vâjâind la vale.

— Luca! — și Stan îl prinse de mână, însă băiatul se smunci și se depărtă câțiva pași.

Trenul era acum aproape de tot, dar Luca încă nu sărea. Iuridovi îl privea halucinat. Cătrănuț și Palicarp ingenunchiaseră. Stan își întindea brațele către cer.

Luca zâmbi.

Toți îi văzură zâmbetul, care se topi în aerul clar de toamnă.

Apoi, se năpusti cu capul înainte și trenul hurui peste dânsul, pierzându-se repede spre canton.

Nimeni nu strigă; nimeni nu se clinti. Stan privi fără groază masa însângerată. Ceva roș — atâta tot. Abia când se apropie, simți amețeală, însă se ținu tare și, încleștându-și fălcile, se plecă asupra cadavrului. Întâiu, nu putu deosebi nimic în amestecul acela de carne, pânză și pietriș. Apoi, începu să vadă. Picioarele lui Luca erau sfârtecate și mâinile desprinse de trup. Tamponul sfărâmasese coșul pieptului și capul căzuse în cavitatea deschisă.

„Ochii i s'au uscat. Nu mai are ochi umezi...” — și numai cu greu reuși să-și deslipească privirea din albastrul lor mort.

Când se apropiară și ceilalți, Stan își îndreptă statura.

Deodată, începu să fugă. Coborî repede pe șosea și, întâlnind un soldat, spuse:

— Mă chiamă Stan... Sunt Stan Nimeni... Nimeni... Nu 'nțelegi odată, omule? — îl imploră băiatul și izbucni în plâns. — Doamne, Dumnezeuule mare! Plâng... Minunea s'a săvârșit!

Lăsându-l pe soldat cu gura căscată, o rupse din nou la fugă pe șoseaua albă, ca de var, până căzu în fața unei căruțe, care venea în goană spre el și care abia putu opri la timp.

PRĂVĂLIA DIAVOLULUI

Cele ce urmează poate că nu sunt romanul unor oameni, ci romanul unui singur om. Filo Taină, Largo Luria, Petruș, Isachie Lume, Domnichie Hupca, Mitruță Liopca și toți ceilalți sunt doar unul: eu sau oricare din cei ce-mi citesc lucrarea de față. Rămâne, deci, stabilit: cartea are un singur personaj. I-am putea spune: Omul. În fața lui se ridică realitatea cea mare: Cineva.

În consecință, romanul „Prăvălia diavolului” se rezumă la un dialog. Desigur, asta e foarte puțin. Sau, poate, foarte mult. Eu nu sunt în stare să judec: îmi iubesc cu patimă cărțile.

Aici, în „Prăvălia diavolului”, am dat după puterile mele, aș spune: după dragostea mea, luptă dintre mine și domnul în haină cenușii, domnul pe care îl cunoașteți cu toții. În „Era lumina lunii”, voi merge spre consecință: iubirea. Căci iubirea e consecința luptei cu moartea.

Un sfat: să nu vă înspăimântați niciodată de domnul cu haină cenușii. El nu vă va turbura decât atunci, când îl veți dori. Încearcați, chiar, să-l iubiți. O merită! În apropierea lui, fiecare om, fie și cel mai josnic sau rău, devine mare și bun; în apropierea lui, ochii ni se deschid spre stele; în apropierea lui, începem să nu mai simțim barierele dintre Etern și sufletul nostru.

La adevărata cunoaştere a domnului cu haine cenuşii ajung nimai cei cu har, prin Sfânta Scriptură şi prin faptă bună. Eu — încă n'am ajuns; poate nu voi ajunge niciodată, cu toate că l-am şi zugrumat pe cel mai crâmben duşman: orgoliul. Acuma, vreau să învăţ umilinţa. Aceasta se învaţă prin singurătate.

Nu ştiu care va fi destinul cărţii mele; deaceea, voi cere îngăduinţă şi vă dau „Prăvălia diavolului” cu aceste cuvinte ale lui Edgar Poe, pe cari mi le tălmăceşte Dan Petraşincu:

„...acelora cari mai de grabă simt decât gândesc; — visătorilor şi acelora cari şi-au pus credinţa în visuri, singura lor realitate...”

Şi aş vrea ca nimeni să nu vadă altceva decât umilinţă în această scuză a mea cu superbul orgoliu al lui Edgar Poe.

Miile de ani, pe cari le-am trăit în inegalitate, poate că-mi dau dreptul să vorbesc astfel.

P R O L O G

HOTTENTOTENTANTENATTENTAETERTATEN

(SAU UN CUVÂNT NEMȚESC, PE CARE CITITORII
SUNT RUGAȚI SĂ-L CAUTE IN DICȚIONAR)

CAPITOLUL I

În care Luni e Duminică

Largo Luria răsturnă cu cotul cana smălțată de pe noptieră. Porțelanul se sparge cu sgomot de fanfară în mii de bucăți și covorul cenușiu, cu flori roșii, supse însetat apa. Luria deschise înspăimântat ochii; visase că se lupta cu o ceată de golani în bulevardul I. C. Brătianu; când, trecând la realitate, constată rezultatul luptei, își închise cu un oftat de resemnare ochii. Iar o să bombănească o săptămână întreagă doamna Fiebel, respectabila sa matroană. Cu o lună în urmă, Luria adormise cu țigara aprinsă între degete. Dimineața, plapoma cea nouă, de mătasă albastră ca apa oceanului din cromolitografia cu Cristofor Columb, plapomă, pe care proprietara o pusese după multe insistențe la dispoziția chiriașului, prezenta o gaură cât nasul borcănat al regretatului domn Martin Peter Fiebel de pe fotografia mărită și colorată din salon. Un cataclism, o deslănțuire cosmică fusese furia doamnei Fiebel: „Dumneata o să mă ruinezi, o să-mi aprinzi casa, o să mă omori!” — își ridicase dânsa mâinile la cer. Și, acuma, iată o nouă horoboază, se gândi Largo Luria, al cărui cap mai vuia de aburii chefului de-aseară, chef care se prelungise inutil, stupid și aducător de migrenă, până spre zori.

„Noroc că azi e Duminică...” — se bucură dânsul. — „Voiu mai dormi o oră-două și Katzenjammeru-l o să-mi treacă,” — și se cuibări cum putu mai bine sub plapoma albastră, pe care țigara o desfigurase atât de nemilos. — „Plăcut să lenevești pe-așa o vreme. Aș fi în stare să dorm o săptămână.”

Intr'adevăr, ploaia subțire de August pe sfârșite par'că arunca un miraculos somnifer în atmosferă. Odăița de la mansardă a licențiatului în matematici Luria, botezat Largo după inspirația nașului său îndrăgostit de compoziția celebră a lui Haendel, se 'ntunecase ca și cum niște îngeri ai somnului ar fi astupat cu imense aripi cenușii ferestrele fără perdele, prin cari se vedea, ca printr'o sită de apă, Weinberg-ul cu pini prăbușiți peste prăpastia căscată deasupra fabricii de cărămizi. Câțiva stâlpi, străjuitori ai liniei ferate, își vârău prin sticla geamurilor degetele, de cari se prinseseră funigeii firelor de telefon, iar acoperișul de tablă al farmaciei ridicate sub mansarda casei Fiebel oferea o pagină fermecată de peisaj new-yorkez.

Luria, pe punctul de-a adormi, tocmai se gândea la picioarele unei fete, pe care-o văzuse cu o zi în urmă pe strada Iancu Flondor, în dreptul cafenelei „Europa”, când îi apăru, din fundurile subconștientului, fantoma lui Teoctist Iermolaiu, șeful său ierarhic din biroul de statistică al municipiului Cernăuți. La început nebulos, apoi prinzând contururi din ce în ce mai lămurite, Teoctist Iermolaiu, zis Luder — cuvânt nemțesc de-o crudă indecență —, se înfățișă în cele din urmă aproape aeeva

în fața lui Luria, căruia — din cauza acestei apariții — i se spulberă deodată tot somnul. Furios că până și-aici, în odăița de la mansardă, îl terorizează mutra de lămâie a otrăvitului său șef, sări din pat și, deschizând larg fereastra, aspiră cu putere aerul proaspăt și răcoros, care-l desmetici deabinelea. Ca deobicei, întârzie câteva timp la geam; îi plăcea mult să privească peisagiul haotic de peste linia ferată; copacii de pe Weinberg îi așterneau întotdeauna o ciudată liniște în suflet. După ce se spală, se îmbracă fără grabă și mâinile îi lunecară peste coperta unei cărți pornografice, primită de la o prietenă mai tânără a doamnei Fiebel; deschizând volumul, văzu câteva reproduceri de fotografii iestine, cari reprezentau femei în pielea goală, trântite languros pe divanuri joase; plictisit, aruncă după sobă cartea și, oftând și înjurându-l încă odată pe domnul Teoctist Ieromolai, porni de-acasă fără să aibă un program precis.

„Doamne! Ce bine-i că azi e Duminică,” — se gândi funcționarul. — „Așa, mai am și eu oleacă răgazul să umblu teleleu-Tănase prin târg...” — și-și ridică gulerul impermeabilului de cauciuc, căci ploaia îi amenința în mod serios cravata de mătăasă, cumpărată cu multe sacrificii de la cea mai bună prăvălie din oraș.

În apropiere de piața Unirii, Luria socoti că n'ar fi rău să se-abată pe la „Berbecul vesel”. Cine știe... Poate că Leonțiu Vavra, Filo Taină și Isachie Lume au și început-o dis-de-diminează cu vinul în cârciuma tănuită a lui Ierofteiu... Deschise într'un noroc ușa localului, ca să cerceteze cu atenție obscuritățile „restaurantului fa-

miliar". Intr'adevăr, lângă o fereastră oblonită, cei trei prieteni ai funcționarului oficiau cu toată solemnitătea în jurul unei sticle de vin, care-și răsfăța în dulci reflexe aurii opulența. O explozie de bucurie salută apariția lui Luria. Leonțiu Vavra se ridică în picioare, ținând tovarășii lui, ghicind că intenționează să comită un discurs, îl traseră repede de mâneci, silindu-l să-și reia locul pe bancheta șubredă de sub fereastră, banchetă pe care desigur că șezuse pe vestita-i arcă în-suși tata Noe, cel mai ilustru băutor de vinuri din vechiul-Testament. Despre această banchetă, Leonțiu Vavra obișnuia să spună că e atât de îmbibată de-alcool, încât miroase ca dămpful din răsuflarea lui Adam Kobliuk, cel mai bun, dar și cel mai bețiv birjar din Cernăuți, faimos și prin faptul că-și obișnuise iepele să bea rom cu sifon (numai rom „Bell”!).

La un semn al jupânului Ierofteiu, garsonul Ghiță aduse repede o baterie nouă la masa convivilor, cari salutară cu satisfacție atenția restauratorului. Filo Taină sorbi adânc din paharul aburit și se uită cu melancolie în grădina, care oferea un aspect dezolant în ploaie; mesele, goale, purtau pe spinarea lor netedă de elefanți scaunele răsturnate; lojile, cu tot țarțamul lor decorativ — ghirlande de hârtie, zugrăveală cu amorași dolofani și lampioane chinezești, își căscau triste gurile imense, iar estrada de dans părea hoitul unui vapor răsturnat. Melancolia lui Taină se dovedi contagioasă la Vavra și la Lume. Leonțiu cocheta fără șanse de reușită cu Julietta din cromolitografia de lângă teighea, iar garsonul

urmărea cu atenție evoluțiile unei muște amortite în jurul cheliei petrine a lui Ierofteiu.

Era o tăcere grozavă, o tăcere absolută ca în stomacul unei balene, — cum ar fi caracterizat-o Leonțiu Vavra. Ploaia se subțiasse atât de mult, încât devenise aproape imaterială. Cei patru prieteni, Ierofteiu și garsonul păreau niște figuri de panopticum. Lucrurile dădeau impresia că-s mai vii decât oamenii și decât motanul țigrat, care se cocoțase să doarmă pe un colț al tejghelei.

Când se sătură de-atâta tăcere, Largo Luria spuse cu un căscat uriaș, demn de vre-un erou al lui Homer, plictisit de interminabilitatea luptelor din fața Troiei:

— Doamne, ce bine-i Duminică!... Nici tu birou, nici tu mutra idioată a lui Iermolaiu, nici tu cõlb de hârțoage îngălbenite... Libertate și iar libertate! N'aveți idee cât de mult mă bucur că azi e Duminică. Trăiască Duminică! Vivat!

Cinci capete se scuturară deodată, cinci fețe nedumerite își arcuiră a semn de 'ntrebare sprâncenele; în cele din urmă, cinci guri rostiră concomitent:

— Ha?

„Ce dracu' s'a 'ntâmpat cu iei?”—se nedumeri Luria și se gândi repede dacă nu cumva a spus o prostie; rezultatul investigației introspective îl lămuri că n'a afirmat nici o gogomănie; n'a susținut că turnul Eiffel e o ciupercă sau că Rembrandt a descoperit baccilul holerei. — „Atunci?” — și repede scoase oglinjoara de buzunar, ca să controleze dacă nu cumva i-a crescut barbă pe nas sau o pereche de coarne pe fruntea înaltă, invidiată de

Leonțiu. — „Nu!” — răsuflă ușurat. — „Totul e'n perfectă ordine.”

Panica risipindu-i-se, Luria luă o poză marțială și tună speriiind motanul, care-o sbughi cu coada iritată prin fereștrăuica ușii dela bucătărie:

— La naiba! Ce v'a apucat? Au nu cumva a dat strechea'n voi?!

— Păi azi e Luni, nu Duminică, măi omule!—exclamă cu un gest larg Filo Taină.

Luria făcu o figură ca și cum i s'ar fi anunțat că a fost ales împărat al Chinei sau papă.

Desmeticindu-se din consternare, Ierofteiu se repezi, urmat de Ghiță, la calendarul de perete.

— Da, azi e Luni!—vesti dânsul fatidic, de par'c'ar fi ghicit că nenorocita confuzie a lui Largo Luria va prilejui fundamentale prefaceri în viața atât de liniștită până acuma a celor patru clienți ai săi.

Ca și cum însăși natura s'ar fi sesizat de solemnitătea momentului, cerul sublinie cu un tunet formidabil constatarea lui Ierofteiu, ai cărui ochelari căzură sfărâându-se în țândări pe podeaua dată proaspăt cu gaz.

CAPITOLUL II

Scandal la Primărie

— Dumnezeu-mare!—exclamă Largo Luria după ce-și reveni din stupoare. — Se poate? — și alergă el însuși la calendar. — Da, oftă dânsul, într'adevăr, azi e Luni. Thii, ce mizerii o să-mi facă bestia de Iermolaiu pe chestia asta... Sunt sigur că mi-a și trimis acasă servitorul, ca să vadă ce e cu mine. Când o să afle că nu m'a găsit, să știți că mă amendează cel puțin cu leafa pe trei zile, dacă nu chiar pe-o săptămână,—și se'ntoarse amărit la masă.

Ghiță se grăbi să-i umple cu gestul celui mai stilat chelner din lume din nou paharul, însă Luria fi nesocoti bunele intenții și-i făcu morală din cauza unei unghii, pe care garsonul nu și-o curățase destul de atent.

— Largo își descărcă anticipat nervii, pe cari o să i-i încarce Iermolaiu, — spuse leneș și cu bunăvoință Leonțiu Vavra.

— Ți-i ușor să mă iei per... ceea, că tu nu-l cunoști pe Luder al meu, — se necăji Luria.—N'aveți idee ce monstru e tipul!

— Ascultă, măi,—îl dăscăli Leonțiu Vavra,—cred că n'o să te lași călărit de-un asemenea individ. Eu, să fiu în locul tău, să vezi cum l-aș bruftui!

— Sigur!—exclamă Filo Taină.—Leonțiu are dreptate... Cine-i, în definitiv, acest domn Teoctist Iermolaiu, zis Luder? Un ticălos de șraiberaș, care-a știut să lingă bine tăpile mai-marilor zilei, ca să ajungă în felul ăsta șef de birou. Tu, coșcogea doctor în matematici, să te temi de-un astfel de imbecil?!

— Filo are dreptate,—spuse Lume. Nu se cade ca un membru din banda noastră să se 'nfricoșeze de mutra de leunuc a lui Iermolaiu.

— Ce vrei să faci?!—oftă Largo Luria.—Dacă nu-l adulez pe-acest bou Apis al biurocrației românești sau dacă nu-i intru în voie, risc să rămân pe drumuri și să nu mai am ce mânca.

— La dracu'!—urlă Leonțiu Vavra, potrivindu-și ochelarii.—Oare am ajuns atât de rău, încât să crăpăm de foame dacă nu intrăm în voia unui tâmpit cu guler ștaif și creeri uscați?!

Isachie Lume vru să spună și dânsul ceva, însă își trase pe seamă. Devenise leneș din cauza ploii. Inchi-zându-și ochii, se gândi că e jalnic să ai 30 de ani fără să fii măcar asistent universitar, deși ți-ai luat doctoratul în sociologie la München.

Leonțiu Vavra isbi cu pumnul în masă și, după ce zăn-gănitul paharelor se stinse, continuă:

— Ascultă, frate Largo... Trebuie să-ți dai demisia de la

primărie. E imoral să te călărească un imbecil ca Iermolaiu. La naiba! Cât vom mai suporta starea asta? Oare o să murim cu toții prin ungherele vre-unui birou mucegăit?

— Ție îți vine ușor să vorbești, — replică Luria. — De bine de rău ai o moșioară care-ți aduce destule parale.

— Imi aduce pe dracu'! Mi-i lehamite de ea. Oprișenii is un sat izolat, așa că țarinile din jurul lui numai rentabile nu's. Și, apoi, nici nu mă pricep la gospodărie. Nu mă încântă să trăiesc între vaci, găini și găște.

Isachie iarăși vru să spună și dânsul ceva, însă se răs gândi din nou.

Iar Filo oftă amărît foarte:

— Ce știi tu, Leoane frate?! Mai bine între vaci, găini și găște, decât cu porcul de Teoctist Iermolaiu, zis Luder, ori cu godacii de colegi de birou. Dacă ai ști ce viață e în biroul acela strâmt, murdar, cu vechi funcționari de carieră, cari nu se sinchiesc decât de intrigi mărunte, meschine, cari se tem până și de un strănut al lui Luder și cari nu găesc în viață altă plăcere decât un chef mediocru și rar câte-o escapadă extra-conjugală, realizată pe furiș în grațiile pricepute ale vre-unei târfe!

— M'am săturat și eu de mediul în care ne sbatem, — urlă Filo Taină.

Leonțiu își împinse spre frunte ochelarii, cari îi luncaseră până pe vârful nasului, și bătu iarăși cu pumnul în masă.

— Fraților, am un plan. Ghiță, încă un tur!

— Nu mai face spirite stupide, — spuse Isachie.

— Ghiță, încă o sticlă. Răbdare, fraților. Întâiu, să vină sticla.

Ghiță, curios și dânsul de planul lui Vavra, servi atât de repede, încât ar fi putut obține premiul întâiu la orice concurs de garsoni din lume.

— Așa. Prosit! Ghiță, vinu-i cam cald.

— Punem acuma altă sticlă la ghiță...

— Perfect...

— Hai, dă-i drumu' odată! — se impacientă Isachie.

— Festina lente... — se opuse Leonțiu; după ce mai sorbi odată din vin, începu în cele din urmă: — Ascultați-mă cu bună răbdare și să nu mă 'nterupeți. Iată la ce m'am gândit. Umblă un Neamț de la Tereblecea să-mi cumpere moșioara. Nu-mi oferă prea mult, însă destul ca să-mi pot pune în aplicare planul. Plec la Tereblecea și fac târgul. Vând totul... Casa, gospodăria, inventarul mobil, pământul, absolut totul. Și mă re'ntorc chiar a doua zi. Bani obținuți, îi împart în patru. O parte pentru mine și trei pentru voi. Vi-i împrumut pe trei ani. Apoi, ne despărțim și fiecare din noi încearcă să-și croiască o altă viață. Peste trei ani ne întâlnim din nou. Cine nu reușește, se sinucide. Ei, ce spuneți?

Ghiță scăpă din mână sticla, pe care tocmai voia s'o pună la ghiță.

— Dumnezeule-Sfinte! — spuse Isachie. — Par'că ești bătrânul Sintram al Selmei Lagerlöf. Ar mai lipsi un per-

gament, pe care să-l iscălim cu sânge. Ce-i, Ghiță? Ce te-a apucat? Asta-i o simplă figură poetică, nu te a-larma zădarnic...

Filo se ridică solemn:

— Ești un geniu, Leonțiu.

Vavra primi cu modestie omagiul:

— Da... Mi s'a mai spus asta... Acuma, să facem începutul. Largo, vei pleca imediat la primărie și vei demisiona. Da' știi... o demisie cu scandal, nu așa!...

— Nici o grijă! Il vâr sub masă pe Iermolaiu. Ce, nu mă cunoști?!

— Atunci, bine. Ghiță, dă fuga și adă o birjă, dar, bine 'nțeleș, cea mai prima birjă!

Și Ghiță se 'ntoarse cu într'adevăr cea mai prima birjă, cu birja lui Adam Kobliuk, starostele surugiilor și al nasurilor roșii din Cernăuți.

Porniră ca la nuntă și Kobliuk pocnea din biciu ca și cum ar fi vrut să vâre 'n boală toți câinii mahalalelor.

Ajunseră în fața palatului municipal.

— Haide, Largo, — îl îndemnă Leonțiu, — arată ce poți!

Luria sări din birjă și, repezindu-se în palat, trecu pe lângă biroul lui Tudorică Baranai, tatăl municipiului, urcă în goană până la etajul al doilea, ca să intre ca o furtună în biroul de statistică.

— Ha!

Acest „Ha!” sintetiza în întregime pe domnul Teoctist Iermolaiu, zis Luder, a cărui gură căscată îi traducea fidel stupoarea produsă de scandaloasa intrare a funcționarului Luria Largo.

Dar respectivul nici nu-i dădu răgaz pentru altceva decât menționatul „Ha!”; proțâpindu-se cu mâinile 'n buzunare în fața șefului de birou, începu pe ton catilinar:

— Ascultă, secătură bătrână și nerușinată, care-ți terorizezi dactilografa pentrucă nu vrea să cedeze pof-telor dumitale libidinoase, cât timp vei mai abuza de îndelungata mea răbdare? Cât timp vei mai pestilenția cu ideile dumitale mucegăite această încăpere, în care ar trebui să domnească numai nobilele preocupări statistice? Dece, domnule Iermolaiu Teoctist, zis și Luder după asemănarea sufletului dumitale de codoașă, nu te spânzuri odată, ca să scapi de o pată rassa bovinelor? N'ai în dumneata nici măcar acest minim simț de decență?

După o pauză oratorică plină de efect, reluă, ca să încheie:

— Așadar, ilustre mâncător de șoareci, întrucât nu ai nici măcar acest minim simț de decență, je m'en fiche pe dumneata și pe tot neamul dumitale, — și trânti cu pumnul în masă spre stupefacția celorlalți funcționari, pe cari o ploaie de foc nu i-ar fi uimit mai mult decât perorația lui Largo Luria.

O călimară plină de cerneală violetă sări într'un picior, bângălind cu stele colile imaculate din fața lui Teoctist Iermolaiu.

Șeful de birou, să leșine, nu alta! Așa ceva nu se po-menise de când exista primăria de Cernăuți. Un funcționăraș oarecare să-l insulte pe chiar domnul șef de

birou Teoctist Iermolaiu, agent electoral de primă forță și prieten cu însuși părintele municipiului?!

— Te concediez! Te concediez! — rosti, aproape de apoplexie, domnul Iermolaiu. — Te dau afară!

— Bine că ți-ai regăsit însfârșit graiul! Dumnezeua mă dai afară, iar eu te dau în altă parte! — se cabră Largo Luria. — Tu, sinistrule Hottentotentantenattentaeter, crezi c'o să mai ai prilejul să terorizezi un băiat de elită ca mine?! Moaș'ta pe ghiăță și bunic'tu pe orez! Dixi!

Demn ca un cavalier sans peur ni reproche, Largo Luria îi întoarse șpatele și trânti cu atâta putere ușa după sine, încât sbârnăiră până și geamurile de la cabinetul domnului primar, care tocmai era cufundat în lectura unui memoriu referitor la firma Brown-Bowery, memoriu destinat proiectelor de îmbunătățire a rețelei electrice din Cernăuți.

— Ei? — izbucniră trei voci deodată în stradă.

— L-am trimis în origini, — spuse calm Largo Luria.

— Bravo! — îl felicită Filo Taină. — Atunci, hai înapoi la prietenul nostru Ierofteiu. Să nu uităm că Duminica noastră încă nu s'a sfârșit...

Birja porni prin ploaie cu cei trei plus unul patru mușchetari.

Pe capră, majestuos ca Bozambo sau alt rege de trib african, Adam Kobliuk își onora cu cele mai teribile pocnituri de biciu mușteriii.

BCU IAS/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CAPITOLUL III

In care și Marți e Duminică

...Și cei trei plus unul patru mușchetari nimeriră iarăși la „Berbecul vesel”, unde găsise de cuviință să-i conducă, mânat de instinct, birjarul Adam Kobliuk.

Ierofteiu și Ghiță îi primiră cu multe temeneli pe nobilii convivi. Patronul știa să prețuiască gusturile lor subțiri și faptul că nu se luau la bătaie, când întreceau măsura la vin. Pe deasupra, plăteau fără să controleze notele și dădeau un aer de intelectualitate localului uitat de Dumnezeu; într'adevăr, pereții nici unui alt restaurant din Cernăuți nu auziseră discuții mai înalte de cum auziseră pereții „Berbecului vesel”, care se familiarizase perfect cu „Critica rațiunii pure”, Husserl, Bach, Bruckner și Borodin, Poe, Stefan George și Racine, Picasso, Kokoschka și Van Gogh, Ion Barbu și Arghezi, Constantin Lucreția Vâlceanu și Miron Paraschivescu, Pătrașcu, Mac Constantinescu sau Silvestri și Filionescu...

Garsonul Ghiță jura pe Gauguin și Li-Tai-Pe, pe Paul Constantinescu și Liviu Rusu. Ii și spusese cândva lui Luria că intenționează să-și procure cărți de vizită cu

mențiunea „*absolvent al academiei libere* „Berbecul vesel”. Impresionat, Largo Luria îi dăduse un bacșiș de-o sută de lei.

Reluându-și locurile, cei patru convivi cerură iarăși de băut. Ghicind că s'a 'ntâmpilat ceva deosebit, Ierofteiu îi făcu lui Ghiță semn cu ochiul și băiatul coborî în pivniță. Ingropate în nisip, zăceau acolo vreo cincizeci de sticle burduhănoase cu o licoare limpede și galbenă ca aurul. Era Cotnar adevărat, neprefăcut și nebotezat — era un vin cu mireasmă dulce de pădure trecută prin ceturi de toamnă ori de câmpie cu ghiocci proaspăt răsașiți din omete. Aburul acestui vin ar fi fost în stare să desfete și nările lui Boerebista cel potrivnic viței de vie — atât de-aromat și gădilicios era.

Când patru sticle se'nșiruiră ca niște soldați pe masă, cei patru convivi scoaseră un „ah” de zile mari și-l proslăviră pe Ierofteiu, pe care-l proclamară imediat doctor honoris causa al academiei bibenților.

Obișnuit cu gusturile subțiri ale acestor clienți, Ghiță Prepelită învârti coarda patefonului și puse discul cu un menuett de Debussy, cântat de Kullenkampff. Era ca o revărsare de stele această muzică. Grațiozitatea menuettului aducea în localul întunecat și plin de păienjeniș zeci de marchize travestite în păstorite desprinse de pe vre-o pânză de Fragonard și ciobani viguroși, plini de voie-bună și frumoși ca și cum însuși Michel-Angelo i-ar fi sculptat în cea mai pură marmoră lunară, sărutându-le cu o daltă de aur fruntea.

După ce muzica încetă, localul își reluă înfățișarea de

cârciumă rembrandtiană; Leonțiu Vavra cobora direct din întunericele „Rodului de noapte”; Isachie Lume, Largo Luria și Filo Taină erau frați buni cu magii lui Memmling.

— Să bem, fraților,—spuse Largo.—Zei știu să tacă!

— Suntem niște zei foarte plouați, — oftă Isachie.

— La naiba cu pesimismul! — tună Leonțiu. — Prosit!

Lui Isachie îi venea să plângă; se simțea complet inutil. Nu se înveseli decât când gândurile începură să-i alerge spre largi miriști mângâiate de ploaie. Regretă că n'are cismele fermecate ale lui Peter Schlemihl, ca să poată goni peste toate câmpiile Bucovinei, din țarinile de sub Vijnița și până la porțile de aur ale Dragomirnei. Largo se străduia să uite în fundul paharului întâmplările neplăcute din întreaga sa viață. Filo se desfăta gândindu-se la viitorul, care-i apărea în culorile cele mai atrăgătoare, iar Leonțiu făcea socoteli peste socoteli și ochelarii săi aruncau fulgere dese asupra celorlalți convivi, pe când Ierofteiu și Ghiță se străduiau să respecte în mod absolut tăcerea întinsă ca un nour negru și nesfârșit peste cârciumă.

Când Leonțiu vorbi iarăși, primul cuvânt se lăsă greu ca o piatră în apele unei oglinzi. Ghiță scăpă de pe braț șervetul, care căzu pe capul motanului tigrat — ceea ce produse o adevărată catastrofă: cotoșmanul o sbughi peste niște sticle cu bere și sparse vre-o trei din ele. Ierofteiu, care aproape că adormise învăluit de țărâitul tânguitor al ploii, se pomeni că insomnoratul său cap îi

lunecă din mâni — și bărbia i se isbi atât de puternic de tejghea, încât restauratorul văzu stele verzi de cele mai variate mărimi. Isachie se înecă strașnic cu un gât de vin, Filo sări de pe scaun, iar Largo își duse mâna la inimă.

— Fraților, să jucăm un tarocaș! — spuse cu glas teribil Leonțiu, bine'nțeleș fără să fi prevăzut consecințele grave ale inofensivelor sale cuvinte.

Se încinse un joc de zile mari. Ploua cu valaturi, cu supre și pagaturi la fine, cu solouri și „Koenigsfanguri”. Jucau cu „jidan”, așa că pagaturile la fine constituiau adevărate matchuri între taberele adverse. La jocurile mai puțin importante, cei patru parteneri vi-sau asupra taroacelor, vechi gravuri colorate, în aramă, cari reprezentau aburite peisagii olandeze sau arabe. Filo privi tarocul XVII; un flăcău gingaș cânta din țiteră, iar fata, o fată dulce ca o risipire de soare într'o ploaie de Maiu, se sprijinea de umărul lui; împrejur, o câmpie liniștită și singurătate. Largo ofta uitându-se la tarocul XI; o hangiță chipeșă aștepta ca un tânăr cu față visătoare de Werther să-i plătească pământul de vin.

— Ascultă, Ierofteiu, — îi spuse el deodată restauratorului, de ce naiba nu angajezi o fată, o fată frumoasă, pentru cârciuma dumitale?

— Ereticule! — se indignă Leonțiu. — Vrei să turburăm puritatea falansterului?

Ierofteiu răsufală ușurat. O fată i-ar fi încurecat socote-lile. Deobicei, clienții nu sunt mulțumiți când îi ser-

vește o reprezentantă a sexului slab, căci, atunci, limba nu le mai poate umbla destul de slobod și deh! la un păhărel de vin, se cade ca ea să se mai deslege oleacă...

Isachie căzuse în contemplarea tarocului IX; un tirolez fercheș, încălecat pe balustrada de lemn a unui pridvor, își săruta cu foc ibovnica îmbrăcată în lăibăraș roș.

Numai Leonțiu nu se lăsa cu totul furat de vis, ci juca atent și conecț ca întotdeauna.

Partida de taroc dură până spre dimineață; de câștigat, nu câștigase decât Leonțiu — vre-o trei sute de lei —, însă ceilalți nu erau deloc supărați din cauza asta, căci petrecuseră minunat.

După ce deșertară, în urma unui pagat la fine al lui Isachie, banii din ultimul „jidăni”, mai rămăseră câtva timp în cărciumă, ca să bea câte un păhărel la botul-calului.

Apoi, îi lăsară somnului pe Ierofteiu și Ghiță Preliță, vrednicii slujitori ai zeului Bacchus.

Sbârligău, motanul vârgat, îi conduse până la colțul străzii.

După cum stabiliseră în zorii zilei, Marți seara — se întâlniră iarăși. Cel din urmă sosi Largo Luria, care fu primit ca un erou.

— În definitiv, din cauza lui se întâmplă toate, — spuse Leonțiu cu oarecare invidie prietenoasă.

— Sigur! — îl făcu Largo pe supăratul. — Cine e de vină că balconul primăriei o să nască mâne doi gemeni? Eu!

— Cred că nu ai de gând să negi...?! — riscă Isachie.

— Doamne-fereste! — se apără Largo.

— Ați uitat că el a incendiat templul Dianei din Efes?!

— bubui glasul lui Leonțiu Vavra.

Ghiță Prepeliță își căută repede carnetelul și notă cu creionul său chimic, de care nu se despărțea nici odată:

„*Domnul Largo Luri icentiat templu turcesc din Ifez.*”

— Acuma, repede, vinul! — luă Leonțiu inițiativa unei noi orgii.

Mâinile garsonului scoaseră din fundul unui raft o butelie pântecoasă, acoperită de colb și păienjenis.

Incăperea se umplu de mireasmă.

Cheful putea începe.

Ușa se deschise și un străin intră încet cu noaptea în local. După ce privi cercetător în jurul său, se așeză în ungherul cel mai ferit. Necunoscutul purta o haină închis-cenușie, bine croită, însă nu exagerat de elegantă. Cravata era și ea întunecată, dar avea gingașe reflexe argintii, cari se potriveau cu părul lui puțin albit pe la tâmple. Ceru vin și începu să bea încet, cu gândurile aiurea.

Când îl privi, Isachie se scutură deodată.

— Ascultați ce vă spun, — le șopti prietenilor săi. — Ceva groaznic îl așteaptă pe omul acesta, — și-l chemă pe Ghiță. — Ascultă, băiete, cine-i domnul de-acolo?

— Domnul? Dumnealui e un domn profesor. Il cheamă Ipatie Hrisant. Vine rar pe-aici. Și stă totdeauna așa, singuratic.

— Ce-i, Isachie? zâmbi prietenește-malițios Leonțiu.

— Vrei s'o concurezi pe Mafalda?

— Vorbesc serios, Leonțiu. Nu știi ce mă determină s'o cred, însă omul acesta va avea o soartă înfiorătoare, — spuse iarăși Lume; totuși nu mai insistă. — Prosit, iraților! Ascultă, Ierofteiu, — porunci el, cuprins de-o subită frenezie pantagruelică, să ne frigi cel mai gras bou din cireada ta, ciclop mizerabil ce ești!

Profesorul zâmbi depărtat la această izbucnire; pe urmă, însă, se închise iarăși în scoica sa de nepătruns.

Ierofteiu merse să pregătească „boul” lui Isachie. Rețeta o cunoștea de mult: o bucată mare de mușchiu de vită, care trebuia bătută timp de vre-o cinci minute; carnea, frăgezită astfel, o împăna cu bucăți mici de slănină afumată și-o așternea într'o tavă bine unsă cu untură de porc; apoi, o presăra cu tocătură de ficat de gâscă, dar nu prea multă, iar deasupra turna trei gălbenușuri; în timp ce friptura se rumenea pe plită, Ierofteiu sdrobea câțiva căței de usturoiu și pregătea o piurea de cartofi cu smântână, ca, la sfârșit, să scoată niște murături proaspete din butoiul de stejar, murături puse noaptea, după canonul unor gospodine din Crisceație, canon vândut de Ianovici, starostele bucătarilor din Cernăuți.

Când Ierofteiu aduse friptura preparată după rețeta lui Isachie, Sbârligău sări de pe tejghea drept pe masă. Ghiță dădu să-l alunge, însă Leonțiu încuviință cu un gest nobil prezența cotoiului, și cina începu. Mândru de

gustul fripturii, Isachie Lume își permise să trimită și profesorului Ipatie Hrisant o felie din această mâncare, pe care-o considera vrednică de zei.

— Va-să-zică rămâne stabilit, — spuse apăsător Leonțiu Vavra. — Peste trei zile vă aduc banii, și, de azi în trei ani, ne întâlnim, orice s'ar întâmpla, iarăși aici. Până atunci, vom evita să ne întâlnim prea des. Chiar ar fi bine să nu ne întâlnim de loc. Va trebui să ne gândim numai la realizarea noastră, la realizarea noastră deplină. Ne-am înțeles, fraților?

— Ne-am înțeles! — răspunseră în cor ceilalți trei.

— Așa.

— Va-să-zică se duce dracului falansterul nostru, — oftă Isachie.

— Să nu regretăm disolvarea lui, — spuse Leonțiu. — Peste trei ani îl vom putea reconstitui. Deocamdată, însă, nu ne putem permite luxul să trăim frumos.

— Păcat... — stăruia Isachie.

— Nici un păcat! — se proțăpi Leonțiu. — Ce'nseamnă defetismul ăsta?! Cred că ne-am înțeles odată pentru totdeauna, nu?! Sau vreți să ajungem niște ratași, pe cari să-i compătimizească întreaga lume?

— Nu! — protestă din tot sufletul Isachie, subliniindu-și cu o nouă dușcă de vin convingerea.

— Perfect! Prosit...!

Noaptea curgea repede; Ipatie Hrisant plecase de mult; Ierofteiu și Ghiță jucau table în ungherul cel mai întunecat, iar Sbârligău torcea fericit între două damigene goale. Un țigănal tot suna undeva în ploaie. Trecuse

de miezul-noptii. O pisică dornică de aventuri miorlăi subușa cârciumii, dar Sbârligău nici nu mișcă din urechi măcar: n'avea poftă să-și expună blana pe-o vreme ca asta... Numai oamenii sunt în stare să îndure orice din dragoste — ploaie, viscole, decădere, moarte.

Uneori, Largo tresărea. Avea atâtea răni în sufletul său, răni cari abia de se cicatrizaseră! Se temea ca ele să nu se redeschidă cumva deodată. Tăcerea, care se așternuse între prietenii săi, era periculoasă.

„N'am voie să mă gândesc, n'am voie!” — se îndârji dânsul și vorbi cu glas ridicat: — Măi fraților, spuneți ceva, spuneți, căci...

Ceilalți îl înțelesesă.

Filo începu să istorisească un episod vesel din viața agitativului Friedemann Bach și, în curând, Largo isbuti să râdă cu hohote.

„Mai suntem tineri,” — se gândi Leonțiu, — „de vreme ce reușim să râdem,” — și gândul acesta îl umplu de bună-dispoziție, așa că isbucni: — Suntem tineri, fraților, suntem tineri! Lumea mai e a noastră, soarele răsare pentru noi, măi băieți, pentru noi! Dacă n'ar exista oameni de teapa noastră, n'ar mai fi primăveri, n'ar mai fi nimic, nici flori, nici stele, nici dragoste! Măi băieți, ce rost ar mai avea nopțile frumoase de vară, dacă n'am exista noi?

— Gaudeamus... — intonă Filo, iar ceilalți îl secundară imediat.

Sbârligău era unul din rarii cotoi muzicali din lume

și desigur că ar fi făcut furori și pe scena celui mai pretențios teatru de varietăți din U. S. A. Cum îi auzi pe cei patru, motanul se ridică pe labele dinapoi, începu să bată de damigene cu coada sa stufoasă ca o mătură proaspătă și prinse a lemite con fuoco cele mai profunde sunete de bas pisicesc. La sfârșitul cântecului, Sbârligău primi cu o grațioasă reverență aplausele entusiaste ale oamenilor și porția suplimentară de cârnat.

— Bravo! — îl felicită Filo. — Ești cu adevărat Șaliăpinul motanilor!

„Berbecul vesel” rămase tăcut în sfârșitul de noapte. Ghiță strânse masa, așeză cu picioarele în sus scaunele și trase o dușcă de rachiu dintr’o sticlă de pe bufet. Apoi, îl privi pe Ierofteiu, care ațipise cu capul pe tejghea, oftă și, svârlindu-și pantofii, se trânti pe o masă, ca să adoarmă imediat în întunericul oblonit și cu iz acru al cârciumii.

Un șoarece imprudent — sau tânăr și obraznic — trecu pe lângă nasul lui Sbârligău, însă motanul abia dacă își deschise un ochiu — puțin, puțin de tot — și și-l reînchise imediat.

Poate că-și spunea:

— „N’am auzit niciodată ca un bas să mănânce șoareci!”

Afară, lumina creștea.

• Lumină rea și rece — de dimineață ploioasă.

P A R T E A I N T Ă I A
RĂSBOIUL CELOR DOUĂ ROZE

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CAPITOLUL I

Dănilă Prepeleac și Ivan Turbincă

Se spune că dracul, cât îi el de drac, se ferește ca de sfânta cruce de Cuciurul-Mare. Când trebuie să-și facă datorițele către talpa iadului, își trimite drăcoica în satul acela din județul Cernăuți, că numai ea isbutește să le mai vină de hac blestemaților de cuciureni. Dănilă Prepeleac și Ivan Turbincă au destule neamuri prin Cuciurul-Mare. Hupca și Căbuță, știe toată lumea că din Prepeleac și Ivan Turbincă își trag neamul. Ba se mai găsesc unii cari ar putea să jure că Hupca l-a prins în toiul unei nopți de vârful cozii pe Sarsailă. De spaimă, diavolul și-a lepădat în mâna flăcăului — era încă tânăr pe-atunci Domnichie Hupca — spârcul împodobit cu un moț de păr roș. Flăcăul a slobozit un hohot de râs de-a răsunat Horaița — s'au trezit toate babele din sat —, a strâns cu îngrijire într'o basma spârcul și, ajungând acasă, l-a îngropat sub prag. Altfel, cum s'ar explica îmbogățirea fulgerătoare a lui Hupca? De unde fusese un vai-de-dânsul care n'avea după ce bea apă, ajunsese numai în cinci ani bogat ca nimeni altul

din Cuciurul-Mare. Cine-ar putea, deci, să se 'ndoiască de temeinicia istoriei cu Sarsailă? Adevărat că Nazarie, fostul slujitor al domnului Ioniță Nimeni, răposatul director școlar, socoate că pomenita istorie e o scornitură care s'astupe gura lumii, dar deh! Cine nu-l cunoaște pe Nazarie?! Mai rar vorbă-'n-vânt ca el...

Așa că, în afară de Nazarie, nimeni nu se miră de'ntinderea gospodăriei lui Domnichie Hupca. O grădină de trei fălci în vatra satului, cin'sprezece fălci bune de câmp pe Țarenca, patru de fânaț în Stânca, sub Corovia, și-o palmă de pădure pe Horaița. Acareturi — boierești, nu alta! Cai, ca ai împăratului; iar armăsarii i s'ar putea măsura cu ai lui Făt-Frumos — numai cât nu mănâncă jăratie și n'au aripi.

Insurându-se cu Liturca, fata unui gospodar din Sneci, aceasta i-a rodit plod de parte femeiască lui Domnichie, ceea ce i-a adus mare supărare bărbatului, care-aștepta băiat, bun să-i ducă mai departe sămânța. Inșă altfel a vrut bunul Dumnezeu și Hupca a trebuit să se resemneze.

Fata a crescut mare și frumoasă ca numele ei: Floarea.

După ce-a ieșit din cenușă, s'a dovedit a fi cumincioară ca un băietănel, iar când i s'a făcut de horă, toți flăcăii din sat mureau după ea. Intre dâșii, iată-l și pe Căbuță.

Căbuță...

Despre acesta, lumea spune că-i neam de Ivan Turbincă. Nu degeaba i se hărăzise lui tat'su să bea de

să stingă pământul, iar mă-sa se mai ținea de drăcii până și la vârsta de 60 de ani, de se mira cu palma la gură satul speriat și scandalizat de năzdrăvaniile ei.

Ichimie Căbuță fi lat ca un munte în umeri, a crescut cât fagul și are glas dulce de mierloiu chiemător de mierloaică în asfințit de soare, când și păsărilor li se face a dor și-a dragoste. Deschis la căutătură, are, totuși, o lumină vicleană în apele verzui ale ochilor. Multă lume a amăgit-o cu căutătura lui deschisă, căci știe să-și ascundă bine lumina, care i-ar putea da de gol viclenia.

Totdeauna scump și curat la port, pare mai degrabă un boierinaș decât un pârlit de coate-goale. Cine nu știe, ar crede că-i cel puțin băiat de primar (dacă n'ar fi încă prea puțintel la ani, l-ai socoti chiar vornic).

CAPITOLUL II

Boală grea

În după-amiaza aceea, viața îi ticnea cu osebite lui Domnichie Hupca. Măcelarul Olinic îi dăduse preț bun pentru viței și, acuma, chiaburul sorbea cu mulțumire ulcica de vin adus de la Odobești, tăifăsuind cu Liturca în liniștea odăii pline de lăzi cu zestre, în timp ce Floarea moșmonea la o cusătură toată numai fluturi și borangic.

Anul acesta se-apropia de sfârșit cu mult folos pentru Domnichie. Câmpurile rodiseră cum se cuvine și nici o boală nu dăduse în dobitoacele ogrăzii, iar pomătul adusesese bani grei dela lipovanul Ivan. Ca și cum ar fi vrut să pună pecete la atâta rodnicie, Mălaia fătase trei viței deodată — lucru despre care-au scris și gazetele din Cernăuți.

Aruncându-și în ogradă privirea, Domnichie se desfăta la vederea belșugului de gobăi care-mai-de-care, vestite în întregul județ prin rasa lor aleasă. În fund, după gardul grădinii, se înălțau stoguri mari de fân; coșarele de lângă grajd erau pline de păpușoiu ciocantin,

roș-auriu ca focul, iar hambarul gimea de grâu, seară, orz și ovăs. Apoi, însă, privea se posomorî și Domnichie spuse răstit:

— Mi se pare că iar a venit calicul acela de Ichimie. Tare nu-mi place treaba asta, Floareo. Băietanul prea se'nvârte pe lângă tine și știi că n'am ochi buni pentru așa ceva.

— Da' ce's eu de vină, tată, — se-apără fata. — Să-l svârl afară din ogradă? Doar nu vrei să-mi facă apoi vre-o rușine la joc, — și se ridică să meargă în curte.

— Hm! — mormăi Domnichie. — Mi se pare că afurisitul mi-a pus gând rău... — și sorbi o ulcică întreagă de vin.

Liturca dădu din umeri, ghemuindu-se și mai adânc în țealele pe cari se-așezase, și nu spuse nimic. Ce să se-amestece ea în treburile fetei?! — că, de când crescuse, Floarea își luase strașnic nasul la purtare, așa că nu răbda să i se-arunce nici un cuvânt. Iar de huit — fi era lehamite femeii. Destul că trebuia să-și mănânce cu hargații sufletul!

Din ogradă, fata ajunsese legănându-se ațățător dincolo de gard. Se-opri în fața lui Ichimie, care sgândărea cu piciorul o urzică păroasă, crescută dintre niște bolovani pe marginea șanțului. Flăcăul vru s'o apuce de mână, însă fata se feri cu iscusință și băietanul rămase cu buzele umflute.

— Dece te porți urât cu mine, fa hăi? — se necăji dânsul.

— Adică de ce m'aș purta frumos? — i-o'ntoarse Floarea. — Ce, ți's logodnică?

Ichimie o măsură câtva timp, ca, apoi, să-i spună privind-o ciudat și fără să-și poată ascunde luminile acelea verzui din ochi:

— Cine știe... Poate că mi-i fi!

Fata isbucni în râs, fără să se gândească la faptul că-l jignește pe băietanul care-și strângea furios pumnii tupilați după spate.

Când isbuti să-și recâștige calmul, Ichimie îi șopti rugător:

— Tu... La noapte-i lună... Am să vin să-ți bat în geam.

— Ai să vii degeaba! — îl repezi Floarea. — Ori am să ți-o trimit pe Frozina...

Flăcăul roși. Frozina era o femeie bătrână și zăludă, pe care Domnichie o ținea de milă pe lângă curte. Femeea asta venise de nu se știe unde și-avea o minte atât de'ncălcită, încât nici până la 10 nu putea să numere. Când ieșea în sat, toți copiii se țineau după dânsa, strigând vorbe de ocară în urma ei, dar Frozina nu se sinchisea, ci-și purta cu o comică demnitate slușenia pe ulițe. Unii spuneau că și câinii se-ascund când o zăresc pe proasta de la casa lui Hupca.

— Nu se cade să-ți bați astfel joc de-un flăcău, — spuse cu reproș Ichimie.

— Iaca! — îl sfidă fata. — Da' ce? Crezi că mă tem de tine?

Văzând că n'o scoate la capăt, flăcăul oftă și se despărți de Floarea. După câțiva pași, se-opri, ca să se uite îndărăt. Fata se înapoia legănându-se în casă. Știa ca Ichimie se va opri ca s'o privească.

Scuipând cu ciudă în colb, flăcăul își reluu mersul și nu mai poposi nicăieri până la cârciuma lui Berciu Wender, cel de lângă moară. Acolo, se trânti pe-un scaun de lângă tejghea, ceru de băut și începu să-și rumege necazul. Sfârși prin a-și jura că nu va mai călca pragul ogrăzii lui Hupea. Dar mai târziu, când lu mini sfioase prinseră să se-arate în ferestrele caselor, Ichimie simți cum puterea hotărîrii îi scade pe măsură ce seara își întinde aripile deasupra satului. Indispus din cauza aceasta, se ridică dela masă, plăti și plecă. Ajungând acasă, se trânti pe pat cu gândul s'adoarmă, însă — cum somnul nu se prindea de el — se svârcoli atât de cumplit, încât, sărind din așternut, ieși în ogradă, unde se lăsă frânt de-oboseala provocată de insomnie pe prispa din fața bucătăriei. Aerul răcoros de-afară îl desmetici. Intinzându-și mâna, luă cana de apă de pe fereastră și-o goli cu înghițituri lacome. Stropii rămași pe fund, îi turnă pe capul motanului care i se tot încurca între picioare. Motanul mieună supărat și-o sbughii spre-o pisică din vecini, care-l aștepta cocoțată pe gard. Ichimie se gândi că până și cotoiul e mai fericit decât dânsul. Când răsări luna, băietanul să turbe, nu alta! Era o lună roșie, uriașă — și-o liniște ca niciodată se lăsase asupra satului. Numai pârâul din apropiere se-auzea în tăcerea

uriașă a nopții, pe care par'c'o cercetau cine-știe-ce iasme la ceasul acela. Ichimie simțea foc în vine; îl ardea până la inimă, fi aprindea ochii, cari luceau ca ai unui strigoiu în lumina înghețată a lunei. Pe câtă liniște era în cuprinsul zărilor, pe-atâtea orcane înviforau sufletul flăcăului bătut de năprazna aprigă a dragostei, pe care răsul și batjocura fetei nu isbutiseră s'o domolească.

„Are să se schimbe vremea,” — își spuse Ichimie privind iarăși luna care ardea în dreptul copacilor din cimitirul Volocei.

O căruță duruia pe drumul dinspre Cernăuți, amestecându-și sunetele dulci de depărtare cu țărâitul molcuț al gângâniilor risipite prin ierburi. Motanul își făcea de cap în porumbiștea vecinului. Fulgere mute svâcneau undeva în inima cerului, însă n'aveau nimic amenințător în ele; totuși, vesteau apropiere de nouri mari.

La un mieunat mai vârtos al mâței, care vestea că motanul se cam întrecuse cu gluma, flăcăul sări în picioare; începu să se plimbe ca năuc pe'ntinsul ogrăzii; se plimbă atâta, încât, dacă ar fi alergat astfel în drum drept, de bună seamă c'ar și fi ajuns la Dumbrava-Roșie sau la Camena. Se hotărî să meargă iarăși la Floarea. Era o rușine ne mai pomenită să se lase purtat în felul acesta, el, un băietan frumos ca un bujor, de-o copilandră buiacă, însă n'avea ce face; nu numai că o iubea, ci îl biciuia și mândria pe care i-o călcuse în picioare fata.

„Da' până la urmă tot am s'o moi eu,” — scrâșni Ichimie. — „Știu cum se 'ncalecă o iapă năvășă...” —

și, intrând în casă, scoase din lada cea mare o cămașă curată, o bătu cu oleacă de busuioc și, primenit, o luă pe uliță; de două ori se tupilă pe sub câte-o răchită, căci i se năzărise că-i vine în față Buzdugan, șeful postului de jandarmi, care desigur că l-ar fi descusut în fel și chip, după cum îi era obiceiul pornit din firea lui bănuelnică.

Ajungând la gospodăria lui Hupca, Ichimie se opri emoționat. Fusesse la destule fete, dar niciodată nu simțise vre-o turburare deosebită. Mersese totdeauna ca la o întâlnire oarecare, nu ca la o icoană a inimii, cum se 'ntâmpla acum. Nici măcar prima femeie, care voise să-l facă să simtă prăvălirea aceea desăvârșită în zădărniciile trupului, nu reușise să-i dăruiască altceva decât o plăcere trecătoare.

Luându-și inima 'n dinți, Ichimie sări sprinten, ca și cum ar fi avut aripi la picioare, peste gardul de nuiele și căzu cu bine în ogradă; se dădu repede în umbra unui păr de lângă grajd, căci era o lună ca ziua, dar câinii îl și simțiseră și începură să latre ca la o sălbătăciune. Trezit de hărmălaie și crezând că-l calcă hoții, Domnichie ieși cu o jordie în pragul casei, ca să întrebe cu glas tunător cine se află în ogradă. Auzind glasul de butie goală al stăpânului, câinii încetară să latre. Din umbra care-l scutea, Ichimie putu să deosebească lămurit trăsăturile feței schimonosite de mânie ale gospodărilor furios c'a fost trezit din dulceața somnului dintăiu. Faptul că i-a pricinuit un necaz lui Hupca îi dădu un sentiment de mulțumire răutăcioasă flăcăului.

Socotind că javrele au lătrat la vreo nălucă sau la omul din lună, trezindu-l degeaba, Domnichie aruncă jordia în spinarea unuia dintre câni și intră îndărăt în casă, ca să se culce mormăind alături de Liturca, prea curând îmbătrânita sa muiere, care fâsâia liniștit pe nas.

De'ndată ce Hupca dispăruse în întunericul pridvorului, Ichimie se și repezise în partea cealaltă a ogrăzii și, acuma, se afla taman sub fereastră. Câinii nu mai lătraseră: jordia lui Domnichie îi învățase minte, așa că mârâiau înfundat cu nasul în patele budelor.

Ichimie nu bătu îndată în geam. Intâiu, voia să-și desfăteze cu chinurile dulci ale așteptării inima. Lungindu-se ca la el acasă pe prispă, își lăsă privirea asupra cerului care se înourase; luna se prăvălise deodată după niște omete uriașe și ograda zăcea într'un întuneric de catran. În aer se simțeau miroznelle plăcute ale toamnei: iz amăruiu de fân uscat, de mere, de sămănătură proaspătă, de povidlă fiartă în ceaune mari de-aramă. Flăcăul se gândea că, dincolo de perete, Floarea doarme cu tâmpla'nfundată în perna cu miros de busuioc și oftă de nenumărate ori. Când socoti că a oftat îndeajuns, se ridică și bătu încet în geam. Nu trecu mult, că flacăra unui chibrit și pâlpoi îndărătul geamului. Ichimie — să chiuie, nu alta! Chibritul aprins era semn că fata-l primește pe flăcău.

Băietanul se dădu sub perete. În curând, ușa casei se deschise cu multă fereală, fără să scoată nici cel mai mic icnet din balamale, și arătarea albă a fetei fâlfâi

ca o fantasmă în noapte. Băietanul țăstui din vârful buzelor, ca fata să-l găsească mai repede. Când îl descoperi, arătarea veni la dânsul, fi luă mâna și-l duse în poarta șurii; flăcăul era în culmea fericirii.

— Da’-i un întunerice de iad aici, — spuse Ichimie.

Fata își puse palma peste gura lui.

— Aici nu ne poate auzi nimeni, — se apără dânsul în șoaptă.

Deodată, simți cum mâinile fetei i se lasă pe umeri. Fata îl sărută lacom, lacom și atât de puternic, încât buzele îl durură ca și cum i-ar fi fost mușcate. Imbrățișându-se, se-așezară pe-un maldăr de fân, care le înțepă picioarele.

— Mă temeam că n’ai să vii, — rosti Ichimie; după câțva timp, adause: — Va-să-zică tot ți’s drag...

Ca răspuns veni o sărutare lungă și-apăsată.

„A dracului muiere,” — se gândi flăcăul. — „Bună școală, n’am ce spune!” — și râse pentru sine.

Se drăgostiră mult. Noaptea era plăcută, șura mirosea a fân plin de cimbru și coada-șoarecului, iar ograda viaia încetșor de rumoarea gângăniilor cari mai apucaseră toamna. In grajd, o vacă mugi lung a câmpie.

— Cum îți place noaptea asta, fa hăi? — o întrebă flăcăul. — Li tare frumoasă, cu toate că-i mare’ntunerice.

— Ihm...

— Dacă ai să-mi fii așa de mută și când mi-i fi nevastă, oiu putea spune că m’a bătut Dumnezeu cu leuca

norocului, — glumi Ichimie. — Numai să nu-ți piară năravul aiesta, că-i strașnic bun un astfel de nărav...

Fata chicoti și flăcăul, aprins de răsul ei, o sărută cu și mai mult foc.

Când obosi, rosti cu glas tremurat:

— Imi ești dragă cum nu mi-a fost nici o altă fată.

Apoi, lungindu-se cât mai comod pe fân, începu să se gândească la viitor.

„O să vadă el Domnichie ce bărbat vrednic i-a dăruit ca ginere bunul Dumnezeu,” — își spuse flăcăul. — „In câțiva ani, i-oiu împătri averea.”

Deodată, pe când se legăna în astfel de visuri, Ichimie sări ca mușcat de șarpe: un glas bine-cunoscut lălăia un cântec lângă fântână — era glasul Floarei, pe care flăcăul l-ar fi putut deosebi și dintr'o mie de glasuri, căci îi intrase de mult în sânge, întocmai ca o boală ciudată și fără sorți de vindecare.

Cine era, atunci, muierea de lângă dânsul? Un hohot de răs răsună în apropiere și-un fanar își aruncă din plin lumina asupra lui Ichimie. Intâiu, băietanul își astupă ochii; apoi, însă, își desprinse palmile depe ochi și-și îndreptă spre femeea dealături privirile.

Rânjind cu gura până la urechi, așa că-și desvelea impudic știrboșenia, urâtă, având nasul lat al unei vite, murdară și mâncată de vărsat negru, Frozina râdea ținându-se de piept cu mânilor răpănoase și uscate.

Ținând ridicat fanarul, ca să lumineze mai bine scena, Floarea hohotea mai abțitir ca proasta satului.

Ichimie sări în picioare: Batjocura îl ardea ca o smoală în clocote. Urechile îi vâjâiau și ochii i se împăienjiseră, iar unghiile îi intraseră adânc în carnea palmilor. Totul râdea în jurul lui; copacii se clătinau de-atâta hohot, găștele se treziseră în coteț și gâgâiau de să cutremure lumea, caii nechezau în grajd și însuși fanarul din mâna Floarei își scutura pântecul de foc.

Peste puțin veni și hargatul Macoveiu. Când Floarea îi explică despre ce e vorba, o nouă avalanșă de râs izbucni, amenințând să răstoarne cerul cu toate slăvile peste ograda lui Domnichie Ilupca. Năucit de rușine, Ichimie o privea ca hipnotizat pe Frozina, ale cărei țâțe se scuturau obscen, bălângănindu-se ca ugerul unei vaci.

— Ce-i, mă Căbuță, te-ai drăgostit cu Ileana Cosânzeana? — sună ca un lătrat glasul lui Macoveiu, care-i cam purta lui Ichimie Sâmbetele pentru că acesta îl lua întotdeauna de sus la horă.

Răscolit până la măduvă de-atâta batjocură, flăcăul nu mai răbdă și, ridicând pumnul, isbi cu sete în mirul hargatului, care se prăvăli icnind pe fân, la picioarele lătărețe și crăpate ale Frozinei.

Apoi, se năpusti asupra bătrânei. Faptul că zăluda asta îndrăznise să-i spurce buzele, îl jignea mai mult decât însăși răutatea Floarei, care pusese toată comedia la cale. După ce-o nărui sub pumnii cari cădeau ca o ploaie de pietre, Ichimie se 'ndreptă calmat spre porțiță. Ca batjocura să fie completă, Floarea slobozi unul din cei mai răi câni, mare cât un vițel, din lanț și-l

asmuți asupra flăcăului. Când cânele se repezi să-l muște de coapsă, Ichimie îl prinse cu 'ndemânare de ceafă ca, ridicându-l, să-l trântescă la picioarele fetei, al cărei răs amuți la vederea unei astfel de forțe.

— Așa aș putea face și cu tine, — spuse liniștit băiețanul, plecând definitiv deastădată.

Se depărtase destul de mult, dar tot mai auzea schelălăitul cânelui, care iscase prin urletele lui lătratul întregului popor de câni al satului.

Trezit pentru a doua oară din somnul lui iepuresc, Domnichie ieșise c'o falcă 'n cer și una 'n pământ în ogradă, însă când Floarea îl puse în curent cu cele întâmplătoare isbucni și el în răs și-o lăudă pe Floarea pentru ispravă:

— Bine i-ai făcut! Altădată, să nu-și mai ridice ochii până la cine nu-î de nasul lui, — și, apoi, î se-adresă cânelui care mai schelălăia: — M'ai dat de ocară, javră ticăloasă ce ești! Te credeau vrednic, da' nu ești decât o potaie ca acelea pe cari le poartă 'n brațe cucoanele de la târg!

Totuși, îi porunci lui Macoveiu să aducă o cană de zăr cânelui, care tăcu numaidecât la anunțarea unui asemenea ospăț.

Intorcându-se în casă, Domnichie se lungi iarăși lângă Liturca. Femea nu se trezise, ci continua să sforăie cu cogâlțuri și icneli, ceace-l înfurie pe bărbatul care trebuia să se chinuiască întotdeauna foarte mult până să

reuşească s'adoarmă. Când, însă, îşi reaminti de cele întâmplate în ogradă, începu să rădă din nou şi proasta dispoziţie îi dispăru; adormi surprinzător de repede.

Ichimie îşi aprinse o ţigară şi începu să se gândească temeinic la 'ntreaga pătăranie. O ură rece, dar cu atât mai adâncă, pusese stăpânire pe toată fiinţa lui. Intr'o asemenea împrejurare, nu s'ar fi ferit nici de-un omor. Numai amintirea Frozinei — şi era destul ca tot sângele să-i urce în clocote la cap, ameninţând să-i rupă vinele de la tâmple. O clipă, se gândi să se'ntoarcă la Hupca, să-l ucidă şi să dea foc gospodăriei, însă imediat se dumeri că o astfel de răsbunare e prea uşoară pentru o fată ca Floarea. Numai o răsbunare complicată şi rafinată îi putea veni de hac unei asemenea făpturi a diavolului. Dându-şi seama de lucrul acesta, Ichimie se linişti deodată şi-şi spuse că e mai bine să amâne pe-a doua zi alcătuirea unui plan de răzbunare.

Dimineată, de'ndată ce se trezi, începu să chibzuiască. După vreun ceas, se ridică mulţumit de pe pat, se'mbracă pe'ndelete şi merse de-acasă. Drumul i se opri abia la cârciumă. Acolo, nu dădu decât de Taraboanţă, beţivul satului, care se miră straşnic de faptul că Ichimie o luase cu noaptea 'n cap spre damigenele lui Wender.

— Ce, ai un of la inimă, măi omule? — sughiţă cu iz acrişor de vin Taraboanţă.

— Ba dimpotrivă, măi Pentelimoane, — rânji Căbuţă. — Mi s'o ceea a 'nsurătoare azi dimineată.

— Bine-i să fii însurat, — aprobă jupânul Wender, amestecându-se'n vorbă. — Nunta înseamnă plăcere nu numai la trup, ci și la suflet. Iată, dacă ochii nu mi-ar fi ca o apă tulbure și mâinile nu mi-ar tremura ca frunza plopului, m'aș mai însura odată...

— Pe mine, — se apără Taraboanță, — să mă ferească Dumnezeu!

— Deh, — îl plânse cârciumarul, — n'ai avut noroc de-o femeie cum-se-cade. Am auzit că amu Parasca dumitale trăiește la Cernăuți, căci o ține un Polon venit de la Lemberg. Ci-că se'mpacă destul de bine amândoi...

— O fi, — făcu sceptic Taraboanță. — Da' mă tem că, până la urmă, are s'ajungă și pan Vlaziu un bețiv ca mine... Asta, însă, nu'nseamnă că Ichimie al nostru nu trebuie să se'nsoare. E-o fată vrednică??

— Te cred, — se'mpăună Cubăță.

— Și are bani?

— Are!

— Hm... Da' cum se chiamă?

— Asta încă n'o spun...

— Mare comedie! Că doar n'o fi chiar Floarea lui Hupca...?

Ichimie dădu din umeri și-i făcu cu ochiul.

Cu acest prilej, se dovedi că ochii jupânului Șloim Wender nu erau chiar „ca o apă tulbure”, căci văzuse foarte lămurit semnul din pleopă al lui Căbuță. De altfel, aceasta și fusese intenția flăcăului.

Pentelimon râse:

— Bată-te să te bată, Ichimie, că mare șmecher mai ești! Va-să-zică Floarea, ha?

— Eu n'am spus nimic, — se apără ipocrit băietanul și goli paharul. — Apoi, vă las cu bine, că am o mulțime de treburi, — se grăbi brusc Ichimie, lăsându-l buimăcit pe Taraboanță, care-l întrebă într'un târziu pe cârciumar:

— Dumneata ce spui de așa'treabă, jupâne Șloim?

Spre seară se-aduna întotdeauna lume multă la cârciuma lui Wender. Unul, ca să bea un rachiu, altul o bere, adusă tocmai dela Beil, din Siret, ori un vin; iar câțiva, ca să-și fumeze în tihnă luleaua sau să afle nou-tăți. Nu lipseau nici cârnațul bun de casă ori peștele marinat cu belșug de ceapă și de morcovi. Veneau țărani, veneau ceferiști și meseriași, veneau și câțiva intelectuali cari jucau taroc într'o cameră rezervată. Tineret nu prea primea cu plăcere jupânul Wender, căci, atunci, se mai isca așa, din senin, câte-o bătaie cu scaune și sticle sfărâmate — și asta nu-i plăcea deloc cârciumarului, pe care Buzdugan îl amenința cu închiderea „restaurantului”; astăzi, când puterile nu-i mai erau cele de odinioară, prefera să stea la tejghea și să supravegheze trebăluiala celor doi nepoți ai săi, cari nu mai pridideau cu căratul halbelor, al șipurilor de rachiu și-al talgerelor cu cârnaț și franzole, sau să se plimbe tacticos printre mese, ca să dea mâna cu vornicul, cu palamarul ori cu badea Hupca, decât să sară pentru a-i despărți pe bătăuși.

Astăzi, ca și 'n celelalte seri, se-adunară o mulțime de oameni. Venise și Domnichie, însoțit de Lazăr Malpa, un alt chiabur al satului, și se așeză la locul cel mai bun, lângă tejghea, spre ciuda unor gospodari mai săraci, cari, la un semn al lui Wender, trebuiseră să se ridice și să-și caute alte scaune.

Lazăr Malpa era un flăcău cam trecut. Domnichie ar fi avut mare poftă să și-l facă ginere. Lui Lazăr — fata îi plăcea, numai că Hupea nu prea știa dacă și Malpa îi place Floarei, căci era cam urât, cu privire ștearsă și adormită, iar urechile îi atârnau clăpăuge ca ale unui iepuroiu plouat.

Acuma, ascultați cu respect de câțiva lucrători, cari nădăjduiau o cinste, puneau țara la cale.

Wender aduse un clondir cu vin și spuse cu plecăciuni adânci:

— Ce-am auzit, bade Domnichie? Să fie într'un ceas cu noroc...

Hupea îl privi nedumerit.

— Ce să fie într'un ceas cu noroc, jupâne Șloim?

— Nunta, bade Domnichie, nunta, — spuse puțin contrariat cărciumarul.

Toată lumea își ciuli urechile. Noutatea era senzațională, nu glumă! — și sătenii așteptau cu răsuflarea oprită să audă cine va fi fericitul ginere al lui Domnichie Hupea. Unii se și gândeau că Malpa și-l invidiau. Nu era puțin lucru să ajungi neam cu Hupea! Lazăr își și scose mândru pieptul în afară, dar și-l desumflă imediat când Wender continuă:

— Nunta Floarei, să-ți trăiască odorul, cu Ichimie Căbuță... Bună alegere, așa să-mi ajute Dumnezeu! Sărada' harnic și-arătos...

— Ce vorbești, omule?! — se'ngălbeni Domnichie, cuprins de panică.

„...mama lui de Căbuță!” — se gândi Wender. — „Să-și bată așa joc de mine...” — și-i explică exagerând: — Mi-a spus chiar dânsul. Zău! Era și badea Taraboanța de față...

În cârciumă se-așternuse o tăcere atât de deasă, încât se-azea tic-tacul Roskopfului cât ceapa al primarului.

— Poate că badea Taraboanța știe mai multe, — adause prudent Wender, — căci au tot șoptit împreună.

— ...mama lui de Căbuță! — se deslănțui Domnichie. — Așa un... un...

— Ei, lasă și dumneata, bade Hupca, — se-amestecă primarul, — că nici Ichimie nu-i băiat de lepădat.

Dar, în loc să-l potolească, mai rău îl aprinse cu vorbele acestea.

Domnichie se roșise ca un rac, vinele de la tâmple i se îngroșaseră, iar bărbia îi tremura.

În cârciumă de deslănțui un vuiet ca de ploaie răpăitoare. Care de care ținea să-și spună el mai întâiu părerea. Unii râdeau pe sub mustăți, alții se bucurau că flăcăul i-a venit de hac chiaburului fălos.

Hupca știa că'n zece sate împrejur se va vorbi mâne de afacerea asta.

— Unde-i pezevenghiul cela de Pentelimon? — tună

dânsul cu atâta putere, încât Wender găsi că e mai cu-minte să se dea repede îndărătul tejghelei.

— S'a fi dus la altă cârsmă, că's destule în satul nostru, — spuse bozumflat Lazăr.

— Am să-l scot din pământ și-oiu vedea eu ce-i cu povestea asta! — se ridică gospodarul și, după ce aruncă banii pentru băutură pe masă, ieși trântind ușa după sine, ca să se piardă în întunericul uliței.

Malpa — făcu la fel, numai că mai încetinel, după cum îi era firea. În fața cărciumii se opri puțin, ca să-și potrivească brâul, care se deslegase. Auzi hohote de râs dincolo de ușa luminată, prin a cărei sticlă perdeluită se vedeau siluetele consumatorilor. Par'că râdea însuși iadul cu miile lui de draci, și Lazăr prinse să înjure printre dinți. Nu se mai zărea nici urmă de Domnichie. Intunericul și burnița deasă îl înghițiseră.

Hupea o luase întins către casa lui Ichimie. Pășea fără nici o fereală prin noroaie și băltoace — și, cu cât îi se prindea de ciubote mai mult glod cleios, cu atâta se 'ndârjea mai cumplit. Nu se putea dumeri ce e cu întreaga poveste. După cum se arăta din întâmplarea de ieri noapte, era sigur că Floarei nici prin gând nu-i trecea să-l ia de bărbat pe Căbuță. Atunci? „Atunci, ticălosul a vrut să mă facă de râs. Da' lasă, că am să-i-o scot eu pe nas!” — și-amenință cu pumnii. Nu se opri decât în ograda casei lui Ichimie. Ferestrele erau luminate. Domnichie încercă ușa, dar era încuiată. Incepu să bată fu-

rios în ea. Intâiu, nu răspunse nimeni; apoi, cineva crăpă o fereastră.

— Care-i acolo, mă? — sună glasul lui Ichimie, căruia lumina din odaie îi aurea contururile capului.

— Deschide, hândrălăule! — strigă Domnichie, după-cind mai departe în ușa. — Deschide, că am o vorbă cu tine.

— Da' cine ești, că doar nu-ți pot vedea fața în bezna asta, — spuse moale flăcăul.

Gospodarul simți bătaia de joc din intonația vocii, însă se stăpâni.

— Eu fs, eu... Domnichie Hupca...

— Iți... — se lungi în glasul său zeflemisitor Ichimie.

— Și dumneata, bade Hupca, spui că poștești să ai o vorbă cu mine?

— Intocmai, — rosti printre dinți Domnichie.

— Apoi e cam târziu, — grăi băietanul, dupăce se făcuse că se codește cu un răspuns hotărît. — N'ar fi mai bine s'o lăsăm pe mâne, la lumina zilei? — și, după o pauză, adause cu tâlc: — Deh! Că noaptea multe i se pot întâmpla omului...

— N'am obiceiul să las ceva pe-a doua zi, — se repezi furios gospodarul. — Imi dai drumu' au ba în casă? Că, de altfel, sparg ușa.

— Vai-de-mine, bade Hupca! D'apoi ce vorbă îi și asta? Se poate? Chiabur în toată firea ca dumneata și să spargă ușa unui biet băietan sărac ca mine? — spuse cu o dulce imputare ironică flăcăul. — Iată că-ți dau

drumu'... — și, după câteva clipe, trase zăvorul de lemn.

Domnichie se năpusti în odaie. Lumina unei lămpi mari îl cam orbi după întunericul de afară. Se frecă la ochi, ca, apoi, să vadă că'n odaie se mai află doi băietani: Iacov Tudoreu și Artimon Radul. Amândoi se ridicaseră de pe lavița acoperită cu un lăicer negru-albastru și se 'nchinară cu multă bună-cuviință, însă Domnichie desluși imediat bătaia de joc în ea. Va-să-zică "diavolul de Căbuț" îl înfrunta încă odată... Flăcăul îl pofti să ia loc și-l întrebă dacă îi poate oferi un păhărel de rachiu. Atâta obrăznicie îl scoase definitiv din sărite pe Domnichie.

— Ascultă, măi fecior de cărtiță, da' cine crezi tu că-mi ești?! O lepădătură, un vântură-pleavă, un om fără căciulă pe cap! Un om ca tine, ce spun?!, un câne ca tine nici în lanț nu-i bun...

— Țțț... — făcu compătimitor Ichimie. — Și pentru ca să-mi spui aiestea ai venit pe-așa o vreme până aici? Ui-te că ți-ai umplut până la genunchi de glod bernevecii...

— Să-mi lași în pace bernevecii, ticălosule! — urlă Domnichie. — Să-mi spui îndata mare de ce te-ai lăudat la Wender că te 'nsori cu fata mea, ha?

— Eu? — și ochii băietanului se deschiseră ca un simbol al nevinovăției. — Să mă trăsnească Dumnezeu dacă am spus cuiva o astfel de vorbă! Adevărat c'am fost astăzi la Wender și c'am vorbit de, 'nsurătoare, dar nici n'am pomenit de Floarea dumitale. Martor mi-i Tara-

boanță. Dacă vrei, putem merge și la părintele paroh, să-mi ia jurământ în privința asta.

În fața unei asemenea obligații, Hupca n'avu încotro și trebui să dea crezare.

Totuși, nu se dădu bătut:

— Da' atunci cum de-a îndrăznit Wender să spuie așa o minciună în fața atâtor oameni?

— Apoi asta îi trebui să-l întrebi chiar pe dumnealui, — se eschivă nevinovat băietanul.

— Hm... — sughiță Domnichie.

Era sigur că, de fapt, tot de la Ichimie pornea povestea, însă trecea de înțelegerea lui în ce fel. În orice caz, avea sentimentul că s'a făcut încăodată de răs. Tudorcu și Radul vor istorisi în sat că a venit cu o falcă'n cer și una'n pământ la Căbuță, dar că a trebuit să plece cu coada 'n picioare. Ii privi pe cei trei băietani. Ghici că dâșii abia își țin răsul. Ar fi avut strașnică poftă să-i ia pe tus-trei la bătaie, dar știa că ar fi ieșit un scandal prea mare, și asta nu se cuvenea să pornească de la un gospodar ca dâșul. Trase de câteva ori adânc în piept aerul și isbuti să se mai liniștească. Avu chiar curiozitatea să-și arunce prin odaie privirile, ca să vadă cum locuiește Căbută, căci până acuma nu fusese niciodată pe aici, și trebui să admită că încăperea e curată, împodobită cu lăicere frumoase, de lână bună, și că pernele de pe lăzi sunt albe ca omătul. Totuși, plecă fără să dea binețe, însă Ichimie, luminându-i cu un fanar prin ogradă drumul, îl conduse îndatoritor până în uliță, făcându-l

pe Hupca să simtă diferența între purtarea de aseară a acestuia și purtarea sa — ceea ce îl înfurie până la roș pe gospodar.

Luptându-se cu glodul, care par'c'avea dinți — atât de puternic îi apuca ciubotele —, Domnichie avu ce să tot gândească până acasă.

O clipă, îi licărise în minte să se re'ntoarcă la cârciumă, ca să-i ardă o mamă de bătaie lui Wender, dar își trăsese pe seamă. Se făcuse și fără asta destul de caraghios. Apoi, începu să cugete la Ichimie și-l compară cu Malpa. Rezultatul se arată favorabil pentru primul. Molăul acela de Lazăr tăcuse ca un tont la cârciumă. Hupca fu nevoit să recunoască fără ocol că Ichimie e mai desghetăt decât însuși căposul de primar și că poți să ai toată nădejdea într'un asemenea om. Seara trecută, făcuse haz mult de șotia Floarei, însă acuma își condamnă fata. Nu se cade ca o muiere să-și bată astfel joc de-un flăcău care vine din dragoste.

Acasă, Domnichie găsi mare tăcere. Dormeau cu toții. Vrând să aprindă opaițul în bucătărie, se lovi cu piciorul de-un butuc de lângă vatră. Aceasta îl înfurie la culme. Când, la flacăra galbuie a opaițului, își văzu femeea, care fâsâia liniștit pe nas, o scutură fără milă și, după ce o sudui din cauza butucului așezat în mijlocul bucătăriei, îi istorisi întreaga pătăranie, însă Liturca îl ascultă numai cu o jumătate de ureche, căci era somnoroasă.

Terminând cu Liturca, bărbatul se-așeză să mănânce, însă bucatele erau sleite. Incercă să facă singur focul —

femeia adormise iarăși —, dar lemnele erau ude și flacăra nu voia să le cuprindă. Luând opaițul, Domnichie merse în odaia în care dormea Floarea și-o trezi.

— Fa hăi, vină să aprinzi focul în bucătărie, că mi s'au sleit bucatele, — o rugă dânsul.

Fata se'ntinse, își feri de lumină capul și spuse năzuroasă:

— Ira, tătucă, da' dece vii așa de târziu acasă? Trezește-o pe Frozina, că ți-a face dânsa focul.

Asta era prea din cale afară pentru Domnichie.

— Ce? — strigă el. — Și mie mi-o trimiți pe Frozina? Ian stai să te 'nvăț oleacă de minte! — și, apropiindu-se de laviță, o ridică pe Floarea ca pe-un cățel și nu-i dădu drumul decât în mijlocul odăii.

Fata era atât de buimăcită, încât i se păru că visează, însă tatăl ei o desmetici repede.

Intâiu, îi dădu câțiva pumni după ceafă, pumni atât de grei și de fără cruțare, încât fata hâcăi. Apoi, apucă din tindă o jordine și începu s'o îmblătească în lege. Floarea răbdă cât răbdă, însă — în cele din urmă — prinse să țipe cât o ținea gura:

— Văleu, săriți, că mă omoară...

Indată se-arătară Frozina și Macoveiu, însă bine 'nțeles că nici unul din ei nu îndrăzni să vină în ajutorul fetei. Doar n'aveau să-și vâre capul sănătos sub calendar, așa că asistară nemișcați până la sfârșitul corecției, pe care Domnichie o aplică atât de aprins fetei sale.

Când crezu c'a îmblătit-o îndeajuns, spuse:

— Acuma, să mi te duci să faci focul și să-mi dai masa, iar mâne dimineată s'o întrebi pe mă-ta de ce te-am bătut, că mie mi-i lehamite să-mi mai sparg gura. Marș! Și nu uita să așterni un ștergar curat pe masă.

Bocind și smiorcăind, fata făcu întocmai.

Domnichie, Liturca și Floarea plecaseră disdedimineață la Cernăuți în Duminica aceea.

Acasă — nu rămăsese decât Frozina.

Cum vremea era caldă, zăluda se'ntinsese pe prispă și se sorea. În mână ținea un știulete de păpușoiu, din care ciupea câte-o boabă din-când-în-când, aruncând-o gobăilor cari se băteau pentru bobita de aur. Când era singură acasă, Frozina se simțea fericită. Putea să mângâie în voie vitele și caii din grajd și să se joace cu găinile, cari o iubeau ca pe un fel de împărăteasă a lor. Uneori, urca în nucul din spatele casei și sta ceasuri întregi acolo. Nucul era bătrân și în vârf i se lămureau crengi groase cât omul. Când se-așeza sus și-și sprijinea de trunchiu spatele, avea impresia că plutește. Mirosul frunzișului cu iz amăruiu și răcoros o desfăta cum o desfăta și tămâia din cadelnița părintelui paroh. Regreta întotdeauna când trebuia să coboare. Acolo, sus, aproape de cer, tâmplele par'că i se limpezeau și gândurile nu mai curgeau încălcite, ci cumînți ca apele unui pârâu.

Frozina mai aruncă un bob de păpușoiu. Găinile se repeziră voinicește, însă o rață fu deastădată aceea care isbuti să-l culeagă. Apoi, zăluda aruncă întregul știulete, ceea ce iscă o zarvă uriașă între gobăi.

Lungindu-se pe spate, Frozina începu să privească lacomă cerul. O gingașă tivitură de nouri alburii trecea peste mijlocul lui, făcând să apară și mai adâncă apa neantului albastru. La un moment dat, zăluda avu senzația că se prăbușește amețită în abisul cerului și, scuturându-se cu spaimă, sări în picioare. Nu mică îi fu mirarea când îl văzu pe Iacov Tudorcu deschizând larg portița.

→ Nu-i nimeni acasă, — se grăbi dânsa în întâmpinarea flăcăului.

— Vin numai pentru dumneata, Frozină, — spuse mieros Tudorcu. — Ui-te, chiar acuma sosesc de la gară, c'am fost la Cernăuți, — și, ridicând în aer o cutie destul de mare, adause: — Acolo l-am întâlnit pe badea Domnichie, care mi-a spus: „Eu rămân cu muierea mea și cu fata până mâne seara la Cernăuți. Dacă tu te'ntorci azi la Cuciurul-Mare, du-te neapărat cu pachetul acesta la Frozina și dă-i-l.”

— Da' ce-î în pachet? — deschise ochi mari zăluda.

— Privește și dumneata... — și Tudorcu îndepărtă cu un gest de scamator învălitoarea de hârtie și ridică repede capacul.

Frozina rămase mută de uimire.

Cutia conținea zeci de panglicuțe de mătasă — o adevărată beție de culori —, ghirlande de flori de hârtie, brățări, o broșă de sticlă și un inel.

Femeea își duse mâinile la ochi: atâta culoare îi fura privirile.

Iacov continuă:

— Badea Domnichie mi-a mai spus: „Frozina să se împodobească numaidecât cu toate acestea și să meargă la horă chiar astăzi, ca să vadă întreg satul cât e de frumoasă.”

— Chiar așa a spus? — întrebă tremurând de emoție femeea.

— Sigur! — și șopti tainic: — Fa Frozină, știi care-i părerea mea? Că badea Domnichie te iubește.

— Nu mai spune!

Picioarele tăindu-i-se, zăluda trebui să se lase pe prispă.

— Ihi. Și socot că vrea să-i fii ibovnică. A dat norocul cel mare peste dumneata, Frozină. Te pomenești că te și 'nzestreează cu o căsuță și niște câmp. Ce, n'are de unde?! Chiar te sfătuiesc să nu te lași moale până ce nu te 'nzestreează.

Un tumult nebun pornise în capul strâmt al femeii. Ibovnica lui Domnichie... Asta e ceva! Liturcă n'are decât să crape de ciudă... Destul a tot înjurat-o până acuma, batjocorind-o cu vorbe grele ca „toantă” și „zăludă...” Ehei, cum se schimbă peste noapte norocul!

— Așa, Frozină... Amu o iau din loc, că m'așteaptă drăguța la horă. Împodobește-te și vină și dumneata, da' nu zăbovi prea mult.

Femeea îl conduse până'n drum, mulțumindu-i că s'a ostenit să-i aducă pachetul.

Apoi, cu pași repezi, merse în casă, fără să-și fi dat

seama că pe Tudorcu îl aștepta nu departe Ichimie cu un rânjet de satisfacție pe fața luminată în plin de soare.

Frozina scoase cu evlavie ieftinele podoabe din cutia de carton și le așeză pe masă, ca să le contempleze cu atenție. Nu se mai sătura privindu-le. Numai cerul, văzut din vârful nucului uriaș din spatele casei, era tot atât de frumos. Amintindu-și că trebuie să meargă la horă, se smulse în cele din urmă din fascinația pe care-o exercitau podoabele și alergă în bucătărie, unde se spală cu săpunul cel bun al Floarei, săpun de care, dealtfel, n'avea nimeni voie să se-atingă. Apoi, îmbracă fără nici o șfială catrința cu fir a Liturcei și începu să-și pună podoabele. După ce termină, se examinează cu ochiu critic în oglindă. Rezultatul fu mai mult decât satisfăcător.

Incuind casa, se-așternu grăbită drumului. Mergea atât de repede, încât părea un fel de pasăre ciudată, fără sbor, care saltă de pe piatră pe piatră peste valurile unui pârâu. Uneori, întâlnea câte-un om, care se-oprea cu gura căscată la o asemenea arătare și, atunci, inima zăludei creștea de bucurie.

„Acuma o să vadă cu toții ce fată frumoasă-i Frozina,” — se gândea dânsa la persoana a treia despre sine însăși.

Un cățel pipiriu, care se juca în iarba de la marginea șanțului, se-opri și el. Făcu un „ham-ham” scurt, oarecum speriat, ca, apoi, să îndrăznească totuși să se ia, cu pași mici și foarte rezezi, după Frozina, căreia îi tot mirosea călcăile.

Hora se'ntindea pe tolocuța dintre moara lui Storfer și podul c. f. r. de lângă cantonul dinspre Cernăuți.

Apariția Frozinei opri hora în loc. Lăutarii rămaseră cu instrumentele în vânt, iar dănțuitorii cari încă nu știau despre ce e vorba se'ntrebau ce s'a întâmplat. Când se dumeriră de motivul agitației, năvăliră cu toții la femeea care le zâmbea cu un aer de prietenoasă superioritate.

— Da' ce-i cu tine, Frozină? — se interesă râzând Marița, o bătrână a cărei gospodărie se afla în vecinătatea casei lui Hupea. — Vrei să te măriți?

Zăluda făcu un gest misterios, care stârni râsul mulțimii.

Speriat, cățelul care i se tot încurca între picioare începu să latre ascuțit.

Artimon Radul exclamă admirativ, făcând cu ochiul către mulțime:

— Uitați-vă, oameni buni! Frozina are și-un cățel, ca o adevărată cucoană...

Lumea prinse să râdă din nou.

— Cățelul Frozinei e mai mândru ca al domnișoarei Strâmbu, — spuse Gâză, un drac de băietan întodeauna vesel, deși vântul îi sufla vară și iarnă prin căciula spartă. — Să-i cumperi o sgărdiță, Frozină, și să-i legi o mașă roșie la grumaz.

— Ian lăsați fata 'n pace! — se făcu că se stropșește Manchirecha. — Mai bine s'o poftim la un rachiu, că se cuvine cinstită Frozina.

Mulțimea murmură aprobativ și-o conduse cu alaiu la cârciuma de lângă moară. Cine nu încăpu înăuntru, rămase în drum, să se boldească prin ferestrele deschise la masa la care se-așezase Frozina. Jupânul Berciu Wender, frate cu Șloim cel de lângă podul c. f. r., fusese pus la curent cu întreaga comedie; prin urmare, se prezintă foarte ceremonios în fața zăludei și-o firitisi în cuvinte alese. Tudorcu și Căbuță veniseră și dâșii.

— Apoi să fie într'un ceas bun ce-am auzit, — grăi Manchirecha, — da' amu trebue să ne spui cine-i logodnicul.

— Da! Da! — se deslănțui cascada întregii mulțimi. Frozina își duse rușinată mâna la gură.

— Cine ți-a dăruit așa mândrețe de podoabe? — insistă Manchirecha.

— Badea Domnichie, cine altul?! — mărturisi roșic la față Frozina.

Se așternu tăcere. Apoi, însă, izbucni deodată un râs care amenința să spargă sticlele din rafturile jupânului Berciu. Hohotele molipsiră și lumea de la ferestre, retransmițându-se până departe pe drum. Râdeau, par'că, și răchitele. Insași Horaița hohotea, scuturându-și crucele cimitirului de pe culme.

Cățelul lătră iarăși.

Tudorcu șopti ceva la urechea lui Căbuță și acesta intră în locuința cârciumarului, de unde se întoarse îndată cu o panglică roșie, legând-o de gâtul cățelului, care se supuse mârâind împodobirii. Femeile bătură din

pălmi, iar bărbații mormăiră admirativ: „Al dracului. Căbuță aiestă!”

Îmbunat cu o bucățică de cârnat, cățelul da vesel din coadă.

Dupăce valurile de răs se potoliră, Manchirecha continuă cu descusutul:

— D'apoi badea Hupca îi însurat... Cum are să te ia de nevastă?

— Nu-i nimic! — și Frozina explică: — Mi-a trimis chiar astăzi vorbă că se desparte de femeea lui.

Taraboanță îl împunse cu degetul în burtă pe Ichi-mie și-i șopti:

— Asta îi încă una de-a ta, măi Sarsailă!

— Ssst! — îi puse flăcăul repede palma peste gură.

— Nu-mi strica treaba.

Ieremiță Iaremco, cel înalt și burtos, chiaburul de sub Storojineț, un vechiu dușman al lui Hupca, nu mai putea de bucurie că satul se veselește pe socoteala acestuia. Ca să întrețină atmosfera, comandă o vadră de rachiu și făcu tratație la toată lumea. Slugile lui Berciu Wender duseră și-afară câteva clondire, ca să închine cu toții în sănătatea lui Domnichie Hupca și-a Frozinei. Limbile se deslegară a măscări și fetele își plecau rușinoase capul, iar câte una se-ascundea pe la spatele vre-unei bătrâne, ca să poată râde în voie. Cu istorii și cântece, timpul trecea în goană și jupânul Berciu trebui s'aprindă lămpile. Fiind rost de câștig mare în asemenea zi de pomină, cârciumarul descuie sala cea mare, unde

se organizau uneori petreceri pentru intelectuali. Lumea din drum fu poftită înăuntru, Iaremeo mai comandă o vadră de rachiu și lăutarii începură să cânte de joc. Nimeni nu se'ndura să plece acasă. Numai Pentelimon Taraboanță o luă din loc, căci — împlinindu-i-se măsura de băutură — simțea nevoie de somn.

Lângă biserică, Taraboanță ajunsese din urmă o căruță care urca dealul.

Recunoscându-l în cenușa serii pe Domnichie, care sta cocoțat pe ziț între Liturea și Floarea, îi dădu binețe și-i spuse cu tâlc:

— Da'i strașnică veselie astăzi la crâșma lui Berciu, bade Hupca...

— Hm! Și ce-i dacă e mare veselie, — se sborși Domnichie, care înțelesese imediat că se ascundea ceva neplăcut pentru dânsul în cuvintele lui Taraboanță.

— Păi... petrece lumea cu Frozina dumitale... — spuse cu o voită ezitare în glasul răgușit Pentelimon.

— Oprește caii, Macoveiu! — răcni Domnichie și sări din căruță, ca să-l apuce de piept pe Taraboanță. — Vorbește lămurit, măi omule, că de nu...!

— Că de nu, ce? Că doar nu mă-i omori... — răspunse moale Pentelimon. — Frozina a venit la daneț împodobită ca o mireasă, și spune că dumneata i-ai dăruit marafeiurile acelea...

Domnichie îl împinse în șanț pe Taraboanță și-o luă la goană spre moară.

Femeile îl poftiră în căruță pe bețiv și-l potopiră cu întrebări.

Când Domnichie deschise ușa cârciumii, se făcu o tăcere atât de mare, încât se-auzea bâzâitul unei muște stingherite din somn, care se'nvârtea în jurul unei lămpi. Câțiva oameni incremeniseră cu paharul în drum la gură. Toți își țineau răsuflarea. Apoi cățelul se sbârli și lătră scurt și nedumerit la Hupca. O fată chicoti. Manchirecha începu să se foiască; nu se prea simțea bine sub privirea aspră a noului venit. Ichimie, Artimon și Iacov dispăruseră în spatele unui grup de moșnegi.

Domnichie dădu cu ochii de Ieremiță; îl fixă îndelung; dar nu spuse nimic.

Apoi, făcându-i semn din cap, îi porunci stăpânit Frozinei:

— Hai!

Intimidată — și mirată de tonul aspru al bărbatului, — zăluda se ridică și-și tăie drum spre ușa. Domnichie îi făcu loc să iasă; apoi, îl mai privi odată — crâncen — pe Iaremco și isbi ușa după sine. Cățelul ieșise și el, ca s'o urmeze credincios pe Frozina. Uneori, femeea se împiedica de câte ceva în întuneric; atunci, Domnichie o apuca nemilos de braț, împingând-o cu brutalitate.

În mintea mică și chinuită a zăludei creștea tot mai dureroasă întrebarea:

„Oare cu ce i-am greșit, că mă bruftuiește astfel?”
Gospodarul clocotea.

Acasă, o târi în bucătărie; n'o mai întrebă cum și

ce a fost; își închipuia totul; nici n'o mai privi; cu atât mai vârtos, însă, o luă pe Floarea în răspăr, arătându-i cât de nesocotită a fost cu Ichimie.

Și încheie:

— Cine-știe câte șotii va trebui să mai îndur din partea lui Căbuță!

— Da' dece nu te duci să te plângi la jandari? — spuse Liturca.

— Sigur! — se oțărî gospodarul. — Asta ar mai lipsi! Că satul nu râde destul de mine... — și ieși mânios, trântind ușa.

Incredințându-se c'a plecat de-acasă, îndepărtându-se spre cine-știe ce coclauri, Liturca se năpusti asupra Frozinei, ca s'o bată. Zăluda răbdă fără nici un cuvânt pumnii grei ai stăpânei. Inspăimântat, cățelul se ascunse sub laviță, mârâind încet cu schieunat de plâns. Floarea privea trufașă. Când Liturca obosi, fata se năpusti ea asupra Frozinei, dar nu ca s'o bată, ci ca să-i desprindă podoabele, pe cari le aruncă furioasă pe hleiu de jos. Zăluda ingenunchie și, strângându-le, le culese în cutie. Apoi, se duse în grajd, între vacile și caii ei. Târziu, auzi un schelălăit. Era cățelul care o urmase atât de credincios pretutindeni.

— Ce-i, cățelule?

Cățelul lătră scurt, deastădată cu bucurie. Zăluda îl mângâie înduioșată și, pe urmă, începu să se gândească unde să-și ascundă comoara. În grajd — găsi că nu e bine. În șură, la fel. Atunci, în șopron. Da, în șopron

e cel mai potrivit. Și, mergând într'acolo, desprinse o scândură din perete, scormoni o cavitate în lut și așeză în ea cutia, peste care bătu la loc scândura. Mulțumită, îl mângâie din nou pe cățel și se așeză pe pragul grajdului, ca să mediteze cu mintea ei săracă asupra celei mai agitate zile din viața sa.

Rămase acolo până când Ichimie o chemă cu glas aspru, însă fără dușmănie, la masă.

Ichimie simți deodată că nu mai poate suporta prezența oamenilor în jurul său.

Deaceea, le spuse lui Tudorcu și lui Radul:

— Iertați-mă, măi fraților, dar trebuie să mă cărăbănesc, — și, fără să mai asculte cuvintele lor de protest și de rugămintă, plecă înfierbântat în noaptea plină de sgură.

Întâiu, se gândi să se potolească la Lănuca, deochiata ibovnică a întregului sat, însă își trase pe seamă; știa prea bine: chinurile sale nu sunt dintre acelea cari să se poată stinge cu sângele ieftin al Lănucai.

Ii părea rău de farsa făcută lui Domnichie. Dar nu din cauza acestuia, ci a Frozinei. Mergând prin întuneric vedea lămurit tristețea din ochii zăludei când chiaburul o scotea din cârciumă. Firea cea bună a lui Ichimie nu era deloc mulțumită de felul cum se desfășuraseră lucrurile. Pe măsură ce conștiința îl muștra din cauza Frozinei, pe atâta îi creștea ura plină de dragoste împotriva Floarei.

Și, ca să-și răcorească năduful, luă la bătaie prima umbră care-i ieși în cale în noaptea aceea...

Până la urmă, se alese cu un cucuiu mare cât oul deasupra ochiului drept, însă era bucuros că va putea să doarmă liniștit, ceeace îi mai rămânea din noapte.

CAPITOLUL III

Nucul Frozinei

Zăludei îi se făcuse iarăși dor de cutia ei cu podoabe. Domnichie și Liturca se'ntinseseră în bucătărie pentru un somnuleț de după-amiază; cum Macoveiu robotea în șură, iar Floarea înșira niște mărgelile pe-un fir de mătăasă în odaia ei, Frozina socoti că nu e prea periculos să meargă în șopron ca, desprinzând scândura din pereți, să scoată cutia și să privească minunile din ea.

Lălăind o frântură de cântec străvechiu, se juca fericită cu zecile de panglicuțe, pe cari și le tot înfășura în jurul mânilor, ca să le simtă aburul mătăsos, binefăcător ca un sărutat, așa că nu prinse de veste când se deschise ușa șopronului, în al cărei cadru apăru, pânditoare ca o pisică, Floarea. N'o văzu decât când aceasta îi apucă din poală cutia. Apoi fata smulse și panglicuțele de pe mâinile Frozinei.

— Prin urmare aici îți tineaî comoara, — spuse Floarea.

— Dă-mi înapoi cutia, dă-mi-o, — strigă Frozina. — Ce vrei să faci cu ea?

— Ai să vezi, — răspunse cu un zâmbet rău fata.
 — Te rog să mi-o dai înapoi, — o rugă cu lacrimi în ochi zăluda.

— Nu te mai smiorcăi, că nu ți-o dau, — o repezi Floarea și ieși, cu cutia subsuoară, în ogradă.

Frozina se luă după dânsa, tânguindu-se mereu:

— Dă-mi-o, te rog... dă-mi-o, te rog... dă-mi-o, te rog...
 — însă Floarea nici nu voia s'audă de-așa ceva, ci intră în bucătărie, unde mai ardeau rămășițele focului din timpul amiezii.

Frozina ghici îndată ce vrea să facă Floarea. Scoase un strigăt atât de puternic, încât Macoveiu, care mai era în șură, lăsă mirat furca din mâni. Domnichie și Liturca se treziră, dar n'apucară să intervină, căci Floarea și aruncase pe foc conținutul cutiei. Flăcările mistuiră într'o clipă comoara multicoloră, din care nu mai rămase decât un pumn de scrum; obiectele de metal se strâmbară ca un rânjet în dogoarea focului. Palidă, sprijinindu-se de perete, Frozina privea prostită în foc; apoi, făcu un gest ca și cum ar fi vrut să-și vâre în flăcări mâna, ca să scoată pumnul acela de cenușă, care, cu puțin în urmă, mai fusese pentru dânsa întreaga frumusețe a vieții, însă — dându-și seama că, acuma, totul e zădarnic — și-o retrase, ducându-și-o la piept și încercând să domolească o mică pasăre sălbatică și oropsită, care se sbătea, se sbătea...

Înțelegând dintr'o singură privire ce s'a 'ntâmplat, Domnichie sări la Floarea și-o plesni cu palma peste

gură. Cutia căzu din mâinile ei, rostogolindu-se până la picioarele Frozinei, care, ridicând-o, ieși din bucătărie; n'o mai interesa ce se 'ntâmplă aici. Mângâind cutia goală, zăluda porni în neștire. Străbătu ograda, deschise poarta dela grădină, trecu pe lângă nucul cel bătrân și-o luă la vale către părauaș.

În bucătărie, Floarea mai bocea, pe când Liturca se certa cu bărbatul ei.

— Cum vii să bați fata pentru o toantă? — țipă Liturca; apoi, adause răutăcioasă: — Te pomenești c'o iubești pe Frozina!

Domnachie înmărmuri; când își reveni, începu să râdă cu hohote; liniștindu-se, spuse:

— Cum? Te-ai desghețat și tu odată? Ți-ai regăsit și tu glasul? N'aș fi crezut să mai apuc așa ceva! Ian ascultă, muiere, văd că fata asta a noastră s'a prefăcut într'o adevărată viperă. Răspunde-mi, oare Frozina e vinovată de tot ce s'a întâmplat? Nici pe Ichimie nu-l pot osândi. Tu, Floareo, i-ai terfelit întreaga mândrie. Acuma, dânsul ne-o plătește... — și, apropiindu-se de fiica sa, îi porunci aspru: — Ia sumanul pe tine și mergi de-o caută pe Frozina.

— Nu merg! — se oțărî Floarea.

— Ai înebunit, bărbate? — se văietă Liturca. — Fata noastră să meargă în căutarea unei zălude?

— Dacă nu merge ea, merg eu. Da' atunci un lucru să știți... Vă bat pe-amândouă de vă rup ciolanele.

Floarea înghiți în sec, însă se supuse.

Frozina ajunsese la podul cel mic de sub digul liniei ferate.

Acolo — veneau feluriți strigoi în timpul nopții și se-adunau sufletele tuturor celor ce muriseră de moarte cruntă. Baba Manchireha jura că, trebuind să treacă odată pe la miezul-nopții pe lângă pod, îi văzuse pe Ion Aluion, cel spânzurat în cursul războiului, pe Luca Urātu, care se-aruncase sub tren, pe Dumitru Dunic, cel chemat de știma apelor în fundul Derehluului, pe văduva Maria, care oprea ploile și vestea moartea... O lumină ciudată le isvora din ochi, iar strigoii prindeau în mânilor descărnate stelele cari cădeau. Frozina, însă, nu se temea. Aici, între răchitele și tufele nenumărate, era o liniște bună și mare. Părăușul curgea fără grabă printre trestii și soarele tremura de frig în valurile lui răcoroase. Copacii erau numai sânge și aur — și palorile pomătului lui Kranz din apropiere aveau o dulce moarte de înger în ele. Spre miază-noapte, biserica își înălța spre cer uriașul turn alb, care veghia cu învierile clopotelor ei văile multe și line.

O pasăre stacojie ca rugina sbură tăcut prin fața Frozinei. Apoi, trecu și un iepure, care dispăru sub niște brusturi cât pălăria unui uriaș. Foarte departe, tocmai pe dealul Horaiței, un băietan chiuia și chiotul venea ca un cântec prin văduhul limpede de toamnă, pe care soarele îl încălzea atât de plăcut, încât Frozina ar fi vrut să rămână întreaga viață așa, cu fruntea mângâiată de el. La Derehlu nechezau câțiva cai — și par'că erau

hergheliile de armăsari din poveste, atât de pătrunzătoare le era chemarea.

Frozina privea cerul și mângâia în neștire cu degetele ei-bătătorite cutia. Avea impresia că mângâie obrajii unui om. Cutia fiind goală, era ca un om căruia i s'a luat sufletul.

Apropiindu-se de apus, soarele făcea ca umbrele să se lungească tot mai mult și să aibă aspecte tot mai fantastice.

Pasărea aceea stacojie sbură iarăși prin fața Frozinei. Scotea țipete ciudate și tânguitoare. Uneori, avea glas de copil.

„Poate că-i sufletul unui copil care-a murit nebotezat,” — se gândi ușor înfiorată zăluda, însă nu se temu.

Seara se lăsă repede — cu svonuri de căruțe cari se'ntorceau acasă de la Cernăuți sau de la pădure; câinii lătrau a mămăligă și vacile mugeau să fie mulse, iar luminile pâlpâiau sfioase pe la geamuri.

Cerul miezului-de-noapte stăpânea toate stihiiile lumii.

Și Frozina avu în noaptea aceea pentru întâia oară revelația stelelor. Până atunci, se culcase aproape întotdeauna odată cu găinile, iar când fusese nevoită să privegheze — n'avusese ochi pentru cer. În noaptea asta, stelele o halucinau. Erau aproape tot atât de frumoase ca panglicuțele, florile de hârtie și brățările din cutia dată de Tudorcu.

Dupăce se gândi încordat câtva timp, femeia începu

să fugă către casa lui Domnichie. Cum știa că, la asemenea ceas, dorm cu toții, trecu fără nici o fereală prin ogradă. Câinii își ridicaseră de pe labe botul, o priviră, însă nu lătrară.

Frozina nu se opri decât în grădină.

Nucul cel bătrân se înălța ca o biserică în întunericul albastru-verzui.

Apropiindu-se de trunchiu, Frozina își făcu cruce, în-genunchie și spuse „Tatăl-nostru.” Apoi, începu să urce în nuc. Scoarța pomului era jilavă de rouă și picioarele femeii lunecau. Totuși, încet-încet, isbuti să ajungă la șerpii primelor ramuri, unde se odihni câtva timp. Deasupra, deși toamna mai rărise frunzele, coroana pomului era atât de bogată, încât nu se vedea nimic din risipa miilor de constelații, așa că Frozina trebui să continue urcușul.

Ram după ram — treaptă de'ntuneric după treaptă de'ntuneric —; era un fel de scară a lui Iacob, care-ăștepta coborîrea îngerului.

Pământul dispărea în cețurile îrunzișului, care o izola pe Frozina de freamătul nopții de jos, revelându-i o altă noapte, mult mai profundă, o noapte de nesfârșite abisuri înstelate.

Ajungând sus de tot, femeea cuprinse cu un braț ramul de la vârf și se lăsă în voia gândurilor cari, acum, se așterneau fără poticniri și încâlciri. Ichimie se statornici lămurit în mintea ei. Frozina retrăi amănunțit farsa pe care i-o jucase din porunca Floarei. Iși aminti

de pumnii cu cari o năruise flăcăul, însă nu simți nici o durere. Apoi, privind cerul, își spuse că nu poate fi prea departe de fruntea ei, pe care boarea înghețată a stelelor i-o răcorea binefăcător. Slobozind ramul, începu să culeagă de pe boltă minunile din cutia fermecată.

— Valeu, săriți, oameni buni! — răsună din grădină glasul Liturcei. — Săriți, valeu, săriți!

— Ho, muiere, că trezești întreg satul, — strigă mânios din șură Domnichie. — Dar ce s'a'ntâmpilat?

— Vină mai iute încoace... — scânci numai teamă Liturca.

Domnichie, urmat de Macoveiu și de Floarea, care ieșise din casă la țipătele mamei sale, merse în grădină, unde-o găsi pe Liturca lângă nuc, sprijinindu-se cu mâna de trunchiul lui.

— Ce-i cu tine, muiere? Ai căpiet?!

Femea făcu un semn, arătând spre picioare; gospodarul se apropie și, atunci, înțelese; fără să se piardă cu firea, porunci hargatului să aducă fanarul; în așteptare, pipăi obrații Frozinei, care-și încleștase în cartonul cutiei degetele.

— Mai trăiește, — spuse dânsul încet. — Mișcă-te mai repede! — îi strigă hargatului și, smulgându-i din mâna, care tremura, fanarul, lumină fața zăludei. — Și-a frânt gâtul. Macoveiu, apuc'o binișor de picioare, s'o ducem în casă.

Cenușa nopții încă nu se risipise cu totul. La răsărit,

cerul se tulbura ca o apă vânat-alburie, în care se-amesteca și roșeața unor zori neprietenoși și fără strălucire. Liturea ridică din iarba înghețată fanarul și o privi pe furiș pe Floarea, care dărdăia palidă lângă nuc, în timp ce de pretutindeni, de sub răchitele uliței, din tufele de lemnul-Domnului, de pe șură și din porumbiștea uscată, o pândeau mii și mii de ochi cenușii, amenințători, dornici s'o prindă în păienjenişul lor de răsbunare și de moarte. Flacăra din fanar pâlpoi de câteva ori și se stinse. Fata scoase un țipăt mic de panică; alergând la mama sa, se lipi de dânsa, însă simți atâta ostilitate în întreaga ei ființă, încât se îndepărtă imediat, ca s'o apuce spre ogradă. Un câne hămăi încet, iar altul îi răspunse cu un urlet prelung, care îngheță măduva în oasele fetei. Fugi în casă. Aici, întunericul mocnea în toate cotloanele. Aerul stătut de peste noapte avea iz muced de criptă. O grindă trosni cu sgomot uscat de tusă și Floarea își făcu repede cruce, căutând ajutor la sfinții din icoane, dar fața le era cenușie și ochii lor își pierduseră blândețea.

Domnichie și Macoveiu o aduseră în bucătărie pe Frozina; deschizându-și ochii, dânsa îi privi cu o liniște, care-l înspăimântă ca pe un vinovat pe gospodar. Liturea muie în apă un șervet și i-l puse pe frunte, însă zăluda îl îndepărtă și murmură să i se-aducă din grădină cutia, rugămintea pe care Domnichie i-o împlini fără zăbavă. Apoi, îi porunci lui Macoveiu să-l poștească pe părintele paroh, ca s'o grijească pe muribundă. Și, până la venirea

preotului, nu mai vorbi nimeni în casa lui Domnichie Hupca. Liturca își tot ștergea fără nici un rost fruntea, bărbatul ei măsură cu pași apăsați lungul și latul încăperii, iar dincolo, în „casa cea mare”, Floarea se gândea cu o ură cumplită la zăluda, care-i stricase liniștea sufletească.

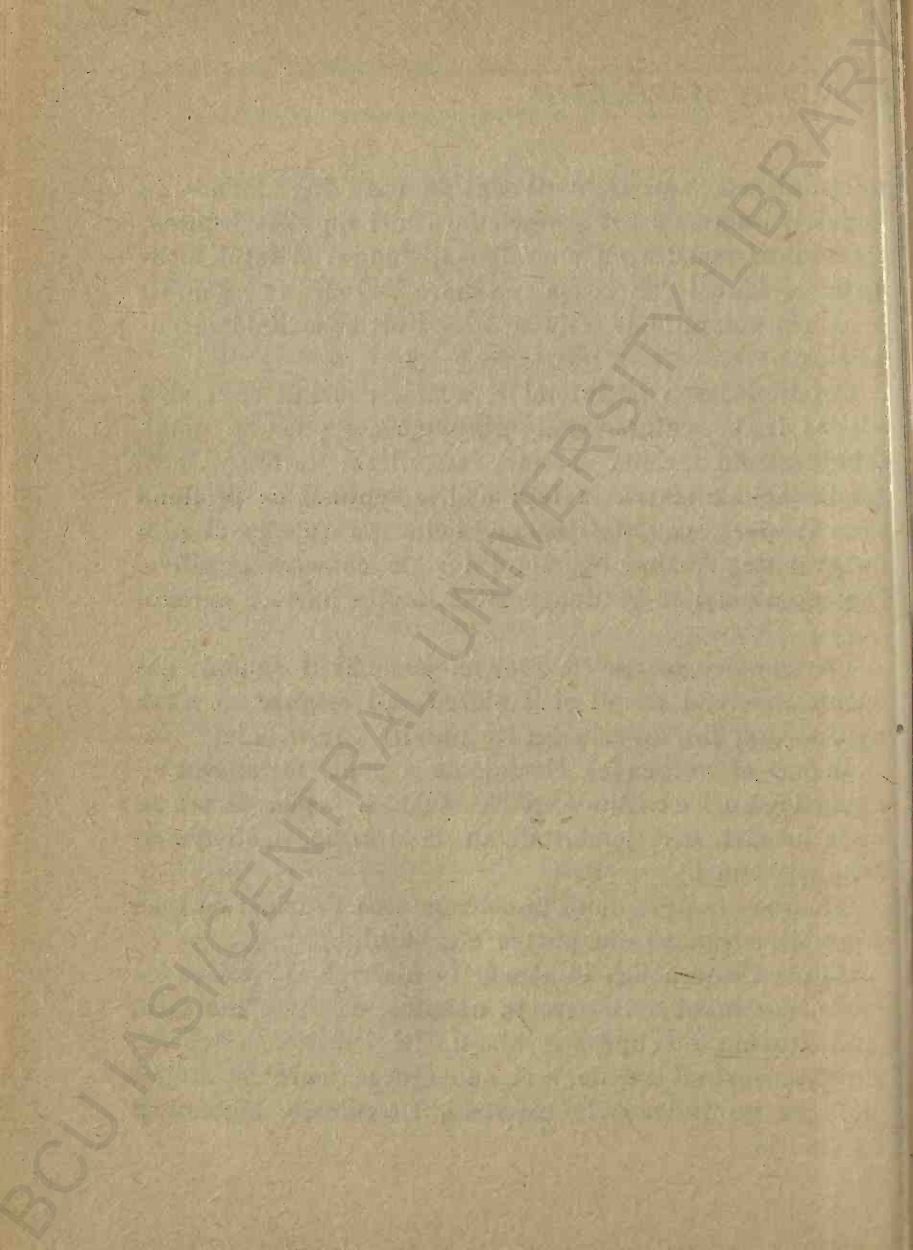
După plecarea părintelui Avacum, Frozina ceru să i se dea iarăși cutia. Când Macoveiu i-o puse în mâni, zăluda zâmbi fericită și muri fără nici o durere. Afară, găinile se-adunaseră în fața ușii, așteptând ca prietena lor să apară, ca întotdeauna dimineața, cu căușul plin de grăunțe. Auzind sgomotul lor de cumetre guralive, Domnichie ieși să le alunge încet în altă parte a ogrăzii.

Pe Ichimie, vestea că Frozina a murit îl sgudui; zădarnic încercau Radul și Tudorcu să-l asigure că n'are nici o vină; flăcăul bău fără contenire câteva zile.

În sat se vorbea că Domnichie a avut într'adevăr a-nume legături cu zăluda și că dânsul a ucis-o de teama unor urmări, însă jandarmii nu dădură nici o atenție acestor svonuri.

Floarea se alese după înmormântarea Frozinei cu încă o bătaie sdravănă din partea chiaburului.

Liturca ducea des lumânări la biserică. Se temea că sufletul zăludei o va cerceta noaptea, ca s'o chinuiască, însă Frozina n'o supăra în nici un fel. Prefera să doarmă liniștită somnul cel de veci sub crucea mare de stejar, pe care i-o ridicase la căpătâiu Domnichie, logodnicul ei din vis.

BCU IAS/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CAPITOLUL IV

Chibzuiala chiaburului

— Tătucă hăi, — veni într'o zi Floarea, toată numai apă de nădușeală, la Domnichie, — ascultă ce vrea să facă ticălosu' acela de Ichimie... Ci-că pune la cale să mă scoată dela joc... Susține că am legături cu un băietan din Voloca...

În multe sate din Bucovina flăcăii exclud dela horă fetele cari poartă dragoste cu băietani din alte comune decât acelea de unde sunt originare. Astfel de fete sunt considerate ca trădătoare ale clanului lor și băietanii le disprețuesc. Noaptea, dâșii îl pândesc pe amarezul cutezător care le râvnește mioara din turmă, ca să-l bată. Uneori, se'ntâmplă să-l și omoare ca pe-o fiară de pradă.

— ...Duminică are să dea semn să fiu scoasă pe sus din joc... Spune c'are să-mi lege o fundă roșie de ca-trință... că m'am destrăbălat... Și că...

— Ho, nebună! — se stropși bătrânul. — Mai încet, că nu pricep nimic...

Trăgându-și sufletul, fata se lăsă pe laviță și, după ce își mai liniști bătăile inimii, îi istorisi lui Domnichie

pe'ndelete tot ce-auzise de la bătrâna Manchirecha, care se furișase pe sub garduri, ca să n'o zărească nimeni, pentru a șopti la urechea Floarei ceea ce o învățase Ichimie.

Domnichie se porni foc și pară.

— Auzi, netântotul! — începui să urlu dânsul. — Da' ce crede?! Lasă că mi ți l'oiu învăța eu minte... Cu fata lui Domnichie Hupca mi se pune dumnealui?

— Numai că, până mi-l vei învăța mața minte, tătucă, are să mă facă el de răs, — spuse bozumflată fata.

— Nu mă dăscăli tu cum să-l aștern cu botul pe labe! — se'nfurie și mai rău gospodarul; apoi, strunindu-și mânia, se uită cercetător la fiica sa: — Floareo, nu cumva... îi ceva adevărat în... treaba aceea... cu flăcăul din Voloca...? Na! C'atâta ți-ar trebui!

— Așa mă știi pe mine, tătucă? — dădu în plâns de fată mare Floarea. — Ce, ai început să ții partea ticălosului...?

— Stai, bre, căntrebarea n'are niciodată supărare. Și, ta urma-urmei, dac'ar fi cum spune Ichimie, apoi l'aș lăsa în bună pace, să te facă de răs și ocară, că eu is om drept, nu stricător de datini. Iar în ce privește planul lui Căbuță, culcă-te pe ureche, că oiui găsi eu ac de cojocul lui. Hai, fata tatii, să ieșim oleacă în grădină, să vedem dacă putoarea aceea de Macoveiu a terminat cu scosul barabulelor.

Lângă barabuliște, Domnichie și Floarea o găsiră pe Liturca; femeia îi ajută lui Macoveiu la săpatul carto-

filor; lucrul acesta îl enervă pe gospodar; de când se chiaburise, nu-i mai era pe plac ca nevasta să muncească alături de hargafi; deaceea, o bruftui și-o alungă în casă. Liturca oftă, dar nu spuse nimic și, supunându-se, o luă cu pași mici și repezi spre ogradă, unde își făcu iarăși de lucru — deastădată cu niște snopi pe cari Macoveiu încă nu prididise să-i ducă în șură. Domnichie pufni de câteva ori pe nas; i se părea că scoaterea cartofilor se face prea încet. Hargatul se scuză, arătând că trebuise să se ocupe și de repararea unei osii stricate, însă gospodarul nu se lăsă îmbunătățit, ci rămase tot timpul încruntat, aruncându-i fulgere dușmănoase pe sub sprâncenele stufoase și albe.

Nerăbdătoare că Domnichie își pierde vremea aici în loc să se ocupe de chestia cu Ichimie, Floarea îl trase în ciudată de mânecă. Bătrânul se desprinsese cu părere de rău din loc. Deși Macoveiu se dovedise în multe împrejurări ca slugă credincioasă, Domnichie n'avea încredere în el. Știa din proprie experiență, încă de când fusese și dânsul doar un biet hargat pe la diferiți gospodari, că sluga râvnește întotdeauna la bunul stăpânului.

— Ho, ho, că merg, nebună! — cedă cu un oftat Domnichie, — da' tu să rămâi aici, că, dealtfel, te dau dracului cu Ichimie și cu horă cu tot!

În drum spre Căbuță, Hupca avu un zâmbet, care-ar fi mirat-o strașnic pe Floarea... Deh, chiaburul își făcuse anume socoteli în ultimul timp, și socotelile acelea, cumpănite și răscumpănite, îi arătaseră o cale deosebită.

Văzându-l pe Domnichie intrând în ogradă, inima lui Ichimie se strânse ca un ariciu; era sigur că Hupea venea să-l mustre pentru cele întâmplate; prin urmare fu mirat nevoie mare când chiaburul îi spuse cu un zâmbet larg, care-i întinse până la urechi mustățile stufoase:

— Bună vremea, Ichimie. Cum ți-i aflarea?

— Mulțam, așa și-așa, — răspunse cu prudență Căbuță. — Da' ia șezi, bădică Domnichie, — îl pofti flăcăul, arătându-i lavița.

— Apoi oiu ședea, de ce să nu șed? — grăi Domnichie și, bătând cu palma peste traista care i se-odihnea pe șoldul stâng, îl întrebă: — Da' știi ce am aici...?

— Hm... Nu mă prea dumiresc...

— Te cred! Ian uită-te... — și scoase o ploscă pântecoasă, care-l așternu într'o și mai strașnică mirare pe Ichimie.

Chiar că și avea de ce să rămână cu gura căscată! Plosca însemna că Domnichie vine cu gând de nuntă. Ichimie privea la ploscă și privea la Hupca, și tot nu-i venea să creadă.

— Da' ce-mi stai așa?! — îl făcu pe supăratul Domnichie. — Ori ai de gând să-mi dai coșarcă?!

Când flăcăul văzu și văzu că Hupca vorbește serios, luă de pe cuiu căciula și, isbind-o de pământ, nu se putu stăpâni să nu-i ardă un chiot; apoi, spuse:

— 'tu-i naiu' mă-sii!

Și, după obicei, sărută mâna socrului.

— Ești un flăcău vrednic, măi Ichimie, — îl bătu pe

umeri chiaburul. — Ce, crezi că-i glumă să-l răpui pe Domnichie Hupca?!

Ciocniră.

— Așa, măi flăcăule. Să fie într'un ceas bun și cu noroc! Amu, să mi te schimbi cu straietele tale cele mai bune și hai cu mine, — și, clipind din ochi, adause: — Știu că are să facă niște ochi cât banița Floarea mea, da' așa-i trebuie!

Dar, încă în seara aceea, Ichimie o strânse atât de bine în brațe pe fata chiaburului, încât dânsa nu numai că nu se sbātu să scape, ci se și împinse cu toată puterea la pieptul băietanului care știa asemenea minunăție de îmbrățișare.

— Pe multe le-ai mai strâns așa? — îl întrebă Floarea, însă flăcăul o ghigosi într'un perete, ca s'o sărute, și fata nu mai avu cum să-și reînoiască întrebarea cea buclucașă.

În casă, șezând cu Liturca în fața unui șip cu vin auriu ca alămâia, Domnichie zâmbea mulțumit și trăgea cu sete din luleaua aceea veche, adusă tocmai de la Viana și din care nu pâcăia decât la zile mari.

Și la nuntă fu atâta veselie, că se vorbi de dânsa zece sate împrejur.

Iar câteva guri nespălate spuneau prin Cuciurul-Mare că primul lucru pe care-l făcu Ichimie după nuntă fu să-i ardă o bătaie soră cu moartea tinerei neveste, ca, apoi, îmbrățișând-o cu multă dulceață, să și-o ia și după fire femeie, așa cum o cere buna rânduială a vieții.

PARTEA A DOUA

PRIETENUL OAMENILOR

CAPITOLUL I

Odaie întunecată

Mitruță reușise să ajungă la ora din itinerar în gara din Cernăuți. Intre Burdujeni și Ițcani, un pasager de la a treia căzuse de pe treptele vagonului. O femeie trăsesese semnalul de alarmă, așa că trenul intrase cu o întârziere de 15 minute în gara Ițcani. Până la Adâncata, recâștigă numai cinci minute din întârziere, căci ploile, cari țineau de-o săptămână, slăbiseră podurile. De la Adâncata, însă, dădu viteză maximă și nu respectase indicațiile de chilometraj de la curbe. La Grădina-Publică, acceleratul nu mai avea decât 30 de secunde întârziere. La orele 0.12, trenul opri reglementar în fața peronului Cernăuți.

— Al dracului Liopca al nostru! — spuse admirativ Macoveiciuc, șeful de tren, istorisindu-i împiegatului de mișcare cele întâmplare.

Ploaia cădea în torente, prefăcând într'un iaz uriaș, straniu, întreg vădusul, pe care multele semafoare din gară îl însângerau cu lumina lor puternică, iar semnalele verzi își scurgeau halucinant puroiul sclipitor, ameste-

cându-și-l cu ploaia răpăitoare, grea, care-apăsa ca plumbul pe umerii oamenilor. Ceferiștii îmbrăcaseră mântăli de iarnă, căci frigul era pătrunzător ca o ninsoare.

Mitruță își înfundă peste urechi șapca de piele și coborî.

— Dece nu-ți pui șuba? — îi strigă de sus Iancu Treflă, dar mecanicul dădu din umeri și se'ndreptă către roțile imense.

Plecându-se, pipăi oțelul cald al pistoanelor și biebele lucitoare; apoi, făcu un gest ca și cum ar fi vrut să mângâie roțile. Rămase destul timp așa, fără să țină seamă de ploaia care-i pătrundea până la piele prin haina subțirică. Nu se trezi decât când un junghiu îl săgetă în spate; fusese atât de dureros, încât avusese impresia că o ghiară de fier îi sfâșie plămânul drept. Se gândi că n'ar fi de mirare să se fi îmbolnăvit. Ploaia îl bătuse cu începere de la Bacău tot timpul în față; apa îi intrase prin guler, prelingându-i-se până la cingătoare. Urcându-se iarăși pe bordul locomotivei, își îmbracă șuba, însă i se făcu și mai frig, căci cămașa udă i se lipise de trup.

— Ai văzut cum își mângâia Liopca locomotiva? — grăi un hamal.

— Ihî, — îi răspunse Dobreideni, băiatul cu ziare. — Se spune că Liopca își iubește locomotiva mai mult decât nevasta.

Hamalul râse cu poftă, ca la o glumă bună, și se duse să-i repete unui alt hamal cuvintele lui Dobreideni.

Dupăce conduse garnitura la depou, detașă locomotiva,

ca s'o garezze în hangar. Iancu îl invită la un pahar de vin. Gândindu-se că nevasta și-așa nu-l mai așteaptă, primi propunerea fochistului și intrară amândoi în căruciuma lui Wolf, de lângă moara cu aburi, unde Liopca încercă o confesiune:

— ...știi tu, măi... N'ar fi trebuit să plec din satul meu... De câte ori trec prin Cuciurul-Mare, ochii îmi fug mai repede ca locomotiva peste 'ntinsul țarinilor și-mi pare rău că nu mai pot ieși toamna cu plugul, să trag brazdă adâncă pe-ogor. Dacă rămâneam la sat, era mult mai bine, crede-mă! Aici, prea mi-am legat sufletul de meseria mea. Câteodată, se face ca și cum trenurile ar fi niște diavoli, cărora le-am vândut sufletul.

...Însă Iancu îl asculta numai cu o ureche, iar cu cealaltă se lăsase spre masa vecină, la care o femeie râdea în gura mare de glumele unui funcționar dela abator.

— ...în Cuciurul-Mare aveam prieteni buni. Mai ales unul, Ichimie Căbuță, era ca frate cu mine... Aveam și-o căsuță, o căsuță de-a mai mare dragu'... Totdeauna era proaspăt văruiată... Acoperișul de tablă sticlea ca o oglindă noaptea, în lumina lunii... Dar dracu' a intrat în mine, căci stam întreaga zi pe marginea terasamentului și ochii mi se scurgeau după blestematele mașini de foc... și, atunci, m'am lepădat de toate și-am luat calea Cernăuților...

În cele din urmă, Mitruță băgă de seamă că Iancu Treflă nu-l ascultă, așa că încetă și se gândi:

„Aiesta-i alt soi de om... Dac'ar fi din Cuciurul-Mare,

Mitruță Liopca

m'ar înțelege, dar dânsu-i din Corovia, sat fără păduri și fără taine..."

Ridicându-se de la masă, se despărți de Treflă, care nici nu'ncercă să-l oprească. Abia ce se depărtă Mitruță, că Iancu și trecu la masa femeii, unde se'ntinse un chef în toată legea, chef cu rachiu din Polonia și cu lăutari din Hlinița.

Mecanicul o luă cu grijă, sărind de pe piatră pe piatră, prin ulița întunecoasă, îndreptându-se spre strada I. L. Caragiale. Faptul că evita cu atâta grijă bălțile, fi dădea o ocupație care nu-i permitea să se gândească la altceva — ceea ce era o adevărată binefacere pentru creerii lui chinuți.

Suburbia Caliceanca părea moartă sub nouri. Nici câinii nu lătrau. Fășii dese de ceață își târau pe uliți fantasticul hoit alburiu. Mecanicul mergea ca o fantomă readusă în lume de capriciul vre-unui vrăjitor răutăcios, plictisit de ploaie.

În fața ferestrelor dela odaia Axâniei, Mitruță se-opri și, după ce-și șterse fruntea transpirată, și-o lipi de geam. Camera era luminată de fitilul chior al unei lămpi. Încordându-și privirea, Liopca văzu că'n odaie se mai află cineva. Întâiu, se gândi să tăbărase peste prag, ca să-l ia la punni pe ibovnicul soției sale. Apoi, însă, bătutu în geam; imediat auzi rumoarea iscată de mișcările pline de panică ale celor din casă. În cele din urmă, se făcu o tăcere desăvârșită. Mitruță așteptă câteva minute, dar Axânia nu venea să tragă zăvorul de la ușă. Bărbatul repetă bătăile în geam. Deastădată, auzi pașii femeii,

Însă ea nu se duse la ușă, ci veni la fereastră și spuse fără s'o deschidă:

— Ce vrei?

— Cum ce vreau? La dracu'! Vreau să intru în casă,
— răspunse mânios Mitruță.

— Știi prea bine că nu's singură.

— Sigur că știi! Și asta mi-o spui așa, în față?

— Dece să nu ți-o spun? — se'nverșună femeea.

— Descuie ușa, muiere, că, de nu, sparg toate fe-
reștile.

— Bine, ți-oiu descuia, — spuse plictisită și disprețuitoare Axânia, — da' un lucru să ți-l vâri în cap... Că Sidoriuk e mult mai puternic decât tine. Nu cumva să sari la bătaie, căci te-ar sfărma hârburi, ca pe-o ulcică.

Mitruță simți pe obraji palma fiecărui cuvânt rostit de femeie. Prin urmare Sidoriuk era ibovnicul soției sale, Kaziu Sidoriuk, apașul acela cu fața mâncată de vărsat, desfigurat de-o cicatrice care mergea dela urechea stângă până la gură, însă cu mușchi de bivol hrănit numai cu ovăs. Poliția știa că omul din solda lui Wegener are câteva omoruri pe conștiință, însă nu-l putuse mărturisi cu niciunul și, apoi, ar și fi fost periculos să te legi fără dovezi suficiente de protejatul marelui magnat.

Cheia hârșcâi în ușă.

— Hai, intră odată! — îl bruftui Axânia.

Când bărbatul păși în odaie, femeea mări lumina lămpii. Mitruță își duse mâinile la ochi și și-i frecă. Apoi, îl privi pe Kaziu. Apașul ședea pe pat, numai în cămașă

și pantaloni; și rânjea larg, desvelindu-și dinții îmbrăcați în aur.

— Va-să-zică aiesta-i bărbatul cu care mă înșeli, — icni Mitruță Liopca, simțind până sub mărul-lui-Adam cum i se sbate a moarte inima.

— Da, — mărturisi cinic și, totuși, simplu femeea, netezindu-și cu palmile părul sburlit de joacă.

— Și te-a lăsat inima să faci așa ceva? Spune, Axânia, te-a lăsat?

— Dece să nu mă fi lăsat? Că tu numai de trenurile tale te ții. Trenurile și crâșmele...

— Ascultă, nevastă, grăiește cinstit... Nu ți-am dat întotdeauna ceea ce ți se cuvinea? Nu ți-am adus întotdeauna totul în casă? Ți-am greșit vreodată cu ceva? M'am ținut de haitele din târg?

Femeea își umbla cu un chibrit pe la dinți și-l asculta nepăsătoare, iar Kaziu își legăna picioarele, cari îi erau atât de scurte și de întoarse, încât nu reușeau să-i ajungă până la podele.

Mitruță mai continuă câțva timp cu astfel de reproșuri; apoi, dându-și seama că e inutil să insiste, Liopca tăcu și se închise în noapte; când bărbatul termină, Axânia spuse:

— Lumea râdea de mine că mă port cu un bărbat be-cisnic ca tine.

Cuvintele fuseseră spuse atât de fără milă, încât Mitruță avusese impresia că ele se transformaseră în niște clește, cu cari femeea îi smulgea inima.

— Bine, Axânia, văd că n'are nici un rost să măi rămân

aici. Te las cu dumnealui. Numai să ți-l poți ținea până la urmă. Este un Dumnezeu în ceruri, muiere, și acela le vede pe toate. Iși are el răbojul lui. Să nu uiți niciodată asta, Axânia. Nici pe patul de moarte să nu uiți. Că abia atunci se dumirește omul de toate.

— Lasă, nu-mi purta tu grija, — spuse ea și se așeză lângă Sidoriuk, al cărui rânjet încă nu se sfârșise, ci se prelungea hidos în cicatricea vânătă de pe obrazul stâng.

Mitruță plecă, târîndu-și picioarele obosite. Auzi răsese în urma sa și hârșcâitul cheii. „Voiam să ung broasca mâne dimineață,” — se gândi cu totul fără rost. Apoi: „Doamne, încotro să mă duc?” — și capul îl durea îngrozitor, ca și cum însuși diavolul i l-ar fi sgâriat cu ghiarele lui de fier înroșit în flacările cele mai afunde ale iadului. După câțva timp, se hotărî să coboare spre depoul din Caliceanca. Simțea că, acolo, în mirosul de fum și de păcură, își va potoli, măcar cât de cât, nervii chinuți. Ajungând la poarta principală, îl salută pe paznic și trecu înainte printre nesfârșitele și ruri de vagoane aduse pentru reparații la ateliere. Mergând, își tot lovea mâna de lemnul lor, și lemnul suna a gol, ca și cum ar fi fost niște sicrie, cari ar fi așteptat să primească trupul cuiva în ele.

CAPITOLUL II

Dii, hai galop, iapa tatii!

Mitruță își lăsă în jos capul.

Ploaia răpăia nebunește în acoperișul imens de tablă al hangarului cufundat într'o tăcere grea, pietroasă, în care zecile de locomotive par'că dormeau fără suflare auzită un somn adânc, fără vise; sau, poate, cine știe, visau câmpiile nesfârșite și pădurile uriașe, străbătute în aspră goană sălbatică de roib ne'mblânzit. Liopca își încordă până aproape de plesnet pieptul și chiui din răspuțeri, cum chiuia, când era flăcău, pe dealurile Cuciurului. Chiotul se înalță ca un șarpe vrăjit — pânăce ploaia îl copleşi, aruncându-l la pământ. Iarăși se-așternu o tăcere de moarte în hangar. Apoi, deodată, o locomotivă începu să duduie gata de plecare. Supapa de siguranță lăsa ca, la răstimpuri, pumni groși de aburi să țâșnească suierând — pentru a se topi încet în aerul umed din hangar. După câteva secunde, căpătă viață și-o a doua locomotivă. Nu trecu mult, că una după alta prinseră să-și fremete fierul; toate erau sub presiune acuma; oțelul vibra; fuioare întregi de scântei săreau din coșuri; hangarul se

umplu în curând de nouri deși, vineți, de fum, însă pe Liopca faptul acesta nu-l supăra câtuși de puțin, căci fumul devenise un fel de necesitate pentru el, îi era aproape tot atât de necesar ca și aerul.

Numai locomotiva 1616 tăcea. Inima lui Mitruță se strânse. Apropiindu-se de locomotivă, mecanicul o privi nedumerit. Avea impresia că se află în fața unui bolnav. Cercetă roțile, biețele și manivelele; erau în perfectă ordine. Urcând pe bord, deschise portița cuptorului, al cărui interior îl cercetă la lumina turbure a unui fanar. Cuptorul se căsca uriaș, întunecat, ca o gură de infern. Înșfăcând lopata, începu să arunce cărbuni sub burta cazanului. Turnă un bidon întreg de petrol în cuptor și-i dădu foc. Flacăările isbucniră vesel, șerpuiind cu repezițiune între bulgării de cărbune. Sleit de muncă, se lăsă pe-un tripied de piele, ca văpăile să-i scalde în voie trupul înghețat, pe care-l tot scutura câte-un fior de frig. În timp ce apa din cazan se încălzea, Mitruță își perinda întreaga viață prin minte, ca, în cele din urmă, să ajungă la concluzia că n'a avut altă fericire decât aceea de-a-și iubi iapa asta, care-i era devotată ca un copil și care i se supunea întru totul. Bucuros că măcar această fericire i-a fost dată, Liopca zâmbi mulțumit. Frecându-și mâinile, se ridică să controleze aparatele de bord. Când constată că locomotiva e sub presiune, coborî și se sprijini de scară într'o atitudine nerăbdătoare, ca și cum l-ar fi așteptat pe cineva.

Hangarul era acuma atât de plin de fum, încât becul

puternic din tavan se vedea ca printr'o sticlă acoperită de-o bură de funingine. Aburii se'ncolăceau în jurul stălpilor enormi de beton armat, pluteau greoi deasupra locomotivelor, se sdrențuiau și iarăși se-alcătuiau la loc. Era un fel de iureș drăcesc, deslănțuit de cine-știe-ce vrăjitor nebun, dornic să-l amețească pe muritorul care aștepta lângă mașină.

Doborât de oboseală, Mitruță se-așează în cele din urmă pe-o treaptă. Iși închise ochii și-l revăzu pe Kaziu. Cicatricea începu să se miște, ca, apoi, să crească și să se prefacă într'un șarpe ciudat, de culoarea sângelui, așa cum mecanicul știa că nu există decât atunci când îl născocesc vrăjitoarele ori solomonarii. Șarpele sări de pe fața lui Sidoriuk, dar nu se îndreptă către Mitruță, care-și ridicase a apărare mâna, ci se topi într'o umbră nedeslușită.

Un țignal sună undeva, foarte departe, ca într'un vis, fără început și fără sfârșit.

Sidoriuk dispăru și el.

Țignalul sună iarăși, prelung, dureros, mai prelung, mai dureros.

Mitruță clipea când, deodată, cineva îl bătu pe umăr. Mecanicul tresări și privi buimac. În fața lui sta un necunoscut, care se uita la el cu multă bunăvoință. Era un om subțire, palid, care semăna cu un funcționar comercial. Putea fi și un profesor modest sau un medic fără pacienți. Imbrăcămintea îi era corectă; uneori, părea

chiar elegantă. Purta un costum gris-întunecat, la patru nasturi; o cravată roș-vișinie, bine-legată, cădea cu eleganță peste cămașa albă de olandă; pălăria, de culoarea nisipului de cuarț argintiu, se lăsa ușor pe partea dreaptă; pe brațul stâng, purta un trench de mătasă cu reflexe albastrii ca ale unei goldane acoperite de promo-roacă. Fără să vrea, Mitruță se ridică și-l salută pe necunoscut.

— Am venit, — spuse străinul. — M'ai așteptat destul. O să ne împăcăm binișor, ai să vezi! — adause el repede cu glas blând și par'că depărtat.

— Eu nu mă tem de dumneata, — spuse sfios, însă hotărît, Mitruță.

— După ce mă cunoaște, nimeni nu se teme de mine, — răspunse necunoscutul. — La început, tuturor oamenilor li-i frică, dar, pe urmă, încep să mă iubească. Dumneata, domnule Liopca, ții la mine?

— Cred că da. Te-aștept de mult, tare de mult. Câteodată, când locomotiva gonia prin văile Adâncatei, unde curba aceea taie în două pădurea, te simțeam întotdeauna lângă mine. Nu te vedeam, însă te simțeam. Uneori, aproape că te-atingeam cu cotul și, atunci, mă scutura un fior aspru... De frig ori de teamă, nu mai știu... În nări îmi venea izul fânului proaspăt cosit de sub pădure. Era nespus de frumos, dar un fel de abur ciudat, jilav, se-amesteca în aroma ierburilor. Am bănuțit, atunci, că dumneata stai neclintit lângă mine, gata să dai, peste voința mea, viteză maximă acolo unde trebuia să frânez.

— Urcăm? — întrebă necunoscutul, privindu-și ceasul dela mână. — Sau dorești să mai aștept...?

— Cum crezi că-i mai bine.

— Atunci, să mai stăm oleacă. Nu prea e plăcut să pornești la drum pe-o ploaie ca asta.

— Păi... pe bordul locomotivei nu plouă...

— Nu, acolo nu plouă, dar... *pe urmă...*

— Pe urmă? — și Mitruță îl privi cu toată atenția pe străin.

Deși afară era un noroiu groaznic, pantofii de lac și pantalonii necunoscutului n'aveau nici o pată — ceeace-l miră strașnic pe Mitruță, care se gândi că, desigur, omul din fața sa are și darul de-a sbura.

— Pe urmă? — repetă dânsul cu un fel de oboseală întrebarea; deodată, își dădu seama ce'nseamnă acest „pe urmă”, însă nu-i fu deloc frică și spuse: — Nu mă speriu de-oleacă de ploaie... — ca, după o pauză, să reia:

— N'o să mă doară?

Necunoscutul râse încetîșor:

— Toți oamenii îmi pun această întrebare. Nu, domnule Liopea. Nu doare. Nu doare deloc. Vezi, animalele sunt mai înțelegătoare decât voi. Ele nu'ntreabă niciodată. Se supun cuminți și mă urmează. Cu voi, e mai greu. Trebuie să vă aștept, să vă risipesc teama... Am o mare bătaie de cap cu treaba asta.

— Nu mi-i teamă, — răspuse posomorît Mitruță, — dar mi-i milă de ea... — și-arătă spre locomotivă. — Cine-știe pe-a cui mână o să'ncapă.

Necunoscutul răsese iarăși:

— Nu te teme. O luăm cu noi...

Fața lui Mitruță se luminează de-o imensă fericire.

— Intr'adevăr?

— Da. Ce, dumneata credeai că lucrurile au o viață veșnică? — și-l bătuse peste umăr pe mecanic.

Liopca simți cum o răceală de gheață i se răspândește în trup, dar, ciudat, această senzație nu era neplăcută. Dimpotrivă, un fel de bună-stare puse îndată stăpânire pe dânsul, înviorându-l ca un gât de rachiu din cel tare. Necunoscutul clipi comic din ochii blânzi, puțin pieziși. Liopca începu să râdă și el. Râdeau amândoi, ca și cum ar fi făcut o poznă reușită.

Când încetă, Mitruță redeveni îngrijorat:

— O luăm într'adevăr cu noi?

Necunoscutul ridică dreapta:

— Jur!

După un timp de gândire, care-i așternuse o cută între sprâncene, mecanicul spuse cu sfială:

— Știi... am impresia că eu te cunosc într'adevăr pe dumneata...

— Poate, — răspunse oarecum tainic străinul; apoi, vorbi mai liber: — Da, mă cunoști. Ții minte drumul acela din noaptea ultimului Crăciun?

— Cum să-l uit?! Numai o minune m'a salvat. Mă gândeam la satul meu și nici n'am auzit cum se-apropie rapidul. Deodată, par'că o mână nevăzută m'a tras de pe linie. Era și timpul! O clipă și eram mort. M'am gândit

de multe ori la 'ntâmplarea asta. A fost o întâmplare strașnică, nu șagă.

— *Eu* am fost mâna aceea nevăzută, — șopti mulțumit străinul.

Mitruță privi în pământ; privi atât de încordat, încât se părea că de-acolo vrea să-și culeagă întrebarea.

— Te rog să-mi spui un lucru... *Dumneata* ești moartea? — și-și ridică lacom ochii.

— Da. *Eu* sunt moartea. N'am purtat niciodată coasă și nici buhă pe umeri. Uneori, când trebuie să cutreer câte-un cătun uitat de Dumnezeu, e drept că port în mână un fanar chior și plin de colb, pe care-l văd numai unii oameni. Atâta tot. In Cuciurul-Mare, care, după câte știi, e satul dumitale, am o foarte bună prietenă. Nu știu dacă o cunoști. Li zice văduva Maria.

— Am auzit de ea. Trebuie să aibă o sută de ani.

— Poate și mai mult.

— *Dumneata* ești un om tare cum-se-cade, — spuse convins, după o pauză, Mitruță, dând cu pumnul în fierul locomotivei.

— Imi place să fac numai bine. *Niciodată nu vin când nu trebuie*. Vezi *dumneata*, astăzi trebuie să mori. Fiindcă e mai bine așa. Totuși, dacă-mi spui numai o vorbă, plec și te las să trăiești. Nu-mi răspunzi nimic?

— Nu. Vreau să merg cu *dumneata*.

Ploaia se'ntețise și mai mult. Era o nebunie ploaia aceea. Ea nu pornea numai din nouri, ci de pretutindeni: din ziduri, din copaci, din ferestre. Chiar și din pământ.

Necunoscutul își culese un fir de păr de pe rever și spuse:

— Dumneata știi că, astăzi, sau, mai precis, ieri, căci am trecut de ceasul al doisprezecelea, era să mori în gara Vicșani? Omul dela canton a mutat acul spre linia a treia, pe care era garat trenul de coletărie rapidă. În ultima clipă am dres lucrurile. Dacă întârziam o secundă, se producea o catastrofă cumplită. *Însă încă nu-ți sosisse ceasul.* Și nici celora cari erau cu dumneata. Trebuia ca mai întâiu s'o vezi pe Axânia.

Locomotivele din hangar căzuseră iarăși într'o tăcere adâncă, mai presus de fire. Numai locomotiva lui Mitruță pufăia. Pufăia liniștit, plăcut, ca și cum ar fi fost răsufarea unui om care doarme.

Necunoscutul își privi din nou ceasul și urcă. Mitruță înțelese. Dupăce potrivî acele, sări lângă străin. Își aruncă jur-împrejur ochii. Zecile de locomotive păreau niște uriașe animale moarte. Numai locomotiva lui era vie, răsufă și duduia. Mitruță îi simțea inima de oțel. Bătea ca inima unui om. Mecanicul se gândi că, dacă imensa mașină ar avea vine, prin cari să pulseze sânge omenesc, lighioana asta ar fi un fel de supra-om.

Mitruță apăsă pe manivelă.

Aburii țâșniră în cilindri.

Namila uriașă se cutremură ca și cum cineva ar fi plesnit-o cu biciul; apoi, se liniști, însă numai pentru o clipă, ca, în cele din urmă, să se desmorțească întrutotul; aburii foșniră asurzitor ca o cascadă deslănțuită

depe steiuri nesfârșit de înalte; încet, roțile începură să se desfășoare pe linie; cazanul vibra ca pielea depe grumazul unui harmăsar încordat; roțile trecură în tica-tac vesel peste ace și luară avânt; Mitruță opri abia la semaforul care indica linie închisă. Conștiința profesională a mecanicului era în greu impas, dar necunoscutul zâmbi și făcu un semn asupra semaforului. Un mic sgomot uscat și lumina roșie ca un ochiu de drac se schimbă cu stropul verde, înviorător, al liniei libere.

Locomotiva chiui.

— Ii e dor și ei de câmpie, — spuse cu un surâs Mitruță.

Reluându-și mersul, namila se năpusti ca o iapă apucată de năbădăi pe digul mort de noapte.

Nările mecanicului îmbătat de viteză tremurau.

Locomotiva par'că sbura. Svâcni ca o săgeată prin fața cantonierului Gherasim Lupșa, care-o privi uimit, și-și continuă chiuind drumul prin întuneric. Impiegatul de serviciu Vasile Matușevschi din gara Cernăuți avu prezența de spirit să se repeadă imediat la telefon și să blocheze în stațiile de pe linia Grigore-Ghica-Vodă toate trenurile. Din nenorocire, între gările Lujeni și Moși se afla în mers un tren de marfă, care nu mai putea fi oprit. Unica șansă pentru evitarea ciocnirii era ca „mărfarul” să ajungă la timp în gara Moși.

— Iți place?

Necunoscutul dădu încet din cap în semn că e bine.

Mitruță Liopca zâmbi mulțumit și 'ncepu să privească iarăși dealungul liniei. Dincolo de gara Moși, pe dreapta, se'ntindea învăluită de aburi și de ploaie câmpia. Farul unui automobil străluci o clipă pe șosea; apoi, dispăru după o cotitură și câmpia se cufundă din nou în întunericul ei tainic.

După câteva minute ochii „mărfarului” care venea dinspre Lujeni se-arătară înaintând greoiu pe linia dreaptă.

O tresărire a instinctului de conservare crispă mâna mecanicului, însă privirea blândă a necunoscutului îl liniști și mâna căzu ca o pasăre obosită de pe manivelă.

Locomotiva nu mai era decât la vreo sută de metri de trenul de marfă.

Mitruță Liopca deschise mari ochii, mari, ca și cum ar fi vrut să păstreze pentru totdeauna în ei viziunea cenușie a câmpiei imense, pe care ploaia o transforma într'un ocean sumbru, damnat să înecce nu numai trupul, ci și sufletul oamenilor. La o barieră, lumina unui fanar scagita înspăimântată în mâna cantonierului căruia nu-i mai sta în putință să prevină dezastrul.

Trupul locomotivei svâcnea ca și cum sângele întregului pământ ar fi pulsat în ea. Tahimetrul arăta 149 km. pe oră. Bielele lucrau atât de repede, încât ritmul lor nici nu mai putea fi deosebit — se transformase într'un sunet unic, infinit, iar roțile uriașe se desfășurau frenetic peste șerpii cari duceau spre moartea ce venea, inevitabilă, din față.

Necunoscutul zâmbi iarăși și Mitruță Liopca îi sărută mâna care avea în ea izul de stele al veșniciei.

Ciocnirea fusese atât de violentă, încât ambele locomotive se răsturnaseră pe marginea terasamentului.

Dintr'un șanț, zăcând cu ceafa în apă, Mitruță privea împăcat cerul de dimineață, ai cărui nouri începuseră să se resfire, lăsând s'apară fântâni de-azur adânc și limpede pentru liniștirea bietelor suflete omenești.

PARTEA A TREIA

CAZUL PROFESORULUI IPATIE HRISANT

CAPITOLUL I

Inceput de seară

Lucrurile ciudate, cari se întâmplă aici, ar putea să pară de necrezut.

Totuși, nu e chiar așa.

Uitați-vă adânc în viața voastră — și veți vedea că și voi aveți taine, cari vă apasă și vă neliniștesc.

Uneori, ați vrea să vă răscumpărați secretele. Ah! Cât n'ați da ca ele să dispară, însă aceasta nu se poate — și iată că vă duceți mai departe calvarul, care vă apropie de sinucidere sau nebunie.

Totuși, nu vă turburați prea mult.

Marea deslegare vine odată și-odată și liniștea vă va cuprinde pentru totdeauna,

Eu am trecut alături de moarte.

Și nu m'am înspăimântat.

Această aventură stranie s'a desfășurat în noaptea de 21 spre 22 Decembrie 1936.

Pentru-a zecea oară se ducea la fereastra åburitã de răceala zilei întunecoase profesorul Ipatie Hrisant, ca să vadă mereu acelaș peisagiu mizer al uliței defundate de ploile, cari stăruiau ucigător de enervante în acest început de iarnă fără zăpadă. Casele bătrâne, igrasioase,

decolorate de intemperii și cu ornamente de prost gust deasupra balcoanelor cu balustrada ruginită, măreau nota dezolantă a priveliștii. Câțiva castani desfrunziți sgâriau cu degete crispate cerul îmbâcsit de nouri joși și tulburi. Mai departe, peste niște case scunde, cu tencuiala risipită în noroaie, se deslușeau — spre Stânca-Roșă — dealuri goale și negre, cari nu adăugau nimic înviorător orizontului posomorît de-atâta ploaie. Profesorul își lipi de geam fruntea și rămase așa câțva timp. Zădarnic investigă cu privirea prin pustietatea cenușie a străzii. Nici un semn de viață. Geamurile caselor din față păreau pleoape putrede, închise deasupra unor ochi morți. Nici o mișcare, nici o tresărire, în afară de-a băltoacelor din mijlocul uliței, pe cari ploaia le înțepa cu ace mici și moi de apă vâscoasă. Insuși vântul se-ascunsese pe undeva, departe, să-și odihnească aripile muiate de pumnii mânioși ai burniței fără sfârșit. Alte dăți, ramurile castanilor erau pline de vrăbii guralive, cari își disputau cu sgomot asurzitor vre-o bucată de pâne, aruncată pe trotuar, dar astăzi Hrisant nu descoperi nicăieri cărdurile lor gălăgioase. Nedumerit și nemulțumit, se'ndepărtă dela fereastră și se duse la birou, unde-l așteptau, pentru a fi corectate, câteva zeci de extemporale la limba latină, însă abia reuși să citească unul, căci se și plictisi și, aruncând tocul cu cerneală roșie, înstelă cu o întregă cale a robilor nasul și ochii lui Cicero, care-l cerceta sceptic din imobilitatea bustului său de ieftină reproducere în ghips.

Dupăce, ridicându-se din fotoliul căptușit cu pluș portocaliu, înconjură de câteva ori biroul, se apropie de oglindă și se examinează critic în luciul ei verzuiu și sco-rojit pe-alocuri. Iși trecu în revistă părul, des ca o perie și castaniu, ochii verzi, cu ape adânci, umbrite, par'că, de stuf, trăsăturile neregulate, însă fine, ale feței, și buzele frumos arcuite, ca, în cele din urmă, să se declare mulțumit de înfățișarea șa încă tânără pentru vârsta de treizeci și cinci de ani bătuți pe muchea unei grele lupte cu viața.

— Intr'adevăr, deși duci atâtea primăveri în spate, arăți destul de bine, prietene, — îi spuse el omului din oglindă, care-i răspunse cu un zâmbet blajin, înăspriț oarecum de-o grimasă ironică.

Hrisant începu să fredoneze marșul din Aida, însă glasul său plăcut de bariton, aplaudat pe la diferite șezători școlare, îi suna fals și uscat în tăcerea apăsătoare a odăii și, atunci, își curmă brusc lălăiala. Boncănitul de femee șchioapă al proprietăresei, care-i devenise familiar, nu se-auzea din odaia alăturată. Deasupra, la etaj, unde locuia familia numeroasă a unui funcționar de la percepție, era deasemenea tăcere. Tropăitul buiac al copiilor, de care trebuise să se plângă de-atâtea ori proprietăresei, nu-i mai răsuna peste cap. Nici măcar ploaia, prea subțire ca să facă sgomot, nu isbutea să înfrunte turburătoarele tăceri ale casei. Scuturându-se ca dintr'un vis urât, Hrisant scoase din bufet o jumătate de corn și, dupăce-l fărâmiță, deschise fereastra și-aruncă pe tro-

toar firimiturile, însă nici o vrabie nu se repezi ciripind asupra hranei, pe care ploaia o prefăcu îndată într'o pastă murdară și lipicioasă. Intrigat și neliniștit, apoi desnădăjduit de tăcerea nefirească a acestei după-amiezi, ieși în coridor și bătu în ușa proprietăresei. Lemnul sună ca o tusa. Profesorul mai bătu odată și-așteptă. Iarăși tusa aceea de lemn muced.

— Poate că doarme... — însă alt gând îl cuprinse imediat.

— Te pomenești că a asasinat-o cineva! — și-și aminti că, de azi dimineață, când se dusesese la liceu, ca să se întâlnească în sala profesorilor cu niște colegi solitari și plictisiți ca și dânsul de vacanțele Crăciunului, cări, altfel ca'n anii trecuți, începuseră cu două zile mai de vreme, încă de Sâmbătă, n'o mai văzuse pe doamna Popescu.

Alarmat, repetă bătăile în ușa. Deastădată, îi răspunse lătratul lui Flipsi, foxul proprietăresei, ceeace-l sperie dealbinelea pe Hrisant, care avu certitudinea că o nenorocire groaznică s'a întâmplat înapoia acestei uși blestemate. Fără să mai stea pe gânduri, puse mâna pe clanță și împinse, însă ușa era încuiată și profesorul se lovi cu nasul în lemn. Cânele începu să latre și mai tare. Oricât de-adânc ar fi dormit doamna Popescu, era imposibil ca lătratul delirant al lui Flipsi să n'o trezească.

— Ciudat, foarte ciudat! — murmură Hrisant, îngrijorat și plictisit de-această complicație.

Cum nu știa ce să facă, rămase câtva timp fără să se

miște. Apoi, îi trecu prin minte că e posibil ca proprietăreasa să fi ieșit în oraș și răsuflă ușurat, dar, îndată, memoria îi atrase atenția că doamna Popescu nu iese niciodată fără javra ei.

— Atunci?

Chibzui mult înainte de-a-și răspunde:

— Atunci o va fi lovit apoplexia, — însă respinse imediat o asemenea probabilitate, căci doamna Popescu era încă destul de tânără și perfect sănătoasă.

Furios că nu găsește o explicație mai plauzibilă, acceptă în cele din urmă ipoteza unei asfixieri cu bioxid de carbon.

— Nenorocita o fi închis cabla și gata nenorocirea! Să știi că-i așa... Trebuie să sparg ușa, — însă se-opri rușinat și, după câteva clipe de meditare, se hotărî pentru o nouă ipoteză: — Poate că s'a dus în vecini și eu mă'ngrijorez degeaba, ca prostu'! Ce naiba-i azi cu mine? — și, fără să mai stea pe gânduri, se înapoie în odaia sa.

Așezându-se la birou în moliciunea confortabilă a fotoliului, continuă să corecteze maldărul de extemporale. Ar fi putut amâna pentru sfârșitul vacanțelor această muncă plicticoasă, însă n'avea altceva mai bun de făcut. După o oră, trebui să înceteze, căci noaptea își trimitea acuma întunericele asupra orașului. Infundându-se și mai adânc în fotoliul plușat, care era unica mobilă prezentabilă din cameră, începu să mediteze. După ce recită mental un scurt monolog pesimist asupra vieții, alcătuit din diferite reminiscențe de lectură scho-

penhaueriană, trecu la chestiuni mai concrete și se pomeni regretând că n'a plecat la Lipcani, de unde era originar, pentru a-și petrece acolo vacanțele, la familia vechii sale simpatii Cocuța. Vrând să economisească din modestul său salariu bani pentru tipărirea unei opere de specialitate asupra lui Vergilius, la care lucrase timp de șase ani și pe care urma s'o termine în curânt, Hrisant renunțase succesiv la o mulțime de plăceri și-ajunsesese aproape sgârcit. Zădarnic îl invitau colegii la niște chefuri de pomină. „N'am timp,” — le răspundea el, invariabil, și prietenii trebuiau să-l lase în pace.

Un mârâit dușmănos, venit din odaia proprietăresei, îi reaminti de liniștea suspectă, care domnea acolo, și se duse din nou în coridor. Temerile îi izbucniră iarăși. La un moment dat, îi fulgeră prin gând că un criminal s'a introdus în cameră și că a ucis-o pe biata doamnă Popescu. Un fior neplăcut îi străbătu prin spate și-o avalanșă de idei absurde puse stăpânire pe el. Se și vedea fotografiat cu un număr oarecare agățat de haină, tuns cu mașina zero și cu barba caracteristică a deținuților în prevenție. Apoi, cu litere enorme, titluri senzaționale în prima pagină a ziarelor: „Un profesor de liceu își asasinează proprietăreasa”; „Odioasa crimă a unui intelectual”, „Ipatie Hrisant, feroasa bestie din Cernăuți”... — îi jucau înaintea ochilor aiuriți de panică.

— Poate că tot e înăuntru... — încercă dânsul să se liniștească, însă nu reuși. — N'am auzit-o întorcându-se, — și se surprinse tremurând. Apoi, se scandaliză: — Re-

culege-te, omule, ce dracu'! Par'c'ai fi o babă... Hai să judecăm puțin. Am venit acasă pela orele două. Ea trebuie, deci, să fi ieșit înainte de orele două. Bun! Mai departe... E exclus să stea atât de mult prin vecini, mai ales că nu e în relații prea cordiale cu ei. Bun! Doamna Popescu nu iese niciodată fără Flipsi în oraș. Bun! Hm... Adică tocmai „bun” nu e... Care-i concluzia, domnule profesor Hrisant? Care-i concluzia, spune, care-i, stimabilissime profesor Ipatie Hrisant?

Concluzia fu că se opinti cu umărul în ușă. Incuitora, veche și ruginită, cedă și profesorul nimeri ca un vârtej în mijlocul odăii, răsturnând depe masă un vas cu flori, care se risipi în zeci de țanduri. Fără să dea atenție acestei catastrofe, bojbăi după comutatorul electric și făcu lumină. Ce fel de priveriște înfiorătoare avea să i se înfățișeze? Au zugrumat-o sau i-au înfipt pur și simplu un pumnal în inimă? Hrisant căută lacom cu ochii. Se-aștepta s'o vadă pe doamna Popescu scaldată în sânge, în poziția indecentă pe care-o au de obicei cadavrele în clișeele reportagiilor sensaționale. Patul răscolit îi atrase cel dintâiu atenția, dar cuvertura nu ascundea nimic suspect. Pe canapea erau aruncate niște rochii și, pe masă, stăteau într'o indescrribilă desordine câteva duzini de batiste murdare. Contrariat că n'a descoperit nici o crimă, profesorul își frecă încurcat obrazii, constatând cu acest prilej că nu s'a bărbierit de trei zile. O mare greutate i se luă de pe inimă. Totuși, încă nu era pe deplin liniștit. Poate că bandiții

au ascuns sub pat cadavrul, — căci cum s'ar putea explica altfel febrila neorânduială, care domnea în odaia întotdeauna de-o curățenie exemplară a pedantei doamne Popescu? O nouă panică îl cuprinsese pe Hrisant. Alergă la pat și se lăsă în genunchi, însă lumina electrică nu ajungea dedesubt. I se păru că deslușește ceva, poate un trup omenesc. Aprinse un chibrit și, la flacăra lui pâlpaitoare, constată că nu era decât un pachet de rufe, pregătit pentru spălătorie, și un bidon. După ce controlă și în dulapul cu haine, trebui să admită că ipoteza cu asasinarea dăduse faliment.

Întâiu, o mare pace sufletească se lăsă în inima profesorului Ipatie Hrisant. Așezându-se pe marginea patului, își șterse de pe frunte sudoarea, care-l năpădise, și-și aprinse o țigară. Tutunul îi calmă complet nervii sdruncinați de enervare, însă, peste puțin, efemera liniștire cedă unui sentiment penibil de jenă, căci nu știa cum va explica proprietăresei, când aceasta se va întoarce, incursiunea în cameră. Incepu să regrete că n'a găsit nimic deosebit. Cel puțin de-o afla leșinată! Hrisant se 'nfurie și infirmarea temerilor sale aproape că-l jignează.

— Tâmpită afacere! — murmură dânsul.

Scuturându-și pantalonii murdăriți de praf, aruncă pe masă cutia de chibrituri, care se desfăcu. Bețișoarele se 'mprăștiară, mărind desordinea.

Flipsi îl muștră cu un lătrat scurt, dar categoric, și se dădu să-i miroase pantofii. Hrisant îi recompensă cu

o lovitură de picior curiozitatea și cânele îi răspunse cu un chelălăit de javră prinsă cu sbilțul.

— Sunt un caraghios, — își spuse cu amărăciune profesorul și întreprinse furios inventarierea desordinei produse în cameră: ușa, spartă; vasul, sfărâmat; masa, udată; chibriturile... — Balamuc, nu alta! Ptiu...

Se simți, deodată, foarte obosit. Era incapabil de orice efort, fie cât de mic, așa că rămase ținut de pat. Flipsi mârâia mereu într'un colț și-l privea dușmănos, exasperându-l pe Hrisant, care ofta dezolat. Un timp, profesorul avu senzația că doarme cu ochii deschiși. N'auzea, nu vedea nimic. Își reveni abia când își aduse aminte că doamna Popescu se poate întoarce dintr'un moment într'altul. Scuturându-se, ca și cum atunci ar fi ieșit din valurile unei ape noroioase, strânse de pe masă chibriturile ude, cari rânjeau ca niște dinți fatastici de reptilă preistorică, și ieși din odaie. Flipsi lătră în urma lui și profesorul se strecură ca un răufăcător în camera sa.

Ducându-se la fereastră, ca să-și răcorească de geam fruntea înfierbântată, zări în mijlocul străzii un câne negru, care-l fixa cu ochi galbeni de sticlă.

— O biată javră flămândă, mult deosebită de bestia de lux a doamnei Popescu, — își spuse Hrisant și scoase din bufet o bucată de pâne uscată, însă, când reveni la geam, cânele nu mai era acolo.

Abia când puse pânea la loc, profesorul își dădu seama că animalul a fost de proporții extrem de mari și că i s'ar fi putut citi în ochi un fel de amenințare răscolită de răutate.

Între timp, seara se lăsa tot mai grea peste oraș. Felinarele abia pridideau să împrăștie măcar întrucâtva bezna — pe care burnița o făcea și mai de nepătruns.

Orologiul de la Mitropolie bătu de patru, apoi — mai gros — de cinci ori. Ca la un semn magic, totul se desmorți. Hrisant avu bucuria să audă din nou tropăitul copiilor de la etaj. Ghicea, după felul sgomotului, că plozii se jucau de-a baba-oarba. Din stradă, de sub ferestra, îi venea boncănitul unor trecători grăbiți. Casa și strada căpătaseră viață. Par'că țășnea apa dintr'un stăvilar. Eliberat de coșmar, profesorul începu să cânte. Și deastădată marșul din Aida. Dar, acuma, vocea îi răsuna plăcut, plin. Pe nesimțite, glasul îi creștea și, când sfârși într'un dominator fortissimo, Hrisant făcu, fără să vrea, un elegant compliment publicului imaginar, care-l aplauda și striga din răsuputeri: „Bis! Bis! Bis!” Blazat ca o vedetă internațională, el nu binevoi să satisfacă dorința publicului, ci, conștient de gloria sa, se retrase demn în cabina împodobită cu flori, unde-și aprinse cu un gest plictisit țigara de foi, care costa cinci dolari bucata.

— Mare cabotin ai ajuns, mă Hrisant! — se dojeni dânsul mai târziu, melancolic, și mângâie cu întreaga palmă vraful de extemporale-ale băieților dintr'a patra B.

O dulce moleșeală îl țintuia. Par'că era într'o baie caldă. Sângele îi circula mai repede, aducându-i roșeață în obraji. Această stare de beatitudine îl ținu până-și reaminti de incursiunea în camera proprietăresei. Re-

trăi într'o clipă toate cele întâmplate și-și apăru jalnic de stupid.

— Ce-o să-i spun doamnei Popescu? Cum să mă justific? Nu-i pot trânti așa, netam-nesam: „Madam Popescu, credeam că te-a gătit cineva!” sau: „Madam Popescu, credeam că te-a bătut soba la cap!”

O și vedea pe proprietăreasă dându-se cu câțiva pași înapoi și privindu-l compătimitoare, ca pe-un biet nebun.

— Ar fi în stare să povestească întregii lumi c'am înnebunit subit. Ce mai bucurie, atunci, pe vecinii cărora nu le place că-i cam țin la distanță! Ce mai subiect de bârfeală pentru cloanța nevestei perceptorului, a cărei voce de jandarm sună ca trâmbița judecății de apoi!

După o matură chibzuință, socoti că lucrul cel mai nimerit era să se ducă de-acasă și să nu se 'ntoarcă înainte de miezul nopții.

— Din partea mea, n'are decât să creadă că au călcat-o hoții! O să-i spun că toată după-amiaza n'am fost acasă. Sigur! Asta-i soluția cea mai potrivită...

Bucuros de planul său, profesorul făcu lumină și se 'mbracă în grabă. Ieși tiptil, furișându-se pe vârful picioarelor, și încuie cu multă băgare de seamă ușa dela antreu. Un moment, se gândi s'o lase descuiată, ca basmul cu hoții să pară și mai verosimil, însă, gândindu-se că, în lipsa sa, cineva ar putea pătrunde într'adevăr în casă, renunță la intenție.

Ajungând în stradă, regretă că, totuși, n'a lăsat descuiată ușa.

— Căci, dacă ușa e încuiată, cum au putut pătrunde hoții în antreu? Prin zid, întrebuițând niscaiva ierburi miraculoase? Sau săpând, ca bandiții Londrei, un coridor subteran până sub patul din camera doamnei proprietărese?

Răspunsul nu veni și Hrisant dădu descurajat din umeri. Toată ingeniositatea planului se dusesese dracului!

Deși mesănătos, plin de umiditate, aerul rece îi făcea bine. Cu riscul de-a părea caraghios trecătorilor sau de-a căpăta un strașnic guturaiu, își descheie paltonul, lăsând vântul, care-și reîncepuse sborul, să-i intre până la piele prin deschizătura dela piept a cămășii. Pășea încet, sorbind cu nesațiu frigul reconfortant al serii.

Profesorul Ipatie Hrisant redevenise normal, dornic de viață, încrezător în forțele sale. Se gândea la lucrarea, pe care-o va tipări în curând, și se bucura depe-acuma, căci avea deplină certitudine că ea va fi apreciată de toți specialiștii și chiar de dificilul Paul Combra. Savura anticipat cu atâta intensitate succesul cărții, încât nici nu observa unde calcă. Un picior lunecat într-o groapă cu apă îl readuse la realitate și ncepu să păsească mai prudent pe bordura lunecoasă a trotourului.

La colțul străzii, felinarul arunca o lumină dezolantă asupra mizerului peisagiu citadin și Hrisant se 'nduioșă de tristețea caselor cu pereții pătrunși de umezeală. Aruncându-se complet în niște divagații colorate de-o ușoară filosofie când pesimistă, când sceptică, iarăși uită

să păsească atent și se pomeni tamponat de-o persoană voluminoasă, pe care, după moliciunea isbiturii, încă înainte de-a-și ridica ochii și-a o privi, o ghici de sex gingaș.

— Vai, mata ești, domnule profesor? — îl întâmpină cu o dulce imputare în glasul subțire doamna Popescu, care își balansase o clipă sânii peste pieptul bărbatului.

Acesta își blestemă zilele și arboră o mască atât de dezolată, încât proprietăreasa se simți obligată să zâmbească matern.

— Iartă-mă, madam Popescu, — bâigui dânsul.

— Vai, domnule profesor! Oricui i se poate întâmpla... Desigur că te gândeai la vre-o domnișoară simpatică... He-he! Tinerețe, ce să-i faci... Primăvara amurului!

Hrisant avea mare poftă să-i astupe cu o palmă gura, care continua să macine.

— ...Par'că eu nu știu? Par'că eu n'am fost tânără? Se vede că așa a dat Dumnezeu... Zău! E și timpul să te gândești și mata la o fetiță bună, cu ceva economii, frumușică, durdulie... Altfel îi viața când ești însurat. Masa, masă. Casa, casă! Pătucul... pătuc! — și, dupăce clipi șăgalnic dintr'un ochiu, adause melancolic: — Nici câțiva copilași, cari să gângure ca niște cănărași, n'ar strica... Soțul meu, Dumnezeu să-l ierte, și cu mine n'am avut parte de-așa ceva.

Hrisant sta prost în fața ei și dădea mereu din cap. O ușoară undă de sudoare îi năvălise prin pori. De mult

nu trecuse printr'o situație atât de neplăcută. Și doamna Popescu vorbea, vorbea...

— ...A fost Riți pe la mine... Riți e sora mea... Mi se pare că într'un rând ți-am povestit despre dânsa. Regret că nu erai acasă, să vă fac cunoștință. A! Riți e o femeie strașnică! Așa o nevastă ți-ar trebui dumitale... eco-noamă... gospodină... La Siret, e vestită pentru cozonacii ei! Femeie distinsă! E în relații cu cele mai bune familii. Mițișor o adoră! Deh, mai rar soț grijuliu ca dânsul... Serios, domnule profesor! Păcat că-i măritată... Ar fi fost o partie minunată pentru mata.

Ploaia se întefișe și se tânguia melodios prin burlane. Hrisant trebui să-și încheie paltonul. Privea în gol și potopul verbal al doamnei Popescu îl indispucea mai mult ca șiroaiele cari i se scurgeau de pe pălărie.

— ...Am ieșit cu soru-mea la unu în oraș, că azi e Luni și prăvăliile nu închid în timpul amiezii. Vai, cât am umblat. Știi, o mulțime de cumpărături, ca înainte de Crăciun, — și, deodată, își aminti de Flipsi: — Tît! Mi-am lăsat singur cățelușul... Sărăcuțul mamei! Nu l-ai auzit plângând?

— Nu... Nu... Căci am dormit întreaga după-amiază... eram tare obosit, — minți Hrisant.

— Vai, poate ești răcit... Intoarce-te repede acasă, să-ți fac un ceaiu de teiu... Că gripa cu oboseală începe! Nu cumva ai și guturaiu?

— Nu, nu sunt deloc răcit! — protestă dânsul, vehement.

— Da, bine... Mă duc, domnule profesor. Băiețașul mamei plânge și eu stau de vorbă cu cavaleri! — se strâmbă ea cochet, și-i întinse mâna, ca, apoi, să dispară în întuneric.

Bucuros c'a scăpat însfârșit, Hrisant o luă la goană spre centrul orașului. În piața Unirii, intră la o frizerie și se lăsă ras și frezat. Pe când o calfă îi clăbucea bărbia, profesorul se gândi că, pentru a evita gura doamnei Popescu, care desigur că-și smulgea părul la isprava cu ușa spartă, va trebui să se 'ntoarcă acasă târziu după miezul nopții și, a doua zi dimineată, să se mute la hotel până-și va găsi altă gazdă.

— Gata, dom'le! Să trăiți...

— Ce? Ha? Da, da... — și roși, căci i se păruse că frizerul îl privește ironic și compătimitor.

Ieșind, făcu de câteva ori înconjurul monumentului din piață și, apoi, se hotărî să intre într'un restaurant din strada Romană. Aici, comandă masa și mănă încet, fără nici o poftă. După ce termină, aproape că se simți rău. Avea, fără să-și poată da seama cum și de ce, sentimentul unei mari nenorociri. Nervii i se încordaseră și capul îl durea ca și când cineva l-ar fi strâns în cercuri de fier. Apoi, iar se liniști și începu să privească oamenii și obiectele din jurul său.

— Curios! — își spuse. — N'am băut nici măcar o optiță de vin și, totuși, lucrurile îmi par învăluite într'o ușoară ceață roză.

După ce-și mai plimbă de câteva ori privirea peste

pancarta cu „Beți excelenta bere Bragadiru!”, chelia reprezentativă a unui domn de vis-à-vis — desigur voiajor comercial, căci gulerul îi era negru de funingine fină de tren și-o enormă valiză se răsfăța cu pântecul ghiftuit de mărfuri pe scaun —, sâni protectori ai cassieriei, probabil unguroaică, și masa de biliard, arhaică și mucegăită, care concentra atenția binevoitoare a chelnerilor plictisiți, profesorul se convinsese definitiv că nu mai găsește nici un obiect de preocupare în acest „mare restaurant popular”, mizer și promiscuu, cu prețurile ajustate după buzunarul lumii nevoiașe, și se decise să plece.

Sugând ultimele fumuri ale unei „Bucegi”, pe care, pentru că era jilavă și prea îndesată, trebuise s'o reaprindă de două ori, își zăngăni cu mare șgomot furculița în farfuria cu resturi de varză și cartofi.

— Plata!

Desprinzându-se dela masa de biliard, chelnerul, un individ slăbănog, poate ftizic, cu umerii obrazilor ieșiți și cu ochii pieziși și vicleni, de pungaș periferic, scoase blocul, scrijeli cu creionul câteva cifre strâmbe, adună, verifică și, în cele din urmă, la capătul meticuloasei operații aritmetice, prezintă cu un gest suveran nota, pe care Hrisant o achită fără s'o mai privească.

Spunându-și: — Ar fi caraghios să controlez dacă n'a pus câțiva lei în plus, când n'am comandat decât o ciorbă și-un rasol, nu-i vorbă, amândouă infecte! —, își luă de pe cuier pălăria, o pălărie cu boruri largi, uzată

și de culoare cenușie odinioară, dar problematică în prezent, și paltonul ușor, de vară, ros la guler și strănt și ieși urmărit de ochii indiferenți ai cassieritei (Hrisant observase că ea are unghii grețos de neîngrijite) în stradă, unde-l primi o palmă de apă subțire, isbită cu promptitudine în față.

— Iar plouă, fir'ar al dracului! Săracu' palton... — și regretă o clipă căldura plăcuță din restaurant.

Neavând nici o țință, se opri nehotărît pe trotoar.

Reclamele luminoase, albastre, verzi și violent roșii, c simfonie absurdă de culori țipătoare, se oglindeau strălucitor în asfaltul neted și lucios, mașinile lunecau elegant și fără grabă; mai puțin favorizați de soartă ca oamenii din automobile, pietonii îmbrăcați umil, cu haine de vreme rea, pășeau repede, balansând umbrelele, cari păreau o uriașă pădure de ciuperci caraghioase, iar femeile de stradă, în număr redus din cauza ploii, se plimbau amărîte și profesional, așteptând să le cadă un client trimis de providență, preferabil din provincie, cu vagi pretenții de rafinament erotic, poate cap de familie, cu nevastă cicălitoare acasă, neurastenizat de uniformitatea rurală, uneori cu inexplicabile avânturi altruiste, dar destul de prudent pentru a avea câteva zeci de mii de lei la casa de economii, cam șmecher și licheluță, însă suportabil, neștiind cum să-și omoare urâtul până la plecarea trenului de noapte, și cu punga umflată de bancnote în buzunarul secret, ingenios camuflat în vesta cadrilată.

Cum nu voia să-și permită luxul unui cinematograf,

Hrisant se plimbă câțva timp, înfruntând curajos revărsarea apelor cu miros de fân ud, răsfirat în șură, și de frunziș veșted, întristător de monotone în neclarul nopții, cari îi loveau pălăria într'un fel de cântec vechiu, suav, ascuns undeva prin faldurile unui suflet de adolescent naiv.

Cu dispoziția schimbată, profesorul găsi acumă că orașul e minunat în ploaie. Tenebrele pândeau în ganguri, în cari lumina electrică nu reușea să pătrundă. Cerul părea aproape de acoperișul caselor diforme, în al căror cuprins de piatră roasă de intemperii ghideai vieți stătute, consumate în disperări lente, cu finaluri eșuate sub monotonia binefăcătoare a climatului familial. Insinuând rotunjimi voluptuoase de genunchi feminini în ciorapi de culoare roză, galantarele bogate ale unui bijutier își revărsau pe plușul azuriu reflexele mate și excitante. Trinaco, Hercules, Schmoll-Pasta, Standard, Cinema Scala, Radio-Ingellen... Zeci de reclame, unele agresive, altele modeste sau meschine, își întretăiau razele în piața Unirii, pe care Hrisant o traversă repede, chemat de nostalgia cartierelor mărginașe, unde oamenii își duc o viață a lor, enorm diferită de a celor din centru, și unde străzile se pierd întortochiate, fără identitate și fără mențiuni în voluminoasele anuare comerciale. Așa, cum se desfășoară în întuneric, printre garduri dărăpănate și hardughii insalubre, nu le poți citi numele și le crezi pretutindeni. Strada asta, pe care-o traversează fără grabă, fluierând a cine știe ce pagubă, un om cu

șapcă de apaș, vârită peste urechi, ar putea fi tot atât de bine în Londra ca și în Helsinki, sau tocmai în Melbourne, dacă nu cumva prin Arkansas.

Ploaia curge ca veșnică. Par'e ar fi în vădudh milioane de clopoței, atât de mici, încât abia vizibili, de sticlă. Uneori, trâmbe capricioase de vânt aranjează draperii fine de bură dealungul străzii. Câte-un câne se furișează complice, stârnind liniștea pisicilor ascunse sub podețe. Cenușiul egalizează peisagiile în acorduri sumbre, topindu-le în vioriul de-o clipă al geamurilor înguste și strâmbe.

Dacă n'ar fi lumina electrică pe ici-colo, n'ai ști nici veacul. Cândva, departe...

Făcând cale întoarsă, Hrisant se isbi lângă o căruciumă de Nae Vasilescu, unul dintre colegii săi mai bătrâni. Cum Vasilescu, leader argetoianist în organizația locală, obișnuia să-și martirizeze cu politica și cu alte chestii prietenii, Hrisant simulă că nu-l recunoaște în lumina nehotărîtă a serii, — și, după ce aruncă grăbit un „pardon” sec și protocolar, o apucă înainte. Presentimentul că trebuie să i se întâmple ceva în seara asta, îl tiraniza din nou.

— Ce naiba poate să mi se întâmple? — se tot întreba, chinuit de gânduri. — La dracu'! Am început să cred în premonițiuni...

Aproape că alerga. Noroiul fi murdărea manșetele pantalonilor și stropii, treziți de aroganța galoșilor, fi săreau uneori până pe mâni.

— Par'c'aș alerga în întâmpinarea cuiva.

Mai târziu, se-opri, ca să se 'ntrebe:

— A cui?

Becurile electrice se metamorfozaseră în trandafiri palizi. Clădirile din strada Regina Maria, deobicei cu aspect atât de pașnic, aveau un zâmbet posomorît în înfățișarea lor.

— Ce dracu'? — monologă interior profesorul. — Par'c'ar pluti ceva amenințător, de vis, în aer... Cenușiul acesta general e-un coșmar latent.

Parcurse într'o răsuflare strada și-ajunse din nou în piața Unirii, unde se-amestecă, liniștit întrucâtva, în mulțimea de oameni, însă, de îndată ce trecu în strada Romană, o panică fără precedent puse stăpânire pe el. Un chicot sleit de ploaie îl făcu să tresară. Se opri, dar nu mai auzi nimic.

— Ciudat, foarte ciudat, — și începu să caute infirigurat printre oameni.

Lumina unei vitrine cu oglinzi aproape că-l orbi. Iși frecă înciudat ochii și-și reluă mersul de somnambul. Călea fără să mai bage de seamă unde. Un al șaselea simț îl avertiza că, în curând, un eveniment extraordinar se va produce, un eveniment hotărîtor în viața lui atât de tihnită până'n prezent. Ploaia se revărsa ca un potop, firmele de tablă, sgâlțâite de vânt, scânceau tremurător, iar strada se improvizase într'o imensă baltă. Câteva becuri se defectaseră și insule mari de întuneric se formară între casele sumbre și fără contururi precise. Lu-

mina era mai puternică numai deasupra, peste ecranul mohorât al nourilor. Totuși, ea n'avea nimic liniștitor. Dimpotrivă, părea pălălaia sinistră a unui incendiu uriaș. Când trecea câte un automobil, farurile aruncau asupra peisagiului o ploaie fantomatică de var.

Iar râse cineva lângă Hrisant, care transpira de teamă. Ca să-și facă puțin curaj, începu să recite: „Aurea prima sata est aetas, quae, vindice nullo...” Vru să-și aprindă o țigară, însă ploaia îi stinse chibritul. După ce mai repetă de două ori încercarea, trebui să renunțe, aruncând, odată cu chibritul, și țigara, pe care apa o udase complet.

„... quocumque adspicio, nihil est nisi pontus et aer...”

Merse așa, primind mereu valuri de ploaie în față, timp de vre-o zece minute. Își spunea că e o prostie să nu se întoarcă imediat acasă. La urma-urmei, ce, o să-l mănânce doamna Popescu? Sau o să-l spânzure? Și, deodată, proprietăreasa îi păru chiar foarte simpatică. Era gata s'o ia îndărăt spre piața Unirii, însă — la lumina unui felinar de lângă o farmacie din apropierea podului peste calea ferată — desluși o femeie, care părea dezolată din cauza ploii.

Hrisant se-opri, s'o vadă mai bine. Nu-și putea explica de ce, însă femeea aceasta îi aducea, prin simplul fapt al apariției ei, un fel de liniște. Uitase de-acuma toate mizeriile de peste zi. Era ca și cum, după un marș neîntrerupt și-obositor de treizeci de kilometri, s'ar fi trântit pe-un pat, să se odihnească. După câteva clipe,

cari îi părură ceasuri, împins de-un straniu imbold, se-apropie de necunoscută. Avu impresia că ea zâmbește, și zâmbi și el, fericit. Zâmbetul ei venea dintr'o mare depărtare, ca dintr'un loc de neguri nesfârșite. Hrisant era sigur de asta. Trăsăturile femeii se îndulciseră, ca'n unele tablouri vechi, cu madone luminate de privirea pruncului sfânt. Profesorul desluși în bătaia felinarului că necunoscuta are ochi verzi, întunecați, de apă adâncă, umbrită de sălcii. Temându-se să n'o gonească, nu îndrăzni să se-apropie și mai mult, cum ar fi dorit din tot sufletul. Ea, însă, îi făcu un semn din cap, sau numai așa i se păru lui Hrisant, și dânsul păși în lumina plină a felinarului.

Neștiind cum să lege discuția, îngăimă timid:

— Eu... domnișoară... — și crezu că necunoscuta îl va încuraja, dar femeia nu spuse nimic, ci zâmbi slab.

Profesorul o privi iar, cu multă atenție. Putea, acum, s'o vadă în amănunt. Pielea fină a obrazului, cam palidă, însă frumoasă, ochii de pălălaie verde, părul lung, trecut peste tâmple, buzele subțiri și lungi, uscate, — toate acestea i se întipăriră viu în minte și, deodată și fără rost, îi veni să plângă. Iși și simți umezi ochii, însă luptă împotriva lacrimilor, cari amenințau să se reverse, și spuse:

— Mă numesc Ipatie Hrisant. Sunt profesor la liceul... — și iarăși tăcu, blestemându-și din răspuțeri subita timiditate.

Văzând că dânsa nu-i răspunde nici de această dată, reluă cu mai multă îndrăzneală:

— Domnișoară, ploaia asta o să ne pătrundă până la piele. Să mergem undeva la un adăpost. Intrăm într'un restaurant...

— Ploaia? Dar mata nu vezi că nu plouă deloc?

— Nu plouă? — făcu el ne'ncrezător și, când privi mai bine, constată cu uimire că, într'adevăr, nu mai ploua.

Spuse contrariat:

— Adineaori turna cu găleata...

— Adineaori nu e acum, — îi răspunse dânsa și râse, împrăștiind un parfum dulce și ciudat de pământ și busuioc închis într'o ladă veche.

BCU IAS/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CAPITOLUL II

Zăpadă la Cernăuți

Hrisant se miră de aspectul schimbat al străzii, care, deastădată, era luminată până în cele mai adânci unghere. Becurile electrice nu se mai bălăgăneau încoace și încolo, iar casele își pierduseră cu desăvârșire înfățișarea posacă, misterioasă, și câteva geamuri străluceau de lumina lămpilor din interior. Când profesorul băgă de seamă că hainele necunoscutei sunt cu totul uscate, uimirea îi creșu la culme.

— Ce dracu', — se'ntrebă el, nedumerit, — m'am îmbătat sau mi-am pierdut rațiunea? Sunt sigur că, acu zece minute, ploua cu găleata și iată că femeea asta n'are un strop de apă pe mantou! — însă, apoi, își spuse: Poate c'o fi ieșit din vre-o casă din apropiere sau s'o fi adăpostit într'un gang... — și fu fericit că soarta îi scosese în cale această femeie, care-l interesa și-l preocupa în cel mai înalt grad.

— Domnișoară, îmi dai voie să te conduc?

— Unde, — râse ea din nou?

— Cum unde? — întrebă Hrisant cam jignit, crezând că dânsa își bate joc de el. — Acasă... Doar nu-mi vei spune că nu locuiești și dumneata undeva?

— Adevărat! — îi răspunse necunoscuta. — Locuiesc și eu undeva... Undeva e un cuvânt potrivit, domnule profesor.

Hrisant avu impresia că fata a devenit, deodată, foarte tristă. Fără să vrea, se'ntristă și el — și-și păru mizer și meschin, un biet om fără țintă și mediocru, un belfer care-și otrăvește viața, ca domnul Bățu, colegul său. Dădu dracului, în gând, întreaga lucrare asupra lui Vergilius și-și blestemă cariera de profesor, care-i pulveriza voința în lungile și plicticoasele ore de clasă, când trebuia să-și scuipe plămâni cu niște elevi leneși și fără educație. O covârșitoare dorință de viață adevărată îl cuprinse. O privea pe necunoscută cu o insistență, care, în alte împrejurări, putea să pară obraznică. O privea cu o mulțumire sufletească de bolnav, căruia i se anunță, însfârșit, reconvașcența. Era sigur c'o așteptase de multă vreme pe femeia aceasta, numai că nu-și dăduse seama c'o aștepta cu atâta patimă. Simți, în ochi, câteva lacrimi binefăcătoare și nu fu jenat când ele i se prelinseseră pe-obraji. Ii venea să ingenuncheze în fața ei și să-i cuprindă picioarele. Tot trecutul îi părea, acum, o lungă așteptare și-o pregătire pentru un miracol turburător, care avea să-i acorde un sens pentru viață.

Plecându-se, îi sărută mâna. Necunoscuta — aceasta era impresia lui Hrisant — intenționase, par'că, să și-o

retragă, însă, după o scurtă ezitare, i-o lăsase și profesorul i-o sărută încă odată, ca, apoi, s'o ridice pe frunte.

— Ce faci, domnule Hrisant? — rosti fata cu o ușoară imputare în glas.

El tăcea. Auzind niște pași, slobozi mâna, însă ea nu căzu, ci lunecă lin, până se alipi de coapsă. Profesorul se dădu îndărăt cu un pas și nu se-apropie din nou decât după ce doi tineri bine dispuși se pierdură după cotitura străzii. Iarăși îi luă mâna și o duse la frunte. Știa că tot ce face poate părea absurd sau comic, dar nu mai voia să țină cont de altceva, decât de faptul că mâna îi mângâia, fie și numai prin simpla ei atingere, fruntea infierbântată.

— Tu... Mâna ta e ca un trunchiu de copac tânăr. Imi face bine. Mă liniștește.

Dându-și seama că necunoscuta poate să-l considere nebun sau, în cel mai bun caz, lipsit de educație, își ceru scuze:

— Iartă-mă. Sunt atât de fericit, încât nu mai știu ce vorbesc. Mi se pare că ți-am spus tu...

— Nu-i nimic! — și râse. — Spune-mi cum vrei.

— Se'ntâmplă ceva ciudat cu mine și nu pot preciza ce.

— Cu fiecare om se întâmplă odată și-odată ceva ciudat.

— Am să te rog un lucru... Să nu mă refuzi..

— N'o să te refuz.

— Mergem undeva. Vrei? Te rog...

— Bine, să mergem.

— Cunosc un restaurant retras, cu vin bun, unde putem sta nestingheriți. Dar cum te cheamă?

— Cum vrei. Poți să-mi spui Alina. Ți place Alina?

— Imi place. Alina... Alina... — și iar murmură, slab de tot, ca o muzică depărtată: — Alina...

Porniră spre centru. El îi dăduse brațul. Cu cât înaintau, strada se lărgea și se arătau trecători mai mulți. Lumina era veselă. Dintr'un local, se legănau valuri de muzică tânguitoare. În altă situație, profesorul ar fi găsit-o idioată, dar, în seara asta, melancolia ieftină a tangoului îl impresionează până aproape de plâns. Murmurul violoncelor se risipea grațios ca'ntr'o ploaie fină, de primăvară caldă, exuberantă și, totuși, sfâșietoare. Umbrele dansatorilor se profilau leneș, voluptuos, asupra perdelelor cafenii, de mătasă. Hrisant fu tentat să intre în local, însă gândul că prețurile trebuiau să fie extrem de ridicate, îl reținu. Ajunseră în piața Unirii. O femeie aținu calea, provocător. Profesorul, apucat de scârbă, o dădu la o parte cu un gest destul de brutal.

— Au devenit de-o obrăznicie extraordinară profesionistele astea! — se revoltă el, scuzându-se oarecum față de necunoscută.

Alina dădu din umeri și nu spuse nimic. Acest lucru îl indispușe pe Hrisant. Gestul ei avusese ceva jignitor. Sau par'c'ar fi luat apărarea prostituției!

— Cine-mi garantează că și dânsa nu e decât o cocotă? O femeie de societate nu se plimbă singură la ora asta, — își spuse profesorul. — Mă mir că nu i-a luat fățiș apărarea. Deh! Solidaritatea profesională.. Fată frumoasă, turburătoare, însă tot cocotă. Cocotă de lux, de înaltă școală! Și eu îi sărutam pierdut mâna pe stradă. Noroc că nu m'a văzut vre-un elev sau amicul Vasilescu! — și fu foarte satisfăcut că nu intrase în barul din strada Romană. — Aș fi cheltuit prostește o grămadă de bani. Și pentru cine!

— Imi strângi prea tare brațul, — îl trezi cu glas obosit și trist Alina.

— Iartă-mă... Mă gândeam la ceva.

— Te gândeam la mine.

— Da, e adevărat, — mărturisi Hrisant, jenat, și-și repară printr'o minciună nedelicatetea intimă: — Mă gândeam cât ești de frumoasă.

— Ce seară minunată, — șopti ea.

— Cum așa? — se miră profesorul. — S'a făcut grozav de frig.

— Mie nu mi-i niciodată frig.

— Desigur că ai mult temperament, — hazardă el, însă își regretă imediat îndrăzneala, căci o găsea deplasată, dacă nu chiar obraznică sau fără tact.

Coborau strada Regele Ferdinand. Trecură pe lângă cinematograful Roxy și, peste puțin, fură în dreptul unui restaurant, unde Hrisant se hotărî să între împreună cu Alina. Localul era de rând, însă profesorului îi plă-

cea, căci chefliii nu se prea îmbulzeau acolo. Uneori, în afară de patron și-un chelner somnoros, nu se mai afla nimeni în încăperea largă și întunecoasă, abia luminată, slab, ca de-o lampă fumegoasă, de-un singur bec electric. Când Hrisant trânti ușa după sine, căci o scăpase din mână, curentul de aer bălângăni becul, ceea ce produse tremurări rubinii în sticlele de vin.

Profesorul o conduse pe Alina în fundul restaurantului, unde se așezară la o masă pătată de toate băuturile din lume. Numai trei consumatori se găseau, solitari, în încăperea. Moțăiau toți trei, căci în restaurant era cald și plăcut. Chelnerul se înfățișă indiferent și se interesă de comandă.

— Vrei să mănânci ceva?

— Nu, domnule profesor. Să ne-aducă un vin fierț. Mi-i poftă de lucruri calde, tari, cari să-mi aprindă sângele.

— Bravo! — izbucni el, intim. — Bună idee... Karl, adă-ne-un chilogram, dar să nu-l prepari cu prea multă scorțișoară. Potrivit, cum îl beau întotdeauna.

Chelnerul se'ndepărtă cu pași moi, de somnambul.

— Cum văd, ești familiar aici, domnule profesor.

— Da. Acesta-i refugiul meu. Inșă dece-mi spui me-reu domnule profesor? Spune-mi Ipatie. A, nu! Nu! Ipatie e caraghios. Spune-mi Pat. Sau Hrisant.

— Ce părere trebuie să ai tu, Pat, despre mine! Abia ne cunoaștem, accept invitația ta, ne tutuim...

— Oh! — se grăbi el s'o asigure. — Cea mai bună!

Cea mai bună! N'am stimat nici o femeie atâta, cât te stimez pe tine, Alina. Oricât de neverosimil ar părea totul... Iată, am să-ți comunic ceva foarte stupid, însă nu mai puțin adevărat și tragic... sau vesel...

— Curiozitatea mea, Pat, depășește înălțimea ultimului sbor în stratosferă.

— E ceva foarte simplu. Te iubesc. Nu! Nu! Nu-mi răspunde. Mă tem de răspunsul tău. Deocamdată nu-ți cer și nici nu-ți pot cere să mă iubești și tu. Eu te cunosc de mult. Sunt sigur de asta. Acuma îmi dau perfect de bine seama că întreaga mea viață a fost o pregătire pentru venirea ta. Poate vrei să zâmbești. Te rog să n'o faci. M'ar durea. Am simțit azi, în cumplita mea monotonie de belfer, că trebuie să mi se întâmple ceva excepțional, — și-adause încet: — Ai venit tu. Văzându-te, eram ispășit să îngenunchiez înaintea ta.

— Pat, mă doare ceea ce-mi spui. Nu e bine să vorbești așa. Eu sunt... Eu sunt o călătoare și nimic mai mult. Ce-ar fi dacă un șef de gară s'ar îndrăgosti de toate femeile frumoase, pe cari le vede în fuga rapidurilor printr'o stație rurală, fără însemnătate? Eu sunt o femeie, care pleacă. Mâne dimineată nu voi mai fi. N'ai nici o șansă să mă revezi cândva. Dece nu ne-am petrece noaptea ca doi buni prieteni? Povestește-mi ceva, glumește... N'ai idee cât îmi place s'ascult întâmplări vesele! Țin la oamenii bine dispuși... Nu prea am prilejul să văd oameni cu râsul în ochi.

— Nu pot fi vesel, nu pot, Alina. E imposibil să nu

mă înțelegi... Sunt destul de bătrân. Pot spune, fără teamă de-a greși, că viața mea de până acuma a fost groaznic de cenușie. Copilăria, adolescența, maturitatea... Toate acestea, de-o banalitate exasperantă. Vii tu, pe care te-am ghicit undeva, într'o zi depărtată, și-mi spui că nu te voiu revedea. Ce dracu'! Am și eu dreptul la fericire. Hm! Afurisit lucru, recunosc... Vorbesc așa cum nu-i poate plăcea unei femei, dar nu pot vorbi altfel.

— Vorbești frumos, Pat, și te 'nțeleg, dar vorbești zădarnic. Mâne, eu voiu fi departe. Nu mă vei revedea niciodată. Orice-ai face, nu mă vei revedea.

Tăcură un timp îndelungat. Chelnerul le-aduse vinul. Se răspândi imediat o mireasmă dulceagă și caldă, pe care Alina o aspiră adânc. Sorbiră încet din paharele fierbinți și, în curând, Hrisant își simți sângele circulând mai repede. Vinul, a cărui culoare bătea într'un roș întunecat de văpaie îndepărtată, împrăștia reflexe de aur pe mânilor palide ale femeii. Liniștea mocnea în unghere. Unul dintre consumatori, cel mai beat, vorbea fără cuvinte. Cărciumarul îl privea, ascultându-l atent, par'că i-ar fi înțeles limba mută. Hrisant își împinse piciorul, alăturându-și-l de-al Alinei, însă ea și-l retrase. Profesorul roși.

— Iar mă port prosteste, — își spuse el, trist, și se uită lung la femeie.

Dânsa își pierduse privirile în întunericul de-afară și Hrisant citi o teamă nelămurită în ochii ei. Ca și cum n'ar fi dorit ca el să-i ghicească starea sufletească, Alina

și-o disimulă sub un zâmbet îngăduitor, care-l făcu fericit pe profesor.

— N'am să mă pot despărți niciodată de tine, Alina, — îi șopti dânsul. — Dă-mi mâna. Lasă-mă să-mi cule fruntea pe șa. N'ai de ce să te jenezi. Nu te cunoaște nimeni aici.

Femecea îi întinse mâna și Hrisant își mângâie buzele de netezimea ei mătăsoasă.

— Incep să cred că ții la mine, Alina. Nici nu se poate altfel. N'am așteptat o fantomă, din cauza căreia să sufăr, ci o ființă bună ca tine, care să-mi aducă bucurie, fericire sau măcar umbra unei fericiri.

— Noaptea asta e o noapte de umbră.

Ridicându-și fruntea, Hrisant se supără din nou:

— Nu 'nțeleg...

Femecea vru să-și retragă mâna, dar profesorul i-o reținu și i-o sărută.

— De ce mă turburi? Lasă-mă să mă bucur de tine. Dacă ai ști cât am suferit până acuma, ar fi imposibil să nu mă iubești. Câte după-amiezi nesfârșite, câte nopți nu te-am așteptat! Crede-mă, Alina... Prin ce infern am trecut și azi după-amiază! Acuma constat că nici chipul tău nu mi-i străin. Te cunosc de mult, de mult... Să-ți istorisesc un vis, pe care l-am avut luna trecută. În visul acela, venisem de la Lipcani. În gară, te-am văzut, da, da, pe tine te-am văzut. Erai la geamul unui vagon. Trenul se pusese în mișcare și tu-mi strigai: „Mă voiu întoarce! Mă voiu întoarce!” Iată, ai venit, Alina. Trebuia

să vii. Căci tu mă iubești. Te rog să renunți la obișnuita cochetărie a femeii, care nu vrea să admită niciodată deschis că-l iubește pe cineva. Dacă nu m'ai iubi, nu m'ai lăsa să-mi îngrop așa fruntea în mâna ta și nici nu mi-ai permite să-ți spun lucrurile acestea. Numai iubirea admite o astfel de situație.

— Sau mila, Pat.

Hrisant tresări. Iși duse mâinile la obraji și și-i simți, deodată, reci. Iar intra în panică. Scuturându-se, încercă să-și îndepărteze din suflet o supărătoare senzație de frig, care stăruia cu îndărătnicie.

— Eu nu vreau să-ți fie milă de mine, Alina.

— Am spus eu așa ceva? Am precizat că numai iubirea sau mila permite situații de felul acesta.

Răspunsul nu-l satisfăcu pe Hrisant. I se părea și acuma că poate descifra un fel de compătimire în ochii femeii și asta îl jigneau în orgoliul de bărbat. Deaceia, tăcu un timp. Alina privea undeva, foarte departe și-și mângâia cu un gest felin și tandru fruntea înaltă și nedădă. Profesorul îndrăzni să-i ia mâna. Femecea nu se împotrivi și Hrisant i-o ținu mult în a sa.

— Aș vrea ca noaptea aceasta să nu se sfârșească niciodată, Alina.

Ea avu un nou zâmbet, dar atât de obosit, încât îl îndureră ca un plâns pe Ipatie.

— Dece ești așa de misterioasă, Alina?

— Misterioasă? Deloc! Așa sunt totdeauna.

— E foarte greu să te înțeleg. Privești atât de inde-

părtat, încât îmi face impresia că vezi oameni de pe o altă lume, acolo unde eu nu văd decât peretele acesta, tejgheaua și sticlele de vin și de bere.

— Poate că și văd ceea ce crezi tu.

Hrisant râse ne 'ncrezător și-i sărută mâinile sub privirea indiferentă a chelnerului, pe care plictiseala îl chinuia crâncen în seara asta fără clienți.

— Cât aș fi în stare să stau așa, lângă tine?

Femeea îi mângâie creștetul și profesorul, copleșit, își lăsă fruntea pe umărul ei. Ar fi vrut s'o îmbrățișeze. Se gândea cum să-i spună că o dorește întregă pentru o mare contopire în dragoste și prietenie.

— Niciodată n'am fost atât de fericit, Alina, și niciodată n'am crezut că un om poate iubi atât de puternic. Iată, stau în fața ta și restul n'are nici o importanță. Tu-mi ești absolut totul și nu cred că s'ar găsi cineva să te iubească mai mult ca mine. Dacă mi-ai spune acuma să mă sinucid, aș face-o, căci aș fi fericit să mor sub ochii tăi. Poate că nu mă crezi, dar e cum îți spun. Eu nu știu să mint, Alina, și nici nu-mi place să fac figuri de stil. Dar văd că devin tragic... — și zâmbi, ca să-și scuze confesiunea, pe care-o găsea cam copilărească și teatrală, însă Alina rămase serioasă.

— Imi place cum vorbești, Pat, — spuse ea. — Oamenii, cari vorbesc ca tine, sunt oameni buni. Tu îți spui gândurile, nu ți le ții ascunse în prefăcătorie.

Hrisant se bucură mult de cuvintele ei și, recunoscător, îi sărută din nou mâinile.

— Cât de simplu ne-am întâlnit și, totuși, întâlnirea asta o așteptam, fără să-mi dau seama, de-atâția ani! Evident, a intervenit și hazardul, căci, dacă nu mi se 'ntâmplau azi după-amiază atâtea lucruri stranii sau, mai degrabă, caraghioase, nu te-aș fi întâlnit, — și-i istorisi toate, prin câte trecuse în locuința doamnei Popescu.

Alina îl ascultă amuzată și, când el isprăvi, își ridică paharul și închină cu oare-care patos în glas:

— În sănătatea gazdei tale!

Câteva minute, nu-și mai spuseră nimic. Hrisant se adânci în contemplarea unei umbre, care-și tremura pe masă conturile, iar Alina sorbea încet din paharul de vin. Un grup de cheflii intră sgomotos și profesorul regretă că el și cu Alina nu vor mai fi singuri, însă chefliii nu luară loc, ci băură la rezezeală câte-un rom și ieșiră întovărășiți până la ușă de chelnerul care-și manifesta prin temenele adânci recunoștința pentru bacșișul primit.

Hrisant răsufă ușurat și ceru o nouă sticlă de vin, deastădată nefiert, însă tot roșu. Fu servit imediat și se pregăti să-i toarne în pahar Alinei, când ușa se deschise iarăși. Profesorul rămase cu mâna în aer și-și înghiți cu amărăciune înjurăturile, cari îi veniseră pe buze. Noul client nu era nimeni altul decât domnul Nae Vasilescu, adică persoana, pe care Hrisant ar fi vrut cel mai puțin s'o vadă în momentul de față.

— Poate că se va așeza lângă tejehea și nu mă va observa, — își spuse, însă leaderul argetoianist îl descoperise și se-apropie jovial de el.

Resemnat, Hrisant trebui să-l prezinte Alinei, care-l învălui într'o privire amuzată — ceeace-l scoase din sărite pe primul. Chelnerul aduse din proprie inițiativă încă un pahar. Ipatie îl fulgeră din ochi, însă pământul nu se desfăcu să-l înghită pe rău inspiratul chelner — și Vasilescu deșertă dintr'odată vinul cu dulci nuanțe trandafirii.

— Dar mata, domnișoară, de ce nu bei? Se poate una ca asta? Te rog, fă-mi cinstea.

Se cunoștea că Vasilescu băuse și-aiurea. Urechile îi ardeau, iar privirea se mișca fără siguranță. Glasul lui, cam târăgănat și răgușit, era, totuși, plăcut, și Hrisant nu mai regreta că Nae dăduse buzna peste ei. Dimpotrivă, se bucura, căci, acuma, nu mai era nevoit să întrețină conversația — avea Nae grijă destulă de asta!—, ci putea să se uite în liniște la Alina, care trecea, dincolo de chipul locvacelui Vasilescu, în cine știe ce minunate, mari și tainice depărtări.

În restaurant era cald și bine. Vitrinele aburite ascundeau într'o apoasă, tulbure lumină noaptea de-afară și mirosul acrișor al vinului se răspândea plăcut în încăpere. Vocea lui Vasilescu, care începuse să-și golească sacul cu anecdote — istorisindu-le întâiu pe cele decente, căci până la celelalte mai lipseau câteva pahare de vin—, se desfășura în pânze moi și cu valuri multe ca un cântec. Hrisant nu-i urmărea firul, însă se lăsase furat de timbrul catifelat ca al unui violoncel și-i savura adâncimile. Nici Alina nu-l asculta pe Nae. Umbre multe îi

căzuseră pe ochii cari păreau — sub fruntea albă ca zăpezile stâncilor înalte — niște peșteri umbroase de munte carpatin.

— Să-ți spun, alta, scumpa mea domnișoară. Și dacă n'o să răzi nici la asta, înseamnă că m'am ramolit mai rău ca ilustrul meu prieten Ipatie... Ascultă... Un jidan din Polonia și-a cumpărat într'o bună zi o căruță cu doi cai... Ei, ce credeți dumneavoastră c'a făcut cu caii jidanul? Pariez c'o să râdeți! — și Nae le explică în amănunt ce s'a întâmplat cu nobilele patrupeze, însă nici Alina, nici Hrisant nu râseră, și asta pentru simplul motiv că gândul lor călătorea în locuri, unde glasul lui Vasilescu nu putea pătrunde decât ca o suavă șopotire de sunete fără înțeles.

— Văd că stric degeaba orzul pe găște, — spuse el, jignit, și-și mai turnă un pahar de vin.

Câteva picături se vărsară pe masă și Alina remarcă scuturată de-un fior:

— Par'c'ar fi sânge...

Hrisant — tresări și el.

— Da, par'c'ar fi sânge...

— Sânge! Pe dracu'! — protestă Nae. — Vin, și încă prost... Par'c'ar fi borș! — și șterse cu batista petele, cari i-o înroșiră. — Aveți poftă să deveniți tragici, — constată el deodată. — Perfect! În cazul ăsta, o să vă istorisesc niște chestii cu fantome, — și, într'adevăr, începu o povestire macabră, cu stafii și case părăsite,

Însă nici acest gen nu-i interesa pe Alina și pe Hrisant, cari se lăsaseră în propriile gânduri.

Eșuându-și încercarea, Vasilescu se burzului și comandă un vin tare, negru, pe care-l bău singur. Ipatie se temu că Nae își va da în petec, ca deobicei când întrecea măsura, însă argetoianistul își cufundă capul în mâni și nici o anecdotă porcoasă nu veni s'o pună în situație penibilă pe Alina. Hrisant îi fu recunoscător lui Nae pentru această delicatete și-i spuse că, în definitiv, colegul său nu e chiar atât de scârbos, cum îl descrie gura lumii.

Tăcerea se prelungi mult.

O lăncezeală ca înainte de somn îl cuprinse pe Hrisant. Gândea cu febrilitate, așa cum îi se întâmpla întotdeauna când era pe punctul să adoarmă, și-i construia diferite tablouri, în cari Alina deținea rolul principal. Se vedea, împreună cu dânsa, acasă, în oraș, în tren, într'o excursie prin munți — și, în toate aceste scene, Alina rămânea mereu aceeași: enigmatică, deși luminoasă.

— Ea mă iubește, desigur că mă iubește, căci, de altfel, n'ar suporta atmosfera asta plicticoasă. Numai când iubești și-i indiferent locul, în care stai cu persoana iubită.

Cât de mult năzuise Hrisant la un mic apartament burghez, cu un pat curat, cu o bibliotecă elegantă și cu un aparat de radio!

— Alina și cu mine am sta în fața sobei. Am stinge lumina și flăcările ne-ar juca pe față. Doamne, cât de

frumoasă e viața, când știi să ți-o organizezi... Trebuie să mi-o aranjez după vechea mea dorință, dar singur n'aș putea. Toate lucrurile m'ar plictisi și n'aș avea răbdare nici măcar să citesc un ziar.

Dupăce chibzui câtva timp, își rupse dintr'un carnet o foaie curată și scrise pe ea aceste rânduri, pe cari le trecu pe furiș Alinei:

Te iubesc. Vreau să fii fericit. Fii soția mea. Nu mă interesează cine ești și de unde vii. Ți-am spus că nimeni nu e în stare să te iubească mai mult ca mine. Te rog să fii soția mea. Te rog încăodată și încăodată.

Alina le citi de mai multe ori. Apoi, îi făcu semn să-i dea creionul și scrise sub ele:

Țin mult, foarte mult, la Tine, dar, oricât m'ar durea să știu că suferi, nu pot primi să fii soția Ta. Dacă vei suferi, voi regreta că ni s'au încrucișat cărările.

Iar porni o îngrozitoare prăbușire în Hrisant. Toate își pierduseră rostul. Conta numai faptul că Alina îl refuza. Restaurantul se 'ntuneca. Năvălea, de pretutindeni, o apă tulbure, de mocirlă, în încăpere. Becurile electrice se afumară ca niște țilindri de lămpi cu petrol. Chelnerul răsturnă un pahar pe bufet și sgomotul aproape că-l asurzi pe Hrisant, care lupta disperat împotriva unui somn vecin cu leșinul. Apoi, deodată, cuprins de-o inspirație, care gonî în funduri de lume întunericul, scrise o altă hârtie:

Mă cunoști de prea puțin timp. Nu vreau să te forțez. Voi avea răbdarea să aștept cât vrei — un an, doi,

zece, însă trebuie să-mi aparții odată și-odată. Nu-mi nimici cu un răspuns categoric fericirea. Lasă-mă să cred că totul e posibil. Spui că ții la mine. De la aceasta și până la iubire nu e decât un pas. Poate că inima te va 'ndemna să-l faci. Te rog să-mi răspunzi.

Ea citi cu atenție bilețelul și se gândi mult înainte de-a răspunde. Hrisant era nerăbdător. Iși aprinse nervos o țigară și 'ncepu să bată iarăși cu degetele'n masă. Il enerva și privirea fixă a lui Vasilescu, care se refugiase într'o tăcere mai jenantă decât vorbăria de-a dinaori.

— Te rog să-mi răspunzi... — imploră în șoaptă Hrisant.

— Ingăduie-mi câteva minute... Vreau să mă lămuresc întâiu...

Vasilescu îi privea pieziș:

— Naivi și sentimentali ca niște copii, — își spuse, însă îi invidia în fond, regretând că simțurile lui tocite nu-i mai permiteau bucuriile mici și înviorătoare ale unei iubiri platonice, ci numai satisfacții directe și brutale, consumate la repezeală în vre-o cameră de hotel, mucegăită și cu iz oribil de formol.

Hrisant primi însfârșit răspunsul și-l parcursese înfrigurat.

Nu numai că țin la Tine, dar Te și iubesc. Totuși, nu-Ți voi aparține niciodată. Nu-mi cere să-Ți explic. E singura mea rugămintă. Acceptă situația așa cum e, căci, de altfel, voi fi silită să plec imediat.

Vasilescu îl privi interesat pe Hrisant.

— Cât de sensibil e băiatul acesta! — remarcă el amuzat întrucâtva. — Par'c'ar fi de patrusprezece ani... S'a'ngălbenit, și mâinile îi tremură ca unui moșneag. Te pomenești că iubește pentru 'ntâia oară... — însă, pe urmă, se'ngrijoră: — Ce dracu'? De când îs, n'am văzut așa față nenorocită... Elhei, s'o am eu pe mâna mea, aș ști să mlădiez îndărătnicia damei! — și-o măsură curios pe Alina.

Ea se'nvelise în și mai multe umbre și Vasilescu avu impresia că restaurantul s'a transformat într'o alee de sălcii plângătoare, străbătută de-un vânt cald cu mireisme de țarină proaspăt arată, flori țărănești și apă sfințită.

— Nu-mi place dama asta, zău că nu-mi place! Ar trebui să-i spun lui Ipatie să se ferească de dânsa. Par'c'ar veni dintr'un mormânt și toată frumusețea ei nu face două parale!

Cu cât se uita mai mult la ea, cu atâta o găsea mai stranie — și aproape că-i fu frică.

— Am să-i spun bietului Ipatie că nu-i lucru curat aici. Ce ochi, Doamne, ce ochi! Ochi de mort... — și-o fixă cu insistență, ca și cum ar fi încercat să-i pătrundă toate tainele, însă, peste puțin, trebui să-și îndrepte în altă parte privirile, căci Alina îl fulgerase cu o căutătură înghețată și prevestitoare de nenoroc.

— Am să-i spun bietului Ipatie, sigur c'am să-i spun! Femeea asta-i o piază rea... Așa una îți sugerează măduva și te lasă neom. Unde naiba o fi pescuit-o? Și nici măcar bru-

netă nu e... Da, da! Par'că-i o moartă, că prea privește din altă lume... — și se uită ostentativ drept în ochii ei, însă, după câteva secunde, se simți moleșit și pleoapele îi coborîră, făcându-l să uite totul.

— Oare de cât timp nu mai scoatem o vorbă? — vorbi tare, chiar prea tare, Hrisant și comandă o altă sticlă de vin.

Vasilescu deveni dinnou vorbăreț. Răspândi atâta ver-vă, încât, deastădată, Hrisant și Alina îl ascultară cu atenție. Le istorisi diferite întâmplări vesele din viața de soldat, — căci făcuse războiul ca sublocotenent de infanterie, așa că o cunoștea perfect. Chelnerul, care nu mai știa cum să-și alunge urâtul, veni să-l asculte și rânjea larg, arătându-și dantura neagră și neregulată, la fiecare poantă a lui Vasilescu.

— Păcat că nu te-ai ales niciodată deputat, — îi spuse Hrisant, admirativ.

— Mă băietе, politica s'o faci așa, ca mine... Numai cu vorba, diletant, că astăzi e periculos s'o faci și cu fapta... Alegându-mă deputat, nu m'ar răbda inima să nu dau cu parul în câțiva dovleci din parlament, și asta mi-ar cam lua piuitul, căci m'aș speria de propria îndrăzneală... — și isbucni în hohote de răs des și comunicativ, dar exagerat și fără sens.

Alina zâmbi de buna lui dispoziție.

— Domnișoară, — îi spuse Vasilescu, întrerupându-și deodată râsul, — iartă-ne câteva minute. Ne ducem să

luăm o gură de aer proaspăt, — și-i făcu lui Hrisant cu ochiul.

Profesorul îl urmă. Vasilescu se împletecea, dar încă nu era beat. Mai mult amețit — de fum și de răs. Traversară un gang întunecos și intrară la toaletă.

— Măi, nu te știam cu noroc la dame. Frumoasă, n'am ce obiecta. Numai că nu e genul meu. Prea eterată. Mie-mi plac femeile îndesate, dolofane, negre la păr și vânjoase. Mulatre, măi, ori jidănci. Am descoperit ieri una mțțț! Ceva ef-ef! Parol... Dacă vrei, te duc și pe tine la ea. Mâne, poimâne, când vrei tu...

— Ești un băiat bun, — îi răspunse Hrisant, cu o nuanță de ironie în glas, pe care Vasilescu n'o putu sesiza. — Nu există în Cernăuți femei ușoară, care să nu fie imediat remarcată de tine, și, în loc să fii egoist, o pasezi tuturor...

— Sigur! Știi cum îs eu... Inimă de zahăr, numai că directorul nu mă înghite. Poate fiindcă e diabetic, n'aiu'mă-sii... — și râse singur de glumă.

Intr'adevăr, directorul nu-l agreea pe Vasilescu, care avea o gură fără frâu. Când lua o chestiune în discuție, trebuia s'o spurce, indiferent dacă subiectul era geografia României, nevasta pedelului sau turnul primăriei. Pe director îl bârfea cu o perseverență diabolică. Îi descoperise trei concubine, patru copii nelegitimi și câteva fraude — fără, însă, să le dovedească. Și cum le-ar fi putut dovedi, când le descoperise în fundul unui pahar de vin? Intâiu, calomniatul voise să-l dea în jude-

cată, însă amănuntele, pe cari Vasilescu le istorisea în cancelaria profesorilor despre menajul în trei al inspectorului școlar, erau atât de picante, încât se hotărî să-l lase în pace, căci directorul nu reușea să-l suporte pe inspector, o răutate de om și-un abil sforar politic. Intr'o bună zi, însă, i se îmfundase și lui Vasilescu, care, plictisit să-i ducă numai pe colegi la femei, trecuse și la elevii dintr'a opta, cu cari organiza chefuri monstre în localurile de lângă gara centrală. Odată, unul din ei — îmbătându-se turtă — o înțepase cu furculița pe o damă de consumație. Poliția intervenise și scandalul izbucnise public. Era chiar vorba ca Vasilescu să fie îndepărtat din învățământ, însă un văr al său, domn mare la Ministerul de Instrucție, mușamalizase afacerea — și profesorul putuse să-și reia chefurile. Atâta doar, că, acuma, era mai precaut.

— Hai puțin în stradă, că m'au înăbușit fumul țigărilor și căldura.

Afară, aspirară cu nesăț aerul rece. Ningeă des. No-roiul dispăruse sub stratul de zăpadă. Vasilescu își a-prinse o țigară și spuse visător:

— Frumoasă, dama ta! Zău! Frumoasă, măi! Da' mie nu-mi place... Are, măi, un miros ca de țărână...

— Dece-o calomniezi și pe ea, Vasilescule?

— N'o calomniez, constat! Mirosul nu e neplăcut. Par'că-i amestecat cu busuioc, însă are ceva straniu, a-furisit de straniu, în el... Ceva de... de... Am găsit! Are ceva de mormânt... Ceva foarte ciudat...

— E minunat de frumoasă!

— Am spus eu altfel? O apreciez ca pe-o operă de artă, însă n'aș fi în stare să mă culc cu ea. Niciodată...

— Tu nu poți vorbi cinci minute fără să porcăești!

— Curios om ești... Par'c'ai fi logodit cu ea sau par'că ți-ar fi nevastă!

— Bine, mă canalie bătrână, dar nu vezi că e fată cinstită?

— Să văd? Cum să văd? Nu te poți convinge decât într'un singur fel dacă o fată e sau nu cinstită. Adică mai e un mijloc... o duci la medic, s'o controleze... Dar nici atunci siguranța nu poate fi decât einsteiniană...

— Incetează, nu fi măgar! Aș prefera să-mi vorbești de politică...

— Dă-o'ncolo de politică acuma! Așa ești tu, măi băiete... Un biet lunatec... Ar fi trebuit să te faci poet, nu profesor, și încă de latină! În loc să-ți duci dama la hotel sau acasă la tine, tu o usuci într'un restaurant păcătos ca acesta. Dracu' să te'nțelegă, că eu nu pot! O ții la fum, nenorocitul!

Uitându-se la Hrisant, îi surprinse o grimasă de scârbă pe față. Tăcu un timp. Se duse până'n mijlocul străzii. Fulgii de zăpadă îi înfloriră părul. Când reveni, spuse încet:

— Știu ce crezi despre mine. Că sunt o lichea, un stricat. Ehei, mă băiete! Ar fi caraghios să-ți istorisesc de ce am devenit așa. Fiecare om își are taina, ca să mă explic poetic și misterios ca directorul nostru, când ne pune câte-o pilă la inspectorat... N'am s'o mai duc mult.

O să crăp în curând și singura mea dorință e să mor beat ca un porc.

Hrisant îl privi surprins. Nu-l auzise niciodată pe Vasilescu vorbind astfel. Apoi, își întoarse ochii, jenat, și-și aranjă, cu palmile, părul de la tâmple.

Văzuse lacrimi în ochii lui Nae Vasilescu.

— Dac'ar ninge așa până mâne dimineață, să scăpăm odată de noroaie...

Vorbise numai ca să spună ceva. Tăcerea moartă a străzii îl apăsa. Casele dormeau. Cerul era jos și par'că se sprijinea direct deasupra hornurilor. Din unele, mai ieșea fum, ca o răsufalăre domoală, care se răspândea liniștit peste oraș.

— Rochia damei dumitale are un croiu foarte vechiu. Ceva stil 1900. N'ai observat? În orice caz, e o cocotă rafinată, foarte rafinată. O bomboană, măi! Serios, deși pe mine nu mă atrage deloc...

Hrisant își întoarse supărat capul.

— Bine, bine, lasă! Nu țî-o mai calomniez... Și-acu hai înăuntru, că s'o fi plictisit de când ne tot așteaptă.

Își reluară locurile la masă.

Lui Vasilescu, vioiciunea îi pierise. Privea absent în fundul paharului de vin și bătea cu degetele în lemn. Contaminat, Hrisant îl imită. Numai Alina își păstra imobilitatea distantă de statuie. În curând, Vasilescu își pironi în frunte pumnii și se lăsă în voia gândurilor, cari îi îndurerau gura într'o strâmbătură de plâns făcut.

Chelnerul strângea fețele de masă și întorcea scaunele. Nu mai venea nimeni și tăcerea celor trei clienți îl agasa, așa că le arăta cu destulă ostentație intenția de-a închide localul, însă ei nici nu-l băgau în seamă, ci își continuau cu îndărătnicie mușenia.

— Mulțumesc de-așa clienți! — se revoltă dânsul. — Nu fac altceva decât să bea câteva sticle de vin și să bată cu degetele'n lemn, ca și cum eu n'aș avea nervi! — și începuse să scuture sub nasul lui Vasilescu fețele de masă.

— Mă, du-te dracului, că acuși te-apuc de guler și-ți frec de perete nasul, — se'nfurie Nae.

— Inchidem, coane, închidem! — se intimidă brusc chelnerul, scuzându-se.

— Nu mă interesează! Inchide cât poțtești, dar noi mai rămânem, — hotărî categoric Vasilescu, bătând atât de tare cu pumnul, încât paharele, angajându-se într'o rumbă plină de temperament, zăngăniră con brio.

— Lasă, Nae, — interveni Hrisant, căruia scandalurile îi repugnau, — mergem în altă parte.

— Bine, cum vrei tu, — se domoli Vasilescu.

Făcură plata și ieșiră.

Oblonul restaurantului căzu în urma lor ca peste-o casă părăsită.

Ningea. Alina, bucurându-se de jocul fulgilor, îl strânse puternic de braț pe Hrisant. Vasilescu fluiera un marș și părăduia cu bastonul, ca și cum ar fi comandat unei armate imaginare. Ulița era pustie. Nici măcar un ser-

gent de stradă nu veghia tăcerile peisagiului înzăpezit, peste care cerul părea o pânză fantomatică, fluturată de strigoi nevăzuți. La ferestre, nici-o lumină, nicăieri. Aerul era plăcut, călduț și Hrisant îl aspira cu aviditate. Tramvaiele nu mai circulau în strada Regele Ferdinand, căci trecuse de ora 1. Doar câte-o birjă ducea întârziată pe-acasă.

— Par'că numai noi am fi pe lume, — spuse Vasilescu. Oare unde mi's dragile păsări de noapte? — însă nici o femeie de stradă nu era prin apropiere. — S'au dus toate la culcare, — oftă el. — Va trebui să le caut pe la domiciliu.

Alina și Hrisant nu-l auzeau. Mergând alături, braț la braț, se bucurau de liniștea nopții și se gândeau la lucruri îndepărtate, cari îi distanțau enorm de Vasilescu și de tot ceace le-ar fi putut aminti de-o realitate prea apropiată.

— Voi sunteți fericiți, — oftă Nae. — Ce pereche frumoasă... Par'că sunteți niște lăgodnici pe-un drum de cireși înfloriți, Ipatie! N'auzi, Ipatie? Par'c'ați fi niște logodnici dintr'o stampă japoneză.

— Da, da... — îi răspunse Hrisant, fără să fi fost atent la ceace-i spusese Vasilescu.

— Indrăgostiți nebuni,—murmură duios leaderul argețoianist și-și aprinse o țigară, retrăindu-și drama, care-i distrusese cu mulți ani în urmă viața.

Nae fusese logodit cu o fată din Dorohoi când sunase mobilizarea. Ea îi promisese că, orice s'ar întâmpla, îl

va aștepta. Părinții ei, însă, plictisiți de războiul, care se prelungea peste prevederile lor, o obligaseră să se mărite cu un avocat. La armistițiu, Nae o găsisese măritată și cu un copil. O săptămână întreagă o dusesese, atunci, Vasilescu numai în beții. Răsculase orașul și chiar petrecuse câteva ore la poliție pentru o duzină de gemuri sparte. Plânsese că o femeie în arestul polițienesc, unde ajunsese la concluzia că viața e o mare nebunie, peste care trebuie să scuipi și să treci ca peste-o farsă sinistă. Câțiva ani, trăise numai cu gândul răsbunării. Apoi, beția îi nimicise voința și nimic nu-l mai interesa decât doar plăcerile imediate, pe cari le gusta cu patimă și uitare de sine.

— Da, da... Voi sunteți fericiți... — dar nimeni nu-i răspunse și Vasilescu se simți îngrozitor de singur în tăcerea albă a orașului cu zăpadă.

I se făcu dor de cineva, cu care să poată vorbi. Indiferent ce, dar să poată vorbi. Să audă râs, glasuri vesele în jurul său. Cunoștea un local din apropierea gării centrale, unde obișnuiau să petreacă numeroși emigranți ruși, bețivi de mare calibru și porci în lege. I se păru că e inutil aici, lângă perechea asta, care, în orice caz, era fericită.

— Am să beau până mâne la amiază, — își spuse. — Vreau să mă ducă pe sus acasă. Ah, Doamne, ce viață afurisită! — și-și uscă lacrimile, cari îi curgeau pe obraji.

Intrară în piața Unirii. O ceată de cheflii ieși dela

„Pajura Neagră”, cântând și strigând. Vasilescu îi privi cu invidie pe bețivi și se opri.

— Domnișoară, dă-mi voie să mă retrag, — spuse el, ceremonios. — Mă așteaptă afaceri urgente altundeva și, oricâtă plăcere mi-ar face tovărășia matală și-a lui Hrisant, trebuie să mă duc. Îl văd pe Săhleanu...

Se despărțiră, fără prea mare regret din partea lui Ipătie, care era bucuros că va rămâne singur cu Alina.

Nae o apucă în jos, spre gară, și dispăru în curând sub perdeaua deasă a ninsorii.

— Să mergem la un bar, Alina. Vom putea sta, acolo, liniștiți de vorbă.

— Să mergem, Pat. N'am văzut niciodată un bar.

— Vom sta câteva ore și, apoi, te voiu conduce acasă.

— Acasă? — și Alina zâmbi atât de trist, încât Hrisant se'nfricoșă.

— Te iubesc, Alina, te iubesc. Nu pot trăi fără tine. Alina... Alina... Cum vrei să ți-o dovedesc? Voiu înebuni... Cu siguranță că voiu înebuni... Nu voiu putea să te mai aștept. Ascultă-mă, Alina. Oprește-te și-ascultă-mă. Nu-ți mai cer să mă iubești, dar te rog să ai milă de mine. Nimeni nu te va iubi la fel. Nimeni, Alina. Eu nu voiu putea să te aștept, nu voiu putea. Nu voiu putea... O iubire ca a mea... e... unică... Eu... Nu pleca, Alina. Nu pleca... Vreau să-ți dovedesc că te iubesc. Dar cum, cum, Alina? Oare n'ar fi bine să termin aici, imediat, cu viața aceasta? Căci viața mea e de blestem...

Căzu în genunchi, cu fruntea în zăpada moale, care-i păru o pernă. Il cuprinse o chinuitoare dorință de somn, de moarte. Murea aici, în fața ei, și asta era o mare mângâiere pentru dânsul. Pălăria îi sburase la-o-parte, sub un zid. Fulgii îi pipăiau gâtul gol, topindu-se. Profesorul avea impresia că zeci de ace îi înțepă ceafa, dar înțepătura lor nu era dureroasă, ci răspândea în trup o moleșală călduroasă, ca niște sărutări.

Cuprinsă de milă, femeea se plecă și-i mângâie părul. Nimeni, nicăieri.

O imensă cetate moartă, orașul. Zăpada cernea cu nemiluita, iar tăcerea se concretizase în acest potop alb, abia material, care curgea ca o apă fără glas. Lumina electrică, palidă, veghia revărsarea înghețată a nourilor fără sfârșit.

Alina îngenunchie alături de Hrisant. Ii cuprinse capul. Ii alină obrajii, îl sărută — dar așa cum săruți, primăvara, trunchiul unui copac. Par'că n'ar fi fost nici o pasiune în sărutul ei. Dânsul mai avu puterea să se mire, o mirare surâzătoare de copil. Apoi, i se păru că se scufundă în zăpadă și numai târziu, când își dădu seama că mâinile femeii îi mai desmiardă obrajii înfrigați, își reveni.

— Alina, noaptea aceasta nu se va mai termina.

— Nu se va termina, Pat. Ne vom duce cu ea, mai de parte.

— Unde, Alina?

— Ce importanță are? Te-am sărutat și asta înseamnă

că vom pleca împreună. Te iubesc, Pat. Aceasta e marea mea vină.

— Ce fel de vină, Alina?

— Încă nu poți înțelege. Vei înțelege abia mâne.

— Dar, ai spus că plecăm cu noaptea. Un mâne, deci, nu e valabil pentru noi. Pentru noi nu mai există mâne.

— Ba da, Pat. Există. E un fel de mâne, pe care, deocamdată, nu-l poți cunoaște.

— Oricum ar fi, nu mi-i teamă, Alina. Cred că încep să te'nțeleg. Va fi cea mai frumoasă călătorie a mea. Intr'adevăr, nu mi-i teamă. Totul va fi foarte frumos. Când umbrele nopții se vor risipi și soarele își va revărsa peste oraș lumina obositoare, noi vom fi departe.

— Mă bucur și, totodată, regret că te-ai decis să pleci cu mine.

— Alina, acum poți să-mi spui totul. Văd că nu mai trăiești pe planul realității. Nu mă uimește nimic. Spune-mi totul. Cine ești și de unde vii?

— Nu fi laș, Pat. Știi cine sunt sau, mai bine, ce sunt.

— Deci e, totuși, adevărat. Nu mă înțelege greșit, Alina. Nu-mi pare rău că e așa. O lume nouă, splendidă, se va deschide înaintea ochilor mei. Incep s'o simt de pe acum. Bate un fel de vânt dinspre răsărit, Alina.

— Cred, totuși, că am greșit, Pat. Tu trebuia să te consolezi. Te însuram cu o fată simpatică, bogată, făceai copii, și fericirea n'ar fi întârziat să vină.

— Da, — zâmbi Hrisant amar, — și muream pensionar, cu doi nepoței pe genunchi, nu?

— Dece nu? Ar fi fost foarte frumos.

— Să lăsăm asta, Alina.

Profesorul se ridică din zăpadă. Se ridică și Iemeea. Ninsorea se 'ndesise și mai mult. Văzduhul era opac. Părea o ceață lăptoasă, s'o tai cu cuțitul. Dealtfel, aceeași liniște reconfortantă de lume la'nceputul ei.

— Mai avem două ore până la răsăritul soarelui. Să ne plimbăm, Alina, și să privim pentru ultima dată viața aceasta, care doarme în tăcerea ninsorii.

Trecură într'o stradă laterală. Picioarele se îfundau până la glesne în zăpada moale. Un tren de marfă, cu răsuflarea grea de prea mulți aburi, se auzi huruind sub podul din strada Romană. Intr'o curte, două ferestre își răspândeau familiar lumina peste pereții dărăpânați ai unui garaj particular. Contrastul cu întunericul dimprejur o făcea și mai dulce. Hrisant ghici o familie modestă, dar fericită, înapoia perdelelor albe și avu un scurt regret pentru viața, pe care trebuia s'o părăsească. Amintindu-și miile de nimicuri plăcute, cari alcătuiesc existența umană, oftă și se opri.

— Te-ai răsgândit? — îl întrebă decepționată, Alina, care-i surprinsese privirea nostalgică spre interiorul calm al odăii luminate.

— Nu. Oricâte plăceri mărunte mi-ar oferi viața, ele nu contează nimic fără tine.

Hrisant mergea în neștire. Era fericit în tovărășia Alinei. Tăcerea, care-i înconjura în ziduri groase, de nepătruns, îi făcea bine. Nu-l interesa pe unde mergeau.

Faptul că era lângă Alina avea mai mare importanță decât drumul acela greu prin hârtoape înzăpezite.

— Alina, vrei să mergem așa până la capătul lumii? Femeea zâmbi și-și trecu brațul după mijlocul lui.

— Nu mai avem mult până la capătul lumii, Pat.

— Și ce va fi acolo, Alina?

— Moarte, — răspunse ea simplu, însă, lucru destul de ciudat, Hrisant nu se înpăimântă de cuvântul acesta.

— Noaptea asta e mai frumoasă ca o noapte de vară, cu lună și stele multe, — șopti Hrisant.

— Da, pentrucă e noaptea noastră cea mare.

— Oare în viața fiecărui om se 'ntâmplă o noapte mare ca aceasta?

— Cred că da. Însă să nu mai vorbim decât de fericirea noastră. Vrei?

— Desigur, Alina.

Pentru un ochiu nepriceput, nimic nu lăsa să se vadă că dimineața e aproape. Hrisant, însă, știa că, în curând, puhoiul ei cenușiu se va revărsa peste acoperișurile caselor, ca, apoi, să-i urmeze potopul de raze roșii, cari vor transforma orașul într'o imensă baie de sânge. Din apropierea cimitirului, profesorul cuprinse cu privirile întreaga panoramă a Cernăuților. Mii și mii de ferestre luminate arătau că oamenii se pregătesc pentru munca de toate zilele. Departe, lângă podul de peste Prut, un tramvaiu se târa anevoie, luptând cu nămeții. Profesorul zări, printre ramurile înflorite de zăpadă ale unui sal-

câm, peisagiul brăzdat de lumini al gării principale. Un accelerat intra în viteză spre câmpiile viscolite ale Bucovinei de Nord. În curtea regimentului de artilerie dela capătul străzii, viața era deplină. Ninsoarea se rărise. Printre nouri, câteva stele clipeau somnoroș. Un șgomot slab, însă persistent, anunța că viața își reia pretutindeni ritmul. Numai dincolo, peste zidul cimitirului, tăcerea se afunda între cruci și copaci.

Ajunseră la poarta principală.

Alina se opri și-l întrebă pe Hrisant, care-și aprinsese o țigară amăruie și rea.

— Știi ce ai de făcut?

— Da. Și nu voiu șovăi nici o singură clipă.

— Ai timp să te mai gândești.

Profesorul schiță un gest nerăbdător:

— La ce bun? Sunt hotărît. Eu nu pot trăi fără tine. Restul nu contează. Dar aș vrea să fiu convins cu certitudine că mă iubești într'adevăr, că nu mă iubești din milă. Dece nu vrei să-mi aparții definitiv, unic?

— Asta știi că nu se poate. Niciodată.

— Niciodată, niciodată! Cum îmi sună'n urechi cuvântul acesta... Alina, ce faci, Alina? Dece plângi? Și eu nu pot plânge! Doamne, dacă aș putea plânge. Cât de ciudate sunt toate... Plec cu tine. Ar trebui, deci, să fiu fericit. Și nu sunt. Cred că fericirea e ceva ce se dobândește încet. Trebuie să te obișnuiești cu ea, s'o simți intrându-ți prin toți porii. Alina, mai e timp să ne întoarcem. Avea dreptate Vasilescu! Trebuia să te iau

la mine acasă. Trebuia să fii a mea. Definitiv a mea. Dece taci, Alina?

— N'aș fi putut face niciodată așa ceva.

Răspunsul îl lovi dureros pe Hrisant. Apoi, resemnându-se, se reculese și, amăgit de-o iluzie, hazardă s'o întrebe în șoaptă:

— Dar dacă te luam în căsătorie?

— Nici atunci, Pat. Dece nu vrei să înțelegi? Știi cine sunt. Fericirea noastră nu se mai poate împlini în trup.

Profesorul avu impresia că toți nourii cerului i s'au strâns pe umeri și, copleșit, îngenunchie, lipindu-și fața de picioarele femeii. Iși închise ochii și rămase ca într'o uitare.

— Lasă-mă să stau așa, Alina, — o rugă Hrisant, însă ea se plecă și, prinzându-l de brațe, îl determină să se ridice.

— Se face ziuă, Pat. Te poate vedea cineva.

— Dar ce importanță are acuma dacă mă vede sau nu cineva?

— E posibil ca, în momentul hotărîtor, să nu mai vrei să mori.

— Nu vorbi așa. Știi că voi merge după tine, însă vreau să te simt, să-ți cuprind mijlocul, să mă'ntregesc prin tine.

Femea își trecu brațul după grumazul lui.

— Indată mă voi duce. N'am voie să privesc soarele. Il sărută pe buze, sălbatic.

— Să nu te-aștept prea mult, Pat.

— Nu, nu! Ți-am promis că te voi urma fără'ntârziere...

— Mi-i dor de soare... Nu-ți poți închipui cât dor mi-e de el! Tu-l vei mai vedea astăzi și vei veni să-mi spui cum a răsărit, înecând în sânge și lumină întreaga lume. Pat, eu te iubesc mult.

— Acolo, unde mă voi duce după tine, vom putea fi fericiți?

— Da. Va fi o fericire nesfârșită.

Hrisant o cuprinse.

— Cât de ușoară ești tu, Alina.

O sărută pe frunte și spuse blând:

— Dacă n'aveam norocul să te 'ntâlnesc aseară, nu știam niciodată ce e fericirea.

— Trebuia să te 'ntâlnesc. Am trăit fără să mă 'ntre-gesc și fiecare om trebuie să se 'ntregească odată și odată. Te-ai întrebat cândva de ce se sinucid atâția oameni? Nu-ți face impresia că-i chiamă cineva?

— Nu m'am gândit niciodată la asta.

Alina își lăsă fruntea pe umărul lui Hrisant și spuse încet:

— Vezi, eu te iubesc. E pentru 'ntâia oară când îl iubesc pe cineva.

— Și eu iubesc pentru 'ntâia oară. De fapt, însă, pre-simțeam că te voi iubi. Erai mereu lângă mine, însă fără să-ți pot ghici înfățișarea. Când eram elev, mă pier-

deam zile 'ntregi în visare. Notele rele plouau asupra mea și...

— Dece te-ai oprit? Continuă. Vreau să-ți aud glasul.

— Mă gândesc că stau de vorbă ca la un ceai, ca și cum totul ar fi foarte normal și n'ar urma să mă sinucid încă astăzi.

— Dar totul e foarte normal! — îl asigură ea, adâncindu-și șoapta.

Hrisant o privi mirat și-o întrebă cu ne'ncredere:

— Intr'adevăr?

— Desigur! Devremece se întâmplă, orice lucru e normal, — și zâmbiră amândoi.

Autobuzul „Piața Unirii — Strada Romană” circula acum. Sgomotul motorului îl turbură pe Hrisant, căci era ca o chemare la viață. Acolo, în strada Romană, la câteva sute de metri, viața creștea în duduital, automobilului, în glasurile confuze ale funcționarilor cari mergeau la birou și ale elevilor de liceu, grăbiți să nu piardă ora 'ntâia. Aici, însă, tăcerea îndesată a cimitirului și vocea în surdină a Alinei chemau spre moarte.

— Dacă nu mă vei urma, — spuse femeea, — va trebui să vin din nou, să-l caut pe altcineva, căci trebuie să vin de-atâtea ori, până găsească un bărbat, care să mă urmeze fără șovăială.

O gelozie atroce îl covârși pe Hrisant.

— Asta înseamnă că ai mai fost pe-aici, că l-ai mai iubit pe cineva, numai că el s'a înspăimântat de moarte!

L-ai sărutat ca pe mine, l-ai îmbrățișat... — și râse sălbatic.

— Nu râde așa, Pat! Nu l-am iubit pe nimeni. Te căutam pe tine și-au trebuit să treacă destui ani până te-am găsit...

— Asta o spui așa, ca să mă consolezi...

— Nu, Pat. E adevărul...

O bănuială chinuitoare se furișă în mintea lui Hrisant:

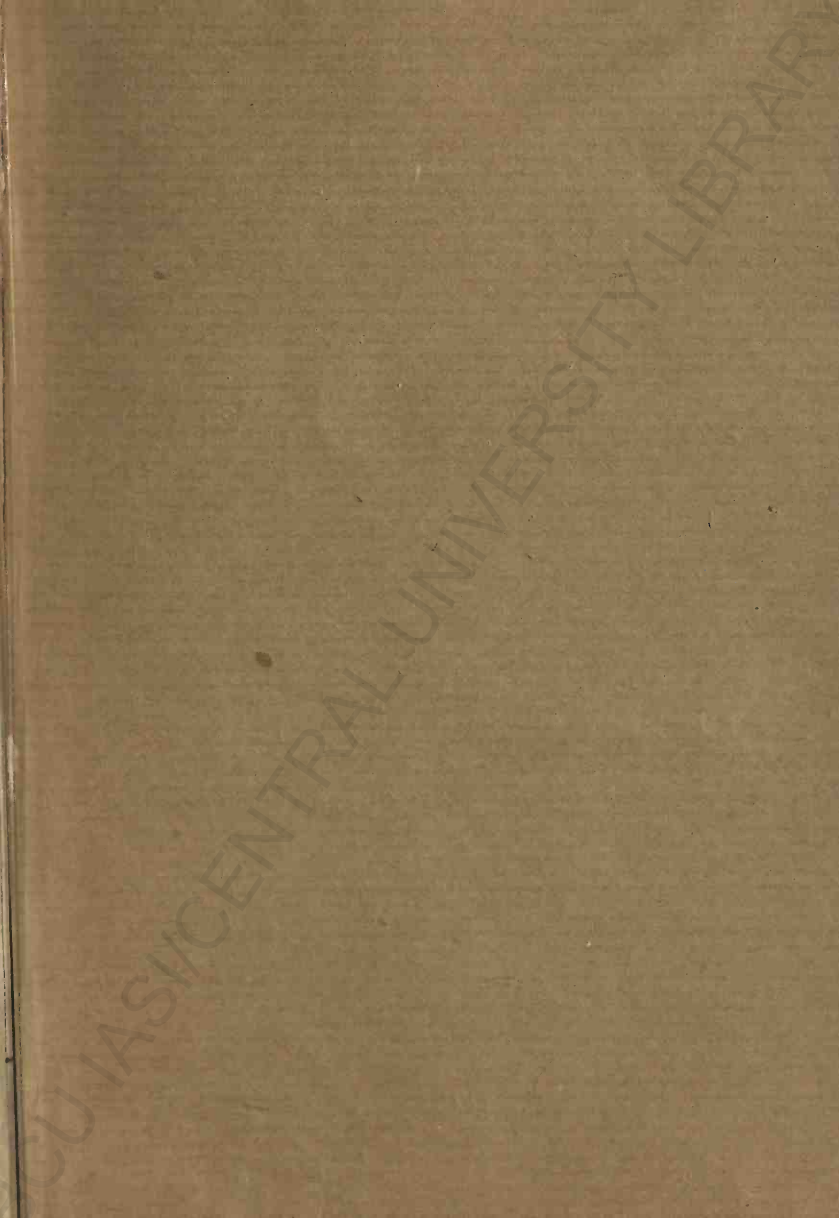
— Dacă dânsa vrea numai să mă facă gelos în felul acesta, ca eu s'o urmez orbește? Nu pot suporta gândul c'ar fi posibil să aparțină altcuiva și ea știe asta. Vrea să fie cu orice preț sigură că mă voi sinucide. Dar, de fapt, asta nu 'nseamnă oare că mă iubește? — și-o undă de mare fericire îi goni nemulțumirea. -- La dracu'! Sunt copilăros... În loc să-i sărut mâinile pentru marea bunătate, eu îi turbur cu fleacuri ultimele minute! — și spuse tare: — Iartă-mă, Alina. Te iubesc și asta mă face nedrept.

O răbufnire de vânt aduse un nou potop de zăpadă. Vântul se stinse în copacii cimitirului, însă fulguirea mai dură și Hrisant își aminti de poveștile lui Andersen. O strânse pe Alina în brațe și-i șopti:

— Cât de minunați sunt fulgii aceștia! Cât de mari... Par'c'ar valsa, atât de lină e căderea lor. Cunoști valsul „Gold und Silber”? De câte ori ninge, îmi amintesc întotdeauna de melodia lui. Spune-mi că mă iubești, mai spune-mi odată, te rog...

— Te iubesc...

BIBLIOTECA
UNIVERSITĂȚII
IASI

1966

1985

SCIENCE CENTRAL UNIVERSITY

